

ZBORNİK OBČIN

GROSUPLJE

IVANČNA GORICA

DOBREPOLJE

GOSPODARSKA, KULTURNA IN ZGODOVINSKA KRONIKA

26

GROSUPLJE 2010

ZBORNIK OBČIN GROSUPLJE, IVANČNA GORICA, DOBREPOLJE

Ureja uredniški odbor: Ivan Ahlin, Rezka Bučar, Mihael Glavan, Ivan Grandovec,
Roža Kek, Jožef Marolt, Jakob Müller, Danijel Zupančič.

Glavni urednik

dr. Mihael Glavan

1295 Ivančna Gorica, Stična 140, tel. (01) 78 77 232

Odgovorni urednik

Ivan Ahlin

1290 Grosuplje, Taborska 17, tel. (01) 78 71 117

Lektor

Jakob Müller,

korektorja

Jakob Müller in Jožica Narat

Naslov uredništva in založnika: Mestna knjižnica Grosuplje, Adamičeva cesta 15, 1290 Grosuplje

Zbornik izhaja s prispevki vseh treh občin in podjetij, ki so navedena v oglasnem delu.

Grafična priprava in tisk

Partner graf d.o.o., Grosuplje

Kolodvorska 2, tel.: (01) 78 61 177

Naklada

700 izvodov

VSEBINA

ZBORNİK OBČIN GROSUPLJE, IVANČNA GORICA, DOBREPOLJE, 26

PODROČNA KULTURNA ZGODOVINA

Edo Škulj: Ob stoletnici Jerebove godbe ...	5
Tatjana Hojan: Osnovna šola in učiteljstvo na Grosupljem (1945–1972)	11
Tone Krašovec: Usoda nekdanjih škocjanskih učiteljev Antona in Roze Krische	23

NAŠE OBČINE IN OBČANI

Janez Lesjak: Občina Grosuplje v letih 2008–2009	29
Jernej Lampret: Občina Ivančna Gorica v letih 2008–2009	45
Janez Pavlin: Občina Dobropolje v letih 2008–2009	51
Tina Mikuš: Ustanavljanje Krajinskega parka Radensko polje	59
Jožef Marolt: »Zgodovinski pralni stroj« – obnova perišča Velike Lipljene	67
Kristina Gregorič: Predsednik države na šoli Struge	69
Miran Hribar: Pekarna Grosuplje stopa v šesto desetletje kakovosti	71
Jožef Marolt: 50 let delovanja Kogast Grosuplje d.d. (1960-2010)	73

ZNANOST, KULTURA IN KNJIŽEVNOST

Tadej Sluga: Pisatelj Fran Jaklič - Podgoričan. Ob 140. obletnici rojstva	75
Milan Dolgan: Anino malo kraljestvo. Ob 101. obletnici rojstva Ane Gale	81
Goran Gluvič: Prihod Franceta Prešerna na Kopanj	87
Jakob Müller: Lik in delo Louisa Adamiča	93
Alojz Erčulj: Zagoriški fantje	97
Vesna Sever: Ljudske pesmi dobrepoljsko-struške doline	107

KRONIKA, JUBILEJI, KULTURNI DOGODKI

Pavel Groznik: Višnja Gora ima mestne pravice že 530 let	115
Irena Rakar: Št. Jurij ima novo solo	117
Marjetka Košir: Nova osnovna šola v Žalni	119
Janja Zupančič: E-zbornica: virtualno središče učiteljskega zbora	121
Mihael Glavan: Ivan Ahlin – ob osemdesetletnici	123
Drago Samec: Okusi kuharskih dobrot in etnologije : Dr. Boris Kuhar in njegovih 80 let	125
Marija Samec: Zlati konjenik : Ob sedemdesetletnici Mira Cerarja	129
Marija Samec: Leopold Sever – naravoslovec in raziskovalec	139
Jakob Müller: Knjiga o Franu Jakliču	145

GRADIVO

Drago Samec: Bibliografija publikacij o občinah Grosuplje, Ivančna Gorica in Dobropolje za leti 2008 in 2009.	147
Marija Samec: Bibliografija člankov o občinah Grosuplje, Ivančna Gorica in Dobropolje za leti 2008 in 2009.	179

ODŠLI SO

Drago Samec: Tine Kurent (1923–2008).	207
Jakob Müller: Marjeta Glavan (1946–2007)	211

PODROČNA KULTURNA ZGODOVINA

OB STOLETNICI JEREBOVE GODBE

Edo Škulj*

V nedeljo 22. novembra 2009 so v Škocjanu pri Turjaku slovesno praznovali stoletnico godbe, ki jo je ustanovil župnik Janez Jereb. Pri deseti maši je igrala Godba Dobrepolje, ki se ima za naslednico Jerebove godbe, in sicer Mašne speve Franza Schuberta izmenjaje z župnijskim zborom, po maši pa je pred cerkvijo zaigrala še nekaj koračnic. Ob tej priložnosti je Kulturno društvo Škocjan izdalo brošuro *Janez Jereb, Kako sem vodil škocjansko godbo*. V njej so izvlečki iz Jerebove kronike župnije Škocjan pri Turjaku, ki se nanašajo na godbo. Kot dodatek so predstavljeni ohranjeni inštrumenti.

Pričujoči članek je neke vrste opis delovanja godbe, kot se da razbrati iz Jerebove kronike, in sicer v zelo strnjeni obliki. Za uvod naj bo povedano, da Janez Jereb v prvi (zgodovinski) knjigi omenja zanimiv podatek: »Za časa župnika Čebaška [1851–1878] je bila v Škocjanu godba, obstoječa iz tehle članov: Jože Lunder (Anzlov stric), klarinet; Jakob Lunder (Anzlov oče), klarinet; Janez Lunder (Zeflov oče), klarinet; Jože Lunder (Anzlov), bassflügelhorn; Kocijan Lunder, bombardon; stari oče Grebenčev na Gradežu, gosli; oče Janeza Grebenca na Gradežu, pozavna; oče laporškega žnidarja Perhaja, trompeta; Anton Starc, železniški mežnar, trompeta. Na note ni nihče poznal. Igrali so po žegnanjih in drugje.« To pomeni, da je bil v Škocjanu živ spomin na godbo, kar bi lahko namigovalo na možnost, da je zaradi tega Jereb morda nekoliko lažje ustanovil svojo godbo.

Ustanovitev leta 1909

Na žegnanje sv. Kancijana (31. maja) je Janez Jereb začel misliti, da bi fante naučil godbo na pihala. Čez dober teden (13. junija) je peljal zbor v Št. Jurij, kjer je bil blagoslov novega oltarja in ker takrat ravno v Št. Juriju ni bilo organista. Med potjo je fantom razodel svoj namen, da jih bo učil godbo na pihala. Fantje so se razveselili. Čez mesec dni je že dobil prve inštrumente: krilni rog (prav dober), trobento v B, dve trobenti v Es. Prodal mu je te inštrumente po posredovanju njegovega brata neki kapelnik v Gorici za 100 kron. Kupil je še bombardon za 96 kron in klarinet v C pri Hannavaldu na Češkem. Zadnja dva inštrumenta sta bila nova.

Potem se je začelo učenje. Kako? Jereb slikovito pripoveduje: »Najprej sem se moral sam učiti. Kdo me bo učil? Kdo kaj pokazal? Anzlov očka, 70-letni Jožef Lunder zna igrati na trobento kar po posluhu, ne pozna pa nobene note, zato tudi ni mogel učiti. Treba se je obrniti drugam. Šel sem v Škofove zavode, kjer Vojteh Hybášek uči petje in godbo. Hybášek, moj sošolec, s katerim sva v lemenatu skupaj v oktetu muzicirala (godba na lok) od leta 1895 do 1897, mi je dal tabelo prijemov za trobento [...] Prav pridno sem se učil krilni rog in trobento. Ko so semtertja prišli progarji v Škocjan pred farovž muzicirat, sem jih pogostil in nagradil, da so mi razlagali skrivnosti pihal. V Ljubljani Pri Amerikancu [Jereb je bil doma pri Sv. Jakobu] sem zalotil češke glasbenike nekega cirkusa, ki so tu ložirali. Proti plačilu sem se za silo naučil vseh inštrumentov, tudi klarineta. Potem sem pa fante učil, ko sem svoj čudni konservatorij dokončal. Vsako nedeljo, vsak praznik so rogovi tulili in trobente, klarinet vreščal, bas zabodeno tulil, da je bilo joj, in sicer précej po krščanskem nauku do noči. Ko smo se kako pesem za silo naučili, smo šli pred farovž in tam koncertirali, da se je daleč okoli slišalo.

* Župnik v Škocjanu pri Turjaku, dr. muzikologije.

Ljudje so rekli, da je tako lepo, kakor v Šternale [Sternhalle je bila plesna dvorana] v Ljubljani, čeprav je bilo vse strašno 'razštimano'.« Vsak začetek je težak!

Prve note, po katerih so igrali, je sam spisal: Ko dan se zaznava, Gozdič je že zelen. Potem so se lotili težjih koračnic: Frische Truppen, Unter Oesterreichsfahnen, Invaliden. Vsega so se lotili in bili veseli, če se je posrečilo koračnico do konca preigrati. Fantje so obupavali, ker so jim ustnice otekle kakor klobasice, Jereb pa ni odnehal, ampak je fante navduševal in jih bavalil k vztrajnosti. In ponosno doda: »To je bil začetek škocjanske godbe. Prve orlovske godbe na Kranjskem.« Na veliki šmaren (15. avgusta) je godba prvič igrala pri sv. maši v farni cerkvi in naslednjo nedeljo na železniškem žeganju. Anzlov očka, Anton Marolt in Gruden so poskušali s trobento spremljati pesmi: Za Bogom častimo, Moj duh iz telesa. Koliko si je prizadeval z godbo, je razvidno iz opombe ob koncu leta 1909: »Petje se letos ni tako gojilo kakor prejšnja leta, ker se je ves čas ob nedeljah in praznikih popoldne porabil za godbo.«

Leto 1910

Ob sklepu misijona (1. marca) je med obedom godba igrala v čast misijonarjem. Gregorski župnik Krumpestar je poslal dopis v *Domoljuba*: »Z gregorskih višav je sicer to pismo, toda poročilo je pa iz prijaznega zatišja škocjanske doline pri Turjaku. Ondi so bile od 1. do 3. marca duhovne vaje. Pa ne zaradi duhovnih vaj je to poročilo, ker bi sicer spadalo v Bogoljuba, temveč nekaj drugega je, kar je ostalo že preveč dolgo časa prikrivano. Že pri slovesni sklepni sv. maši smo bili presenečeni, ko se je oglasila godba na koru, opoldne pa smo se naravnost divili, ko je nastopila pred župniščem deset članov broječa godba na pihala. Orjaški boben in druga glasbila so dajala izraz veselim čustvom ob koncu tako dobro izvršenih duhovnih vaj. Lep pogled na kmetiške fante, ki navdušeno izvajajo težke točke. Toda ne samo fantje so pri godbi, ne, poleg 13-letnega dečka sem opazil 70-letnega moža, ki se mu je iskrilo oko, ko je krepko pritiskal navdušene koračnice. Kdo bi pričakoval, da se pripravlja tam v škocjanskem zatišju godba naši orlovski organizaciji. In kdo, mislite, je vse to zasnoval in izpeljal? Skromni domači župnik Janez Jereb. On se ni strašil ne truda ne stroškov, ampak pogumno je nastavljal črtalo in lemež v trdo ledino in zdaj se veseli lepih sadov. Velikonočni ponedeljek se ondi ustanovi izobraževalno društvo z orlovskim odsekom. Slavnosti se udeleže vsi sosednji Orli, naznanjenih je več govornikov, škocjanska godba pa bo nastopila ta dan svoje navduševalno delo v naših društvih, posebno pa v organizaciji naših Orlov. Gospodu župniku Jerebu vsa čast in hvala za neprecenljivo uslugo, ki jo je storil s svojimi vrlimi Škocjanci naši organizaciji!«

Ob sklepu leta 1910 spet zanimiva opomba: »Cerkveno petje se je letos zanemarjalo, ker sem ves prosti čas ob nedeljah posvetil godbi. Orlovska godba lepo napreduje. Vaje so vsako nedeljo in včasih tudi med tednom. Prvi javni nastop godbe je bil 28. marca pri ustanovitvi Izobraževalnega društva in Orla. Godba je šla na Krko, na Rob, kjer je igrala pri ustanovitvi ondotnega Orla, pri predstavi in pri misijonski procesiji. 19. junija je godba igrala v Št. Juriju na shodu dr. Šušteršiča, potem v Šmarju, Dobrepolju, Loškem Potoku (ob ustanovitvi – otvoritvi doma). 21. avgusta pri Sv. Gregorju ob ustanovitvi Orla. Naredili smo izlet k Sv. Ahcu in na Kurešček.« Razvejana dejavnost in celo gostovanja v dobrem letu in pol.

Leto 1911

Nekaj nastopov: Pri velikonočni procesiji (16. aprila) je nastopilo 16 orlovskih godcev. Hkrati se je tudi v Št. Juriju ustanovila orlovska godba. - Na praznik farnega patrona (31. maja) je opravil dekan Dolinar v Škocjanu kanonično vizitacijo. Ob osmi uri je bila sv. maša, pri kateri je godba igrala. - Na državnozbornskih volitvah (13. junija) zvečer je godba igrala izvoljenemu poslancu Jakliču. - Na novi maši Antona Intiharja (30. julija) in pri novomašni veselici v Javorju je igrala godba. - Ob birmovanju v Št. Juriju (18. oktobra) sta ob serenadi skupaj nastopili šentjurijska in škocjanska godba.

Prav tako je bogat povzetek za leto 1911: »Orlovska godba je v letu 1911 lepo napredovala. Godba šteje 16 članov. Vsako nedeljo in praznik je godbena vaja do poznega večera. Godba je igrala na Turjaku pri velikonočni procesiji, v Dobrepolju je večkrat nastopila, na Krki, v Laščah, pri Sv. Ahcu.«

Birma leta 1912

Pred birmovanjem mora vsak župnik napisati poročilo (promemoria) za škofa. Janez Jereb v njem omenja tudi godbo: »Vsako nedeljo in praznik popoldne poučujem orle v godbi, fantje pri meni ostanejo do mraka. Marsikateri greh se s tem zabrani. Poleg sončnih ima godba tudi senčne strani. Orel ima zanimivo spomenico. Skupno bi bilo zdaj 21 orlov, dva sta odšla k vojakom, dva v Ameriko, šest se jih je šlo učiti rokodelstva. S težavo skrbim za godbeni naraščaj.«

Na predvečer birme (30. junija) je pri prvem slavoloku na Gradežu škofa pričakala združena škocjansko-šentjurijska godba. Ob pol štirih je prišel knezoškof. Godba mogočno zaigra veselo koračnico (28 godcev!). Ko godba utihne, pozdravi škofa lipljenski župan Anton Andolšek. V imenu orlovske godbe je govoril Anton Gruden s Sloke Gore. Po prvem pozdravu se je sprevod pomikal skozi gozd proti Peterlinu. Godba na čelu spreveda igra krepke koračnice. Zvečer ob tri četrt na devet je bila podoknica – serenada. Najprej je godba zaigrala koračnico Št. Jurij. Igrali so: Franc Pritekel, Gradež; Anton Marolt, Male Lipljene; Martin Kožar, Javorje; Franc Lunder, Male Lipljene; Alojzij Pritekel, Gradež; Jožef Lunder, Male Lipljene; Janez Mencin, Sloka Gora; Rudolf Koprivec, Male Lipljene; Alojzij Jamnik, Gradež; Anton Gruden, Sloka Gora; Janez Lunder, Staro Apno; Janez Klančar, Laporje; Jožef Klančar, Laporje, in Franc Pečnik, Gradež. Potem je godba zaigrala potpuri pesmic (Pridi, Gorenjc, Ko dan se zaznava, Kukavica, Gozdič, Kolkor kapljic). Ta potpuri je spisal za godbo sam župnik Jereb, a temeljito popravil ga je velikolaški organist za 1 fl.

Na birmi (1. julija) je škof Anton B. Jeglič med pridigo omenil: »Na koru ni le samo dobro orglanje, ampak tudi tako lepo petje, da nisem verjel, da je to domači zbor, vsi iz domače fare. Zdaj sem vprašal g. župnika in sem izvedel, da tudi gospod učitelj pomaga na koru peti v spodbudo vaših fantov. Umetno petje! Zraven pa tudi godba, vojaška godba na koru! To je za vaše fante veliko. Vi ste šentjurskim lani pomagali ob birmovanju, letos so Šentjurci vam pomagali. Sinoči in danes sem se čudil, kako se morejo kmečki mladeniči izuriti v godbi, ko nikamor niso v šolo hodili. Gospod župnik je vse naučil.« Ob pol treh je škof odhajal. Orlovska godba se še enkrat zbere in zaigra dve koračnici. Škof prijazno ogovori nekatere orle.

V poročilu ob koncu leta je Jereb zapisal: »Orli imajo vaje za godbo vsako nedeljo. Cerkveno petje je letos zares krasno. Organist Franc Marolt se je veliko trudil za povzdigo petja.«

Katoliški shod leta 1913

Ob dekanijški konferenci (15. maja) mu je Karel Škulj, kaplan v Loškem Potoku, v kroniko zapisal: »Mladost, najlepši čas življenja. Petje, godba, glasba, najlepša hčerka nam dana v lajšavo življenja. Mladost, petje in glasba se klanja duhovniku, to pa vse in celo plačilo za njegov trud; obenem pa vse služi v prosep našega izobraževalnega in ljudskega dela. Stanovitnost kot pevec, godec! Nestanovitnost škodi stvari, vodji in dotičniku.« Konferenca je trajala do pol dveh popoldne. Med kosilom je igrala orlovska godba. Veselo petje se je razlegalo krog župnišča. Navzoči duhovniki so bili z godbo in petjem zadovoljni.

Žegnanje sv. Kocijana (31. maja) je bilo posebno slovesno. Pred sv. mašo ob pol desetih je godba igrala pred kaplanijo. Slovesnost je trajala od 10. do 12. ure. Na žegnanje so prišli ljudje s Turjaka, iz Lašč, z Roba, od Sv. Gregorja, s Kureščka, iz Želimelj, Št. Jurija, Žalne, Ljubljane, Višnje Gore (samo fotograf Erjavec), Dobrepolja, s Kopanja; torej iz 12 far (poleg domače fare). Tudi pri popoldanski božji službi je godba nastopila. Popoldne od treh do šestih je bila revizija orlovskega odseka in vaja v korakanju kot priprava na katoliški shod.

Na žegnanju na Osolniku (27. julija) je godba igrala nekaj komadov. Osolniškemu mežnarju je Jereb rekel, da ni nikjer tako lepega žegnanja, kakor je na Osolniku. Pa mu je mož dejal, da je bilo v prejšnjih časih še vse lepše. Godba je igrala, pa ne samo v cerkvi, ampak tudi popoldne za ples. »Mladi ljudje so iz vseh krajev prišli. Svet je bil denaren: fantje so na Hrvaško hodili, so imeli denar, dajali so za pijačo. Na dveh podih je bila muzika in ples: na podu mojega brata in pri Grudnu. Fajn je bilo. Nekdaj se je

utržilo in svet je bil korajžen. Zdaj pa ni nič, popoldne je tiho. Prej je svet tako drl na žeganje, da so vse po njivah pohodili.« Tako je hvalil mežnar stare, »srečne« čase.

Na katoliškem shodu v Ljubljani (24.–27. avgusta) sta sodelovali škocjanska in šentjurijska godba skupaj. Škocjansko so sestavljali: Franc Pritekel, klarinet Es; Anton Marolt, klarinet B; Martin Kožar, klarinet B; Franc Lunder, flügelhorn; Alojzij Pritekel, bassflügelhorn; Janez Mencin, tromba Es; Alojzij Jamnik, tromba Es; Franc Marolt, helikon; Jožef Klančar, flügelhorn; Franc Pečnik, flügelhorn; Jožef Mencin, basso F; Koprivec, tambur piccolo; iz Dobropolja, klarinet B (pet godcev je ostalo doma). Škocjansko-šentjurijska godba je trikrat vadila pet koračnic pod vodstvom kapelnika Jakla iz Ljubljane. Igrali so koračnice: Banovci, Sloka Gora, Orel, Salezijanska, Marija, skoz življenje. Godba je imela prosto vstopnino. V nedeljo 24. avgusta so orlovske čete odkorakale v Domobransko vojašnico s škocjansko-šentjurijsko godbo, ki je prav dobro igrala, na čelu. Ob 8. se je začel sprevod po mestu. Veličasten prizor. Kaj takega mrzla bela Ljubljana še ni videla!

Kar s ponosom je ob koncu leta Jereb zapisal: »Orlovska godba, pred štirimi leti ustanovljena, še ni propadla. Fantje, ko se v godbi izurijo, odhajajo, pa pridejo zopet novinci, katere 'potrpežljivo' poučujem pihati c, d, e, f, g.«

Vélika vojna 1914–1918

Na god sv. Ane (26. julija) se je začela prva svetovna vojna. Jereb je žalostno pripisal; »Godba se od 27. julija nič več ne poučuje. Pritekel Alojzij je potrjen k vojakom, Jamnik Alojzij tudi. Mencin Jožef, Gruden Anton, Mencin Jožef iz Malega Ločnika, Lunder Janez iz Starega Apna se bijejo v bitkah z Rusi.« Pa vendar je pred božičem (21.–24. decembra) godba imela več skušenj. Igrali so: organist Anton Marolt flavto, Klančar iz Laporja basso F, Kožar iz Javorja klarinet B, Pečnik iz Gradeža flügelhorn, Pečnik s Sloke Gore in Anzlov očka bassflügelhorn. Igralo se je res izvrstno. Obračun ob koncu leta je kljub temu bil pozitiven: »Pri cerkvenem petju in godbi ni bilo letos ne ene napake. Tako izvrstno še nikdar ni bilo vse naštudirano. Za petje in godbo je cerkev plačala o božiču 40 K.«

Leta 1915 je godba igrala na koro že na novega leta dan (1. januarja). Velikonočna procesija (4. aprila) je bila prekrasna, vreme lepo, petje dobro, godba izvrstna. Bilo je mnogo skušenj za petje in godbo. Malokje je vstajenje tako lepo. Pri telovski procesiji (3. junija) je godba igrala v okrnjeni sestavi: flügelhorn: Pečnik (Gradež); flügelhorn: Mencin (Mali Ločnik); tromba: Koprivc (Male Lipljene); bassflügelhorn: Anzlov očka (Male Lipljene); bassflügelhorn: Pečnik (Sloka Gora); basso: Klančar (Laporje); clarinetto: Pritekel (Gradež); clarinetto: Kožar (Javorje); cassa: Kraševc (Staro Apno); cinelle: Marolt (organist). »Če bi bili vsi naši orli skupaj, ki so pri godbi in bi danes igrali, pri procesiji bi jih bilo ravno 24. Pa jih je deset pri vojaki, trije so v Ameriki, eden pa ... « Na žeganju sv. Kancijana (6. junija) je godba »prav dobro igrala«. »Po sv. maši je godba igrala pred cerkvijo dva komada prav dobro.« Podobno je bilo pri procesiji na Železnico (22. avgusta); pri obisku misijonarjev Nežmaha in Tumpeja (24. avgusta); na mali šmaren (8. septembra); za božič pa je bila zasedba skromna: Anton Marolt, flavta; očka Lunder, basflügelhorn; Franc Pečnik, Gradež, bas; Franc Pečnik, Sloka Gora, basflügelhorn; Al. Mencin, Mali Ločnik, 2. flügelhorn. Igrali so dosti dobro.

Tudi leta 1916 je bila velikonočna »procesija krasna«, ker je »godba zopet igrala. Sodelovala sta dva vojaka: četovodja Mencin z Ločnika in Mencin s Sloke Gore, ki sta na dopustu. Osem godcev. Godba je imela za ta nastop šest skušenj.« potem je godba utihnila (vsaj poročil ni).

Prvič se je oglasila po vojni na praznik Brezmadežne (8. decembra 1918), ko je bila »na koro godba pri veliki sv. maši.« Po božični polnočnici je Jereb zapisal: »Hvala Bogu, lepo se je vršila polnočnica! Nastopila je godba. Fantje naši od vojaške godbe so dobro igrali: Sveta noč, Kaj se vam zdi, Cesarja rimskega. Z godbo so spremljali mašo Stella maris Griesbacherja.«

Zadnje leto Jerebove kronike je leto 1919. Na veliko nedeljo je bil dež, pa kljub dežju procesija, godba nekaj lepega, petje izvrstno, popoldne brez dežja. Na dan sv. Rešnjega telesa (19. junija) je pri sv. maši igrala godba, pri procesiji ne.

Škocjanska godba po Jerebu

Župnik Janez Jereb je pisal župnijsko kroniko do leta 1919; peti zvezek njegove kronike, ki ga je zanesljivo začel, ni ohranjen. Nadaljevanje moramo poiskati pri raznih avtorjih, ki so skušali delovanje godbe dopolniti; med njimi sta najbolj pomembna Jožef Marolt, ki pozna farno zgodovino iz prve roke, in Cvetko Budkovič, ki je leta 1977 obiskal še živeče člane pihalne godbe: Franca Marolta (Gerbičeva 23, Ljubljana), Svetozarja Marolta (Staro Apno 2), Franca Pritekla (Gradež 15), Ivana Štruklja (Laporje 7) in Stefana Zelnika (Laporje 6).

Janez Jereb o svoji godbi pravi, da je bila »prva orlovska godba na Kranjskem«. Po prvi svetovni vojni je prepustil vodstvo godbe domačemu organistu Francu Maroltu. V Jugoslaviji je bila ob uvedbi šestojanuarske diktature leta 1929 orlovska organizacija razpuščena. Godba je nadaljevala delo kot Prosvetna godba. Uspešno je delovala vse do druge svetovne vojne, po vojni pa se ni obnovila. Posamezni godbeniki so nadaljevali delo v dobrepoljski godbi, ki se šteje za njeno naslednico.

Cvetko Budkovič je iz pogovorov zbral naslednji sestav: Anton Marolt, Male Lipljene (kapelnik, B klarinet); Franc Pritekel, Gradež (Es klarinet); Ludvik Jakše, Javorje (B klarinet); Martin Kožar, Javorje (B klarinet); Franc Lunder, Male Lipljene (1. krilovka); Matija Peterlin, Staro Apno (1. krilovka); Jože Klančar, Laporje (1. ali 2. krilovka); Štefan Zelnik, Laporje (2. krilovka); Janez Mencin, Rožnik (1. trobenta); Karel Koprivec, Male Lipljene (2. trobenta); Alojz Jamnik, Gradež (3. trobenta); Alojz Šmuc, Gradež (bas krilovka); Alojz Pritekel, Gradež (bas krilovka); Janez Lunder, Staro Apno (bariton); Anton Gruđen, Sloka Gora (B bas); Janez Lunder, Staro Apno (veliki boben); Franc Adamič, Mali Osolnik (činele).

Sledile so naslednje menjave:

Leta 1923 sta Jožeta Mencina in Franca Adamiča nadomestila Alojz Andolšek, Gradež (F bas) in Alojz Lunder, Staro Apno (činele).

Leta 1925 sta Karla Koprivca in Janeza Mencina nadomestila Anton Peterlin, Gradež (2. trobenta) in Janez Petelin, Gradež (1. trobenta).

Leta 1928 sta Matijo Peterlina in Alojza Šmuca nadomestila Ivan Štrukelj, Laporje (1. krilovka) in Jože Štrukelj, Laporje (2. krilovka).

Godbeniki so se menjavali tudi zaradi službene odsotnosti, vpoklica k vojakom ali premestitve. Leta 1933 sta h godbi pristopila Franc Mencin, Rožnik (F bas) in Ivan Mencin, Rožnik (2. trobenta). V tem sestavu je godba delovala do druge svetovne vojne. Godba je nastopala v Škocjanu in po drugih krajih. Leta 1923 na prireditvi Prosvetnega društva Št. Jurij v Bičju po igri na prostem; pri Sv. Gregorju po dramski prireditvi in podobni kulturni prireditvi na Runarskem (Bloke).

V letih 1924–1925: Dobrepolje, Nova vas in Studenec (Bloke), Ponova vas, Račna, Sv. Gregor, Št. Jurij. Vse v organizaciji tamkajšnjih prosvetnih društev.

V letih 1926–1940: Dobrepolje, Dolenja vas pri Ribnici, Dolenjske Toplice, Kranj, Prigorica, Rakitnica, Rob, Sodražica, Šmarje pri Grosupljem, Trebnje, Velike Lašče.

Na pogrebu škocjanskega kapelnika Antona Marolta leta 1952 je igrala godba iz Dobrepolja. Poslovilni govor je imel edini živeči član škocjanske godbe Janez Štrukelj, ki je po drugi svetovni vojni igral v dobrepoljski godbi.

Literatura

Ahačevčič, I., Samec, J., *Kulturno društvo Godba Dobrepolje*, Dobrepolje, 2003.

Budkovič, C., *Godbe v občini Grosuplje*, v: *Zbornik občine Grosuplje* 9 (1977), 147–163.

Marolt, J., *Iz naše preteklosti v sedanost*, v: *Kraji in ljudje v Trubarjevi fari*, Škocjan pri Turjaku, 2008.

Marolt, J., *Janez Jereb : Vrli Janez iz Škocjana pri Turjaku*, Škocjan pri Turjaku, 2004.

Škulj, E., *Jerebova kronika župnije Škocjan pri Turjaku*, AES 29, Ljubljana 2007.

OSNOVA ŠOLA IN UČITELJSTVO NA GROSUPLJEM**(1945–1972)¹***Tatjana Hojan**

Grosuplje je bilo osvobojeno 8. maja 1945. Šola je bila požgana in precej poškodovana, zato se je pouk začel šele 15. decembra 1945, in sicer v stanovanjskem delu šolske stavbe. Po načrtu naj bi bila obnova končana do leta 1948. Les za obnovo so prvič dobili 16. aprila 1946. O obnovitvenih delih je Okrajnemu narodnemu odboru 3. oktobra 1945 poročal učitelj Marjan Binter, ki je bil na seji odbora za obnovo šole 2. septembra 1945 izvoljen za upravitelja stavbe. Dela so se začela 8. septembra 1945. Ruševine so čistili udarniško, in sicer mladinska in pionirska organizacija, šolarji in delavci tovarne Motvoz in platno. Nato so bila na vrsti zidarska dela. Vsa prednja fasada je bila razpokana, vzhodni kletni in pritlični del pa zelo poškodovani. Kmetje so navozili potreben material, predvsem pesek. Za kritje stroškov so prejeli dotacijo v znesku 25 000 din, tovarna Motvoz pa je organizirala udarniški dan za šolo in izplačala zaslužek enega delovnega dne v znesku 401,50 din. Delali so trije zidarji in šest nemških ujetnikov po 10 ur dnevno. V drugi fazi naj bi bila obnovljena okna, vrata in podi.²

Na šoli so učili štirje, vsi nastavljeni še pred letom 1944. Ravnatelj je bil Avgust Ferjan, sicer odpuščen 29. februarja 1944. Danica Semljič je bila upokojena 11. marca 1944, Marjan Binter je bil prestavljen v Ljubljano 1. marca 1945, Otilija Križ pa je bila upokojena v šolskem letu 1944/45. Januarja 1946 sta prišli še učiteljici Marija Bezeljak z Unca in Alojzija Umnik iz Podsrede, ki sta nato na Grosupljem še dolgo delovali.

Ravnatelj Gustav Ferjan je bil upokojen 31. maja 1946. Do imenovanja novega je vodenje prevzel Marjan Binter. Ko je bil 23. novembra 1946 prestavljen v Ambrus, je postala upraviteljica Danica Semljič. Ob koncu šolskega leta 1945/46 je bila upokojena Otilija Križ.

V šolskem letu 1946/47 sta bili ob materialni pomoči vaščanov obnovljeni dve učilnici, naslednje leto pa še dve in štirje kabineti. Drevesnica na šolskem vrtu je bila urejena v šolskem letu 1946/47.

Avgusta 1948 je bila obnovljena fasada šole. Na šoli so ustanovili šolsko zadrugo, v kateri so učenci lahko nabavili šolske potrebščine. Proslave so bile ob tednu Rdečega križa, Prešernovem dnevu, dnevu žena, dnevu ustanovitve Osvobodilne fronte, prvem maju, Titovem rojstnem dnevu, ob dnevu republike pa je bil tudi sprejem v pionirsko organizacijo. Otroci so sodelovali tudi na Titovi štafeti in na krosu. Ob 1. novembru so šolarji okrasili grobove padlih borcev. Na koncu šolskega leta so priredili razstavo šolskih stenčiasov. 2. januarja 1949 so prvič organizirali novoletno jelko in s pomočjo sindikata in drugih organizacij pogostili otroke. V šolski kroniki so zapisali, da je praznovanje novoletne jelke zelo spodbudno vplivalo na starše in število članov pionirske organizacije je naraslo od 168 na 208. Otroci so odhajali na izlete v Ljubljano, na Turjak, Muljavo, Bled, ogledali so si smučarske skoke v Planici ter takratne večinoma ruske filme v Ljubljani. V šolskem letu 1946/47 je nekaj učencev letovalo v počitniški koloniji v Podnartu. Sodelovali so v krožku mladih agronomov in uničevali poljske škodljivce, skrbeli za šolski vrt, na Grosupljem pogozdovali s smrekami in nabirali zdravilna zelišča.

Učitelji so se izobraževali na raznih tečajih: knjižničarskem, fizikalnem, pedagoško-političnem. Udeleževati so se morali tudi sestankov po vaseh v okolici Grosupljega in predavati ter pripravljali roditeljske sestanke s predavanji. Ker je primanjkovalo učil, so jih izdelovali sami. Februarja 1947 so odprli strokovno nadaljevalno šolo za učence vseh strok. Na njej so poučevali vsi učitelji grosupeljske

* Slovenski šolski muzej, Ljubljana, prof., bibliotekarska svetovalka v p.

1 Prispevek je nadaljevanje članka Tatjane Hojan, *Osnovna šola in učiteljstvo na Grosupljem (1904–1945)*, ki je izšel v *Zborniku občin Grosuplje, Ivančna Gorica, Dobropolje*, 25, 2008, str. 87–102.

2 *Obnova šole 1945–1948, Odboru za obnovo šole Grosuplje* 3. 10. 1945. *Zgodovinski arhiv Ljubljana (v nadaljevanju ZAL)*, GRO 57, tehnična enota 8, št. 25.

šole in dva učitelja iz Šmarja.

V šolskem letu 1948/49 so na šoli učile: Marija Bezeljak, Mara Naglič, Jelka Poženel, Danica Semljič in Alojzija Umnik, ki je postala ravnateljica.

Statistika za šolska leta 1946/47–1948/49: Poslopje je bilo med vojno poškodovano in obnova še ni končana. Šola je 31. oktobra 1947 postala sedemletka. Leta 1946/47 je imela šest razredov in pet oddelkov, naslednje leto je imela pet oddelkov, leta 1948/49 pa štiri. Šolsko dvorišče je merilo 1593 m², šolski vrt pa 1349 m². Šola je imela štiri učilnice, eno pisarno, tri kabinete, šolsko kuhinjo in obednico pa elektriko, vodovod in radio. V »ustanovi pripadajočih objektih« je bilo v šolskem letu 1946/47 eno stanovanje, leta 1948/49 pa že pet. Šolsko leto 1946/47 je uspešno končalo 127 učencev, naslednje leto 123, v šolskem letu 1948/49 pa 130.

Učno osebje: v letu 1946/47 dve učiteljici s strokovnim izpitom, v letu 1947/48 tri in naslednje leto štiri. Kvalificirana pripravnica je bila v šolskem letu 1946/47 ena, 1947/48 in 1948/49 pa po dve. V šolskem letu 1946/47 je službovala ena tečajnica z nižjo srednjo šolo, v šolskem letu 1948/49 pa ena vzgojiteljica.

Statistični list 1. decembra 1949: poklici staršev učencev nižjih razredov: uslužbencev 10, obrtnikov 7, samostojnih siromašnih kmetov 21, samostojnih srednje bogatih kmetov 17, kmetov kmečkev obdelovalne zadruge 13, delavcev 57, od tega 8 poljedelskih in 6 drugih poklicev. Starši učencev višjih razredov: 9 uslužbencev, 10 obrtnikov, 8 samostojnih siromašnih kmetov, 45 samostojnih srednje bogatih kmetov, 13 kmetov kmetijske obdelovalne zadruge in 38 delavcev, od tega 4 poljedelski in 15 drugih poklicev.

V prvih štirih razredih sta bila dva učenca stara 14 let, devet 13 let, pet 12 let in deset učencev 11 let, ostali so bili stari manj kot deset let. V višjih razredih so bili trije stari 16 let, sedem 15 let, petnajst jih je bilo starih 14 let, ostali pa so bili mlajši od 14 let. Po narodnosti so bili vsi učenci Slovenci.

Do dva kilometra je imelo do šole 114 učencev nižjih razredov, več kakor dva kilometra pa 17 učencev. V višjih razredih je imelo do dva kilometra daleč 47 učencev, med dvema in štirimi kilometri je imelo 39 učencev, štiri kilometre jih je imelo 45, šest kilometrov 6 učencev, deset kilometrov pa 1 učenec. Učenci nižjih razredov so vsi prihajali v šolo peš, od učencev višjih razredov pa 102 peš in 36 z vlakom. V dramski skupini je bilo 12 učencev, v folklorni 10, v telovadnem društvu pa 32. Pouk verouka je v šoli obiskovalo 75 učencev nižjih razredov.

Učiteljstvo: pet učiteljic in en učitelj so imeli popolno srednjo strokovno šolo. V šolskem poslopju sta bili dve samski sobi, eno družinsko stanovanje za učiteljsko osebje ter eno družinsko stanovanje za šolskega slugo. Sicer je šola poleg učilnic imela še kabinet, pisarno in zbornico, šolsko kuhinjo in obednico. Centralne kurjave ni bilo. Poleg že omenjenega dvorišča in šolskega vrta je šola pridobila še 500 m² sadovnjaka in 437 m² drugih zemljišč. Na šoli sta bili knjižnica za učitelje, ki je imela 264 knjig, in knjižnica za učence z 38 knjigami.³

Za to obdobje je zanimiv članek prosvetnega inšpektorja Ervina Rotmana v pedagoškem glasilu *Popotnik*, ki opisuje, kako si v grosupeljskem okraju prizadevajo izboljšati pouk. V januarju 1949 so po vseh osnovnih šolah in sedemletkah uvedli obvezne nastope učiteljev, in sicer najprej v prvem razredu, nato pa zapovrstjo v naslednjih.

»Učitelj, ki nastopa, se za nastop pripravi z natančno izdelano učno sliko. Tem nastopom prisostvujejo vsi učitelji iz ostalih razredov na šoli. Po končanem nastopu je na šoli konferenca učiteljstva, kjer obravnavajo nastop. O delu na konferenci se sestavi zapisnik. Predvsem pazimo na strokovno pravilnost in vzgojno uspešnost pouka. Ocenjujemo pa tudi metodični postopek pri pouku. Središče vsega opazovanja in pretresanja je vedno idejno-politična stran pouka, ker vemo, da dober metodik ni vedno tudi dober učitelj in vzgojitelj. Učne slike nastopajočih in konferenčne zapisnike pregledata za to postavljena člana pedagoškega aktiva, ki si delita delo. Pedagoški aktiv sestavljajo trije učitelji, med njimi vedno po eden do dva pripravnik-tečajnik ter prosvetni instruktor. O pregledanih učnih slikah in zapisnikih sestavi aktiv poročilo, ki ga prenese na sektorsko konferenco vseh učiteljev pripravnikov ter učiteljev, ki so v tem mesecu nastopili po šolah v določenem razredu. Pred konferenco

3 *Mapa osnovne šole Grosuplje. Slovenski šolski muzej (v nadaljevanju SŠM), dokumentacijska zbirka.*

je tudi vzorni sektorski nastop v istem razredu, v katerem so bili popreje nastopi po šolah. Po teh hospitacijah so ugotovili, da so starejši učitelji pokazali predvsem metodično sigurnost in uglaženost, medtem ko so mlajši tovariši povezovali pouk z življenjem izven šole. Pouk je bil pri poslednjih v večji meri revolucionaren, ker je zajel življenjsko problematiko, zajel vse naše napore za zgraditev socializma.« Metodično pa so bili mlajši šibkejši, zato inšpektor meni, da bi se morali učiti drug od drugega. V grosupeljskem okraju se je po inšpektorjevem mnenju po teh hospitacijah pouk izboljšal.⁴

Z odlokom ministrstva za prosveto 27. maja 1950 je bila iz tedanje sedemletke na Grosupljem ustanovljena nižja gimnazija in osnovna šola. Obe sta imeli prostore v obnovljeni šoli. Osnovnošolci so imeli pouk popoldne, gimnazijci pa dopoldne.

Začele so se razprave o zidave nove šole. Obnovitvena dela, začeta v letu 1948, so bila končana leta 1952.

Na osnovno šolo so v šolskem letu 1950/51 na novo prišli: Gizela Kus, Marija Perme, ki je poučevala tudi na gimnaziji, Bogoljub Kus in Zofija Rakušček, ki je bila kmalu prestavljena. V 4. razredu so trije učitelji poučevali predmetno. Na šoli so delovali lutkovni, dramski, naravoslovni, zemljepisno-zgodovinski in sanitetni krožek. Krožkarji so se ob koncu šolskega leta udeležili izleta v bolnico Franjo ter si ogledali Idrijo in Vrhniko. Sredstva za izlet so prispevale družbene organizacije in občina. V šolski mlečni kuhinji se je hranilo 30 učencev. Ker je v šolskem letu 1952/53 gimnazija dobila 4. razred, 2. razred gimnazije pa paralelko, je primanjkovalo prostora. Zato je bila zasilno urejena učilnica v stanovanjskem prostoru šole.

V šolskem letu 1951/52 je bil okraj Grosuplje razformiran. Deli okraja so bili pridruženi okrajem Kočevje, Novo mesto in Ljubljana okolica. K slednji je spadalo Grosuplje. S tem se je razširilo področje bivšega krajevnega ljudskega odbora Grosuplje: občini Grosuplje so poleg šole Grosuplje in Spodnja Slivnica pripadle še šole Žalna, Kopanj, Ilova Gora in Polica. Naslednje leto je bilo tudi naselje Stranska vas združeno z Grosupljem.

V šolskem letu 1952/53 je bila premeščena v Ljubljano dolgoletna grosupeljska učiteljica Danica Semljčič, na šolo pa so na novo prišle pripravnica Alenka Kranjc, Marija Makovec in Miroslava Ferjan. V Preski pri Medvodah je v šolskem letu 1951/52 letovalo 13 učencev, leto kasneje pa na Rakitni 12 grosupeljskih učencev.

Lojzka Umnik

Hilda Lučovnik

Leta 1953 je ravnateljica Lojzka Umnik poslala Svetu za prosveto in kulturo pri Okrajnem ljudskem odboru Ljubljana - okolica poročilo o šolskem vrtu: Zemljišče šole meri 3337 m², ograja je delno zidana, delno lesena. Zemlja je ilovnata. Visokih dreves je 6, pritličnih 14, od jagodičevja gojijo ribez in vrtno jagode, od stalne zelenjave pa rabarbaro, poleg tega imajo 1 vinsko trto, 6 lepoticnih grmov in 11 vrst cvetlic. Šola ima številna vrtna orodja: lopate, motike, grablje, kramp, samokolnico, vrtno škarje in škropilnico. Poročilo se končuje takole: »Na vrtu smo v preteklem letu gojili vse vrste zelenjave in cvetlice ter so učenci spoznavali način pravičnega obdelovanja posameznih vrst. Sadna drevesa so tudi sami pod strokovnim vodstvom obrezali in očistili. Vzgjajali so sadike sadnih dreves.«⁵

V šolskem letu 1955/56 se je v prvi razred vpisalo 54 učencev, zato so uvedli dva oddelka. Občinski

⁴ Ervin Rotman: *Kako izboljšujemo pouk v grosupeljskem okraju. Popotnik 1949, št. 8–10, str. 296–299.*

⁵ *Mapa osnovne šole Grosuplje. SŠM, dokumentacijska zbirka.*

Ljudski odbor Grosuplje je dovolil, da se uredi ena učilnica tudi v pritličju sosednje Müllerjeve hiše. Novembra 1955 je bil odobren na Spodnji Slivnici kombiniran oddelek 1. in 2. razreda. Skupaj je bilo v obeh razredih 13 učencev. Dopoldne je hodil tja poučevat Ivan Sivec, ki je bil v tem šolskem letu sprejet na šolo. S kombiniranim oddelkom se je število učencev zmanjšalo in so v Müllerjevi hiši uredili pevsko sobo. V naslednjem šolskem letu 1955/56 je bil učitelj Ivan Sivec premeščen, zato je bil oddelek na Spodnji Slivnici ukinjen. Na šolo sta iz novomeškega okraja prišli na Grosuplje poučevat Ivanka Boh Martič in Zalka Šuklje Uršič. Honorarno je poučevala tudi upokojena učiteljica Gizela Kus. V šolskem letu 1956/57 je postal 4. razred osnovne šole hospitacijski. V njem so imeli hospitacije za razrednike četrtilnih razredov.

Delo krožkov je bilo zaradi prostorske stiske zelo ovirano. V šolskem letu 1956/57 je bil nov prometni krožek, ki je bil zelo uspešen. Učenci so sodelovali pri šolskih proslavah, v sprevedu Dedka Mraza in od 29. oktobra 1954 tudi na občinskem prazniku. Leta 1955 so učenci s »sadno akcijo« zbrali 354 kg jabolk in jih poslali gimnaziji Moste v Ljubljani. V zahvalo so dobili nekaj učbenikov. Uspešni so bili tudi pri bančnem varčevanju, zato so bili v šolskem letu 1957/58 trije učenci nagrajeni z vlogami po 500 din na hranilnih knjižicah.

Ob koncu leta 1957 je tajnica koordinacijskega odbora za šolske mlečne kuhinje na seji Sveta za šolstvo, prosveto in kulturo poročala, da je njihova mlečna kuhinja vzorno organizirana in se posebej odlikuje po pestrosti malic.⁶

Na izlete so učenci in učenke hodili v okolico Grosupljega. 12. septembra 1954 so izlet združili z odprtjem nove šole Ilova Gora. Na letovanja so učenci odhajali na Rakitno, v Izolo in Soro pri Medvodah.

Na nižji gimnaziji se je pouk začel 10. septembra 1950. Poučevali so: Marija Bezeljak, Bogoljub Kus, Jelka Poženeš, ravnateljica Alojzija Umnik ter na novo nastavljena Marija Ternik Perme, ki je dotlej poučevala v Javorju pri Slovenj Gradcu. Trije med učitelji so bili izredni slušatelji Višje pedagoške šole. V šolskem letu 1951/52 je bila Marija Perme prestavljena na osnovno šolo, na novo pa so prišli na gimnazijo Hilda in Jože Lučovnik, Marija Rode in Rudolf Samec. V prvem in drugem razredu gimnazije so uvedli obvezni pouk nemščine. 20. oktobra 1951 je bila na šoli ustanovljena Delavska gimnazija, na kateri je 7 slušateljev opravilo zaključni izpit. Leta 1953 je začela poučevati petje Nada Ulaga.

Leta 1951/52 je bil odprt 4. razred gimnazije, ki je imela eno učilnico v kleti, eno pa v stanovanjski sobi šole. Zbirka učil je bila dopolnjena z zbiranjem rudnin, hroščev in učil Državne založbe Slovenije. V prvem letu je gimnazija imela 132 učencev. Vsi so bili člani podmladka Rdečega križa, 122 pa jih je bilo članov pionirske organizacije. Imeli so šolske kinopredstave in obiskovali gledališke predstave v Ljubljani.

Na koncu šolskega leta 1952/53 je učilo na šoli 6 učiteljic in 3 učitelji. Višjo pedagoško šolo so imeli 3, učiteljišče 4 in popolno srednjo šolo eden. Na koncu šolskega leta 1955/56 pa je bilo 5 učiteljic in 3 učitelji ter 1 honorarna učiteljica. Učencev je bilo 188, na koncu šolskega leta jih je izdelalo 155. V knjižnici za učitelje je bilo 356, v knjižnici za učence pa 175 knjig.

V šolskem letu 1957/58 je ob četrtilnih na šoli delovala zobna ambulanta. Dejavní so bili tudi krožki. V šolskem letu 1953/54 sta bila nova strelski in namiznoteniški krožek. Dramski krožek je pripravil številne igre: Pionirji iz Tihega dola, Jurček, V bratskem objemu, lutkovni krožek pa igri Čarobni klobuk in Rdečo kapico. Ustanovljena je bila tudi dijaška hranilnica.

Učenci so si ogledali tovarne Motvoz, Induplati, Iskro v Kranju, hidrocentralo in transformatorsko postajo. Gimnazijci so obiskali Postojnsko jamo, Predjamski grad, Škofjo Loko, Visoko, bolnico Franjo Brežice in Kumrovec. Četrtilni razredi so na koncu šolskega leta 1955/56 odšli na Plitvička jezera, preživeli dva dni v Crikvenici in bili na Reki. Na koncu šolskega leta 1952/53 so bili 3 gimnazijci v koloniji na Rakitni, eden v Avstriji, osnovnošolci pa so taborili ob Sori pri Medvodah.

Do leta 1958 so poučevale še: Ivanka Martič Boh, Magda Mazaj Šmuc, nekaj časa tudi Zalka Šuklje Šmuc.

6 Zapisnik 12. seje Sveta za šolstvo, prosveto in kulturo Okrajnega ljudskega odbora Grosuplje 29. 8. 1957. ZAL, GRO – 39, tehnična enota 36/859.

Šolski odbori, uvedeni z Zakonom o družbenem upravljanju šol leta 1955, so delovali na osnovni šoli in gimnaziji. Leta 1956 sta se združila v en odbor.⁷ Na seji Sveta za prosveto in kulturo Okrajnega ljudskega odbora 20. junija 1958 so določili šolski okoliš za višje razrede osnovne šole Grosuplje: Malo in Veliko Mlačevce, Zagradec, Plešivica, Spodnja Slivnica, Ponova vas, Mala in Velika Stara vas in celotni šolski okoliš Šmarje. Nižje organizirane šole so se ustanovile na Ilovi Gori, Spodnji Slivnici, Kopanju, Polici, v Škocjanu, Podtaboru in Žalni. Učenci s Slivnice so obiskovali 4. razred na Grosupljem, v nižjih razredih pa je na Slivnici začel poučevati Ivan Bucik. Osnovna šola s štirimi razredi je bila ustanovljena v Šmarju.⁸

V šolskem letu 1958/59 je bila iz osnovne šole in nižje gimnazije ustanovljena popolna osemletka. Na njej so poučevale: Marija Bezeljak, Marta Dobrovoljc, Sonja Kokalj, Silva Gorše, Nada Kadunc, Hilda Lučovnik, Magda Mazaj, Jelka Poženel, Zalka Šuklje, Nada Ulaga in Marija Vuga ter Bogoljub Kus in Jože Lučovnik. Bezeljakova se je 1960 upokojila, do leta 1962 pa so na šolo prišli na novo še: Teodora Ahlin, Pavle Barič, Terezija Grm, Ljudmila Jeras, Ljudmila Kosten, Majda Oberstar, Pavel Vrhovnik, Viktor Žnidaršič in Ivanka Antončič.

Leta 1958 je višji gradbeni tehnik Leopold Novak iz Ljubljane pripravil načrt za lesen provizorij pri osnovni šoli, v katerem naj bi bile štiri učilnice, vendar Občinski ljudski odbor načrta ni sprejel, pač pa je odsek za gospodarstvo in komunalne zadeve pri Občinskem ljudskem odboru Grosuplje 8. julija 1958 izdal odločbo o lokaciji prizidka k stari osnovni šoli. To je Svet za urbanizem Okrajnega ljudskega odbora Ljubljana na seji 9. julija 1958 potrdil in o tem obvestil Občinski ljudski odbor 16. julija 1958. Investicijski program za prizidek k osnovni šoli je napravil 1. novembra 1958 projektivni biro »Ing. Mačus« z odgovornim projektantom ing. arh. Rudijem Mačusom. 8. aprila 1959 je Izvršni svet Ljudske skupščine LR Slovenije izdal odločbo o potrditvi investicijskega programa Občinskega ljudskega odbora za dozidavo prizidka k osemletki. S tem bi pridobili fizikalno-kemično učilnico, prirodoslovno-tehnično učilnico z dvema kabinetoma, risalnico in dve učilnici s pripadajočimi kabineti v pritličju ter štiri učilnice z zbornico in knjižnico v prvem nadstropju. Projektant Rudi Mačus je 1. junija 1959 dokončal glavni projekt za prizidek, ki ga je Okrajni ljudski odbor Ljubljana – komisija za revizijo projektov 17. junija 1959 potrdil. Nato je odsek za gospodarstvo in komunalne zadeve izdal 21. julija 1959 gradbeno dovoljenje, s katerim je bila dovoljena gradnja prizidka k osemletki. Dolenjsko gradbeno podjetje Grosuplje in Občinski ljudski odbor Grosuplje sta 11. avgusta 1959 sklenila pogodbo za gradnjo. Do roka 15. avgusta 1960 je bil prizidek končan. Površina celotne šolske stavbe je znašala 1332,90 m². Od 12. januarja 1961 ni bila več potrebna tretja izmena pouka, še vedno pa so uporabljali kletne prostore, stanovanjsko sobo v šolski stavbi in sobo nekdanje gostilne v Müllerjevi hiši.

Ob koncu šolskega leta 1959/60 je bilo v osnovni šoli 455 učencev, od tega 28 ponavljavcev. Izdelalo jih ni 22. Z vlakom se je iz Šmarja vozilo 63 učencev, iz Čušperka in Predol 40 in eden z Ilove Gore.⁹

Po 7. kongresu Zveze komunistov Jugoslavije leta 1958 se je na šoli razmahnila idejno-politična dejavnost. Prosvetni delavci so imeli »za ideološki dvig« vrsto predavanj in seminarjev. Na Grosupljem in v Dobrepolju sta bili ustanovljeni šoli za starše, ki sta od oktobra do marca imeli 17 predavanj. V šolskem letu 1959/60 je bil na šoli oddelek za odrasle, ki ga je uspešno končalo 21 tečajnikov, leta 1961/62 pa je drugi tečaj (snov 7. in 8. razreda) uspešno končalo 22 tečajnikov. V istem letu je šola na Spodnji Slivnici postala oddelek grosupeljske šole, imela pa je samostojno finančno poslovanje in lastno proračunsko knjigo.

V šolskem letu 1959/60 je bila ustanovljena šolska zadruga, v kateri je bilo 132 pionirjev od 6. do 8. razreda. Posadili so črni ribez in gojili zelenjavo, ki jo je uporabljala šolska kuhinja. Za slabše

⁷ Zapisnik 6. seje Sveta za prosveto in kulturo Okrajnega ljudskega odbora Grosuplje 10. 5. 1956. ZAL, GRO – 39, tehnična enota 36/859.

⁸ Zapisnik 3. redne seje Sveta za prosveto in kulturo Okrajnega ljudskega odbora Grosuplje 20. 6. 1958. ZAL, GRO – 39, tehnična enota 36/859.

⁹ Osnovna šola Louisa Adamiča Grosuplje. Zapisnik prve seje šolskega odbora osnovne šole Grosuplje 25. januarja 1960. ZAL, GRO – 57, tehnična enota 2, št. 6.

učence sta bila organizirana matematični in nemški krožek. Nekaj časa je deloval tudi fotoamaterski krožek. V letu 1961/62 so učenci začeli izdajati šolsko glasilo Okence. V šolskem letu 1959/60 se poleg podmladka Rdečega križa in pionirske organizacije na šoli prvič omenja tudi Ljudska mladina Slovenije. Imela je 51, v letu 1961/62 pa že 126 članov. Učenci 7. in 8. razreda so imeli svojo razredno skupnost. Šolarji so sodelovali pri vseh šolskih proslavah, posebej še ob 40-letnici Zveze komunistov Jugoslavije 17. maja 1959. Prirredili so dve proslavi: literarno z naslovom »Iz veka v vek, iz roda rod« in zgodovinsko »Narod si bo pisal sodbo sam«. Sodelovali so tudi ob praznovanju občinskega praznika, leta 1961 pa 27. aprila ob 20. obletnici OF.

4. oktobra 1962 je šola poslala poročilo Zavodu za prosvetno-pedagoško službo. Šola je bila centralna s podružnično šolo na Spodnji Slivnici. Imela je kabinete za tehnični pouk, glasbo, zemljepis, zgodovino, matematiko, fiziko, kemijo in biologijo, kinoprojektor, dva diaproyektorja in 159 diafilmov. Učiteljske konference so bile enkrat mesečno, na leto pa dva šolska in štirje razredni roditeljski sestanki. Šolski odbor je imel 15 članov: občinski ljudski odbor je izvolil 4, organizacije in podjetja 8, učiteljski zbor pa 3. Med njimi je bilo 10 uslužbencev, 4 delavci in 1 družinski upokojenec. Imel je 4 seje ter komisije za zunajšolsko dejavnost mladine, za gospodarsko-finančne in socialno-zdravstvene zadeve. Upravni odbor učiteljskega kolektiva je imel 5 članov.

V šolski podmladek Rdečega križa je bilo vključenih 486 učencev, v pionirsko organizacijo 374, v Ljudsko mladino Slovenije 59, v šolsko zadrugo 40 in v počitniško družino 23 učencev. Razredno skupnost sta imela sedmi in osmi razred, izvoljena je bila tudi šolska skupnost. Na šoli so delovali krožki za ročno delo, lutkovni, šahovski, bralni, pravljlični, dramski, folklorni, tamburaški in biološki krožek. Dopolnilni pouk so razredni učitelji imeli po pouku od prvega do četrtega razreda, pred poukom pa dežurni učitelj za trideset vozačev od 5. do 8. razreda.

Znanje učencev podružnične šole Spodnja Slivnica je bilo slabše, ker je bil oddelek kombiniran iz učencev prvega, drugega in tretjega razreda, ker je bilo število učnih ur manjše in ker je bilo manj direktnega pouka z učenci.

Starši učenci po socialnem sestavu: delavci 231, kmetje 128, uslužbenci 109 in obrtniki 18. Na šoli ni bilo oddelka za odrasle. 29. junija 1962 je bilo v učiteljski knjižnici 1563 knjig, v pionirski pa 1099. Izposojali so dvakrat tedensko, izposojenih je bilo 2811 knjig.¹⁰

Na šoli je bilo 14 učiteljev, 5 predmetnih učiteljev, 2 profesorja in 1 honorarni učitelj za glasbo. S šole so odšli: Magda Mazaj, Jelka Pozenel, Zalka Šuklje, Nada Ulaga, Marija Vuga, Marija Oberstar, Pavel Vrhovnik in Ljudmila Jeras, na novo pa so prišle: Marija Dolenšek, Jožefa Janežič, Nada Kadunc, Olga Mahorič, Marija Makovec in Iva Maver.

V šolskem letu 1962/63 je otroški vrtec razširil dejavnost in vključil tudi šolske otroke nižjih razredov, ki so imeli popoldanski pouk. Člani pionirske organizacije so sodelovali na prvem pohodu ob žici okupiranega Grosupljega.

V šolskem letu 1963/64 je s šole odšla Olga Mahorič, na novo pa sta prišla Vera Hočevar in Franci Oblak, ki je ostal le eno šolsko leto. V naslednjem šolskem letu je odšla Terezija Grm Horvat, prišle pa so: Ana Čeferin, Marija Tavčar in Ivanka Zajc. Na šoli na Spodnji Slivnici je v šolskem letu 1963/64 namesto Brede Jagodic prišla Marija Grubešič Sever.

Leta 1963 je grosupeljska šola bila centralna, podružnične pa so bile šole na Ilovi Gori, Kopanju, v Podtaboru, na Polici, v Škocjanu; šola na Spodnji Slivnici je imela status oddelka centralne šole. Upravitelji teh šol so postali vodje šol. Podružnice naj bi obiskovali učenci do 5. razreda, na grosupeljsko šolo pa so sprejeli tiste, ki so želeli obiskovati pouk na centralni šoli. V centralnem šolskem odboru so bili predsedniki šolskih odborov posameznih podružničnih šol, v upravnem odboru pa 3 člani kolektivov podružničnih šol.

V šolskem letu 1964/65 sta izgubili samostojnost šoli Šmarje in Žalna, ki sta bili do 31. decembra 1964 finančno samostojni. Višje razrede je obdržala le šola Šmarje. Za prešolane učence 5. razredov je šola organizirala brezplačni prevoz. Pouk je bil dvoizmenski. Šola za starše je imela v šolskem letu 1963/64 sedem predavanj.

¹⁰ Mapa osnovne šole Grosuplje. SŠM, dokumentacijska zbirka.

Občinska skupščina Grosuplje je junija 1963 šolski zadrugi dodelila v brezplačno uporabo dve njivi v izmeri 2125 m².

Aktiv Zveze mladine Slovenije je v šolskem letu 1962/63 imel 58 članov, leto kasneje pa 47. Pripravili so predavanja ob 20-letnici kočevskega zbora in o Titovem potovanju po Latinski Ameriki. Sodelovali so tudi v oddaji Spoznavajmo poklice in razvoj gospodarstva občine, kjer so dosegli drugo mesto. V šolskem letu 1964/65 so pripravili igri Županova Micka in Veriga. V podmladku Rdečega križa so bili vsi učenci. Vsako leto so organizirali tečaj prve pomoči in predavanja. Zelo dejavna je bila tudi šolska skupnost, ki je organizirala tekmovanja, prireditve in proslave. Tudi posamezni krožki so bili zelo delavni. Dramski krožek je pripravil igre: Zvezdica Zaspanka, Pogumni krojaček, Pionirji iz Tihega dola, Bedak Pavlek, Silni bič, Pod Golico, Oprana strahopetnost in Kurir Marko. Lutkovni krožek je pripravil igrice: Meh za smeh, Prebrisani Tonček ter Kralj Matjaž in Alenčica. Novinarski krožek je v nakladi 190 izvodov še naprej izdajal glasilo Okence. Za Jurčičevo bralno značko je tekmovalo 75 učencev; 14 jih je doseglo zlato, 46 srebrno in 15 bronasto značko. Tudi na področju glasbe so bili dejavni, na šoli so bili: mladinski zbor s 118 učenci, komorni zbor in oktet. 30 učencev nižjih razredov pa je sodelovalo v otroškem zboru. Nastopali so na šolskih proslavah ter tudi na radiu.

V šolskem letu 1964/65 je oddelek za odrasle obiskovalo 35 slušateljev. Obravnavali so učno snov 7. in 8. razreda. Finančno poslovanje zanj je vodila Delavska univerza Grosuplje. Po končanem pouku leta 1965 so učenci letovali v Kopru in Dolenjskih Toplicah.

Marija Bezeljak

Bogoljub Kus

Gizela Kus

V obdobju med šolskima letoma 1965/66 in 1969/70 je bilo več sprememb med učiteljstvom. 1. septembra 1966 je bila upokojena dolgoletna ravnateljica Alojzija Umnik, njeno mesto je prevzel Ludvik Andolšek, ki je bil pred tem ravnatelj osnovne šole Dobrepolje. Leta 1968 je ravnateljica postala učiteljica Hilda Lučovnik, Ludvik Andolšek pa je postal predsednik Temeljne izobraževalne skupnosti Grosuplje. V tem obdobju so s šole odšle še: Ivanka Zajc, Sonja Kokalj, Ivanka Antončič, upokojen je bil Bogoljub Kus. Na novo so prišli Janez Mikuž, Frančiška König, Milena Silvester, Marija Škrjanc, Alenka Lavrač, Jaka Müller, Zdenka Bezjak in Angelca Likovič.

V centralno šolo so bili vključeni učenci 5. in 6. razredov podružničnih šol, na katerih so ostali kombinirani oddelki 7. in 8. razredov. V šolskem letu 1966/67 pa so učenci, ki so končali 7. razred, obiskovali 8. razred na centralni šoli kot poseben oddelek brez pouka tujega jezika. V šolskem letu 1967/68 je bilo šest petih oddelkov in trije osmi. Iz dotedanjih petih razredov je bilo za en razred ponavljavcev. Tako je bilo na centralni šoli 25 oddelkov, skupaj s podružničnimi šolami pa 50, zaposlenih pa je bilo skupaj 69 pedagoških in drugih delavcev.

V drugem polletju 1968/69 je bil na šoli psiholog, ki je učencem 8. razredov svetoval kam po osemletki. Posvetoval se je tudi s starši. Testiral je učence od 5. do 8. razreda. Junija 1969 so bili testirani tudi učenci, ki bodo obiskovali prvi razred. V osmih razredih so v šolskem letu 1966/67 izdelali vsi učenci, to je 80, popravni izpit pa jih je uspešno opravilo 6.

31. januarja 1969 so na sestanku učiteljskega zbora ugotovili, da je na centralni šoli v višjih razredih učni uspeh slab. Največ negativnih ocen je bilo v osmih razredih, in sicer je imelo 32 učencev negativno iz angleščine, 18 iz matematike in 11 iz slovenščine. Vzroki so bili: težke socialne razmere, velika oddaljenost od šole, prezaposlenost staršev, slabe delovne navade in pomanjkanje predšolskih

ustanov, v katerih bi učence pripravljali na šolo.

V šolskem letu 1965/66 je bilo na grosupeljski šoli 667 učencev, v šolskem letu 1968/69 pa 772. V šolskem letu 1966/67 je bilo kar 242 učencev vozačev, 1968/69 pa 270. Pouk je bil še vedno v dveh izmenah. V tem šolskem letu je patronat nad šolo prevzelo Dolenjsko gradbeno podjetje, ki je šoli podarilo televizor.

Na roditeljskih sestankih so bila še vedno tudi predavanja, vendar so bili sestanki poredko, ker je bila večina staršev preveč oddaljena od šole. Uspešno so delovali krožki, šolsko glasilo Okence je v šolskem letu 1968/69 izšlo petkrat. Dramski krožek je pripravil igre: Jurček, Krpan mlajši, Izlet, Janko in Metka ter Mačeha in pastorka.

Na seji izvršnega odbora Temeljne izobraževalne skupnosti Grosuplje so razpravljali o potrebi posebne šole na Grosupljem. Ugotovili so, da je v občini 27 mentalno prizadetih otrok, od katerih jih 8 obiskuje redne šole, posebne pa 19. Ker pa so posebne šole prenapolnjene in ne sprejemajo otrok iz drugih občin, bi bilo nujno pri osnovni šoli Grosuplje odpreti posebni oddelek. Tja bi lahko hodilo 12 otrok. Šola bi sicer morala biti internatskega značaja, vendar bi moral biti za to primeren prostor, učila in učitelji.¹¹ Posebna osnovna šola je bila odprta s šolskim letom 1968/69, imela je en oddelek in 8 učencev. Poučevala je Ivanka Žagar, učiteljica na osnovni šoli Grosuplje.¹² Leta 1972/73 je posebna šola že imela 5 razredov in skupaj 33 učencev.

Kako je prišlo do nove šolske stavbe. Občinska skupščina Grosuplje je na seji 24. junija 1964 obravnavala stanje in razvoj šolstva v občini ter program izgradnje šolskih stavb. Sklenili so, da bodo gradili šolske stavbe po naslednjem redu: Šentvid pri Stični in Zagradec, Grosuplje in adaptacija šole Dobropolje, Ivančna Gorica – osnovna šola in gimnazija. Šola na Grosupljem je postajala premahna, ker se je kraj izredno hitro razvijal in je število prebivalstva naraščalo. Načrte za novo šolo Grosuplje so začeli pripravljati leta 1967. Programske in arhitekturne študije je marca 1967 napravila Alenka Zorec - Levart kot diplomsko nalogo pri profesorju Edu Ravnikarju na oddelku za arhitekturo Fakultete za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo. Idejni načrt je izdelal projektivni biro Splošnega gradbenega podjetja Grosuplje, ki je maja 1969 izdelal tudi glavni projekt.

Gradbeno dovoljenje za novo šolo je bilo izdano 27. junija 1969. Na predlog zbora občanov je Krajevna skupnost Grosuplje 15. marca 1970 izvedla referendum, na katerem so se občani odločili za sofinanciranje gradnje šole na Grosupljem in otroškovarstvene ustanove. Na sedmih glasovališčih je glasovalo 1928 krajanov, od teh jih je bilo za samoprispevek 1581. Jože Marolt je v poročilu zapisal: »Tako ugodnega rezultata glasovanja v Grosupljem niso pričakovali največji optimisti.«¹³

Gradbena pogodba za izgradnjo popolne osemletne šole s telovadnico je bila sklenjena med Občinsko skupščino Grosuplje in Splošnim gradbenim podjetjem 13. aprila 1970.

Šola je bila pod streho 31. decembra 1970. V članku o stavbah grosupeljske šole je Ivan Ahlin zapisal: »Šola Grosuplje stoji na področju Mrzlih njiv na jugovzhodnem delu naselja v neposredni bližini novih stanovanjskih naselij med Partizansko in Tovarniško cesto. Za izgradnjo šole je treba urediti 35.000 m² zemljišč, in sicer: zemljišč pod stavbo 6718 m², šolsko dvorišče 3500 m², gospodarsko dvorišče 1000 m², šolski vrt 3200 m², za športno igrišče 2050 m², drugo pa za zelene površine. Načrt predvideva v končni fazi šolski objekt z 32 oddelki v eni izmeni.«¹⁴

V šolskem letu 1969/70 je imela centralna osnovna šola Grosuplje 29 oddelkov in triizmenski pouk. Učencev je bilo 799, od tega 368 deklic in 431 fantov. Njene podružnične šole so bile: Velika Ilova Gora, Kopanj, Podtabor, Polica, Spodnja Slivnica, Škocjan, Šmarje in Žalna. Na šoli je bilo 36 učiteljev, od teh 26 žensk in 4 moški za nedoločen delovni čas ter 5 žensk in 1 moški za določen delovni čas. Ravnateljica je bila Hilda Lučovnik Brodar.¹⁵ Na seji izvršnega odbora Temeljne izobraževalne skupnosti Grosuplje je pomočnik ravnateljice Roman Savnik obvestil člane, da bo

¹¹ Zapisnik 2. seje izvršnega odbora Temeljne izobraževalne skupnosti Grosuplje z dne 4. 10. 1967, str. 3. ZAL, GRO – 100, tehnična enota 3.

¹² Osnovna šola na Slovenskem v šolskem letu 1969/70. Druga knjiga. Ljubljana, 1971, str. 1149.

¹³ Jože Marolt: Občinska kronika 1969-70. Zbornik občine Grosuplje (v nadaljevanju ZOG) III. 1971, str. 222.

¹⁴ Ivan Ahlin: Naše šole v starih in v novih prostorih. ZOG, III, 1971, str. 55.

¹⁵ Osnovna šola na Slovenskem v šolskem letu 1969–1970. Prva knjiga. Ljubljana, 1971, str. 283–285.

osnovna šola Grosuplje v šolskem letu 1971/72 odprla nov oddelek v Podtaboru in poskušala prešolati učence podružničnih šol Spodnja Slivnica in Škocjan.¹⁶ Tako je bila v šolskem letu 1971/72 ukinjena podružnična šola Spodnja Slivnica, v šolskem letu 1972/73 pa Škocjan.¹⁷ Malo šolo, ki je pripravljala otroke za prvi razred, so na Grosupljem odprli v šolskem letu 1970/71, obiskovalo pa jo je 87 otrok.¹⁸

Na seji Občinske skupščine Grosuplje 30. junija 1971 so odborniki sprejeli sklep, da se Osnovna šola Grosuplje poimenuje po rojaku pisatelju Louisu Adamiču. 3. septembra 1971 je bil spominski dan – dvajsetletnica Adamičeve smrti in takrat je šola dobila njegovo ime. Na slovesnosti so govorili predsednik občine Ivan Ahlin, predstavnik Slovenske izseljenske matice Drago Seliger in poslanec Skupščine Jugoslavije pisatelj Beno Zupančič.¹⁹ Odprtje novega šolskega poslopja je bilo 22. oktobra 1971, teden dni pred občinskim praznikom, ki je bil 29. oktobra. Ravnateljica šole piše o pripravah tako: »Zadnje dneve pred samo otvoritvijo je bilo dela dovolj. Pripravljalni odbor šole za pripravo programa poteka otvoritve je preverjal, kako potekajo priprave. Od ureditve prostorov, preselitve učil iz stare šole v novo pa do priprave majhne razstave izdelkov, vse je moralo biti urejeno.«²⁰

Na odprtju so govorili: Ludvik Zajc, predsednik izvršnega odbora Republiške izobraževalne skupnosti, Ludvik Andoljšek, predsednik Temeljne izobraževalne skupnosti in bivši ravnatelj šole Grosuplje, ki je novo šolo tudi odprl, predsednica Republiške Skupnosti otroškega varstva Marija Ivkovič ter predsednik občine Ivan Ahlin. Ludvik Andoljšek se je v govoru zahvalil vsem, ki so pomagali pri gradnji, predvsem Splošnemu gradbenemu podjetju Grosuplje, Splošnemu mizarstvu ter podjetjema Kovinastroj in Instalacije Grosuplje. Iz Ljubljane sta sodelovali podjetji Slovenija - šport in Hoja. Po odprtju je bil kulturni program in ogled nove šole.

Poslopje nove šole je imelo 20 učilnic za kabinetni pouk na površini 1520 m², telovadnico s pomožnim prostorom v izmeri 590 m², dvorano s 373 m², delavnice za tehnični pouk 158 m², jedilnico 185 m², knjižnico in čitalnico pisarne 242 m² in družinsko stanovanje z 51 m².²¹ Na novi šoli je bila živahna zunajšolska dejavnost, saj jih je bilo od 856 učencev kar 775 v 21 krožkih in drugih organizacijah: dramskem, likovnem, ročnodelskem, gospodinjskem, prirodoslovnem, novinarskem, prometnem, šahovskem krožku, fotokrožku, športnem društvu, baletni in folklorni skupini, orffovem instrumentariju, dveh pevskih zborih, glasbeni šoli, planinskem društvu, pionirski in mladinski organizaciji, šolski skupnosti, podmladku Rdečega križa ter šolski organizaciji Združenih narodov. Vsak krožek je imel svojega mentorja, program dela, ki so ga skupaj z mentorjem sestavili člani, ter urnik vaj. Posamezni krožki so delali povprečno dve uri na teden, le športno društvo in glasbena šola sta imela zaradi izredno velikega števila učencev urnik razporejen vse dni v tednu.²²

O delu v prvem letu življenja v novi šoli je pisala tudi ravnateljica: Po dolgih letih so lahko na šoli imeli enoizmenski pouk. Izvedli so tudi referendum za uvedbo petdnevnega tedna oz. prostih sobot. Večina staršev je bila za. Šolska kuhinja je poleg malic uvedla tudi kosila, urejeno je bilo dnevno varstvo šolskih otrok. Imeli so tudi že prvi javni telovadni nastop. S posebnimi oddelki pri osnovni šoli so omogočili prizadetim učencem, da so lahko napredovali iz razreda v razred ter si pridobili osnovno znanje.²³ Ob koncu šolskega leta so učenci pripravili tridnevno razstavo svojih izdelkov. Ob tej priložnosti so se predstavili tudi razni krožki.

V šolskem letu 1971/72 je šola odprla tudi prvi oddelek podaljšanega bivanja. Po končanem šolskem letu 1971/72 je Hilda Lučovnik zaposlila za upokožitev, ravnatelj pa je postal Alojz Kikelj.

16 *Zapisek 1. redne seje izvršnega odbora Temeljne izobraževalne skupnosti Grosuplje z dne 28. 6. 1971. ZAL, GRO – 100, tehnična enota 3.*

17 *Seznam osnovnih in srednjih ter višjih in visokih šol na začetku šolskega leta 1971/72, 1972/73. Ljubljana, 1972, 1973.*

18 *Srednjeročni program razvoja otroškega varstva v občini Grosuplje. Grosuplje, 1972, str. 10. ZAL, GRO – 100, tehnična enota 3.*

19 *Hilda Lučovnik: Poimenovanje osnovne šole po Louisu Adamiču in otvoritev. ZOG, IV, 1972, str. 230–235.*

20 *Hilda Lučovnik: Poimenovanje osnovne šole po Louisu Adamiču in otvoritev. ZOG, IV, 1972, str. 228.*

21 *Slavko Zupančič: Družbe službe in dejavnosti. ZOG, IV, 1972, str. 268.*

22 *Olga Žitnik: Izvenšolsko delo na osnovni šoli Louisa Adamiča na Grosupljem. ZOG, IV, 1972, str. 144.*

23 *Hilda Lučovnik: Prvo leto dela in življenja v novi šoli v Grosupljem. ZOG, V, 1973, str. 211–212.*

Skupščina Temeljne izobraževalne skupnosti je na seji 14. oktobra 1970 sprejela sklep in pravilnik o podeljevanju Jurčičevih plaket, ki naj bi jih dobili posamezniki, delovne organizacije in društva za posebne uspehe in dosežke v vzgoji in izobraževanju, prosveti, kulturi, telesni kulturi in vzgoji v občini Grosuplje. Prvih jih je Temeljna izobraževalna skupnost podelila na slavnostni seji 27. oktobra 1971. Med drugimi so jo prejeli tudi Ludvik Andolšek za posebne uspehe in dosežke v vzgoji in izobraževanju, prosveti in kulturi ter telesni kulturi, Alojzija Umnik za posebne uspehe in dosežke pri uvajanju novih oblik in metod vzgojno-izobraževalnega dela ter pri organizaciji, vodenju in uresničevanju vzgojnih ciljev ter za izvajanje celotnega vzgojnega procesa in Jože Lučovnik za posebne uspehe trajnega pomena pri organizaciji, vodenju in oblikovanju kulturne politike in razvoja kulture v občini. Naslednje leto 28. oktobra 1972 jo je med drugimi prejela Hilda Lučovnik za dolgoletno in požrtvovalno kulturno delo v občini in za trajnejše uspehe pri organizaciji, vodenju in uresničevanju vzgojnih ciljev ter izvajanju celotnega vzgojnega procesa.²⁴ 29. oktobra 1973 je Jurčičevo plaketo prejel učitelj glasbenega pouka in zborovodja Viktor Žnidaršič za pomembne uspehe in dosežke pri dviganju kulturnega življenja na področju glasbe.²⁵

Na začetku šolskega leta 1972/73 je bilo na šoli 8 razredov, 28 oddelkov in 861 učencev.²⁶ Bivša učiteljica na šoli Grosuplje, nato pa pedagoška svetovalka za razredni pouk pri Zavodu za šolstvo SRS, enota Ljubljana, je za posebno osnovno šolo na Grosupljem v šolskem letu 1972/73 navedla, da je imela pet razredov: v prvem razredu so bili 4 učenci, v drugem jih je bilo 7, v tretjem 6, v četrtem 5 in v petem 11, skupno 33.²⁷

Z letom 1972 se končuje drugi del našega pregleda zgodovine osnovnega šolstva na Grosupljem. Iz poznejšega obdobja omenimo samo, da je osnovna šola Grosuplje v osemdesetih letih spet postala premajhna in spet sta bili uvedeni dve izmeni. Število učencev se je v šolskem letu 1983/84 povzpelo na 1108, število oddelkov pa na 38. Šolo je obiskovalo veliko otrok iz okoliških krajevnih skupnosti, a prav te niso hotele sodelovati pri zbiranju denarja za gradnjo tretje šolske stavbe na Grosupljem.

V stari šoli na Adamičevi 29 je bila leta 1988 s samopriskom postavljena telovadnica in kuhinja z jedilnico. V šolskem letu 1990/91 je bilo na njej 18 oddelkov, osem razredov in 427 učencev. V isti stavbi je bila tudi osnovna šola s prilagojenim programom, kjer je bilo 8 razredov v 4 oddelkih in 33 učencev. V novi stavbi na Tovarniški cesti pa je bilo 8 razredov v 26 oddelkih in 751 učencev.²⁸

Razvoj grosupeljske osnovne šole od leta 1945 dalje je podoben številnim drugim osnovnim šolam na Slovenskem, ki so bile med vojno poškodovane, zato jih je bilo treba obnoviti. Grosupeljska sedemletka je leta 1950 postala nižja gimnazija in osnovna šola, s šolsko reformo leta 1958 pa je osemletka. Leta 1963 je osnovna šola postala centralna s podružnicami.

Grosuplje se je iz manjše vasi v povojnih letih razvilo v naselje s številnimi novimi hišami in bloki, število šoloobveznih otrok je skokovito naraščalo, zato je postalo šolsko poslopje premajhno. Gradnja nove šole na Tovarniški cesti sodi v sklop akcije Izobraževalne skupnosti Pet let – sto šol, ki je potekala med letoma 1969 in 1973. Z njo so želeli odpraviti pouk v več izmenah, obnoviti dotrajan šolski prostor in pridobiti potrebne dodatne šolske prostore.²⁹ 3. septembra 1971 se je novozgrajena osnovna šola poimenovala po pisatelju Louisu Adamiču, 22. oktobra 1971 pa je bilo odprto novo šolsko poslopje.

24 Hilda Lučovnik: *Prvo leto dela in življenja v novi šoli v Grosupljem*. ZOG, V., 1973, str. 211–212.

25 Jože Marolt: *Občinska kronika 1973–74*. ZOG, VI., 1974, str. 271.

26 *Seznam osnovnih in srednjih ter višjih in visokih šol na začetku šolskega leta 1972/73*. Ljubljana, 1973, str. 20.

27 Angelca Likovič: *Velik premik v naši osnovni šoli*. ZOG, VI., 1974, str. 118.

28 *Seznam šol s splošnimi podatki ob začetku šolskega leta 1990/91*. Ljubljana, 1991, str. 18.

29 France Ostanek: *Uvodna beseda. Razstava 5 let – 100 šol, 1969–1973*. Ljubljana, SŠM, 1973, str. 5.

Dodatek

Kratki biografski podatki o šolskih ravnateljih in učiteljih, ki so v obdobju 1945–1972 dalj časa poučevali na Grosupljem.

Alojzija Umnik je bila rojena 18. junija 1914 v Ljubljani, kjer je končala najprej petrazredno osnovno šolo, nato štiri razrede mestne ženske realne gimnazije ter petletno žensko učiteljsišče. Diplomski izpit je opravila 25. junija 1934. Štiri leta je bila brezposelna, 18. septembra 1938 pa se zaposlila na šoli v Podsredi. Med vojno je bila v partizanih. 22. novembra 1945 je prišla za učiteljsko pripravnico na Grosuplje in bila nato 18 let ravnateljica osnovne šole Grosuplje.

Ludvik Andolšek je bil rojen v Karlovcih 7. avgusta 1908. Meščansko šolo in učiteljsišče je obiskoval v Ljubljani in maturiral 20. junija 1931, strokovni izpit je opravil 23. aprila 1936. Učil je v rojstnem kraju Karlovcih, Velikih Laščah, med vojno krajši čas na 3. meščanski šoli in Ljubljani, v Velikih Laščah in na Turjaku. Po vojni je eno leto služboval v Karlovcih, od šolskega leta 1946/47 pa v Dobrepolju. Med letoma 1966 in 1968 je bil ravnatelj šole na Grosupljem.³⁰

Hilda Lučovnik je bila rojena 11. junija 1915 v Ljubljani v družini železniškega uradnika Brodarja. Študirala je nemščino, francoščino s primerjalno književnostjo in slovenščino z jugoslovansko književnostjo. Diplomirala je leta 1951. Med letoma 1947 in 1951 je bila zaposlena na okraju Grosuplje, nato pa je dvajset let službovala na osnovni šoli Grosuplje. Med letoma 1968 in 1972 je bila ravnateljica, nato se je upokojila. Skupaj z možem sta delovala v ljubiteljski gledališki skupini in pripravljala in vodila gledališke igre v šoli.³¹

Marija Bezeljak je bila rojena 28. septembra 1908 v Ljubljani, meščansko šolo je obiskovala v Lichtenthurnu, na učiteljsišču je maturirala 27. junija 1927. Strokovni izpit je opravila 12. novembra 1929. Službovala je v Stični in na Uncu, konec leta 1944 je bila začasno upokojena. 8. avgusta 1945 je bila sprejeta na osnovno šolo Grosuplje.³²

Miroslava Baumgartner Ferjan je bila rojena 1. novembra 1911 v Trstu, šolala se je v Mariboru, kjer je 26. junija 1933 končala učiteljsišče, strokovni izpit pa opravila 7. maja 1939. Učila je v Dolenji Nemški vasi, Mirni, Fari in Dolenji vasi. Leta 1944 je začasno učila v Ljubljani, 16. oktobra 1945 pa nastopila službo v Zagradcu.³³

Gizela Gregorič Kus je bila rojena 2. maja 1901 v Ljubljani. Učiteljsišče je končala 23. junija 1925, strokovni izpit pa 5. maja 1928. Poučevala je v Strugah, Gaberju in Šentrupertu, od 21. avgusta 1945 pa v Šentvidu pri Stični.

Bogoljub Kus je bil rojen 20. septembra 1906 v Ljubljani, kjer je končal 5 razredov realne gimnazije, na učiteljsišču pa je maturiral 21. junija 1928. Strokovni izpit je opravil 11. aprila 1935. Služboval je v Zagodacu, Božakovem in Šentrupertu, od 21. avgusta 1945 pa v Šentvidu pri Stični.³⁴

Ferdinanda Nada Ulaga³⁵ je bila rojena 13. septembra 1915 v Ljubljani. Osnovno in meščansko šolo je končala pri ljubljanskih uršulinkah, petletno učiteljsišče pa je zaključila z maturo 30. avgusta 1937. Pred vojno je službovala na Sveti Gori pri Litiji, 4. septembra 1945 pa v Trebiji, od koder je prišla na Grosuplje. Tu je poučevala slovenščino, petje, risanje in moralno vzgojo.

Jelka Požnenel je bila rojena 16. novembra 1919 v Ljubljani. Pet razredov gimnazije in učiteljsišče je končala v Ljubljani, maturirala je 14. junija 1940, strokovni izpit pa opravila 7. maja 1946. Poučevala je v Podgorju in Zabukovju, od 5. oktobra 1945 v Gorjah, od 11. novembra 1946 pa v Šmarju pri Grosupljem.³⁶

30 Ministrstvo za prosveto, personalne mape. Arhiv Slovenije (v nadaljevanju AS). AS 231, škatla 1, št. 8.

31 Jakob Müller: Hilda Lučovnik. Ob 80-letnici. Zbornik občin Grosuplje, Ivančna Gorica, Dobrepolje 1996, str. 189–190.

32 Ministrstvo za prosveto, personalne mape. AS – 231, škatla 3, št. 217.

33 Ministrstvo za prosveto, personalne mape. AS – 231, škatla 10, št. 763.

34 Ministrstvo za prosveto, personalne mape. AS – 231, škatla 23, št. 1914 in 1916.

35 Ministrstvo za prosveto, personalne mape. AS – 231, škatla 78, št. 2223.

36 Ministrstvo za prosveto, personalne mape. AS – 231, škatla 36, št. 3101.

USODA NEKDANJIH ŠKOCJANSKIH UČITELJEV ANTONA IN ROZE KRISCHE

Tone Krašovec*

Rojen sem bil leta 1930 v Škocjanu pri Turjaku. Naša hiša je v neposredni bližini osnovne šole Škocjan, zato sem kot šestletnik že začel hoditi v šolo. Prav tisto leto se je zamenjalo šolsko vodstvo: Alojz Zupanc z ženo Valerijo je odšel v Staro Cerkev pri Kočevju, iz Starega Loga pa sta prišla učitelj Anton Krische in njegova žena učiteljica Roza, rojena Progar, rojen 21. 8. 1895 v Starem Logu, je bil po očetu kočevski Nемеc, njegova mama pa je bila Nemka iz Bozna/Bolzana na Južnem Tirolskem. Žena Roza je bila rojena 22. 8. 1897 v Celovcu očetu kiparju Alojzu Progarju iz Mirne Peči in materi Karolini, Avstrijki. Ko sta prišla v Škocjan, sta imela tri otroke: Ingeborg, rojeno 31. 8. 1924, Gerharda, rojenega 8. 7. 1932, in Eriko, rojeno 17. 7. 1936, vsi trije so bili rojeni v Starem Logu. Inge, kot smo jo klicali, je takrat že hodila v gimnazijo v Kočevju.

Anton in Roza Krische

Na čas poučevanja Krišchejevih imam samo lepe spomine. Bila sta predana svojemu poslanstvu in sta se trudila, da sta nam učencem brez razlik podajala svoje znanje. Poučevanje je potekalo v lepi slovenščini. Gospod Krische je imel velik smisel za sadjarstvo, zato je znanje prenašal v šolskem sadovnjaku na učence. Ne vem, na katere vse naslove se je obračal s prošnjami, da je dobil sredstva za pomoč revnim učencem, ki smo jo dobili o božičnih praznikih. Sam sem leta 1939 dobil nove zimske čevlje, "gojzarje". Še danes je to zame nepozaben spomin. Spomnim se tudi zime leta 1936, ko je moj oče zbolel za pljučnico. Denarja za zdravlila nismo imeli. Krišchejevi pa so poskrbeli, da je njihova gospodinjska pomočnica očetu prinašala vsak dan kosilo, da bi si čim prej pomagal. Bili so dobrotniki, vedno so po svojih močeh skušali pomagati.

Prišla je druga svetovna vojna. Krišchejevi so ostali v Škocjanu in učili do konca šolskega leta 1940/1941, čeprav je aprila leta 1941 italijanska vojska zasedla Slovenijo skoraj do reke Save.

Pred začetkom šolskega leta 1941/1942 sta prišla nemška tovarnjaka s francoskimi vojaki, mobiliziranimi v nemško vojsko, in Krišchejeve so na silo preselili nazaj v Stari Log. Najhujše je bilo, ker je bila mala Erika v Ljubljani v bolnici zaradi davice, vojaki pa niso dovolili, da bi jo šli iskat. Za Eriko je potem skrbela njihova gospodinjska pomočnica Francka Zakrajšek iz Št. Jurija pri Grosupljem. Ko je Erika ozdravela, jo je šla v bolnico iskat Francka in jo imela pri sebi doma. Poskrbela je, da so jo starši spet sprejeli v svoje naročje. Nikdar ne bom pozabil joca, ko se je družina Krišche poslavljala od Škocjancev.

* Direktor Komunalnega podjetja Grosuplje v p., Škocjan 24, 1311 Turjak.

Kako je bilo v Starem Logu, kjer je bil gospod Krische doma, ne vem. Od tam so jih preselili na Štajersko, v Artiče, med vojno imenovane Arnau. Dodeljeno jim je bilo tako majhno stanovanje, da za klavir ni bilo prostora in je ostal zunaj na snegu. Po intervenciji hčerke Inge, ki je bila takrat gimnazijka na Ptuj, so se konec januarja 1942 preselili v Boštanj pri Sevnici. Tu sta oba Krischejeva učila v osnovni šoli Boštanj. Učni jezik je bil nemški, ker so ta del Slovenije zasedli Nemci. Vojnih razmer tam ne poznam. Druga svetovna vojna se je končala 9. maja 1945. Krischejeva sta skupaj z otroki ostala v Boštanju in poučevala v slovenščini do prvega junija 1945.

Prišla je nova oblast in boštanjski župan jim je povedal, da je dobil ukaz, da mora biti družina Krische čez pol ure na železniški postaji Sevnica in da bodo izgnani v Avstrijo. Ker je Inge kuhala pri partizanih, je komaj pritekla do odhoda vlaka. Malo so lahko vzeli s seboj, vse je ostalo v Boštanju. Na železniški postaji pa se je od njih poslovil župan in jim prinesel za na pot še topel hlebec kruha in vrečko krahljiv.

Po prihodu v Avstrijo so bili nameščeni v taborišče. Pozneje sta Krischejeva dobila službo na dvojezični osnovni šoli na Koroškem. Tu sta oba zaključila svoje prosvetno delo in bila upokojena. V Celovcu so si zgradili lasten dom in tam sta Anton in Roza Krische našla tudi zadnje počivališče.

Že pred letom 1960 so začeli prihajati na obiske v Jugoslavijo sin Gerhard s prijatelji, učitelj Krische z ženo in Eriko pa Inge z družino.

Vse to so moji osebni spomini na družino Krische. Vem, da se sprašujete, zakaj to pripovedujem. Ob nekem srečanju je nanese pogovor na Krischejeve. Nekateri so trdili, da so bili Krischejevi kulturbunovci, nemškutarji. Sam sem bil prepričan, da to ni res, zato sem želel stvar preveriti in ugotoviti resnico.

Podatke sem najprej iskal v Slovenskem šolskem muzeju in tam našel dva zapiska. Prvi se nanaša na škocjansko šolo: 3. 7. 1946, OLO Grosuplje, Odsek za prosveto – Poročilo za čas domovinske vojne. 4. 12. 1943 je bila šola v Škocjanu požgana. Požig so izvršili partizani, ker je bila od leta 1942 v njej belogardistična postojanka. Okupatorski učitelj Kočevar (nemčur, kulturbundovec) Anton Krische in žena Roza se v šolskem letu 1941/1942 preselita v Nemčijo, kjer tudi ostaneta. Omenjeno je tudi vprašanje izobrazbe žene šolskega upravitelja Roze, ki je bila zaposlena kot učiteljica.

Moja pripomba: kako naj bi bil Anton Krische v Škocjanu okupatorski učitelj, saj je prišel v Škocjan 1936 leta in tam ostal do izgnanstva 1941 leta.

Drugi zapisek se nanaša na boštjansko šolo: Boštanj – v zimskih mesecih 1942 nastopita službo Anton Krische in njegova žena Roza. Pouk v nemščini. Šolskega upravitelja Antona Krischeja in družino, ki je ostala po 9. maju 1945 v Boštanju, misleč, da jim bo ravnanje "po vetru" nova oblast spregledala, je naša oblast 1. 6. 1945 izgnala v Avstrijo.

Iskal sem naprej in v Zgodovinskem arhivu Ljubljana našel šolsko kroniko osnovne šole Škocjan pri Turjaku za čas od 1936 do 1941, ko sta v Škocjanu učila Krischejeva. Gospod je bil šolski upravitelj in učitelj, žena pa učiteljica. Poleg njiju je učila še učiteljica Marjeta Markič iz Ljubljane. V vsej kroniki nisem našel besede, ki bi dala slutiti, da bi bil gospod Krische kulturbundovec. V kroniki je lepo opisal požar v Laporjah, ko je zgorelo sedem hiš. Kraljevska banska uprava je priskočila pogorelcem na pomoč s 110 000 din, učiteljstvo osnovne šole Škocjan pa je pomagalo po svojih močeh. Darovali so obleke, obutev, perilo in tudi pri svojih znancih in prijateljih je gospod Krische zaprosil za pomoč in pisal raznim tovarnam za prostovoljne prispevke. Te so se tudi odzvale. Najizdatnejšo in prva je pomoč poslala tvrdka Hutter iz Maribora. To je bilo izredno lepo dejanje upravitelja šole, ki gotovo ni spadala v njegovo obvezno šolsko dejavnost.

Ko se je z napadom Nemčije na Poljsko začela druga svetovna vojna, so bile v Jugoslaviji orožne vaje, da bi bila vojska usposobljena za obrambo domovine. Kot pomoč vojakom rezervistom je škocjanska šola poslala tople rokavice, nogavice, šale in kape. Do denarja za nakup volne so prišli na ta način, da so učenci izdelovali zobotrebece, ki jih je šola prodala in kupila volno. Učiteljica Markičeva je še posebej nabirala prostovoljne prispevke, da so mogli kupiti čim več materiala. Učenke so potem pletle izdelke, ki so jih poslali jugoslovanskim vojakom rezervistom.

V kroniki sem zasledil tudi zapiske, kako je gospod Krische pripravljaj učence za sprejemne

izpite na gimnazijo in spremljal tudi njihovo nadaljnje šolanje. To se mi zdi prav očetovska poteza. V šolski kroniki so popisani pomembni šolski dogodki: proslave, predavanja, roditeljski sestanki, nabiralne akcije, šolski izleti, zdravstveno stanje otrok, lokalne in okrajne učiteljske konference in statistični podatki o šolskih uspehih učencev. Šolska kronika je zaključena konec avgusta 1941, ko so bili Krišchejevi izseljeni v Stari Log.

Po pripovedovanju Marije Zakrajšek, poročene Kokalj, sestre pokojne Krišchejeve gospodinjске pomočnice Francke, so pri Krišchejevih doma vedno govorili slovensko, tudi kadar so imeli obiske. Rekla je: »Samo priimek je bil nemški.« To lahko potrdim tudi sam.

V Arhivu Slovenije v Ljubljani sem pridobil osebne popisnice za učitelje javnih osnovnih šol, med njimi tudi za Antona Krišcheja, iz katere je razvidno, da je učiteljske obiskoval v Mariboru, zrelostni izpit pa opravil 14. aprila 1917 v Boznu. Strokovni izpit je naredil 6. maja 1922 na državnem učiteljskem v Ljubljani. Njegova učna jezika sta bila slovenski in nemški jezik.

Podatki o usposobljenosti gospe Roze pa so: Maturo – zrelostni izpit je opravila 4. julija 1916 v Celovcu na zasebnem učiteljskem pri uršulinkah. Strokovni izpit je opravila 6. maja 1922 na državnem učiteljskem v Ljubljani, učna jezika sta bila slovenski in nemški.

Pripomnim naj, da je Alojz Progar, oče gospe Roze, leta 1918 v Celovcu umrl. Ko je bilo istega leta ustanovljeno Kraljestvo Srbov, Hrvatov in Slovencev, se je Roza Progar z mamo Karolino preselila v domovino svojega očeta in tu dobila službo. Njena prva služba je bila v Mekinjah pri Kamniku na zasebni petrazrednici ljudske šole pri uršulinkah. Od tam je odšla v Črmošnjice, kjer sta se spoznala z Antonom Krišchejem in se poročila. Potem je učila v Hinjah in nato v Starem Logu.

Ta dva dokumenta dokazujeta, da sta oba imela strokovno izobrazbo, ki je bila potrebna in zahtevana za poučevanje na osnovnih šolah.

Zanimivo je, da je bil gospod Krišche v Jugoslaviji vedno šolski upravitelj, v Avstriji, kamor so jih izgnali, pa je bila šolska upraviteljica vedno gospa Roza, on pa samo učitelj.

V Pokrajinskem muzeju Kočevje sem dobil podatke, da je bila hči Inge Krišche izseljena že v novembru 1941 na gimnazijo Ptuj, ostali člani družine Krišche pa so bili iz Starega Loga pri Kočevju izseljeni 10. decembra 1941 v Arnau – Artiče.

O poučevanju na osnovni šoli Artiče nisem uspel pridobiti podatkov, ker je med vojno šola pogorela, sicer pa sta tam učila samo slaba dva meseca. Na osnovno šolo Boštanj sta Krišchejeva prišla z družino v začetku februarja 1942. Učila sta seveda v nemščini, ker je bil kraj del nemškega rajha. Učenka Angelca Petek se jih spominja kot zelo dobra, poštena in umirjena učitelja. Izven šolskega urnika sta učence učila v slovenščini. Učenci so bili poučeni, da tega ne smejo nikomur povedati. To se mi zdi pogumno dejanje. Če bi Nemci izvedeli, bi bila najmanj odpuščena ali pa celo poslana v taborišče. Šolske kronike za Boštanj pa nisem uspel dobiti.

Po pripovedi Krišchejevih in po pripovedovanju zdaj že pokojne Francke in Marije Zakrajšek se je v Boštanju pri Krišchejevih na šoli oglašal njun pokojni brat partizan Janez Zakrajšek. Če bi bili Krišchejevi »nemškutarji«, pri njih gotovo ne bi iskal zavetja. Janez Zakrajšek je bil ubit pri Županovi jami, v bližini svojega rojstnega kraja. Gospod Krišche mi je sam povedal, da ga je Janez opozoril, naj se ob koncu vojne umaknejo iz Jugoslavije, če on ne bi bil več živ, drugače naj pa mirno ostanejo in se izgovorijo na njega. Krišche je vedel, da je bil Janez ubit, vendar je rekel: »Nikamor nismo šli, nič nismo imeli nad seboj, zato smo učili naprej.«

In Avstrija?

Gospa Roza je ob nekem obisku pri meni rekla: »Tone, hišo si zgradil, dom imaš, zdaj pa vsak mesec kupi nekaj zlatega. Če kaj pride in boš moral bežati, kot smo mi, hiše ne moreš vzeti s seboj, zlato pa vedno lahko neseš, ker ga ni veliko. Sama sem to izkusila, ko smo prišli v Avstrijo. Prodajala sem zlat kos za kosom, da sem kupila aluminijaste žlice, krožnike in posodo.« To je bila njena bridka in grenka izkušnja.

Čas se je umiril, v Avstriji sta dobila službo, otroci so se šolali, ustvarili družine, samo Erika je ostala pri starših.

Zelo radi so se vračali na obiske stare domovine. Ne vem pa, da bi jih kdo kdaj vprašal, kako so prišli in zakaj. Gospodov zadnji obisk je bil tri tedne pred njegovo smrtjo. V Celovcu so jih obiskovali Zakrajškovi in Petkova Angelca.

Moj sklep: Zaradi poštenosti, zaradi dobrot, ki so jih izkazovali otrokom in njihovim staršem, je bila družina Krišche visoko spoštovana. To sem imel priliko doživeti tudi sam, ko sem jih pripeljal na obiske v Škocjan, Stari Log ali Boštanj. Vsi, ki so jih poznali, so jih topla in spoštljivo sprejeli.

Svoje spomine na Krišchejeva sem poslal njuni hčerki Inge, poročeni Bilek, v Salzburg, da jih popravi in dopolni. Dodajam njen odgovor:

Čim dlje so moji starši živeli v Škocjanu, tem bolj so spoštovali tamkašnje prebivalce. Saj so bili to skromni, dobrosrčni in pošteni ljudje. Še v pozni starosti sta v pogovorih omenjala, da so bili otroci v Škocjanu najbolj ukaželjni in nadarjeni v vseh letih njenega poučevanja v različnih krajih. Povedala sta tudi, da za čas poučevanja od aprila do avgusta 1941 nista prejela plače.

Naša Francka je bila članica naše družine. Italijani so na silo odpeljali in internirali na otok Rab družino Zakrajšek iz Št. Jurija. To je bila Franckina družina. Moja starša sta njeni družini pomagala po svojih zmožnostih. Pakete z živili sta pošiljala v internacijo na Rab po Rdečem križu. Ko so se v svobodi srečali, sta starša zvedela, da teh paketov na Rabu niso nikoli dobili. Namen je bil dober, trud pa zaman.

O izgonu iz Slovenije dodajam sledeče: Moja starša ob koncu vojne nista bežala pred napredovanjem partizanskih enot (v začetku maja 1945), kot je to storilo mnogo drugih ljudi, saj sta hotela ostati v Sloveniji. To je bilo morda zelo naivno, a morda ju je na drugi strani tudi rešilo. Partizani so prišli v vas in se ustavili v šoli. Do nas so se vedli dostojno. Nas, mlade punce, so zaposlili s pranjem perila oficirjev in s kuhanjem hrane v bližnji gostilni. Tako je bilo tudi 1. junija 1945.

Ko sem se okoli poldne vrnila domov in hotela skuhati tudi za nas, se je nenadoma pojavil neznan podoficir in naznanil: »Imate pol ure časa, potem morate zapustiti dom in vse, kar imate!« Moja mati je v naglici zbrala dokumente, kar je imela nakita in zlata, ter napolnila kovček z najpotrebnejšim. Jaz sem storila enako. Oče in jaz sva bila edina, ki sva lahko nosila težke stvari, saj sta bila brat in sestra takrat še otroka, mati pa tudi ni mogla. Hvala Bogu je mati še imela možnost rešiti dragocene Valvasorjeve kronike, ki nam jih je shranil naš dobri prijatelj in sosed novi slovenski župan Boštanja gospod Kozorog. Ta nam jih je po šestdesetih letih prejšnjega stoletja vrnil povsem nepoškodovane.

Na žalost smo morali pustiti vse risbe, načrte in umetniška dela slovenskega starega očeta Progarja, saj se je pri nas ponovno pojavil isti podoficir in nas odgnal – tudi za že pripravljeno kosilo ni bilo več časa – po cesti v Sevnico. S kovčkom v eni roki, zimskim plaščem čez drugo roko sem korakala z drugimi po glavni cesti. Zaprli so nas v šolo, kjer smo spali na klopeh ali na tleh, brez hrane in vode.

Naslednji dan so nas okoli poldneva gnali na železniško postajo in nas po petdeset skupaj stlačili v živinske vagon. Takrat je bila velika vročina, nad trideset stopinj in brez vode je bilo še toliko huje. Potem so prišli Boštanjci, ki so se hoteli posloviti; vsi so jokali, med njimi je bil tudi župan. Prinesli so nam kruha, kakšno klobasico ter krljle – kar so na hitro nabrali, čeprav jih je bilo strah.

Iz Sevnice smo se približno deset ur vozili do Laškega, saj se je vlak večkrat ustavil. Tam so nas gnali v pivovarno, v veliko dvorano s cementnimi tlemi, kjer so nas stoječe do jutra zaslíševali. V pivovarni, kjer smo spali na tleh, smo ostali štirinajst dni; zmanjkovalo nam je hrane, saj nam niso nič dali, zaradi česar so vsi dojenčki umrli. Potem pa je prišel dan odhoda. Vsi smo se morali postaviti v kolono po dva in dva. Pri vratih sta na desni in levi strani stala po dva partizana, ki sta nam pobrala prtljago, tudi plašče in zadnji košek kruha, ki smo ga še imeli. Tako »olajšani« smo stopili na vlak, ki nas je odpeljal v Maribor. Tja smo prispeli okoli polnoči in prenočili na dvorišču, na golem kamnu mariborskega sodišča. Naslednji dan so nas internirali v nekih barakah, kjer so nam prvič po izgonu ponudili krožnik tople juhe.

Tam smo ostali približno deset dni; med ujetniki so krožile govornice, da naj bi nas odpeljali v

bosanske rudnike, kar pa se na srečo ni zgodilo – vlak je šel namreč proti severu – v Avstrijo! In mi z njim – v vsakem oziru olajšani.

Takrat še nismo poznali razmer v Spodnji Avstriji, ki so jo zasedli Rusi. V bližini Dunaja so stanovali materini sorodniki. Tudi oni so bili »izgnani« iz svojih hiš in stanovanj, ki so jih zasedli ruski vojaki. Hrane ni bilo, potem pa je moj oče dobil provizorično mesto učitelja, tako da smo do oktobra leta 1945 stanovali v šoli. Nato se je iz vojne vrnil pravi učitelj in zahteval svoje stanovanje. Pa tudi sicer ne bi bili mogli ostati, saj zime ne bi preživel; bili smo brez oblek, plaščev in čevljev, brez odej in denarja, begunci, hrane ne bi mogli kupiti.

Tako smo se odločili zbežati »na črno«, torej brez dovolilnic čez vse takratne ovire: Avstrija je bila razdeljena na štiri okupacijske cone s strogo nadzorovanimi mejami. Šli smo peš iz Spodnje Avstrije čez visoki Semmering več kot 40 kilometrov daleč na Štajersko, kjer so »vladali« Angleži. Vlaki so vozili samo »slučajno«, tako smo večino poti opravili peš, kar je bilo hkrati tudi najceneje. Končno smo čez Gornjo Štajersko prišli v Salzburg, kjer so bili Američani. Namestili so nas v vojašnico Riedenburg, kjer smo živeli in spali v veliki sobi z dvanadstropnimi posteljami. Bilo nas je okoli štirideset, vseh starosti – od dedov do dojenčkov.

Vendar, soba je bila topla zakurjena. Imeli smo odeje, vsak dan smo dobili tudi kilogram kruha, enkrat na teden pa celo toplo juho. Za nas je bil to pravi raj. Bili smo rešeni! In tudi pomanjkanja nisem hudo občutila. Celo zimo brez zimskih čevljev – kasneje sem vzela vojaške škornje številka 43 -, brez nogavic, brez plašča; le strgano jopico mi je nekdo podaril, vendar se je vse spremenilo in izboljšalo, saj so nam pustili najdragocenejše – življenje!

Moja starša sta bila januarja leta 1947 nameščena na Koroškem, kjer sta oba opravila strokovni izpit v dveh jezikih: nemškem in slovenskem. Sprva ju je sprejel župnik, gospod Zrijanc, ki ju je nastanil v župnišču Šentlipš pri Žitarji vasi in ju tam tudi hranil. Bil je pravi dobrotnik in starša sta mu bila hvaležna vse do konca svojih dni. Potem sta se preselila v šolo, kjer sta tri leta ležala na tleh na slami in se pokrivala z nezadostnimi odejami, ki so nam jih dali Američani v taborišču.

Glede izobrazbe svoje mame Roze pa pripominjam: Moja mati Roza je bila zelo izobražena. Na učiteljsku pri uršulinkah v Celovcu je bila vsa leta odličnjakinja. Zelo veliko je brala, zato je imela presenetljivo znanje na mnogih področjih, še zlasti v literaturi – nemški in slovenski – ter v zgodovini in geografiji. Do smrti je imela odličen spomin in je znala na pamet vse kitice različnih pesmi. Pri učenju je bila zelo marljiva, zato je bila priljubljena pri učiteljicah, zlasti pri eni izmed njih – Ljubljančanki m. Pii Regali. Ta ji je po prvi vojni tudi svetovala, naj gre v Slovenijo, kjer so potrebovali učitelje. Pravi razlog pa je bil, ker ji je na veliki petek leta 1918 umrl oče. Progar je bil umetnik. Vojna je pomenila njegov propad. Naročil ni bilo več, denarja tudi ne, še manj pa socialnega zavarovanja. Moja mati, ki je bila že v službi neke daleč v koroških hribih, je skoraj celotno plačo dajala staršema, da sta lahko preživela.

Progarju so s cerkvene strani dolgovali precej denarja, saj je v preteklosti zalagal za material, predvsem za zlato, ki ga je potreboval za pozlačevanje oltarjev, na koncu pa je stroške poročunal s cerkveno upravo. Moja hči Margareta (umetnostna zgodovinarica) je v celovškem arhivu našla Progarjevo poštno karto, v kateri nekega koroškega župnika milo prosi, naj posreduje pri škofjskem uradu, da mu vsaj povrnejo predujem, da bi lahko kupil hrano zase in za svojo družino. Zaradi takih razmer se je mati odločila oditi v Slovenijo, kjer se je nameravala naučiti slovenščine in poiskati zaposlitev. Iz Avstrije je nihče ni spodil.

Po priporočilu omenjene nune matere Pie in krstnega botra gospoda Sadnikarja, trgovca z železnino v Celovcu (po rodu iz Kamnika) so jo sprejele uršulinske nune v internatski šoli v Mekinjah pri Kamniku. Tam je poučevala in se hkrati učila slovenskega jezika – vsak dan se je naučila pet tiskanih strani slovenske proze! In je uspela. Dobila je službo v Črmošnjicah, kjer je tudi spoznala mojega očeta. Oba sta 6. maja leta 1922 opravila strokovni izpit v slovenskem in nemškem jeziku.

Moja ugotovitev po vsem povedanem je naslednja: Ob koncu vojne se je našel nekdo, ki

Krischejevih ni poznal, in jim brez dokazov, brez premisleka in odgovornosti odvzel s pisno besedo čast in ugled in to samo zato, ker je bil njihov priimek nemški.

Viri

Fotokopije dokumentov, zasebni arhiv avtorja.

Slovenski šolski muzej, Ljubljana.

Zgodovinski arhiv Ljubljana.

Arhiv Republike Slovenije.

Pokrajinski muzej Kočevje.

Pokrajinski muzej Brežice.

NAŠE OBČINE IN OBČANI

OBČINA GROSUPLJE V LETIH 2008–2009

Janez Lesjak*

Občinski svet Občine Grosuplje je sprejel Odlok o proračunu Občine Grosuplje za leto 2008 na 7. redni seji dne 21. 3. 2007, ki je bil spremenjen na 11. redni seji OS dne 26. 9. 2007 in v času izvajanja v letu 2008 še dvakrat rebalansiran. Odlok o proračunu za leto 2009 je bil sprejet na 15. redni seji dne 27. 2. 2008, na 19. redni seji OS 24. 9. 2008 je bil spremenjen, v času izvajanja v letu 2009 pa še dvakrat rebalansiran. V letih 2007 in 2008 so se sprejemali dvoletni proračuni.

V proračunih Občine Grosuplje za leti 2008 in 2009 se je zagotavljalo financiranje vseh nalog javne porabe na ravni občine, in sicer tako na področju splošne porabe kot tudi na področjih družbenih dejavnosti, gospodarske infrastrukture in gospodarskega razvoja, ki jih določa Zakon o financiranju občin.

ORGANIZIRANOST UPRAVE

Občino Grosuplje sestavljajo štiri uradi:

- Urad za splošne zadeve,
- Urad za gospodarstvo, družbene dejavnosti in finance,
- Urad za komunalno infrastrukturo,
- Urad za prostor

in trije organi:

- Občinski svet,
- Nadzorni odbor,
- župan.

Vsak urad in organ je neposreden uporabnik občinskega proračuna. V nadaljevanju bomo predstavili uresničevanje načrtanih ciljev in nalog v preteklem letu na splošno in po posameznih funkcionalnih področjih dejavnosti, ki so za občino predpisana, ter doseženo realizacijo po posameznih uradih, ki so nosilci odgovornosti za realizacijo planiranih nalog na področjih, ki jih pokrivajo.

---

* Župan občine Grosuplje.

Prihodki

Tabela 1: Struktura prihodkov (v EUR) občinskega proračuna za leto 2008 v primerjavi z veljavnim proračunom 2008

	Realizacija 2008	Strukt.	Veljavni proračun 2008	Strukt.	IND real./velj. pror.
Davčni prihodki	10.408.389	81 %	10.340.250	70 %	101
Nedavčni prihodki	1.919.495	15 %	2.725.005	18 %	70
Kapitalski prihodki	184.114	1 %	1.380.340	9 %	13
Prejete donacije	0	0 %	0	0 %	0
Transferni prihodki	381.032	3 %	426.376	3 %	89
SKUPAJ	12.893.030	100 %	14.871.971	100 %	87

Tabela 2: Struktura prihodkov (v EUR) občinskega proračuna za leto 2009 v primerjavi z veljavnim proračunom 2009

	Realizacija 2009	Strukt.	Veljavni proračun 2009	Strukt.	IND real./velj. pror.
Davčni prihodki	11.326.970	83 %	11.306.750	74 %	100
Nedavčni prihodki	1.348.001	10 %	1.625.620	11 %	83
Kapitalski prihodki	611.527	4 %	1.946.041	13 %	31
Prejete donacije	0	0 %	0	0 %	0
Transferni prihodki	355.684	3 %	490.010	3 %	73
SKUPAJ	13.642.182	100 %	15.368.421	100 %	89

Kot je iz tabel razvidno, so bili **skupni prihodki** glede na veljavni proračun v letu **2008** realizirani 87 %, v letu **2009** pa 89 %.

Večina prihodkov je bila ustvarjena z **davčnimi prihodki**, in sicer v letu **2008** v višini 81 %, v letu **2009** pa 83 %.

Delež je višji, kot smo planirali, nominalno pa na približno enaki višini kot v planu. Dohodnina kot največji davčni prihodek je bila enaka planirani.

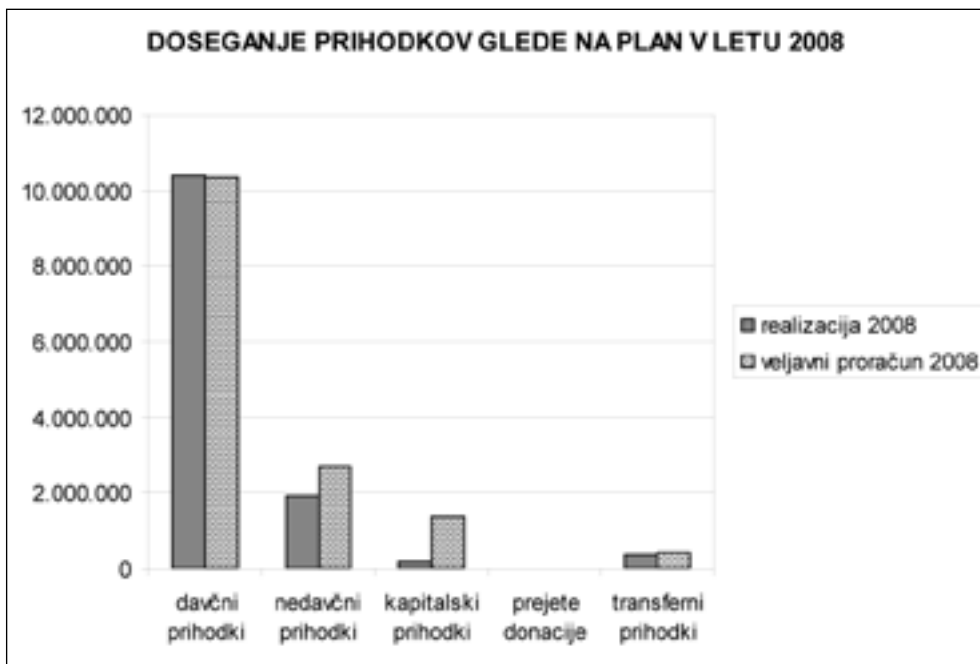
Nedavčni prihodki so nižji od planiranih v letu **2008** za 30 indeksnih točk. Znašali so 15 % vseh prihodkov, to pa je 3 odstotne točke manj, kot smo planirali. V letu **2009** so bili nižji od planiranih za 17 indeksnih točk in so znašali 10 % vseh prihodkov, to pa je samo odstotna točka manj, kot smo planirali.

Delež **kapitalskih prihodkov** je znašal za leto 2008 komaj 1 %, letu 2009 pa 4 %. Vrednost teh prihodkov še zdaleč ni dosegla planirane vrednosti. Vzrok je predvsem v nerealiziranem prihodku od prodaje zemljišč.

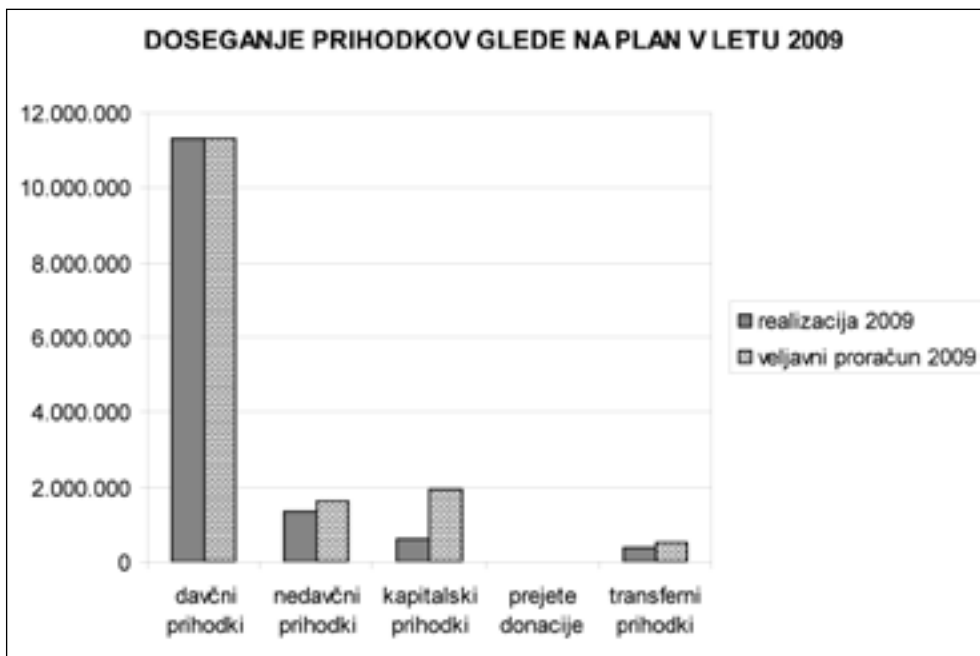
Prejetih donacij v letih **2008** in **2009** ni bilo.

S **transfernimi prihodki** je Občina v letu **2008** zbrala 3 % vseh prihodkov. Realizacija je bila nižja od planirane za 11 indeksnih točk. Tudi v letu **2009** je bilo zbranih 3 % vseh prihodkov.

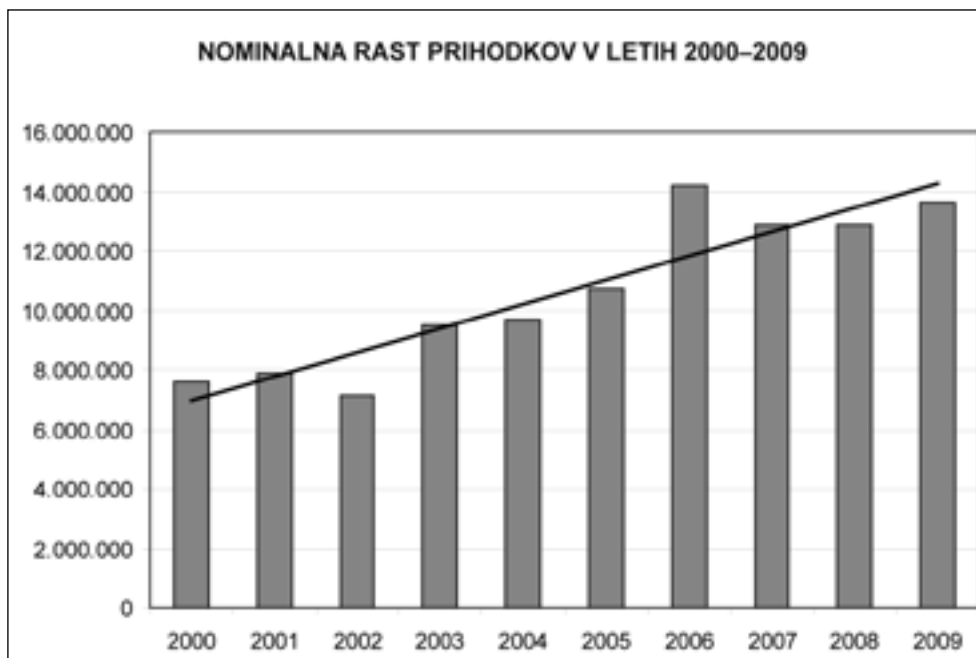
Graf 1 prikazuje realizacijo plana prihodkov v letu 2008 po posameznih vrstah prihodkov:

Graf 2 prikazuje realizacijo plana prihodkov v letu 2009 po posameznih vrstah prihodkov:

Graf 3 prikazuje nominalno vrednost prihodkov v preteklih devetih letih in nominalen trend rasti:

Odhodki

Tabeli 3: Struktura odhodkov (v EUR) občinskih proračunov za leto 2008 v primerjavi z veljavnimi proračuni istega leta:

	Realizacija 2008	Strukt.	Veljavni proračun 2008	Strukt.	IND real./velj. pror.
Tekoči odhodki	2.888.325	20 %	3.334.299	20 %	87
Tekoči transferi	5.134.639	35 %	5.413.322	32 %	95
Investicijski odhodki	4.806.894	33 %	6.486.183	38 %	74
Investicijski transferi	1.637.243	11 %	1.836.336	11 %	89
SKUPAJ	14.467.101	100 %	17.070.140	100 %	85

Tabeli 4: Struktura odhodkov (v EUR) občinskih proračunov za leto 2009 v primerjavi z veljavnimi proračuni istega leta:

	Realizacija 2008	Strukt.	Veljavni proračun 2008	Strukt.	IND real./velj. pror.
Tekoči odhodki	3.232.648	22 %	3.749.537	22 %	86
Tekoči transferi	5.536.253	38 %	6.144.816	36 %	90
Investicijski odhodki	4.421.098	30 %	5.624.831	33 %	79
Investicijski transferi	1.524.515	10 %	1.681.067	10 %	91
SKUPAJ	14.714.514	100 %	17.200.251	100 %	86

V letu 2008 so odhodki preseglj prihodke za 1.574.071 EUR, to je za 12 %. Proračunski primanjkljaj je bil pokrit s prejetimi vračili danih posojil v višini 116.338 EUR in s kreditom v višini 1.100.000 EUR, ki ga je Občina dobila konec lanskega leta, znižanega za odplačila kreditov, najetih v preteklih letih, tako da se je Občina v preteklem letu neto zadolžila v višini 777.548 EUR. Primanjkljaj je bil zmanjšan tudi za višino prenesenih neporabljenih sredstev iz leta 2007. V leto 2009 je bilo prenesenih 642.323 EUR neporabljenih sredstev.

V letu 2009 so odhodki preseglj prihodke za 1.072.332 EUR, to je za 8 %. Proračunski primanjkljaj je bil pokrit s prejetimi vračili danih posojil v višini 70.382 EUR, s kreditom, ki ga je Občina dobila konec prejšnjega leta v višini 1.500.000 EUR, znižanega za odplačila kreditov, najetih v preteklih letih, tako da je bila Občina v lanskem letu neto zadolžena v višini 1.097.789 EUR. Primanjkljaj je bil pokrit tudi s prenosom neporabljenih sredstev iz leta 2008. V leto 2009 je bilo prenesenih 738.164 EUR neporabljenih sredstev.

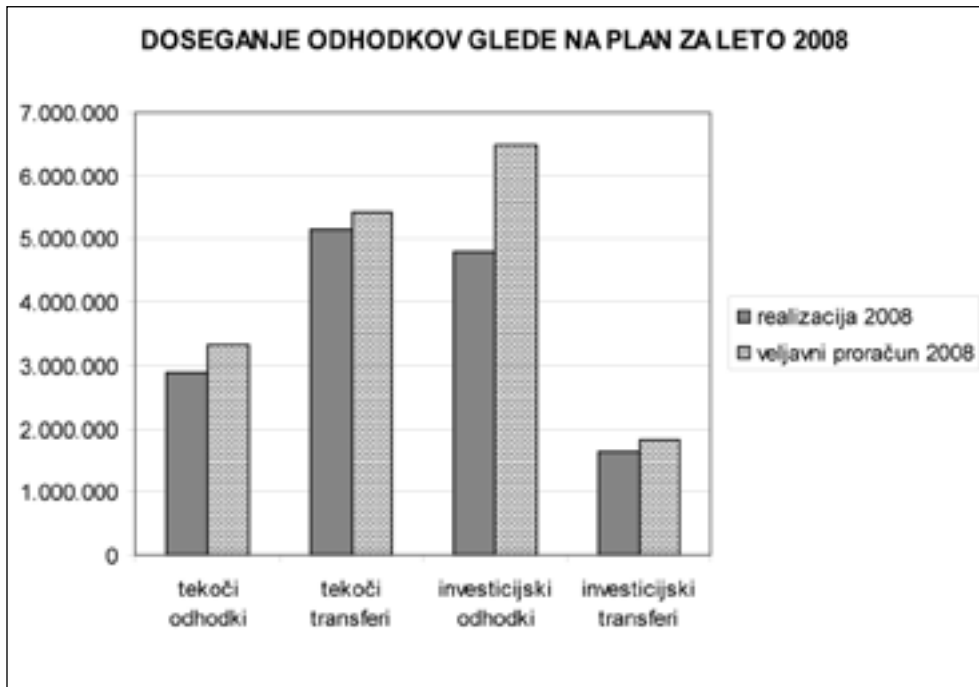
Iz zgornjih tabel je razvidno, da so bili odhodki v letu 2008 glede na plan realizirani 85 %. Najslabše dosegajo planirane vrednosti investicijski odhodki predvsem zaradi zamika gradnje novega vrta v leto 2009, zamika rekonstrukcije državne ceste Cikava–Grosuplje v leto 2009, manjšega nakupa zemljišč od načrtovanega in še nekaterih drugih manjših nedokončanih investicij v lanskem letu. Seveda so bile nekatere investicije načrtno ustavljene oziroma zaradi pomanjkanja finančnih sredstev niso bile začete. Občina se je celo leto srečevala z manjšimi likvidnostnimi težavami, ki smo jih premostili s kratkoročnim kreditom, najetim v mesecu oktobru v višini 800.000 EUR. Kredit smo konec leta poplačali z že omenjenim dolgoročnim kreditom v višini 1.100.000 EUR.

V letu 2009 so bili odhodki glede na plan realizirani 86 %. Vse investicije so bile v preteklem letu zadovoljivo realizirane, vendar so bile dejanske cene nekoliko nižje od prvotno ocenjenih. Bo pa nekaj neplačanih računov za investicije, ki se jim je rok plačila povlekel v letošnje leto, plačanih iz proračuna letošnjega leta.

Tabela 5: Delež proračunskih sredstev, namenjenih investicijam, v letih 2000–2009:

leto 2000	leto 2001	leto 2002	leto 2003	leto 2004	leto 2005	leto 2006	leto 2007	leto 2008	leto 2009
54 %	50 %	34 %	45 %	40 %	43 %	51 %	42 %	44 %	40 %

Graf 4 prikazuje realizacijo plana odhodkov v letu 2008 po posameznih vrstah odhodkov:

Graf 6 prikazuje realizacijo plana odhodkov v letu 2009 po posameznih vrstah odhodkov:

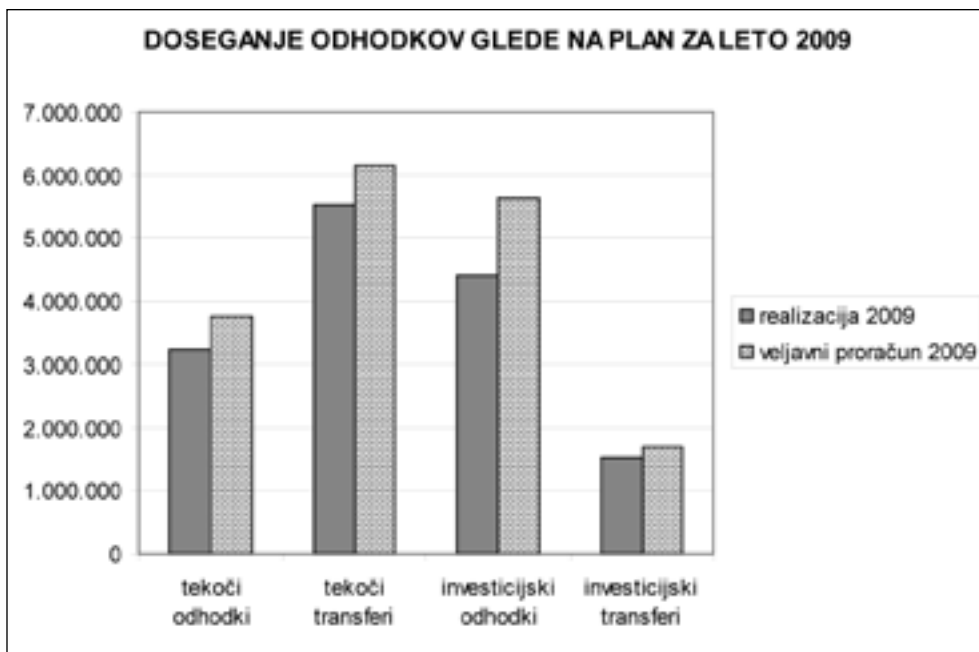

Tabela 6: Načrtovane investicije po posameznih funkcionalnih področjih so v letu 2008 dosegle sledečo realizacijo (v EUR):

	Doseženo 2008	Planirano 2008	IND
Investicije na področju splošnih zadev	969.903	1.292.882	75
Investicije na področju gospodarstva	1.373.694	2.260.249	61
Investicije na področju varstva okolja	772.040	931.670	83
Investicije na področju stanovanjske dejavnosti in prostorskega razvoja	959.283	1.210.879	79
Investicije na področju družbenih dejavnosti	2.369.219	2.626.839	90
Skupaj	6.444.139	8.322.519	77

Vrednostno je bilo realizirano 77 % planiranih investicij.

Tabela 7: Načrtovane investicije po posameznih funkcionalnih področjih so v letu 2009 dosegle sledečo realizacijo (v EUR):

	Doseženo 2008
Investicije na področju javne uprave	1.213.037
Investicije na področju obrambe in javnega reda	127.888
Investicije na področju gospodarstva	2.091.138
Investicije na področju varstva okolja	346.813
Investicije na področju stanovanjske dejavnosti in prostorskega razvoja	736.459
Investicije na področju družbenih dejavnosti	1.430.270
Skupaj	5.945.605

Realizirano je bilo 81 % planiranih investicij.

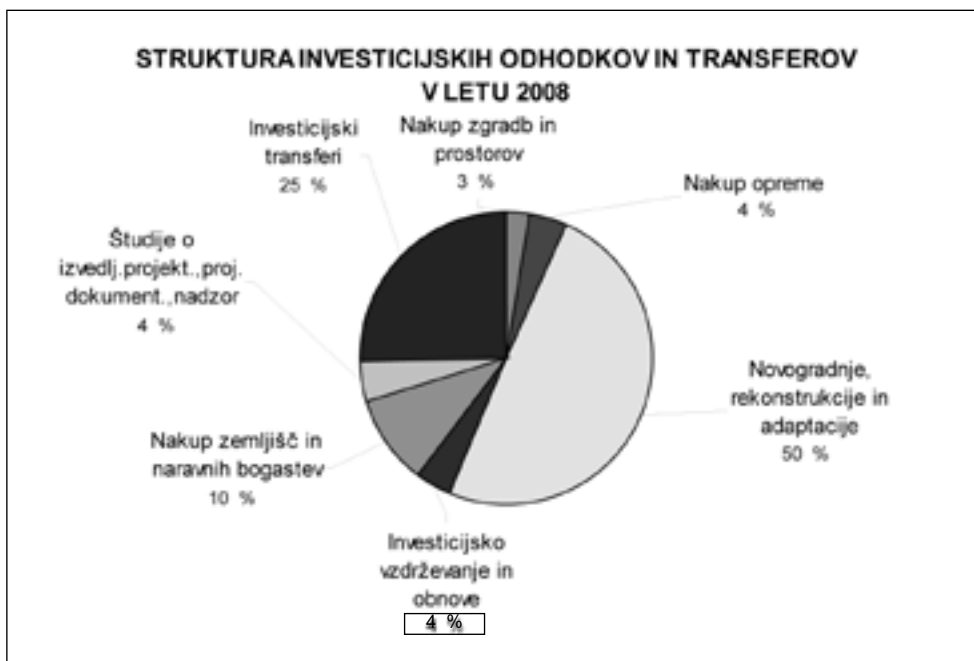
Graf 5

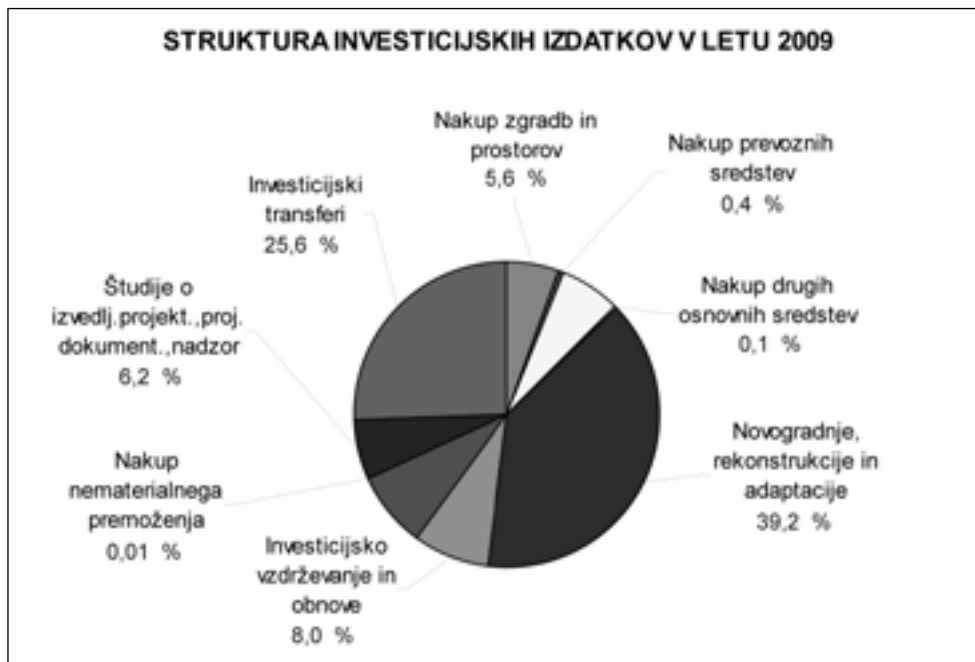
Graf 6

Graf 7

Graf 8

Najpomembnejše investicije, investicijska vzdrževanja in nakupi z namenom investiranja v letu 2008

Na področju investicij v splošne zadeve:

- nakup gasilske opreme za Območno gasilsko zvezo v višini 157.700 EUR,
- izgradnja zadrževalnika Bičje v višini 500.278 EUR.

Na področju pridobivanja in distribucije energetskih surovin:

- dokončanje prestavitve VN daljnovoda na območju UN zadrževalnika Bičje v višini 46.217 EUR,
- izgradnja toplovoda Partizanska cesta v višini 39.560 EUR.

Na področju investicij v cestni promet in infrastrukturo:

- investicijsko vzdrževanje in gradnja občinskih cest v višini 684.225 EUR,
- investicijsko vzdrževanje in gradnja državnih cest v višini 156.563 EUR,
- investicijsko vzdrževanje in gradnja javne razsvetljave v višini 51.368 EUR,
- nakup zemljišč za potrebe investicij v višini 636.579 EUR.

Na področju varovanja okolja:

- gradnja kanalizacij in investicije, povezane z ravnanjem z odpadno vodo, v višini 684.021 EUR,
- ravnanje z odpadki (komunalna deponija in uvedba ločenega zbiranja odpadkov) v višini 79.940 EUR.

Na področju prostorskega planiranja in stanovanjske komunalne dejavnosti:

- gradnja vodovodov in postavitve hidrantov v višini 106.504 EUR,
- nakup in investicijsko vzdrževanje stanovanj v višini 43.773 EUR,
- izdelava občinskega prostorskega načrta in podrobnega prostorskega načrta v višini 128.824 EUR.

Na področju družbenih dejavnosti:

- nakup prostorov Kulturnega doma Št. Jurij v višini 155.498 EUR,
- preplastitev športnih igrišč pri OŠ Brinje s sintetično maso v višini 70.980 EUR,
- sofinanciranje ureditve prostorov dnevnega varstva v DSO v višini 58.900,
- gradnja POŠ Žalna v višini 1.607.107 EUR,
- investicijsko vzdrževanje šol v višini 168.339 EUR,
- nakup opreme v šolah v višini 29.076 EUR,
- investicijsko in tekoče vzdrževanje kulturnih domov v višini 33.922 EUR,
- investicije in investicijsko vzdrževanje vrtcev v višini 73.570 EUR.

Najpomembnejše investicije, investicijska vzdrževanja in nakupi z namenom investiranja v letu 2009

Na področju investicij v splošne zadeve (javna uprava, obramba in javni red):

- nakup prostorov in opreme v novi upravni zgradbi na Taborski cesti 1 na Grosupljem v višini 598.117 EUR,
- investicijsko vzdrževanje gasilskih domov in nakup gasilske opreme za Območno gasilsko zvezo v višini 83.465 EUR,
- investicijsko vzdrževanje objekta in opreme uprave Občine Grosuplje ter nakup službenih avtomobilov v višini 75.560 EUR,
- dokončanje zadrževalnika Bičje v višini 235.572 EUR.

Na področju pridobivanja in distribucije energetskih surovin:

- izgradnja toplovoda Partizanska cesta v višini 229.522 EUR.

Na področju investicij v cestni promet in infrastrukturo:

- investicijsko vzdrževanje in gradnja občinskih cest v višini 1.011.977 EUR,
- investicijsko vzdrževanje in gradnja državnih cest v višini 274.656 EUR,
- investicijsko vzdrževanje in gradnja javne razsvetljave v višini 177.613 EUR,
- nakup zemljišč za potrebe investicij v višini 488.399 EUR.

Na področju varovanja okolja:

- gradnja kanalizacij in investicije, povezane z ravnanjem z odpadno vodo, v višini 253.918 EUR,
- ravnanje z odpadki (komunalna deponija in uvedba ločenega zbiranja odpadkov) v višini 66.470 EUR,

Na področju prostorskega planiranja in stanovanjske komunalne dejavnosti:

- gradnja vodovodov in postavitve hidrantov v višini 89.904 EUR,
- investicijsko vzdrževanje stanovanj v lasti Občine Grosuplje v višini 79.246 EUR,
- izdelava občinskega prostorskega načrta in podrobnega prostorskega načrta v višini 154.124 EUR.

Na področju družbenih dejavnosti:

- izgradnja mobilnega vrta Mojca na Grosupljem v višini 666.078 EUR,
- investicijsko vzdrževanje vrtcev v višini 61.604 EUR,
- investicije in investicijsko vzdrževanje šol v višini 307.837 EUR,
- investicijsko in tekoče vzdrževanje kulturnih domov in knjižnice v višini 86.275 EUR,
- investicijsko in tekoče vzdrževanje zdravstvenega doma v višini 40.500 EUR,
- investicije v objekte kulturne dediščine v višini 43.400 EUR,
- nakup računalniške in druge opreme v šolah v višini 30.287 EUR.

Po področjih programske klasifikacije proračunskih odhodkov je bila poraba sledeča:

		2008	2009
01	POLITIČNI SISTEM	268.334	240.630
02	EKONOMSKA IN FISKALNA ADMINISTRACIJA	51.177	45.291
03	SKUPNE ADMINISTRATIVNE SLUŽBE IN SPLOŠNE JAVNE STORITVE	314.517	737.646
04	LOKALNA SAMOUPRAVA	990.053	1.237.802
05	OBRAMBA IN UKREPI OB IZREDNIH DOGODKIH	268.092	199.514
06	NOTRANJE ZADEVE IN VARNOST	7.759	4.737
07	TRG DELA IN DELOVNI POGOJI	2.297	4.985
08	KMETIJSTVO, GOZDARSTVO IN RIBIŠTVO	133.814	189.898
09	PRIDOBIVANJE IN DISTRIBUCIJA ENERGETSKIH SUROVIN	90.116	272.545
10	PROMET, PROMETNA INFRASTRUKTURA IN KOMUNIKACIJE	1.418.483	2.546.232
11	GOSPODARSTVO	137.975	168.885
12	VAROVANJE OKOLJA IN NARAVNE DEDIŠČINE	481.746	650.941
13	PROSTORSKO PLANIRANJE IN STANOVANJSKO-KOMUNALNA DEJAVNOST	1.831.895	1.424.571
14	ZDRAVSTVENO VARSTVO	163.124	230.333
15	KULTURA, ŠPORT IN NEVLADNE ORGANIZACIJE	1.931.122	1.636.041
16	IZOBRAŽEVANJE	4.322.469	4.549.002
17	SOCIALNA VARNOST	337.032	447.339
18	SERVISIRANJE JAVNEGA DOLGA	303.124	517.419
19	INVESTICIJSKI PROGRAMI IN OBVEZNOSTI	26.951	12.910

Graf 9: leto 2008

Graf 10: leto 2009

Kako je proračunska poraba razdeljena po posameznih uradih in kako je uradom uspelo realizirati s planom proračuna dodeljena finančna sredstva (v EUR) glede na začrtane naloge in cilje, kažejo sledeči tabeli in grafa:

Tabela 8

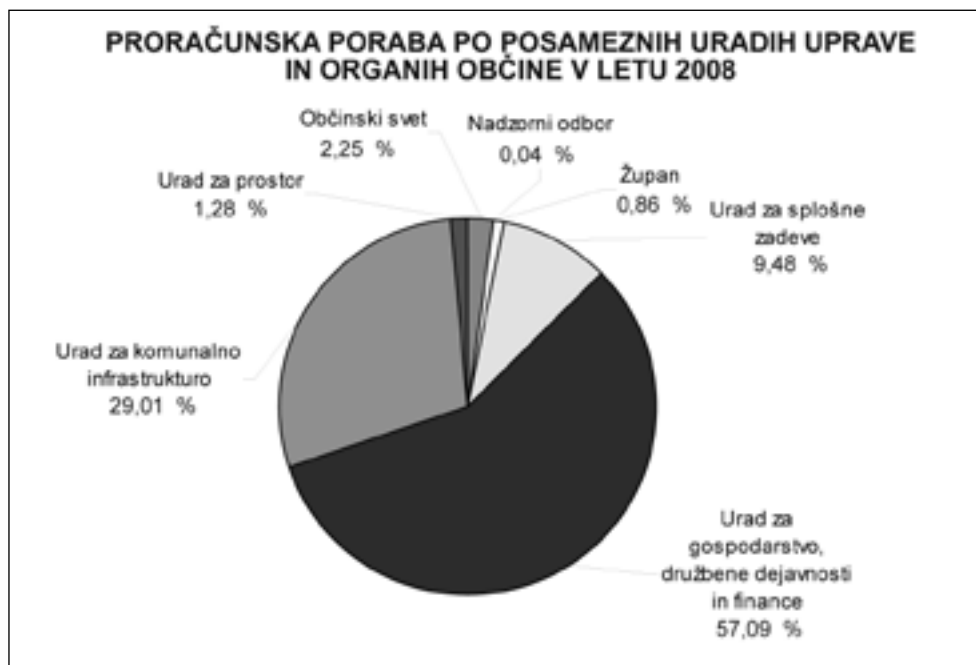
	Doseženo 2008	Planirano 2008	IND
Občinski svet	306.235	331.555	92
Nadzorni odbor	5.581	7.600	73
Župan	116.616	127.106	92
Urad za splošne zadeve	1.290.334	1.326.399	97
Urad za gospodarstvo, družbene dejavnosti in finance	7.769.953	8.406.348	92
Urad za komunalno infrastrukturo	3.948.356	5.234.002	75
Urad za prostor	173.931	270.800	64

Tabela 9

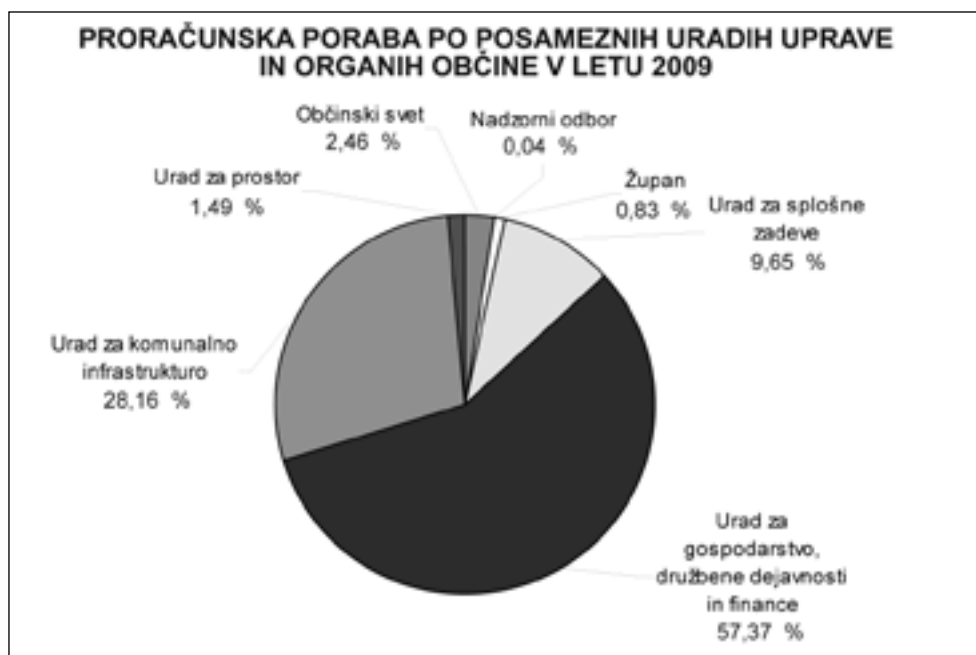
	Doseženo 2009	Planirano 2009	IND
Občinski svet	334.772	371.537	90
Nadzorni odbor	5.227	8.367	62
Župan	112.754	136.223	83
Urad za splošne zadeve	1.311.284	1.391.922	94
Urad za gospodarstvo, družbene dejavnosti in finance	7.795.911	8.942.256	87
Urad za komunalno infrastrukturo	3.827.446	4.571.256	84
Urad za prostor	202.596	320.200	63

Graf 11

Graf 12

Cilji, ki smo si jih zastavili na področju splošne dejavnosti, so bili realizirani. Občinska uprava je nemoteno delovala, tako tudi občinski organi. Proračunske postavke na področju splošnih zadev so bile v letu 2008 realizirane 97 %, v letu 2009 pa nekoliko slabše.

Na družbenih dejavnostih smo si na področju šolstva in otroškega varstva zastavili ohranjanje relativno visokega standarda te dejavnosti. Predšolska vzgoja in osnovno izobraževanje sta na proračunskih postavkah v letu 2009 dosegli 85 % realizacijo, kar je za 8 indeksnih točk slabša realizacija od leta 2008. Glede na pomanjkanje prostora za šolsko in predšolsko dejavnost bo potrebno v načrtu razvojnih nalog nameniti dodatna sredstva za reševanje te problematike.

V letu 2008 so bili konec leta v vrtcih odklonjeni 104 otroci. Občina je pričela takoj z aktivnostmi za pridobitev manjkajočega prostora za varstvo teh otrok.

V letu 2008 smo dokončali novo POŠ Žalna za cca 100 otrok, ki bodo obiskovali prvih pet razredov osnovne šole. Pouk se je pričel z novim šolskim letom. En oddelek v šoli smo namenili za potrebe otroškega varstva. V letu 2009 pa smo zgradili nov, modularni vrtec MOJCA, ki je sprejel 49 otrok.

Na področju kulture v zadnjih dveh letih ugotavljamo velik napredek. Beležimo velik porast kulturnih prireditev in ljubiteljske kulturne dejavnosti. Z nekaj več vlaganj v dejavnost društev na področju kulture in vzpostavitev profesionalne strokovne službe na Zvezi kulturnih društev so se kulturna dogajanja razmaknila tako v smislu kvalitete in kvantitete kot obiska kulturnih prireditev.

Za ohranjanje kulturne dediščine je Občina v letu 2008 namenila 29.540 EUR, v letu 2009 pa 72.254 EUR, za vzdrževanje kulturnih domov pa 33.922 EUR v letu 2008 in 26.563 EUR v letu 2009.

V letu 2008 je Občina sprejela Lokalni program kulture do leta 2011, ki bo pripomogel k bolj usmerjenemu razvoju kulture v naši občini.

Področje športa je bilo dobro pokrito, cilji so bili uresničeni. Proračunske postavke so bile realizirane 97 %.

Na področju zdravstva vlagamo v obstoječi zdravstveni dom in ga investicijsko vzdržujemo. Z gradnjo novega zdravstvenega doma ne bomo pričeli, dokler ne bo jasna privatizacija v zdravstvu in s tem potrebe po prostorih, namenjenih javnemu zdravstvu.

Na področju socialnega varstva zasledujemo cilj namenjati vsaj 2 % proračuna temu področju. V letu 2008 in 2009 smo namenili socialnemu varstvu 3 % proračunskih sredstev. Delež je večji zaradi sofinanciranja novih prostorov za dnevno varstvo v Domu starejših občanov na Grosupljem in sofinanciranja prehrane socialno ogroženim otrokom v šoli.

V turizmu se nadaljuje iskanje možnosti, da Občina na tem področju poveže interese posameznih sredin in jih vključi v celovito turistično ponudbo občine. Občina je v preteklem letu nadalje sodelovala v projektu »Sožitje med mestom in podeželjem«, ki bo sofinanciran z evropskimi sredstvi oziroma s pomočjo Ministrstva za kmetijstvo. Tečejo tudi aktivnosti za pridobitev statusa krajinskega parka za Radensko polje. V prostorih obnovljene Košakovke hiše smo uredili turistično-informativni center, ki bo nudil turistične informacije o naših krajih in o naši turistični ponudbi. V lanskem letu je TIC že začel s poskusnim obratovanjem.

Kmetijstvo je bilo realizirano cca 77 %. Tudi v letu 2008 in 2009 smo zasledovali cilj dodeljevanja subvencij v skladu z evropsko zakonodajo. Izdelana in sprejeta je bila Strategija razvoja kmetijstva v občini Grosuplje. Z letnimi akcijskimi plani bomo poskušali razvoj peljati v skladu s sprejeto strategijo.

Na področju komunalne infrastrukture smo zasledovali cilj čim hitrejšega komunalnega

opremljanja na področjih zazidalnih načrtov. Iz naslova prispevka investitorjev za urejanje stavbnih zemljišč je bilo v letu 2008 pridobljenih 951.952 EUR, v letu 2009 pa 621.244 EUR, ki so bili in še bodo porabljeni za opremljanje stavbnih zemljišč.

Vlaganja v ceste so bila glede na plan realizirana 66 % v letu 2008 oz. 83 % v letu 2009, kar je dokaj slabo. Vendar je bilo cestam v letu 2008 namenjenih 1.374.986 EUR, v letu 2009 pa 2.546.232. Investicije so bile okrnjene predvsem zaradi manjših prihodkov od planiranih. Oviro za izvedbo investicij zelo pogosto predstavljajo problemi v zvezi s pridobivanjem zemljišč in služnosti.

Varstvu okolja smo leta 2008 namenili 650.941 EUR, leta 2009 pa kar 1.315.827 EUR. Končana je bila največja občinska investicija, ko je bil zgrajen zadrževalnik Bičje. S tem je bil dosežen pomemben cilj, ki si ga je Občina zastavila v preteklih letih.

V prihodnjih letih bo Občina zasledovala cilj večjega investicijskega vlaganja v komunalno infrastrukturo. To področje je zaradi velikih obveznosti Občine predvsem na področju otroškega varstva in osnovnega šolstva izrazito podhranjeno.

Na področju prostorskega razvoja se nadaljuje delo na sprejemu strateškega prostorskega načrta OPN, sprejetje katerega načrtujemo do konca leta 2010.

OBČINA IVANČNA GORICA V LETIH 2008–2009*Jernej Lampret**

Minulo dveletno obdobje bo ostalo zaznamovano z negotovostjo, ki je spremljala naše načrtovanje, saj je občinski proračun v najvišji meri odvisen od gospodarskih dosežkov države. Začelo se je z recesijo, zato so bili vsi proračunski porabniki seznanjeni, da se leta politične in gospodarske preizkušnje odražajo tudi na zmanjšani porabi na vseh nivojih.

Plan je bilo lažje sestaviti, saj Občina Ivančna Gorica ni bila zadolžena, še več, zaradi nekaterih opuščanih drobnih programov v preteklosti smo imeli celo presežke, seveda z mislijo na varčevanje. Presežke predhodnih let smo dopolnili z drugimi sredstvi, ki so bila – razen za funkcioniranje občine – uporabljena za nadaljnje investicije.

Pri naših dolgoročnih načrtih imamo pred seboj navadno predvsem prioritetni vrstni red investicijskih nalog, manj pa terminsko določeno izpolnjevanje. Na področju družbenih dejavnosti smo tako sledili načrtovani poti investicijskih aktivnosti, torej smo po zaključku gradnje in adaptacije šole v Šentvidu začeli v letu 2008 z gradnjo novega centralnega vrtca v Ivančni Gorici. Tej že zaključeni investiciji sledi nova, in sicer gradnja in adaptacija podružnične šole na Krki. S šolo v Šentvidu smo dejansko zaključili cikel gradenj treh šol: šentviške, podružnične v Višnji Gori in matične OŠ Stična v Ivančni Gorici. Temu je sledil dolgo časa načrtovani projekt novega osrednjega občinskega vrtca, ki je z izgradnjo v letu 2009 vsaj začasno zaprl problematiko otroškega varstva v občini. V vmesnem času smo že pripravljali novo investicijo – adaptacijo in dograditev podružnične šole Krka z dopolnitvijo novih kapacitet za vzgojno-varstveno delo. Po odkupu starega objekta, ki je bil predhodno že namenjen za šolo, in dokupu zemljišč smo s projektom uspeli kandidirati tudi za sofinancerski investicijski delež Ministrstva za šolstvo in šport. To nam je uspelo že pri investiciji šole v Šentvidu in vrtca v Ivančni Gorici.

Naši dolgoročni cilji so usmerjeni na zaključevanje vzgojno-izobraževalnega sistema z dograditvijo šole v Zagradcu, s čimer naj bi se sistem vzgoje in izobraževanja v občini organizacijsko precej spremenil. Osnovna šola Zagradec naj bi postala devetletna izobraževalna ustanova, ki naj bi skupaj s podružnično šolo Krka zadostila vsem potrebam za šolanje otrok v dolini reke Krke. S tem se bo šolski okoliš Osnovne šole Stična razbremenil, hkrati pa bo nadomeščen z novim priseljevanjem, ki je precej v porastu. Ob vsem tem pa nas bremenijo šolski prevozi in državni trendi centralizacije izobraževalnega sistema.

Z novim osrednjim vrtcem v občini se razrešuje vzgojno-varstvena problematika.

Foto: Matej Šteh, 2010.

* Župan občine Ivančna Gorica.

Dolgoročnim ciljem seveda sledijo kratkoročni, ki so posledica prilagajanja nastalim, več ali manj načrtovanim situacijam. Sprememba zakonodaje v otroškem varstvu nas spodbuja, da na tem področju storimo še več, kar pa nas ob vsakem novem vpisu ovira, da bi občina ostala še naprej razvojno naravnana, saj nas stroški funkcioniranja silijo v večjo dnevno, mesečno in letno porabo. Obračanje k človeku z visoko kvaliteto v bivalnem in drugem okolju, ki ga nudi lokalno okolje, nam povečuje porabo, na katero nimamo vpliva.

V letu 2009 je število občanov preseгло magično mejo 15.000, kar nas uvršča med srednje velike občine. To je za občino podeželskega značaja, kot je naša, toliko večja sprememba. Število novorojencev kaže nadaljnjo rast, kar nas radosti, hkrati pa opominja, da se morajo investicije v vzgojno-varstvene sisteme še naprej nadaljevati, kljub temu da je odprtost vrtcev izven občine z novo zakonodajo večja. Iz tega sledi, da je v občini več priseljencev kot pa rodnege prirasta že naseljenih prebivalcev.

Ob hitrem priseljevanju in prestrukturiranju prebivalcev narašča število starostnikov, naraščajo pa tudi socialni problemi in potrebe po zdravstvenih uslugah. Zato ima Občina v dolgoročnem planu, da v dogovoru z državo pripravi izgradnjo doma za starejše občane v Šentvidu pri Stični. Približno 10.000 m² zemljišča, ki je bilo odkupljeno v letih 2009 in 2010, naj bi zadostovalo za komunikativne, športno-rekreacijske in zazidalne površine bodočega doma. Seveda pa se pogledi na uporabo domov in programov za vključevanje v najrazličnejše aktivnosti starostnikov spreminjajo, zato z organizirano oskrbo hrane na domu še naprej spodbujamo ljudi, da bi čim dlje ostali v lastni oziroma domači oskrbi. Število teh uslug iz leta v leto narašča in to se načrtuje tudi za naprej. Čakalne vrste za sprejem v dom so večkrat izkazane nerealno, saj se v predhodni imenik ljudje vpisujejo veliko pred kratkoročnimi potrebami. Zato bomo morali še več storiti za obiske na domu tudi s humanitarnimi in drugimi programi, ki omogočajo kvalitetno bivanje ljudi izven starostnega doma.

V iskanju kar se da dobrih pogojev tudi za tiste, ki jim njihov gmotni položaj ne omogoča ustvariti si lastne strehe oziroma postati lastnik stanovanja, smo v letu 2008 v Ivančni Gorici dokončali gradnjo dveh stanovanjskih objektov z neprofitnimi stanovanji. V njih je svoje domovanje prek javnega razpisa našlo 18 družin.

Zdravstveni dom Ivančna Gorica je v letu 2009 pridobil nove prostore, ki so bili poprej namenjeni vrtcu. To za Občino pomeni dodatne finančne obveznosti, ki se bodo v prihodnje še povečale, pokrivali pa jih bomo tudi s sredstvi Ministrstva za zdravje in s tistimi, ki bodo ustvarjena na trgu zdravstvene dejavnosti.

Število zdravstvenih zavarovancev občanov, za katere je plačnik Občina, se je v minulih dveh letih povečalo. To je tudi posledica večje nezaposlenosti, ki je sicer še pod državnim povprečjem (6 %). Večjih odpuščanj delavcev in propadlih programov in stečajev v občini ni bilo. Še naprej največja delodajalca ostajata Livar in Akrapovič. V letu 2009 je Ivančna Gorica prišla tudi do prve obrtne cone, ki kljub težkim gospodarskim časom že privablja investitorje.

V minulih dveh letih so izredno porasli nekateri stroški kolektivne komunalne rabe, ki niso vezani na večje prihodke, to so zlasti vzdrževanje in obnavljanje cest ter zimska služba. Na področju cestnega gospodarstva posebno izstopa več let načrtovano razreševanje prometne ureditve v občinskem središču. Veliko naporov in sredstev je bilo potrebnih, da smo skupaj z državo uspeli prometno preurediti osrednje križišče cest pri avtocesti. Pot do krožišča se je začela s podpisom posebnega protokola v letu 2008, ki je doživel uresničitev sredi leta 2009 s končano izgradnjo sodobnega in prometno varnega krožišča. Ob tem nas veseli, da so naša dogovarjanja z državo spodbudna tudi pri načrtovanju zahodne obvoznice, ki bo razbremenila promet skozi center Ivančne Gorice.

Skupni jezik z državo smo našli tudi na nekaterih regionalnih cestah, zlasti na tisti proti Suhi krajini, ki je v veliki meri že dočkala obnovo, medtem ko cesta proti Šentvidu in Radohovi vasi še čaka boljših časov.

Nova prometna ureditev Ivančne Gorice s krožiščem. Foto: Matej Šteh, 2010.

Čisto novo poglavje se v občini odpira na komunalnem področju s predpisi, ki se morajo prilagajati ostrim ekološkim zahtevam globalne zakonodaje. V letu 2009 je bilo ob operativnem planu države izredno veliko pobud in usmeritev, namenjenih pridobitvi regijskega odlagališča v Špaji dolini, ki naj bi bilo v pristojnosti občin ustanoviteljic. Konsenz v dogovoru za novo odlagališče ob že zgrajenem odlagališču ni bil dosežen, zato smo storili vse, da je naše odlagališče treh občin v upravljanju Javnega komunalnega podjetja Grosuplje kljub začasnemu zaprtju, ki so ga zahtevale inšpekcijske službe, še naprej aktivno. Ob že načrtovanih novih tehničnih izboljšavah v letu 2009 bo najpomembnejša investicija v letu 2010 izgradnja čistilne naprave za odcedne vode in streha nad organskimi odpadki. S tem bo tudi manj smrada, ki je za okoliške krajanje moteč.

Na komunalni infrastrukturi je v polnem teku gradnja novih vodov na centralno čistilno napravo tako v Ivančni Gorici kakor tudi v Šentvidu. Ob tem pa že dalj časa poteka tudi načrtovanje večje investicijske gradnje kanalizacijskega voda proti Višnji Gori, na šentviško čistilno napravo pa se bosta priključili Petrušnja vas in Češnjice z okolico. Na Muljavi se nadaljuje izgradnja kanalizacijskih vodov, načrtovanih v času gradnje regionalne ceste, skupaj z manjšo krajevno čistilno napravo do 400 enot.

Z novim odlokom o odmeri komunalnega prispevka, ki zadeva vsakega uporabnika komunalne infrastrukture, smo transparentno postavili vrednost komunalnega omrežja in naprav. Posledično je vsak občan znotraj območja z možnostjo priključitve na vodovod in kanalizacijo, lahko pa tudi na drugačen način rešuje svoj problem, ki pa ni le njegov, temveč naš skupni.

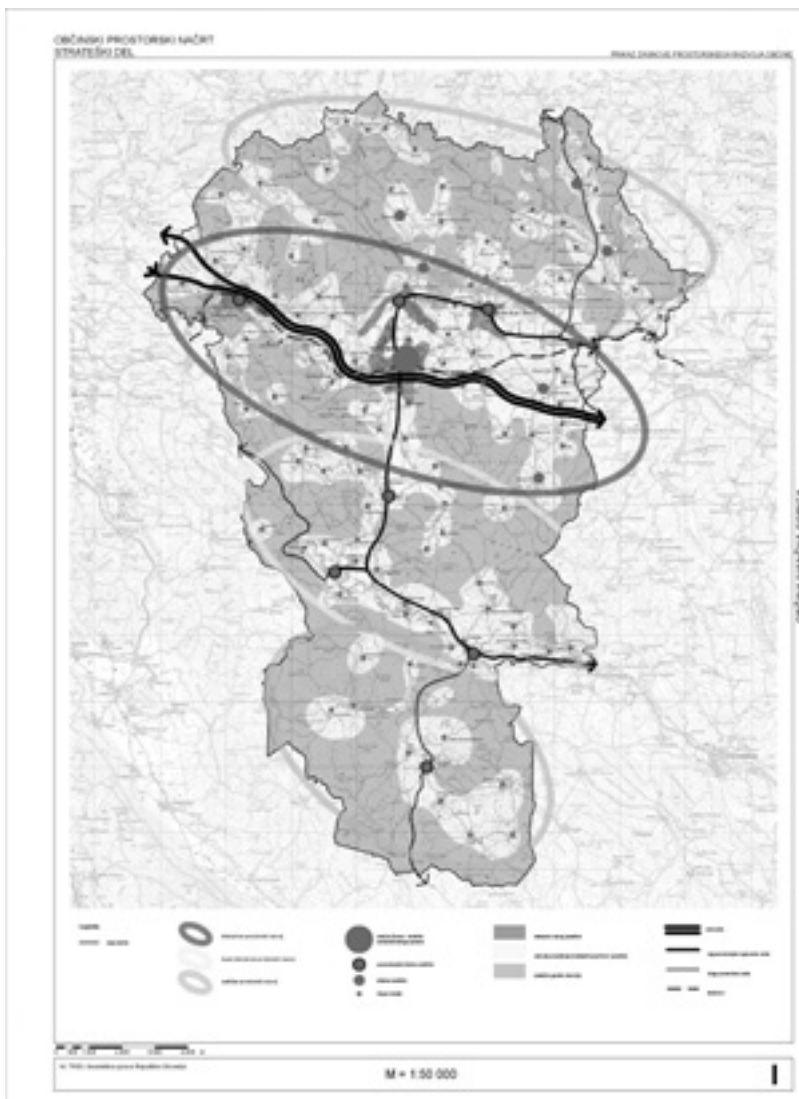
Ugotavljamo, da bodo stroški komunalnih storitev izredno porasli, zato je prav, da občane pripravljamo na čas, ki prihaja, da z vestnim primarnim pristopom že sedaj znižujejo stroške in se približujejo komunalnim usmeritvam, saj so cene storitev odvisne tako od kvalitete dejanj posameznika kakor tudi Občine in posredno komunalnega podjetja. To bo namreč cenovno lažje vzdržalo, saj bodo ekološke takse ob izgradnji novih objektov in izboljšanju njihove kvalitete neprimerno manjše.

V letih 2008 in 2009 smo zaključili dela na vodovodu Zgornja Draga in s tem omogočili razvoj na območju, ki ima sicer dobre razvojne potenciale. Skrb za pitno vodo iz vodovodnega sistema nas sili, da krajevni vodovodi, ki so v upravljanju krajevnih skupnosti in drugih organiziranih skupin, čim prej preidejo v oskrbo javne gospodarske službe, saj Občina in župan sicer prevzemata preveliko odgovornost za zagotavljanje kvalitetne vode – vse od zajetja do občana. Takšnih krajevnih skupnosti je še veliko. Veliko se vlaga v iskanje drugega vodnega vira za vodovod Čagoška gora–Bukovica, kjer je usihanje podtalnice že močno opazno.

Dolgoročni občinski prostorski načrt se že nekaj let pripravlja in zblizuje strokovno javnost z interesi bodočih graditeljev oziroma preoblikovalcev prostora. Tudi tu se zatika ob pretiranih pobudah za spremembe namembnosti zemljišč iz kmetijskih v stavbna. Strokovni pripravljavci zaradi pogostih

sprememb zakona težko sledijo zahtevam posameznih ministrstev, ki ob nepopolni kadrovski zasedenosti zamujajo s smernicami in napotki.

V letu 2009 se je pri nas gradnja močno umirila, kar je razvidno iz izdaje lokacijskih informacij, taks in prispevkov, ki so v preteklem letu močno upadli. Tudi številna, v zadnjih dveh letih za trg zgrajena stanovanja še niso našla kupcev.

Zasnova bodočega prostorskega razvoja občine. Foto: Matej Šteh, 2010.

V letu 2009 sta bila zgrajena poslovalna objekta v Ambrusu in Ivančni Gorici. Projektno se razrešuje ta problematika tudi v Šentvidu in na Muljavi.

V svoji ustanovitveni obveznosti ima Občina tudi veliko obveznost do knjižnice in do glasbene šole. Prostori glasbene šole pod streho Srednje šole Josipa Jurčiča Ivančna Gorica so se povečali in kvalitetneje uredili, ponudili pa so se tudi novi prostori za povečanje knjižnice v Ivančni Gorici. Za dejavnost knjižnice, ki raste z novimi programi, se mora prostorsko še veliko postoriti, zato naj bi ob že pridobljenih novih prostorih v prihodnjih dveh letih izpraznili tudi prostor dislocirane enote vrtca in na ta način zaokrožili objekt Zadrúžnega doma za potrebe knjižnice.

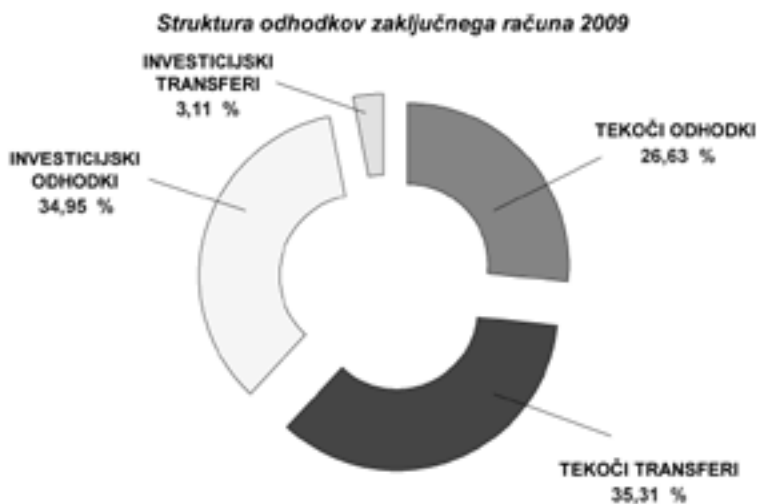
Pomembno mesto življenja v občini ima tudi ljubiteljska dejavnost v kulturi, športu, turizmu, gasilstvu, lovstvu in drugih organiziranih oblikah za aktivno in boljše življenje. Sredstva zanje se po razpisu oddajajo glede na pravilnike za posamezno področje. Nekatere dejavnosti so po obsegu in kvaliteti dela obsežnejše, saj razpolagajo s sorazmerno večjimi gmotnimi sredstvi in materialnimi obveznostmi. To so gotovo številna gasilska društva s svojimi objekti, opremo in operativnim kadrom, nogometni klub z vzdrževanjem stadiona, rokometaši s športno dvorano, motokrosisti z motokrosno progo in letalski klub z letališčem. V preteklem letu so naša društva prejela številna priznanja za dobro delo v dvanajstih krajevnih skupnostih in so ponekod pravi podaljšek lokalnih okolij, ki imajo pomembno mesto pri povezovanju ljudi. Vodstveni delavci in člani društev opravljajo izredno veliko delo, ki se prezentira v večji kvaliteti bivanja.

Dodajmo še, da organizirana društva v dvanajstih krajevnih skupnostih sledijo nalogam, ki jim jih z akti lokalne zakonodaje prepušča Občina. Ob organiziranosti se hitro zaznajo manjši problemi, ki se odpravljajo s sredstvi, ki jih dobivajo krajevne skupnosti. Ti proračunski porabniki so sestavni del proračuna tako na prihodkovni kakor tudi na odhodkovni strani, zato je vzajemno delovanje Občine in krajevnih skupnosti obvezno. Vsaka kršitev pravnih načel je kršitev osnovne lokalne zakonodaje. Vse to je motiv za dobro delo in ponos občinskega sveta in svetov posameznih krajevnih skupnosti, ki se dopolnjujejo za najboljše delo v občini že vseh 15 let njenega obstoja.

Realizacija prihodkov, razporejenih v skladu z ekonomsko klasifikacijo, v EUR

	Realizacija 2009	Indeks v %
SKUPAJ PRIHODKI	11.033.044,30	100,00
TEKOČI PRIHODKI	9.669.735,31	87,64
KAPITALSKI PRIHODKI	107.839,53	0,98
PREJETE DONACIJE	497,00	0,00
TRANSFERNI PRIHODKI	1.254.972,46	11,37

Realizacija odhodkov, razporejenih v skladu z ekonomsko klasifikacijo, v EUR

	Realizacija 2009	Indeks v %
SKUPAJ ODHODKI	10.980.325,71	100,00
TEKOČI ODHODKI	2.923.812,78	26,63
TEKOČI TRANSFERI	3.877.565,72	35,31
INVESTICIJSKI ODHODKI	3.837.086,23	34,95
INVESTICIJSKI TRANSFERI	341.860,98	3,11

OBČINA DOBREPOLJE V LETIH 2008–2009*Janez Pavlin**

1. Uvod
2. Število in velikost gospodarskih subjektov
3. Struktura gospodarskih družb in podjetnikov po dejavnostih SKD
4. Zaposlenost
5. Uspešnost gospodarjenja v letu 2008
6. Zaključek
7. Dokumentacija – tabele

1. Uvod

Po uvedbi Uredbe o standardni klasifikaciji teritorialnih enot v začetku leta 2000 pokriva aktivnost Območne zbornice Ljubljana področje Osrednjeslovenske statistične regije (26 občin) in 6 občin (Kočevje, Ribnica, Sodražica, Kostel, Osilnica, Loški potok), ki so bile z uredbo priključene k Jugovzhodni Sloveniji.

To področje imenujemo tudi "Ljubljanska regija" in njena površina obsega 3545 km² ali nekaj nad **17 odstotkov površine Slovenije**, tako da je po številu poslovnih subjektov in po številu zaposlenih največja slovenska regija.

Najgostejše je poseljena občina Ljubljana (971 prebivalcev na km²), sledita ji občini Domžale in Mengeš z več kot 400 prebivalci na km². Med najredkeje poseljenimi občinami najdemo tiste, ki sodijo v statistično regijo JV Slovenija. **Povprečna gostota poseljenosti v Ljubljanski regiji znaša 151 prebivalcev na km²**, v Sloveniji pa 100 prebivalcev na km².

V občini **Dobrepolje** je ob koncu leta 2008 prebivalo na 103,2 km² površine 3824 prebivalcev ali **119 oseb več kot ob koncu leta 2007**, povprečna gostota poselitve pa je znašala **37 oseb na km²**.

2. Število in velikost gospodarskih subjektov

V občini je ob koncu leta 2008 oddalo zaključni račun 177 gospodarskih subjektov, od tega 48 družb (47 mikro in malih družb) ter 129 fizičnih oseb (samostojni podjetniki posamezniki in druge fizične osebe). Tako lahko zaključimo, da glede na velikost subjektov v strukturi gospodarstva občine prevladujejo **mala podjetja in samostojni podjetniki posamezniki**. V primerjavi z letom 2003 se je tako število gospodarskih družb kot podjetnikov v letu 2008 **povečalo**.

3. Struktura gospodarskih družb in podjetnikov po dejavnostih SKD

Občina ima kljub svoji majhnosti pestro gospodarsko strukturo. Od 19 dejavnosti po standardni klasifikaciji dejavnosti (SKD) je bilo **48** družb v skladu s svojo pretežno prijavljeno dejavnostjo razporejenih v **13 dejavnosti**, **129** podjetnikov pa v **11 dejavnosti**.

V **dejavnosti poslovnih storitev** je ob koncu leta 2008 delovalo 27 družb in 49 podjetnikov ali skupaj 76 subjektov, kar znaša 42,9 odstotka vseh gospodarskih subjektov občine. Največ jih je bilo v **gradbeništvu in predelovalnih dejavnostih**, in sicer po **dobrih 23 odstotkov**, sledita promet in skladiščenje ter trgovina s 14 odstotki. **V teh 4 dejavnostih torej deluje skoraj tri četrtine subjektov.**

---

* Župan občine Dobrepolje.

4. Zaposlenost

Ob koncu leta 2008 je bilo po podatkih SURS o delovno aktivnem prebivalstvu po občinah prebivališča v občini Dobrepolje **1635 delovno aktivnih oseb in 56 registrirano brezposelnih oseb. Stopnja registrirane brezposelnosti je znašala 3,3 odstotka**, kar je precej za slovenskim povprečjem.

Število delovno aktivnega prebivalstva se je v letu 2008 povečalo za 1,1 odstotka. Zmanjšanje brezposelnih oseb v letu 2008 je bilo skoraj 15-odstotno, od začetka leta 2010 pa do maja 2010 pa se je število brezposelnih povečalo za skoraj 43 odstotkov oz. za 80 oseb, kar je največ v zadnjem letu in pol. **Zato se je povečala tudi stopnja registrirane brezposelnosti, ki znaša v letošnjem maju 4,7 odstotka.**

Ob koncu leta 2008 je bilo med brezposelnimi v občini več žensk. Njihov delež je znašal 53,6 odstotka vseh brezposelnih oseb oziroma od 56 brezposelnih je bilo 30 žensk. Struktura brezposelnih po stopnjah izobrazbe ob koncu leta 2008 kaže na slabo zaposljivost brezposelnih v prihodnosti, saj v pretežni meri prevladujejo brezposelni s I. do IV. stopnjo izobrazbe.

Podatki o zaposlenih ob koncu leta v obdobju 2003–2008 kažejo, **da je bilo skoraj dve tretjini zaposlenih v podjetjih skozi celotno obdobje. Število samozaposlenih oseb, med katere prištevamo samostojne podjetnike, osebe, ki opravljajo poklic, in kmete, se je ob koncu leta 2008 povečalo od 156 na 225, zmanjšuje pa se število pri njih zaposlenih oseb. Ob koncu leta 2008 je bilo pri 102 samostojnih podjetnikih zaposlenih 121 oseb.**

Iz podatkov zaključnih računov gospodarskih družb in samostojnih podjetnikov za leti 2003 in 2008 lahko ugotovimo, da se **struktura zaposlenosti po dejavnostih SKD v občini ni bistveno spremenila.** Tako v letu 2003 kot 2008 prevladujejo v zaposlovanju predelovalne dejavnosti; njihov delež je padel s 75 odstotkov na 70 odstotkov ob koncu leta 2008.

V letu 2008 so v povprečju družbe in podjetniki skupaj zaposlovali 2,9 osebe na gospodarski subjekt, od tega družbe 8,2 osebe in podjetniki 0,9 osebe. Število zaposlenih na subjekt ob koncu leta 2008 je v primerjavi z letom 2003 manjše.

5. Uspešnost gospodarjenja v letu 2008

Gospodarske družbe in samostojni podjetniki posamezniki so v letu 2008 skupaj ustvarili 51,8 milijona evrov prihodkov, **večji del od tega družbe, in sicer skoraj tri četrtine ali točneje 74,4 odstotka.**

Delež prihodkov gospodarskih družb iz prodaje znaša 98,6 odstotka, **delež prihodkov, realiziranih na tujih trgih, pa 5,6 odstotka.** V letu 2003 je znašal delež tujine v skupnih prihodkih 12,6 odstotka, večji je bil tudi v letu 2007. **Prodaja na tujih trgih se je v letu 2008 zmanjšala (za 15,5 odstotka), in sicer tako na trgih EU (padec za 16 odstotkov) kot tudi na trgih izven EU (padec za 11,4 odstotka).**

Od 48 družb v občini je **7 družb izvoznikov (14,6 odstotka vseh družb), ki pomembno vplivajo na oblikovanje gospodarskih rezultatov**, saj ustvarijo 72,9 odstotka celotnih prihodkov, 48,7 odstotka čistega dobička, 54,6 odstotka neto čistega dobička in 71,4 odstotka celotne dodane vrednosti.

V letu 2008 so se poslovni prihodki povečali za 4,5 odstotka v primerjavi z letom poprej, poslovni odhodki pa malo manj – za 4,1 odstotka. **Družbam je v letu 2008 uspelo realizirati iz poslovanja pozitiven poslovni izid; v primerjavi z letom 2007 je ta večji za skoraj 17,7 odstotka in znaša 1,2 milijona evrov.**

Število gospodarskih družb z izgubo

Kategorije poslovanja	2007	Delež	2008	Delež	Indeks 08/07
1	2	3	4	5	6=(4:2)*100
Število gospodarskih družb	48	100,0 %	48	100,0 %	100,0
Izguba iz poslovanja	4	8,3 %	9	18,8 %	225,0
Izguba iz financiranja	14	29,2 %	17	35,4 %	121,4
Izguba iz rednega delovanja	5	10,4 %	11	22,9 %	220,0
Izguba iz izrednega delovanja	5	10,4 %	5	10,4 %	100,0

Vir: KAPOŠ – Finančni kazalniki GZS, preračun OZ Ljubljana.

Med poslovnimi odhodki, ki predstavljajo 97,1 odstotka celotnih odhodkov, se delež stroškov blaga, materiala in storitev (73,6 odstotka) v primerjavi z letom 2007 ni bistveno spremenil, deleža stroškov dela in plač pa sta se povečala, ker sta bili stopnji njunih rasti večji od stopnje rasti poslovnih odhodkov.

Povprečna plača na zaposlenega v gospodarskih družbah iz zaključnih računov

Velikost	Znesek v € 2008	Znesek v € 2007	Indeks	Nivojski indeks A	Nivojski indeks B
1	2	3	4=2/3	5	6
Mikro družbe	1303	1145	113,8	111,7	93,6
Male družbe	1052	930	113,2	90,2	75,6
Srednje družbe	-	-	-	-	-
Velike družbe	854	814	104,8	73,1	61,3
Skupaj	1024	924	110,8	87,7	73,6
A - Dobrepolje*	1167			100	83,9
B - Slovenija*	1391				100

Vir: SURS, povprečna plača v letu 2008.

Po podatkih iz letnih poročil gospodarskih družb za leto 2008 se je povprečna plača na zaposlenega **ob 9,5-odstotni rasti obračunanih plač in ob zmanjšanju števila zaposlenih za odstotek povečala in je znašala 1.024 evrov oziroma je bila nominalno za 10,8 odstotka, realno pa za 4,4 odstotka večja kot v letu 2007. Sicer pa je ta plača zaostajala tako za povprečjem občine, kot ga je objavil SURS za leto 2008, kakor tudi za slovenskim povprečjem.**

Finančni prihodki, ki imajo v celotnih prihodkih le 0,2-odstotni delež, so se v letu 2008 v primerjavi z letom 2007 močno zmanjšali – za skoraj 60 odstotkov – nasprotno pa so se finančni odhodki povečali za 82 odstotkov, in sicer predvsem **iz naslova finančnih obveznosti iz posojil, prejetih od bank, in odhodkov za obresti.** Ker so imeli finančni odhodki v strukturi celotnih prihodkov v letu 2007 večji delež od finančnih prihodkov, se je **povečal negativni poslovni izid iz financiranja v letu 2008 v primerjavi z letom poprej za 2,5-krat oziroma za več kot 500.000 evrov in je znašal 926.000 evrov.**

Na osnovi zgornjih ugotovitev lahko zaključimo, da so **tudi v letu 2008 družbe v občini ustvarile pozitiven poslovni izid iz rednega delovanja v višini več kot 272.000 evrov, kar pa je za 326.000 evrov manj kot v letu 2007.**

Drugi prihodki so bili v letu 2008 večji od drugih odhodkov, in sicer za 250.000 evrov, tako da je bil **v letu 2008 ustvarjen dobiček iz izrednega delovanja**, kar je povečalo celotni dobiček iz poslovanja leta 2008.

Čisti dobiček in čista izguba gospodarstva v občini Dobropolje, natančneje gospodarskih družb, sta imela v letu 2008, podobno kot v večini slovenskih občin, nasprotni smeri gibanja, in sicer čisti dobiček smer zmanjševanja, čista izguba pa smer povečevanja. **Čisti dobiček se je v primerjavi z letom 2007 zmanjšal za 11,6 odstotka (s 574.000 evrov na 508.000 evrov), čista izguba pa se je povečala na 112.000 evrov (za 3,6-krat),** tako da se je neto čisti dobiček kot razlika med čistim dobičkom in čisto izgubo **zmanjšal za skoraj 61 odstotkov** in je znašal dobrih 395.000 evrov.

Neto čisto izgubo v letu 2008 so realizirale le gospodarske družbe iz rubrike **druge raznovrstne poslovne dejavnosti, največji neto čisti dobiček pa družbe predelovalnih dejavnosti** (40,4 odstotka celotnega neto dobička družb v občini).

Predelovalne dejavnosti so v letu 2008 ustvarile tudi večji del dodane vrednosti, in sicer dobrih 74,4 odstotka. Dodana vrednost na zaposlenega v gospodarskih družbah v občini je v letu 2008 znašala 25.181 evrov in je bila za skoraj 29 odstotkov manjša od slovenskega povprečja, za 38 odstotkov pa je zaostajala za povprečjem družb v Jugovzhodni statistični regiji. Najvišjo dodano vrednost na zaposlenega so izkazovale gospodarske družbe v dejavnostih zdravstva in socialnega varstva, oskrbe z vodo in saniranja okolja, najnižjo pa v informacijski in komunikacijski dejavnosti ter drugih raznovrstnih poslovnih dejavnostih. V predelovalnih dejavnostih je dodana vrednost znašala 24.903 evrov.

Dodana vrednost na zaposlenega v letu 2008, ki so jo ustvarili **mali samostojni podjetniki, je znašala 36.914 evrov** in je bila za **22,4 odstotka večja od povprečja podjetnikov Slovenije**, precej večja pa tudi od povprečja družb v občini. Pri tem pa je potrebno povedati, da **med podatkom zaradi različnega načina oblikovanja in prikaza navedene kategorije za družbe in podjetnike ni neposredne primerljivosti.**

Podjetniki so v občini ob koncu leta 2008 izkazali pozitiven poslovni rezultat v višini 844.110 evrov. Podjetnikov dohodek se je v primerjavi z letom 2007 zmanjšal za malo manj kot 25 odstotkov, nasprotno pa se je **povečal negativni poslovni izid, in sicer z 89.912 na 228.537 evrov ali za 2,5-krat,** tako da je **ostal celotni rezultat pozitiven v višini nad 600.000 evrov.**

Podjetniki so v letu 2008 ustvarili 97 odstotkov vseh prihodkov s prodajo, ki se je v primerjavi z letom 2007 povečala za 13,3 odstotka. Večjo rast od rasti poslovnih prihodkov so imeli **poslovni odhodki v letu 2008, vendar je ostalo redno poslovanje podjetnikov pozitivno, in sicer v višini 724.000 evrov.** Ker je bila negativna razlika med finančnimi prihodki in odhodki precej manjša, kot je bila pozitivna razlika iz poslovanja, **so ob koncu leta podjetniki ustvarili pozitiven rezultat rednega delovanja, ki ga je nekoliko popravila tudi pozitivna razlika med drugimi prihodki in drugimi odhodki.**

6. Zaključek

Na splošno lahko ocenimo, da na osnovi zgoraj opisanih gibanj, struktur, trendov in indeksov posameznih kategorij iz poslovanja družb in podjetnikov v letu 2008 poslovanje ni bilo tako slabo. Vendar ob upoštevanju podatkov, da se je **podvojilo število družb, ki so realizirale izgubo tako iz poslovanja kot tudi iz rednega delovanja, da se je podjetnikov dohodek zmanjšal za 25 odstotkov in povečal negativen poslovni izid za 2,5-krat,** kakor tudi na osnovi izračunanih kazalnikov **premoženjsko-finančnega stanja lahko ugotovimo,** da se je poslovanje družb in podjetnikov v letu 2008 poslabšalo. Zaskrbljujoča je tudi izobrazbena struktura brezposelnih oseb, kjer prevladujejo brezposelni s I. do IV. stopnjo izobrazbe.

7. Dokumentacija - tabele

Tabela 1: Gospodarske družbe in podjetniki posamezniki v občini Dobrepolje – 2008

Dejavnosti	Družbe		Samostojni podjetniki		Skupaj	
	Število	Zaposleni	Število	Zaposleni	Število	Zaposleni
	1	2	3	4	5 = 1 + 3	6 = 2 + 4
A-kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo	1	0	3	0	4	0
B-rudarstvo	0	0	0	0	0	0
C-predelovalne dejavnosti	10	309	31	49	41	358
D-oskrba z el.energ., plinom in paro	1	0	0	0	1	0
E-oskrba z vodo, saniranje okolja	1	19	0	0	1	19
F-gradbeništvo	6	8	36	21	42	29
G-trgovina, vzdrž. in popr. motornih vozil	10	27	15	15	25	42
H-promet in skladiščenje	6	6	20	18	26	23
I-gostinstvo	2	3	6	4	8	7
J-informac. in komunikac. dejavnosti	1	1	0	0	1	1
K-finančne in zavarovalniške dejavnosti	0	0	0	0	0	0
L-poslovanje z nepremičninami	0	0	1	0	1	0
M-strokov., znanstvene in tehnične dejavnosti	6	14	7	3	13	17
N-druge raznovrstne poslovne dejavnosti	2	6	0	0	2	6
O-dej. javne uprave, obrambe, soc. varstva	0	0	0	0	0	0
P-izobraževanje	0	0	1	0	1	0
Q-zdravstvo in socialno varstvo	1	1	1	0	2	1
R-kult., razvedrilne in rekreac. dejavnosti	1	0	0	0	1	0
S-druge dejavnosti	0	0	8	0	8	0
SKUPAJ	48	395	129	110	177	505
Samostojni podjetniki	0	0	129	110	129	110
Mikro družbe	45	121	-	-	45	121
Majhne družbe	2	66	-	-	2	66
Srednje družbe	0	0	-	-	0	0
Velike družbe	1	208	-	-	1	208
SKUPAJ	48	395	129	110	177	505
Struktura	27,1 %	78,2 %	72,9	21,8 %	100 %	100 %

Vir: KAPOS GZS, AJPES, baza podatkov letnih poročil.

Tabela 2: Prihodki gospodarskih družb po dejavnostih SKD v občini Dobrepolje – 2008

Dejavnosti	Prihodki v tisoč €	Prihodki - struktura	Prihodki od prodaje v tisoč €	Prihodki - tujina v tisoč €	Tujina - struktura
1	2	3	4	5	6
A-kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo	0	0,0 %	0	0	0,0 %
B-rudarstvo	0	0,0 %	0	0	0,0 %
C-predelovalne dejavnosti	27.529	71,5 %	27.069	2019	93,2 %
D-oskrba z električno energijo, plinom in paro	0	0,0 %	0	0	0,0 %
E-oskrba z vodo, saniranje okolja	1792	4,7 %	1773	0	0,0 %
F-gradbeništvo	921	2,4 %	916	0	0,0 %
G-trgovina, vzdrževanje in popravljanje motornih vozil	5331	13,8 %	5309	146	6,7 %
H-promet in skladiščenje	1538	4,0 %	1524	3	0,1 %
I-gostinstvo	165	0,4 %	165	0	0,0 %
J-informacijske in komunikacijske dejavnosti	47	0,1 %	47	0	0,0 %
K-finančne in zavarovalniške dejavnosti	0	0,0 %	0	0	0,0 %
L-poslovanje z nepremičninami	0	0,0 %	0	0	0,0 %
M-strokovne, znanstvene in tehniške dejavnosti	932	2,4 %	911	0	0,0 %
N-druge raznovrstne poslovne dejavnosti	136	0,4 %	135	0	0,0 %
O-dejavnosti javne uprave, obrambe, socialnega varstva	0	0,0 %	0	0	0,0 %
P-izobraževanje	0	0,0 %	0	0	0,0 %
Q-zdravstvo in socialno varstvo	132	0,3 %	119	0	0,0 %
R-kulturne, razvedrilne in rekreacijske dejavnosti	0	0,0 %	0	0	0,0 %
S-druge dejavnosti	0	0,0 %	0	0	0,0 %
SKUPAJ	38.522	100 %	37.969	2.167	100 %
Mikro družbe	12.968	32,4 %	12.312	1191	54,9 %
Majhne družbe	5737	14,9 %	5529	963	44,4 %
Srednje družbe	0	0,0 %	0	0	0,0 %
Velike družbe	20.318	52,7 %	20.128	13	0,7 %
SKUPAJ	38.522	100 %	37.969	2167	100 %
Struktura	100,0 %		98,6 %	5,6 %	

Vir: KAPOS GZS, AJPES, baza podatkov letnih poročil.

Tabela 3: Poslovni rezultat in dodana vrednost podjetnikov po dejavnostih SKD

Dejavnosti	Podjetnikov dohodek v €	Negativen poslovni izid v €	Podjetnikov rezultat v €	Dodana vrednost v €
1	2	3	4 = 2 - 3	5
A-kmetijstvo in lov, gozdarstvo, ribištvo	9438	11.620	-2182	25.439
B-rudarstvo	0	0	0	0
C-predelovalne dejavnosti	277.274	89.831	187.443	1.765.087
D-oskrba z el. energijo, plinom in paro	0	0	0	0
E-oskrba z vodo, saniranje okolja	0	0	0	0
F-gradbeništvo	164.254	15.211	149.043	679.093
G-trgovina, vzdrž. in popr. motor. vozil	5331	13,8 %	5309	146
89.311	105.408	-16.097	325.083	3
H-promet in skladiščenje	159.974	0	159.974	923.196
I-gostinstvo	13.030	4302	8728	60.771
J-informac. in komunikacijske dejavnosti	0	0	0	0
K-finančne in zavarovalniške dejavnosti	0	0	0	0
L-poslovanje z nepremičninami	9573	0	9573	17.364
M-strokovne, znanstvene in tehniške dejavnosti	105.906	0	105.906	241.186
N-druge raznovrstne poslovne dejavnosti	0	0	0	0
O-dejavnosti javne uprave, obrambe, socialnega varstva	0	0	0	0
P-izobraževanje	6152	0	6152	9602
Q-zdravstvo in socialno varstvo	0	66	-66	-36
R-kult., razvedrilne in rekreac. dejavnosti	0	0	0	0
S-druge dejavnosti	9198	2099	7099	26.652
SKUPAJ	844.110	228.537	615.573	4.073.437

Vir: KAPOS GZS, AJPES, baza podatkov letnih poročil.

USTANAVLJANJE KRAJINSKEGA PARKA RADENSKO POLJE

Tina Mikuš *

Uvod

Naprošena sem bila, da napišem prispevek, ki bo na kratko povzel kronologijo nastajanja Krajinskega parka Radensko polje. Za nekoga, ki je bil zadnja tri leta odgovoren za strokovno in organizacijsko izvedbo te naloge, živel in dihal ustanavljanje parka, bi morala biti to lahka naloga. Pa še zdaleč ni. Ne gre namreč pozabiti, da se je ideja o ustanovitvi parka kalila dolgo obdobje in da so pobude za ustanovitev stare že več deset let. Številna imena zaslužnih oseb bi morala naštetiti in opisati številna dejanja, ki so vodila do sorazmerno hitrega poteka dogodkov v zadnjih letih in pripeljala do zelenega cilja. Vendar je veliko sodelujočih omenjenih že v številnih člankih in poljudnoznanstvenih delih biologa Staneta Peterlina, zato sem se odločila, da omenim le ključne akterje zadnjih let, ki so delovali pri uresničevanju ideje in promociji pozitivnih plati ustanovitve parka tako za naravo kot tudi za ljudi. To so bile mótorji, katerim se moramo zahvaliti za ustanovitev parka, saj brez njihove vizije in odločnosti to območje verjetno ne bi bilo nikoli zavarovano. Na prvem mestu moram omeniti starosto varstva narave v Sloveniji, sicer pa velikega poznavalca Radenskega polja biologa Staneta Peterlina, ki je mnogo let opozarjal tako strokovno kot tudi politično javnost na pomen Radenskega polja. Objavil je številne članke v raznih poljudnostrokovnih publikacijah. Z argumenti je uspel prepričati mnoge domačine, da so na območje Radenskega polja začeli gledati s ponosom in zdaj v ustanovitvi parka vidijo tudi svojo priložnost. Pri viziji prostorskega razvoja tako Boštanjanskega griča kot tudi celotnega Radenskega polja je veliko pripomogel krajinski arhitekt, sicer domačin gospod Mitja Škerjanec. Za prispevek pri promociji Radenskega polja z objavami člankov o Radenskem polju v raznih revijah in z organizacijo prvih predavanj in posvetov na temo Radenskega polja ter s prijavljanjem na razpise za pridobivanje finančnih sredstev sta zelo zaslužna biologa dr. Maja Berden Zrimec in dr. Alexis Zrimec. Za prispevek na področju fotografije se moramo zahvaliti gospodu Luki Pintarju in Stanetu Peterlinu, v zadnjih letih pa predvsem fotografu Primožu Lajevcu, ki je s svojimi fotografijami Radenskemu polju omogočil prepoznavnost pri širši slovenski in tudi tuji javnosti. Stanetu Peterlinu, dr. Maji in dr. Alexisu Zrimcu, Mitji Škerjancu, Primožu Lajevcu, Urošu Permetu se moramo tudi zahvaliti, da imamo danes o Radenskem polju številne zgibanke in plakate o Radenskem polju, Stanetu Peterlinu pa še posebej za vodniček Radensko polje, ki je izšel aprila 2008. Ob naštevanju zaslužnih imen ne smemo mimo omembe domačina gospoda Frenka Kramplja, ki ne le v načelnem, pač pa tudi v materialnem smislu podpira idejo ustanavljanja krajinskega parka in nudi podporno infrastrukturo za izvajanje številnih prireditev, predavanj, izobraževanj na temo varstva narave in ohranjanja kulturne dediščine. Verjetno sem izpustila še kakšno ime. Pa naj mi bralec ne zameri, težko je pisati o dogodkih, pri katerih sam nisi bil navzoč. Bo pa toliko bolj izčrpna vsebina in opis dogodkov med letoma 2007 in 2009, ki sem jih bodisi pomagala organizirati, vodila ali jim prisostvovala.

K uvodu povejmo še naslednje. Mnoge, predvsem domačine bega ime Radensko polje, saj bi geografsko tako lahko poimenovali le južni del kraškega polja med Malo in Veliko Račno ter Predolami. Kot piše Peterlin v publikaciji *Radensko polje* (2008), mokrotna in poplavna ravnica med Boštanjem, Zagradcem in Račno nikoli ni imela skupnega imena, pač pa številna ledinska imena, ki sicer niso nikoli bila ustrezno popisana. Dalje avtor še razlaga, da je ime Radensko polje umetno, uvedla ga je krasoslovna stroka, natančneje dr. Pavel Kunaver, ki kraška polja tega območja v drugi izdaji knjige *Kraški svet in njegovi pojavi* (1957) prvič omenja z imenom Radensko polje.

* *Center Grajski vrt Boštanj, Veliko Mlačevo, mag. agr.*

Za Radensko polje sicer velja, da so se raziskovanja tega območja resneje začela z izgradnjo železniške proge do Kočevja (leta 1893). Z leti je bilo raziskane vse več in več vsebine krasoslovja, geografije, hidrologije, rastlinstva in živalstva tega območja. Šele po slabem stoletju od prvih raziskav je območje postalo državna naravna vrednota in zaradi vseh naštetih vsebin predlagano za zavarovanje v obliki krajinskega parka. Od maja 2004 je Radensko polje razglašeno tudi kot območje Natura 2000 in vključeno v evropsko ekološko omrežje posebnih varstvenih območij, katerih namen je ohranitev in povezovanje najvrednejših območij narave znotraj Evropske unije.

Najpomembnejše aktivnosti in dogodki procesa ustanavljanja Krajinskega parka Radensko polje v zadnjih nekaj letih

O ustanovitvi krajinskega parka na območju Radenskega polja se je govorilo mnogo let in v različnih strokovnih, političnih in drugih krogih. Leta 1991 je bila v publikaciji *Stališča prebivalcev občine Grosuplja do nekaterih vidikov njenega razvoja* (Polič in sod., 1991) predstavljena anketa, ki je govorila v prid ustanovitvi krajinskega parka z 82 % pozitivnih glasov vprašanih. Konec 90. let, močneje pa po letu 2000 so se začele krepiti ponovne pobude posameznikov iz vrst lokalnega prebivalstva in strokovnjakov, živečih na območju Grosupljega, za ustanovitev parka. V tistih letih se je na bivšem posestvu Ljubljanskih mlekarj pod Boštanjским gradom na severovzhodnem delu Radenskega polja začel prenavljati kompleks zgradb. Nova lastnika, sicer domačina, sta v nekaj letih od nakupa posestva omenjeni lokaciji vdahnili novo podobo. S stališča pomembnosti za koriščenje podporne infrastrukture potencialnemu delovanju in upravljanju krajinskega parka je pomembna predvsem obnova zgradb lastnika gospoda Frenka Kramplja. V nekaj letih so iz prvotnih hlevov in skladišč med drugimi nastali tudi prostori za predavanja, izobraževanja in razstave, kjer se odvija večina aktivnosti v zvezi z izobraževanjem o Radenskem polju. Izletniki se lahko okrepečajo v baru z letnim vrtom, 14 dvoposteljnih sob s priložnostno kuhinjo in jedilnico pa je na voljo za organizacijo večdnevni izobraževanj, posvetov itd. Posebej pomembno je dejstvo, da od leta 2007 v prostorih omenjenega kompleksa, ki se ga je prijelo ime Grajski vrt Boštanj, deluje tudi informacijska točka s priložnostno knjižnico za vsebine, povezane z naravovarstveno in kulturnozgodovinsko vsebino Radenskega polja. V njej je možno dobiti tudi številne publikacije in brošure o drugih naravnih parkih Slovenije in tujine. Že od leta 2005 dalje pa je na ogled tudi stalna razstava z naslovom Odkrijmo Radensko polje in Grajski vrt Boštanj, ki se je v letu 2006 dopolnila z vsebino Natura 2000 na Radenskem polju. Pri pripravi razstave so v večji meri sodelovali zakonca Zrimec, gospod Peterlin, fotograf Lajevce, krajinski arhitekt Škrjanec ter biologa Slavko Polak in Lara Jogan Polak.

Po letu 2003 se je začelo krečiti neformalno Partnerstvo za razvoj Radenskega polja, ki ga danes sestavljajo subjekti lokalne oblasti, regionalne in državne institucije, ustanove znanja, gospodarski subjekti, razne nevladne organizacije in številni posamezniki. Kot plod omenjenega partnerstva je leta 2005 nastala Strategija razvoja Radenskega polja. V istem letu je bilo izdelanih tudi več informativnih tabel, ki so bile spomladi 2006 tudi postavljene na različne lokacije na območju Radenskega polja. Istega leta je v 2000 izvodih izšla zgbanka *Zavarovano območje narave – Radensko polje*, novembra 2008 pa še dopolnjena izdaja z naslovom *Zavarovano območje narave – Krajinski park Radensko polje*.

Od omenjenih pravnih subjektov je potrebno omeniti Turistično naravovarstveno društvo Boštanj, ki je organiziralo številne posvete, izlete in izobraževanja na temo ustanavljanja zavarovanega območja. Leta 2006 sta člana tega društva zakonca Zrimec uspešno pridobila tudi dvoletni projekt Ministrstva za okolje in prostor ter tako zagotovila zadostna finančna sredstva za izvedbo številnih naravovarstvenih aktivnosti, ki so se odvijale na Radenskem polju v letih 2006 in 2007. Jeseni 2006 je omenjeno društvo, tudi s finančno pomočjo Občine Grosuplje, organiziralo prvo ekskurzijo za domačine Radenskega polja. Obiskali so Krajinski park Logarska dolina. V novembru 2006 je Turistično društvo organiziralo posvet na temo ustanavljanja Krajinskega parka Radensko polje.

Pri ustanavljanju Krajinskega parka Radensko polje se ves čas poudarja javno-privatno partnerstvo. Pri tem je potrebno poudariti, da je bila ravno privatna ter nevladna iniciativa z lastnim finančnim vložkom prva pripravljena kovati vez omenjenemu partnerstvu. Tako sta Center Grajski vrt Boštanj d.o.o. (v nadaljevanju CGVB), podjetje v lasti domačina Frenka Kramplja, in Turistično naravovarstveno društvo Boštanj že na začetku leta 2007 zagotovila zagonska finančna sredstva za delovanje prvega honorarnega strokovnega sodelavca za vodenje in izvajanje nalog, povezanih z ustanovitvijo naravnega parka. Vodenje procesa ustanavljanja parka sem sprejela z velikim izzivom in že takoj na začetku vse moči usmerila v promocijo ideje ustanovitve parka. Velik izziv v prvih mesecih je bilo zagotavljanje finančnih sredstev za izvajanje vseh potrebnih aktivnosti. Teh pa ni manjkalo na nobenem nivoju. Veliko je bilo sodelovanja z mladino in šolami Grosupljega, vodenih ogledov območja za širšo javnost, poljudnih in strokovnih predavanj o naravovarstveni pomembnosti Radenskega polja, maja 2007 je bil organiziran tudi vseslovenski posvet na temo zavarovanih območij, organizirana so bila srečanja s predstavniki krajevnih skupnosti na območju Radenskega polja itd.

V grobem bi lahko vse aktivnosti, ki smo jih izvajali v preteklih letih, razdelili v dva nivoja. Prvi nivo, t.i. promocijsko-izobraževalni del, je imel za cilj dvigovanje zavedanja o naravovarstveni in kulturnozgodovinski pomembnosti Radenskega polja. V ta del lahko uvrstimo vsa izobraževanja in predavanja za otroke in mladino, pohode, posvete, številna javljanja prek radia itd. Drugi del ali nivo naših aktivnosti pa je imel cilj pridobivati zaupanje lokalnih in državnih odločevalcev v smotnost in pomembnost projekta ustanovitve parka. Jasno je bilo namreč, da lahko naravni park ugleda luč sveta in potem tudi dejansko zaživi, če ga podpira in verjame v njegovo ustanovitev tako ozaveščena in informirana širša javnost kot tudi lokalna in državna politika ter stroka, ki s prostorskimi plani in zakonodajo dolgoročno usmerja razvoj tega območja.

Že 12. januarja 2007 smo se na povabilo gospoda Kramplja v prostorih Grajskega vrta Boštanj sestali s predstavniki vseh političnih strank občine Grosuplje. Namen srečanja je bil predstavitev vizije razvoja območja Radenskega polja kot zavarovanega območja, ki nudi poleg osnovne naloge ohranjanja narave tudi priložnost za domačine. Predstavitev, ki sva jo predstavila skupaj z dr. Zrimcem ob sodelovanju z gospodom Stanetom Peterlinom, so pozitivno sprejeli vsi predstavniki prisotnih političnih strank. Tako je bil že 14. februarja 2007 na občinskem svetu Občine Grosuplje sprejet Sklep o soglasju k projektu »Proces ustanavljanja Krajinskega parka Radensko polje«. S tem je Občina Grosuplje za naše nadaljnje delo formalno prižgala zeleno luč. Korak v smer

pridobivanja naklonjenosti državnih institucij pa je bil formalno narejen na ločenih sestankih s predstavniki Zavoda za varstvo narave konec januarja 2007 in s predstavniki Ministrstva za okolje in prostor konec februarja 2007. Po številnih ločenih srečanjih s predstavniki občine in županom Lesjakom in s predstavniki Ministrstva za okolje in prostor smo 12. junija 2007 uspeli organizirati prvi skupni sestanek takratnega ministra za okolje in prostor gospoda Janeza Podobnika z županom občine Grosuplje. Na sestanku sta se dogovorila, da se čez mesec dni še enkrat srečata in podpišeta Sporazum o sodelovanju pri ustanovitvi Krajinskega parka Radensko polje. Do tega podpisa je prišlo 13. julija 2007 na Radenskem polju, natančneje v prostorih galerije Grad Boštanj. To je bila za nadaljevanje projekta ustanavljanja parka velika prelomnica. Prvikrat smo bili priča procesu ustanavljanja, kjer država in občina ustanavljata park kot partnerici, enakovredni tako v pravicah kot tudi v odgovornostih. Krajinski park Radensko polje naj bi postal prvi naravni park v Sloveniji, ki bi bil istočasno zavarovan tako na lokalnem kot tudi na državnem nivoju. Podpis omenjenega sporazuma pa je dal tudi temelje za zagotovitev pravega javno-privatnega partnerstva. Kot že omenjeno, sta do tega dne proces ustanavljanja parka financirala le privatna in nevladna stran. S podpisom pa so bili zagotovljeni formalni temelji za organizirano financiranje tudi s strani javne sfere. Konec meseca julija 2007 sta Občina Grosuplje, na začetku meseca oktobra 2007 pa tudi Ministrstvo za okolje in prostor za koordinatorja izvajanja Procesu ustanavljanja Krajinskega parka Radensko polje na podlagi javnega zbiranja ponudb in Zakona o javnem naročanju izbrala podjetje CGVB. V omenjenem podjetju sem na podlagi podpisane pogodbe o koordinatstvu do ustanovitve Krajinskega parka Radensko polje odgovorna za promocijske aktivnosti, izvajanje nalog zbiranja nekaterih vsebin za pripravo strokovnih podlag in operativne naloge priprave akta o zavarovanju območja itd. S pridobitvijo finančnih sredstev za izvajanje procesa ustanavljanja parka sem lahko k sodelovanju povabila nove sodelavce. V septembru 2007 se je znotraj CGVB zaposlila biologinja Miša Pintarič, v novembru istega leta pa še gozdar Leon Kebe. Naše naloge so bile številne. Ena pomembnih nalog je bila vzpostavitev informacijske pisarne in opravljanje tajništva projekta, kar je obsegalo poročanja o poteku projekta obema naročnikoma in pripravo raznih strokovnih dokumentov ter poročanje Svetu za Radensko polje. Omenjeni Svet je bil organ, ki je bil ustanovljen z namenom spremljanja izvajanja nalog, določenih po pogodbah z Ministrstvom za okolje in prostor in Občino Grosuplje. V Svetu, ki se je v dveh letih in pol sestel štirikrat, so bili člani občinske uprave, predstavniki Ministrstva za okolje in prostor, Zavoda za varstvo narave, krajevnih skupnosti ter strokovnjaki s področja poznavanja naravovarstvenih vsebin Radenskega polja. V sklopu izvajanja projekta smo pripravili številna strokovna gradiva, ki so nastala na podlagi zahtevanega opisa in analize stanja območja, predlaganega za zavarovanje. Mnoga od teh gradiv so služila Zavodu za varstvo narave za pripravo strokovnih podlag za zavarovanje ter Ministrstvu za okolje in prostor in Občini pri pripravi vsebine akta za zavarovanje Radenskega polja.

V sklopu dveinpolletnega formalnega dela za ustanovitev parka smo pripravili dokument, v katerem smo skušali povzeti vse grožnje za naravovarstvene vsebine na Radenskem polju. Izkazalo se je, da poleg številnih divjih odlagališč Radensko polje ogrožajo tudi onesnažena voda, ki priteka z Grosupljega, dvo- in štirikolesniki, ki vozijo po retjih, problem postaja tudi zaraščanje območja, kjer gre nemalokrat za razrast agresivnih tujerodnih rastlin, ki izpodrivajo avtohtono rastje. Na nekaterih lokacijah pa se je kot problem izkazalo tudi preveč intenzivno kmetovanje. Pripravili smo analizo pomembnejših prostorskih in družbenih dejavnikov na območju Radenskega polja. S pomočjo izvedene ankete, opravljene januarja 2008 na območju Radenskega polja, smo pridobili zanimiva stališča domačinov glede vsebin, povezanih z Radenskim poljem. V prid ustanovitvi parka se je odzvalo kar 94 % vprašanih. Nadalje smo skušali ugotoviti težnje v prostoru na območju Radenskega polja, ki se bodo pojavile z ustanovitvijo parka. Ugotavljali smo tudi potencialna odprta vprašanja prebivalcev in drugih deležnikov v povezavi z zavarovanjem. Za potrebe priprave akta o zavarovanju smo pripravili analizo lastništva in rabe tal na območju, predvidenem za zavarovanje. Glede na pereč problem pojavljanja komarjev smo pripravili analizo mogočih ukrepov za kontrolo populacije komarjev na Radenskem polju, hkrati pa na to temo v januarju 2008 tudi organizirali

posvet z izbranimi predavatelji. Eden od pomembnejših dokumentov je bila tudi priprava izhodišč za pripravo osnutka načrta upravljanja parka. Ta dokument bo služil bodočemu upravljavcu parka kot osnova za pripravo načrta upravljanja območja parka.

Poleg priprave omenjenih strokovnih gradiv smo bili zadolženi tudi za intenzivno promocijo in komunikacijo na temo zavarovanja Radenskega polja. S tem v zvezi smo od oktobra 2007 pa do decembra 2009 organizirali 22 tematskih predavanj z različnimi vsebinami s področja varstva narave in ohranjanja kulturne dediščine. Predavanja so potekala vsako drugo sredo v mesecu, razen v poletnih mesecih. Maja 2009 smo pripravili tudi zloženko *Krajinski park Radensko polje – vse o režimih in ciljih* ter vsebinsko dopolnili zloženko *Zavarovano območje narave – Krajinski park Radensko polje*. Tri leta zapovrstjo smo pripravili in oblikovali tudi *Koledar o Radenskem polju*, ki smo ga nato tudi osebno in brezplačno delili gospodinjstvom znotraj vasi na območju Radenskega polja. S prenovljeno spletno stranjo **www.radenskopolje** in oblikovanjem nove celostne podobe z novim logotipom (sibirsko peruniko) smo dosegli večjo prepoznavnost območja znotraj Slovenije, hkrati s sodelovanjem na različnih sejmi in delavnicah v tujini pa so za Radensko polje slišali tudi širše. Ker je bilo obveščanje javnosti ena izmed pomembnejših nalog, ki sta jo po pogodbi zahtevala naročnika projekta, smo se posluževali številnih oblik komuniciranja in podajanja informacij. O poteku ustanavljanja parka so zainteresirani lahko brali ali bili obveščeni prek že omenjene spletne strani, po elektronski pošti pa tudi v rubriki Zelene novičke Radenskega polja, ki smo jo pripravljali za lokalni mesečnik Grosupeljski odmevi. Prve Zelene novičke Radenskega polja smo pripravili že novembra 2007. Skupno smo od začetka projekta pisali kar v 22 številkah omenjenega glasila. Tudi sicer so o naših aktivnostih, predvsem o raznih naravovarstvenih akcijah in izletih poročali številni tiskani in tudi drugi mediji.

Eno od pomembnih in zelo uspešno izvedenih nalog, ki smo si jo zadali v okviru promocije in izobraževanja na temo varstva narave, smo organizirali s sodelovanjem z osnovnošolsko mladino. Pri mlajši populaciji se komunikacija varstva narave najbolj obnese s tem, da se za objekt komuniciranja izbere dovolj znana in otrokom priljubljena žival iz narave. Spomladi 2007 so bile tak objekt ptice. V projektu Zgradimo pticam dom – postanimo njihovi prijatelji sta CGVB in Turistično naravovarstveno društvo Boštanj ob pomoči Društva za opazovanje in preučevanje ptic Slovenije (DOPPS) v obeh grosupeljskih osnovnih šolah izvedla poučna predavanja in delavnice. V slabem tednu dni smo skupaj z otroki, njihovimi starši in starimi starši zgradili kar 300 gnezdilnic. Nekaj smo jih namestili na drevesa v bližini šolskih objektov, vsak otrok pa je lahko svojo gnezdilnico tudi odnesel domov.

V letu 2008 in 2009 so bile objekt komuniciranja žabice oz. kar dvoživke na splošno. V omenjenih letih smo izvajali zelo odmevno akcijo z naslovom Pomagajmo žabicam čez cesto. Pobudo za akcijo so dali zaskrbljeni krajanje krajevene skupnosti Račna. Radenci so bili namreč priča vsakoletnim množičnim povozom teh živali na cestnem odseku Mlačevo–Račna. Medtem ko je bila akcija v letu 2008 le osveščevalne narave, smo v letu 2009 s pomočjo Zavoda Symbiosis, Turističnega naravovarstvenega društva Boštanj, lokalnih gasilskih društev, Zavoda za gozdove in mnogih prostovoljcev postavili skoraj kilometer zaščitne ograje za dvoživke in tako z vsakodnevnim prenosom dvoživk na drugo stran ceste, ki je trajal cel marec, pomagali rešiti skoraj 17.000 teh živali. Akcija je tako dobro uspela, da jo bomo nadaljevali tudi v prihodnjih letih. Šole so bile v akcijo vključene tako, da smo jih obiskali z živo živaljo in jim razložili pomen obstoja te vrste v naravi, otroci z obeh bližnjih šolskih podružnic pa so si prenos dvoživk čez cesto tudi osebno ogledali.

Z zavedanjem, da je ustanavljanje parka lahko zaskrbljujoče za domačine, živeče na območju Radenskega polja, smo takoj na začetku projekta začeli sklicevati tudi mesečne sestanke za predstavnike krajevnih skupnosti Račna, Mlačevo, Spodnja Slivnica in Ilova Gora. Omenjene štiri

krajevne skupnosti v večjem ali manjšem obsegu spadajo v območje krajinskega parka. Zbranim smo poročali o našem delu, o formalnih napredkih priprave akta o zavarovanju in o načrtovanih aktivnosti v prihodnosti. Pomembnost teh sestankov je bila tudi v tem, da smo pridobili njihov pogled na vsebine, povezane z ustanavljanjem parka. Skupaj smo od junija 2007 pa do konca decembra 2009 imeli kar 17 sestankov.

Vzporedno z naštetimi aktivnostmi, ki so vključevala predvsem delo z različnimi deležniki, pa je ves čas potekala tudi priprava vsebine akta o zavarovanju parka. Priprava omenjenega akta temelji na strokovnih podlagah za zavarovanje, ki ga mora pripraviti organizacija, zadolžena za področje varstva narave. Za Radensko polje je bila v letu 2000 opravljena inventarizacija flore in favne, ki je Zavodu za varstvo narave služila kot osnova za pripravo omenjenih strokovnih podlag. Marsikatero vsebino pa so se v tem času spremenile, zato je moral omenjeni zavod v letu 2008 ponovno na teren, kjer je preverjal stanje ogroženosti določenih rastlinskih in živalskih vrst ter ohranjenosti naravnih vrednot. Na podlagi strokovnega mnenja Zavoda za varstvo narave je nastal predlog meje območja parka. Površina parka je v zadnji verziji predloga obsegala območje slabih 15 km². Območje sta sestavljali dve varstveni coni in območje parka zunaj varstvenih območij, kjer so bile povečini vključene vasi z intenzivno obdelanimi kmetijskimi površinami ter robna gozdna območja.

Zaradi slabih vremenskih razmer za terensko delo (poplave v spomladanskem času leta 2008) se je priprava strokovnih podlag časovno zamaknila. Posledično se je zato upočasnili tudi postopek priprave osnutka akta o zavarovanju Radenskega polja. Sprva določeni rok zavarovanja območja se je s konca leta 2008 prestavil na konec leta 2009. Spomladi je potekala intenzivna priprava vsebine akta o zavarovanju. V pripravi so sodelovali predstavniki Ministrstva za okolje in prostor, občinske uprave, Zavoda za varstvo narave in CGVB. 3. junija 2009 je osnutek odloka o Krajinskem parku Radensko polje sprejel Občinski svet občine Grosuplje, 9. julija pa je isti osnutek uredbe o Krajinskem parku Radensko polje sprejela še Vlada RS. S tem sta bila besedilo in kartografska podlaga osnutka akta o zavarovanju na vpogled tudi širši javnosti. Dva meseca, od 13. julija do vključno 14. septembra 2009, je potekala javna razgrnitev, kjer so lahko vsi zainteresirani podali pisne pripombe na osnutek omenjenega akta. S tremi javnimi predstavitvami smo pripravljavci akta o zavarovanju 15. julija v Zagradcu, 16. julija v Veliki Račni in 3. septembra 2009 še na Grosupljem vsem zainteresiranim predstavili vsebino in posamezne člene omenjenega dokumenta in odgovarjali na vprašanja. Po zaključku dvomesečne javne razgrnitve je potekala priprava stališč do pripomb, ki smo jih prejeli od zainteresiranih ljudi. Za pripravo stališč je bilo zadolženo Ministrstvo za okolje in prostor ob strokovni pomoči Zavoda za varstvo narave. Na nekatere pripombe pa je morala svoja stališča podati tudi uprava občine Grosuplje. Predlog akta o zavarovanju Radenskega polja z mnogimi upoštevanimi pripombami ter omenjena stališča do pripomb so bila v decembru 2009 objavljena na spletnih straneh Občine Grosuplje, hkrati pa posredovana tudi vsem, ki so v času javne razgrnitve oddali svoje pisne pripombe. Z izpolnitvijo omenjene naloge je bilo na vrsti dolgo pričakovano zadnje dejanje procesa ustanavljanja Krajinskega parka Radensko polje.

Po številnih letih dela in naporov velikega kroga različnih deležnikov, po mnogih sestankih in usklajevanju različnih interesov se je 23. decembra 2009 za območje Radenskega polja iz naravovarstvenega vidika zgodil prelomni, zgodovinski trenutek. Na zadnji seji Občinskega sveta občine Grosuplje je bil sprejet Odlok o Krajinskem parku Radensko polje. S tem je Občina Grosuplje izpolnila obljubo, ki jo je dala s podpisom Sporazuma o sodelovanju pri ustanovitvi Krajinskega parka Radensko polje dne 13. julija 2007. Da bi Radensko polje postalo krajinski park v pravem pomenu besede, mora zdaj izpolniti svojo obvezo tudi država. Vlada mora v istem besedilu sprejeti Uredbo o Krajinskem parku Radensko polje. Ker pomeni razglasitev zavarovanega območja šele začetek pravega naravovarstvenega dela, saj nudi zgolj pravno osnovo za upravljanje območja, so zdaj vsa pričakovanja tako strokovne kot tudi laične javnosti ter predvsem lokalne politike upravičeno uprta v skorajšnje sprejetje parka tudi na državni ravni.

Vsako leto, ki je izgubljeno, namreč pomeni neprecenljivo škodo za številne ogrožene rastlinske in živalske vrste in naravne vrednote. Mnoge bodo brez naravovarstvenih ukrepov, ki jih more zagotoviti upravljanje krajinskega parka, v nekaj letih izginile. To bi pomenilo neprecenljivo škodo tudi za tiste domačine, ki že vidijo svojo priložnost v sobivanju z naravo in čari Radenskega polja. Le ta lahko nudi dober kruh mnogim družinam, ki bodo sposobne najti tržno nišo v ohranjeni naravi in zdravem okolju. Radensko polje bo najlažje naravovarstveno ohranjati, če bodo smisel v ohranjanju videli tam živeči ljudje, katerih dejavnost in višina dohodka bo od tega odvisna. S takim načinom bomo lahko ujeli dve muhi naenkrat. To v teh težkih časih recesije vendarle tudi nekaj šteje.

Zahvala

Pri svojem triletnem delu na Radenskem polju sem imela priložnost spoznati številne ljudi, ki so vsak na svoj način pripomogli, da je delo ustanavljanja parka potekalo kar se da gladko in učinkovito. Omenjam jih ravno zato, ker so ves čas vestno operativno opravljali mnoge stvari, pa jim za to nismo dali prave zahvale. Ker je življenjska doba takih in podobnih zbornikov daljša kot prenekatera druga tiskana publikacija, je prav, da vsaj z omembo imen zaslužnih ljudi za kanček popravim na začetku članka storjeno krivico. Na vsebini, povezani z Radenskim poljem, so v zadnjih letih delali: Uroš Perme, Lara Kastelic, Aleš Kastelic, Jelka Kogovšek, Martina Cingerle, Mojca Lovšin, Ivica Krampelj, Nika Kogovšek, Franc Kogovšek, Andrej in Drago Zakrajšek, Jože Miklič, Olga Gruden, Tina Koščak, mag. Suzana Zupanc Hrstar, Aleksandra Sekereš, Mojca Koželj, Blanka Strojjan, Anton Jamnik ter številni drugi. Vsem se iskreno zahvaljujem.

Literatura

Stane Peterlin, *Radensko polje*. Grosuplje, Občina Grosuplje, 2008.

"ZGODOVINSKI PRALNI STROJ" – OBNOVA PERIŠČA VELIKE LIPLJENE*Jožef Marolt **

To je kratek in jednat naslov projekta, ki ga je v letu 2008 prijavila Krajevna skupnost Škocjan LEADER Lokalni akcijski skupini (LAS), Sožitje med mestom in podeželjem. V tej lokalni akcijski skupini sodelujejo občine Ljubljana, Ig, Škofljica, Grosuplje in Ivančna Gorica. Vsaka občina ima v upravnem odboru dva člana. Iz občine Grosuplje sta člana Božidar Gabrijel in Jože Krašovec. Sredstva za sofinanciranje projektov v višini 50 % vrednosti projekta prispeva Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja, prijavitelj pa ostalih 50 %. Vaščani Velikih Lipljen in Krajevna skupnost Škocjan so tako za realizacijo projekta prispevali polovico vrednosti.

Vodja projekta je bil Jože Krašovec, predsednik KS Škocjan, ki je prevzel tudi odgovornost za izvedbo. Vaščani Velikih Lipljen so za uresničitev projekta ustanovili vaški odbor, ki je takoj organiziral vaščane, da so že leta 2008 začeli s pripravljalnimi deli. Projekt je bil odobren in pogodba podpisana februarja 2009. Vaščani so s prostovoljnim delom ob izviru, ki leži v dolu zahodno od vasi Velike Lipljene, opravili vse potrebno. Sami so izdelali pregibni zajemalnik, urejali sosedska in lastninska soglasja ter dostop do izvira, ki je bil nedostopen, zamočvirjen in zaraščen z gozdnim grmičevjem. Zdaj je obnovljeno perišče in napajališče dostopno iz središča vasi, kjer stoji smerokaz.

Ideja o obnovi zgodovinskega perišča je bila med vaščani Velikih Lipljen prisotna že vrsto desetletij, uresničila pa se je šele z vstopom Slovenije v Evropsko unijo, ki finančno spodbuja razvoj raznolikih dejavnosti na podeželju, kot so obnavljanje in prijazna raba naravne dediščine ter ohranjanje in razvoj kulturne dediščine.

Obnovljeno perišče Velikih Lipljen.

Foto: Leopold Sever.

* Škocjan 21, 1311 Turjak, univ. dipl. pravnik.

V Krajevni skupnosti Škocjan je skupina zanesenjakov že leta 1996 oblikovala projekt "Stati inu obstati", ki ima za cilj ohranitev kulturne dediščine. V odkrivanju preteklosti se odkriva naša izvirnost in samobitnost. Ne gre za slepo vero v zlate stare čase, ki jih več ni, gre za naše spoštovanje in potrjevanje naravne ustvarjalnosti naših prednikov. Ljubiteljska prizadevanja so dala sadove. V šolski zgradbi nastaja stalna etnografska zbirka, ki jo ureja dr. Boris Kuhar. V Trubarjevem letu 2008 je bilo v vaškem središču pred cerkvijo odkrito spominsko obeležje Primožu Trubarju in protestantskim piscem, ki so delovali v kraju. Kulturno društvo Škocjan je izdalo zbornik *Kraji in ljudje v Trubarjevi fari*. Občina Grosuplje je cerkev sv. Kancijana razglasila za kulturni spomenik lokalnega pomena. Škocjan je tega leta po podatkih Parnasa, Zavoda za kulturo in turizem Velike Lašče, organizirano obiskalo 2900 turistov. Škocjan se je s tem vpisal na turistični zemljevid Slovenije.

Domačin Leopold Sever, učitelj in publicist, je v sklopu projekta za potrebe obiskovalcev Škocjanskih hribov oblikoval, sestavil in s fotografijami opremil barvno zloženko *Zgodovinske, etnološke in naravne zanimivosti na Škocjanskem*. To je prvi kvalitetni prikaz zanimivosti v Škocjanskih hriboh. Še v prvi polovici dvajsetega stoletja je v teh krajih bilo pet trgovin in več gostiln. Gostilni Sever v Malih Lipljenih in Peterlin v Škocjanu sta imeli tudi prenočišča. Danes v Škocjanskih hriboh ni ne gostilne niti trgovine. Domačini upamo, da bomo z odkrivanjem zanimivosti ustvarili pogoje za izletniški turizem in ustrezno ponudbo za trženje danih znamenitosti.

Ob vaškem perišču je postavljena tabla z besedilom, ki ga je napisal Leopold Sever:

"Pregovor pravi, da brez vodice ni vasice. To pomeni, da je bila bližina vode odločilna za nastanek naselbine. Tak pomen je že v davnini imel izvir v globeli zahodno od vasi Velike Lipljene. Sprva je imel le globljo kotanjo, ki jo je polnila voda na dnu jame. Pozneje, verjetno v 17. stoletju, so izvir obložili s kamenjem in s tem preprečili zasipavanje kotanje s sipkih bregov in kaljenje vode s površinsko močo ob nalivih. Tako je nastal vodni vir, ki ga uvrščamo v skupino izvirmih vodnjakov, v ljudski govorici imenovanih tudi izvirne štirne.

Po izročilu naj bi vodni vir dobil današnjo podobo sredi 19. stoletja, zasnovali naj bi jo italijanski zidarji. Tedaj je izvir dobil zidan obok, korito in perilnike. Leta 1932 so zgradili še dodatno korito za polnjenje in pregibni zajemalnik, imenovan tudi "vagovnik" z zajemalnim korcem na eni strani in obtežilnim kamnom na drugi strani vzvoda, kar je v sušnih časih olajšalo zajemanje vode v večji globini.

Za rekreativne in poučne namene in kot rezervni vir vode je bil vodnjak obnovljen v letu 2009 s sredstvi Evropske skupnosti in v organizaciji Krajevne skupnosti Škocjan pri Turjaku s pomočjo občanov Velikih Lipljen."

Danes, po verni obnovi, ima izvir zidan obod, zibalnik, korito in tri originalne perilnike. Nekdaj je tod peljala glavna pot proti Turjaku s počivališčem ob vodi. Tudi sedaj so tu za popotnike postavljene klopi. Vaščani so pridobili prijeten prostor za druženje in prireditve. Urediti nameravajo dodatno krožno pot, da olajšajo dostop in odkrijejo še dodatne zanimivosti za obiskovalce.

Krajevna skupnost Škocjan je organizirala predstavitev in otvoritev vaškega vodnjaka s periščem v soboto 3. 10. 2009 ob 13. uri. Ob otvoritvi so spregovorili: Jože Krašovec, predsednik Krajevne skupnosti Škocjan in vodja projekta, Janez Kraljič, predsednik vaškega odbora Velike Lipljene, Dare Gabrijel, podžupan Občine Grosuplje, Josip Pintar v imenu sofinancerja in Jožef Marolt v imenu Kulturnega društva Škocjan.

V kulturnem programu so sodelovali Kvartet Sever s prijatelji, pevke Suhe češplje iz Gradeža ter recitatorja Teja Kraljič in Janez Kraljič ml. Program je povezovala in vodila Nina Kralj.

Prireditve so navdušeno spremljali sovaščani, skupina etnologov in gostje, ki so si pred tem v šoli Škocjan ogledali razstavo Poljšji lov.

Viri

Arhiv Krajevne skupnosti Škocjan.

Razgovor z Jožetom Krašovcem 4. 1. 2010.

PRESEDNIK DRŽAVE NA ŠOLI STRUGE*Kristina Gregorič**

Predsednik države dr. Danilo Türk je 2. decembra 2009 na povabilo župana Janeza Pavlina obiskal občino Dobrepolje in se ob tem zadržal tudi na podružnični šoli Struge. Na obisk smo se dobro pripravili. Šolo smo okrasili v duhu prihajajočih božično-novoletnih praznikov ter pripravili program in darila. Pevski zbor so sestavljali učenci naše šole, centralne šole ter podružničnih šol Kompolje in Ponikve pod vodstvom zborovodkinje Bojane Glatz. Zapeli so Zdravljico in Dan ljubezni. Sledil je splet ljudskih plesov, ki so ga predstavili učenci naše šole pod vodstvom mentorice Karmen Perko, na harmoniko pa je igrala Mojca Pugelj. V nagovoru, ki sem ga imela kot vodja šole, sem predstavila šolstvo v Strugah, lepote Struške doline ter omenila turizem kot eno od možnosti razvoja Strug.

Predsednik Republike Slovenije dr. Danilo Türk z vodjo šole Struge Kristino Gregorič in županom Janezom Pavlinom. Foto: arhiv šole Struge, 2009.

Osnovno šolstvo v Strugah ima že več kot stoletno zgodovino, na sedanji lokaciji pa je bila zgrajena po veliki poplavi leta 1933. Ker v nekdanjih šolskih prostorih ni bilo mogoče zagotoviti kvalitetnega izobraževanja, smo leta 1986 začeli graditi sedanjo šolsko stavbo. Pouk v njej se je začel 8. februarja 1988. Takrat smo spadali pod občino Kočevje in bili podružnična šola OŠ Zbora odposlancev Kočevje. Leta 1992 je prišlo do reorganizacije osnovnega šolstva na Kočevskem in naša šola je postala organizacijska enota OŠ Stara Cerkev. Z osamosvojitvijo Slovenije in nastankom novih občin leta 1995 so bile Struge vključene v občino Dobrepolje in junija 1997 je naša šola postala PŠ OŠ Dobrepolje.

Ko sem pred 35 leti začela poučevati na tej šoli, je bil pouk v celoti v kombiniranih oddelkih, sčasoma pa smo dosegli samostojne oddelke na predmetni stopnji. Od leta 2001 imamo na predmetni stopnji tudi samostojne ure, ki pa jih mora plačevati občina. Zdaj poteka pouk v štirih kombiniranih oddelkih: 1. in 2. r., 3. in 4. r., 5. in 6. r. ter 7. in 8. r. ter v samostojnem oddelku 9. r., v 7. in 8. r. pa imamo, razen pri vzgojnih predmetih, samostojne ure.

Ker število otrok stalno upada, pa ne samo pri nas, so tudi sredstva, ki jih mora dodatno prispevati občina, vse večja. Slišati je, da naj bi se učenci zadnje triade prešolali v OŠ Dobrepolje. Naši krajani in učenci se s tem nikakor ne strinjajo. Vsi skupaj želimo ohraniti našo šolo kot popolno devetletko, kajti šola je srce in duša našega kraja. Vsi smo zelo ponosni na našo šolo in hočemo, da taka, kot je, ostane

* *Vodja podružnične osnovne šole Struge.*

še naprej. Želimo pa, da je pouk, ki v njej poteka, kvaliteten. To pa zagotavljajo tudi samostojne ure na predmetni stopnji. Imamo kvalitetne učitelje in marljive ter znanja željne učence, ki lahko nadaljujejo šolanje na srednji šoli.

Prihranek, ki bi ga imela občina, če naša šola ne bi bila devetletka, bi bil veliko manjši od škode, ki bi se naredila s prešolanjem. Treba je izračunati tudi razliko med ceno samostojnih ur ter stroški prevoza in varstva učencev, ki bi ga morala zagotavljati občina. Pouk v kombinaciji pa nam pokriva Ministrstvo za šolstvo.

*Predsednik Republike Slovenije z učiteljskim zborom in učenci šole Struge.
Foto: arhiv šole Struge, 2009.*

Je pa Struška dolina ena lepših v Sloveniji: Oko se spočije na vrhu Svete Ane, na lepi zeleni barvi, ki jo lahko občuduješ spomladi, na prekrasnem razgledu od Krnice po Mlakah proti Strugam, na čudovitih poletnih travnikih Mlak, zvečer pa prisluhneš pesmi čričkov in regljanju žab. Vse to bi lahko občudovali tudi drugi, ki bi prišli v naš kraj. Le ljudem je treba prisluhniti in jim pomagati, da bi lahko domače kraje predstaviti tudi drugim. Če pa naš kraj ne bo živel, če bodo mladi odhajali, tudi za nas, ki bomo ostali, življenje ne bo lepo. Ni lepo živeti v kraju, kjer se hiše ena za drugo praznijo, kjer je premalo otroškega smeha. Moramo kaj storiti, pa ne samo mi, domačini, ampak tudi občina in država.

Predsedniku smo poklonili pleteno košaro Davida Cenčiča, salamo Antona Meglena, med Jožeta Puglja, pletenico, ki jo je spekla Urška Pugelj, prtiček, ki ga je izdelala Pavla Hočevnar, in svečnik, ki ga je izdelala učenka Nevenka Mustar. Vsa darila je lepo aranžirala Aleksandra Novak. V čestitki, ki so jo izdelali učenci, pa smo zapisali verz Antona Rusa " Pod skalovjem Svete Ane..."

Predsednik je bil nad sprejemom vidno ganjen, rokoval se je z učitelji in učenci, z mnogimi spregovoril tudi par besed, na koncu pa se je z učenci in učitelji tudi slikal. Spoznali smo, da je zelo topel človek. Bil je navdušen nad šolo, nad učenci in lepoto naših krajev. Nam pa bo ostal lep spomin, kajti ne zgodi se pogosto, da lahko gostiš predsednika države in na to smo zelo ponosni.

PEKARNA GROSUPLJE STOPA V ŠESTO DESETLETJE KAKOVOSTI

Miran Hribar*

Je hlebec grosupeljski? Grosupeljskega bi, prosim. Take in podobne stavke je iz dneva v dan slišati pred policami s kruhom v Mercatorjevih trgovinah povsod po Sloveniji. V Pekarni Grosuplje, Mercatorjevi domači pekarni, smo ponosni, da s svojimi krušnimi izdelki že šesto desetletje prispevamo k prepoznavnosti našega kraja, saj so naši izdelki med ljubitelji kruha že dolgo cenjeni in priljubljeni. Eden izmed razlogov za to je prav gotovo naša skrb za razvoj, ki smo se mu aktivno posvečali tudi v zadnjih dveh letih.

Kako bi pripravili nove vrste kruha in peciva ter izboljšali obstoječe, kaj dobrega iz zakladnice slovenske krušne dediščine bi lahko obudili, katero najnovejšo tehnologijo bi lahko uporabili? V desetletjih delovanja smo našli že vrsto uspešnih odgovorov na ta vprašanja. Enako velja tudi danes, ko iz Pekarne Grosuplje na slovenske mize dnevno pošljemo povprečno 45 ton kruha in peciva. Kar 172 različnih vrst ga je. V letu 2009 smo na krušne police poslali še 6 novih vrst kruha, 6 vrst pekovskega peciva in eno vrsto finega peciva.

Pri snovanju novosti v zadnjih letih posebno pozornost posvečamo kruhom brez aditivov, narejenih z dodatkom kislega testa po starem dolgotrajnem postopku. Kislo testo daje kruhu sočnost, aromo in na naraven način doseženo daljšo obstojnost. Skladno s sodobnimi smernicami prehranjevanja omogoča pripravo kruhov brez aditivov, ki danes predstavljajo že dobro četrtno napečenih količin naših izdelkov. S pripravo kruha s pomočjo kislega testa smo začeli pred 13 leti, do danes pa smo postopek in izbor izdelkov dodobra nadgradili. Lani smo predstavili Polnozrnat kruh, Ta boljše štruco in Skorjavca. Družino »brez aditivov«, ki zdaj šteje devet izdelkov, bomo letos še povečali za vsaj eno vrsto kruha in eno vrsto pekovskega peciva.

Potrditev kakovosti teh izdelkov so tudi prejeta zlata odličja za kakovost na letošnjem desetem ocenjevanju kruha in peciva Sekcije za pekarstvo, ki deluje v okviru Združenja živilske industrije pri Gospodarski zbornici Slovenije. Zlato so postali vsi naši hlebci brez aditivov, ki smo jih prijavi

* *Direktor Pekarne Grosuplje.*

na ocenjevanje: Krjavelj, Malnar, Sosed, Skorjavec in Korošec. Starodavni postopek priprave kruha s poudarkom na njegovi uporabi v slovenskih pokrajinah letos predstavljamo tudi najširši javnosti na potujoči razstavi »Droži, kislo testo«. Razstava je nastala v sodelovanju Poslovnega sistema Mercator in Tehniškega muzeja Slovenije in bo do konca leta na ogled v 22 slovenskih krajih kot sestavni del Praznika kruha, kruhu posvečenih vikendov v Mercatorjevih centrih.

V preteklem letu smo zaokrožili tudi linijo kruhov, v katerih smo združili okuse posameznih letnih časov. Obstoječemu jesenskem kruhu smo dodali pomladni, poletni in zimski kruh. Med zadnjimi novostmi pa so novi okusi priljubljenih ciabat, nove vrste pakiranega in delno pečenega kruha (temne kajzerice, mlečno pecivo) in druge dobrote.

Za visoko kakovost naših izdelkov v Pekarni Grosuplje poleg črpanja iz tradicije skrbimo tudi z uporabo najsodobnejših tehnologij. Potem ko smo v letu 2008 razširili pečne kapacitete in tako skrajšali postopek priprave, smo v letu 2009 zgradili sistem za hitro zamrzovanje za delno pečene izdelke. To je bila največja lanska naložba, vredna 550.000 evrov. Poleg tega smo posodobili tudi logistično in računalniško opremo za potrebe proizvodnje. Med večjimi naložbami, ki jih načrtujemo v letu 2010, je povečanje skladiščnih zmogljivosti za izdelke, kar bo omogočalo potrebno posodobitev skladiščnega poslovanja.

S tovrstnimi naložbami izboljšujemo tehnološke postopke, hkrati pa olajšujemo delo zaposlenim. Njihovo povprečno število je v zadnjih letih okoli 200. Z zaposlovanjem mladih pekov in živilskih tehnikov skrbimo, da se tradicija grosupeljskih pekovskih mojstrov prenaša iz roda v rod. S številnimi aktivnostmi navdušujemo mlade za poklice v pekarnstvu od vrtca dalje. Šolski otroci so v pekarni redni obiskovalci, zanje pripravljamo različne delavnice, bodoči peki in živilski tehniki pa v času svojega izobraževanja pri nas redno opravljajo delovno prakso. Letno zaposlimo v povprečju 3 mlade peke. Letos z veseljem ugotavljamo, da se zanimanje za pekarske poklice povečuje, saj je število vpisanih v ta oddelek na agroživilski šoli znatno večje.

V Pekarni Grosuplje smo vseskozi tesno povezani z lokalnim okoljem. Tudi kot del Poslovnega sistema Mercator široko podpiramo športno in kulturno življenje naših krajev. V preteklih dveh letih smo podprli KUD Stična, Rokometni klub SVIŠ Pekarna Grosuplje, Teniški klub Grosuplje, Nogometni klub Brinje, Košarkarski klub Grosuplje, Rokometni klub Grosuplje, Kolesarsko društvo Grosuplje, Balinarski klub Grosuplje, ŠD Krka, Odbojkarški klub Grosuplje, Vokalni kvartet Stična, Zavod za kiparstvo s projektom kipov in Zvezo kulturnih organizacij Grosuplje. Poleg tega dnevno namenimo 150 kg kruha Rdečemu križu in Karitasu.

Našim meščanom smo letos prisluhili še z eno novostjo. Na svoj račun bodo tokrat prišli tudi tisti, ki so že večkrat izrazili željo, da bi neposredno v pekarni kupovali kruh in pecivo. Julija bomo namreč tik ob svojih proizvodnih prostorih odprli novo prodajalno, kjer bodo ves dan na voljo svež kruh, pekovsko in sladko pecivo iz naše pekarnice, poleg tega pa še drugi izdelki, namenjeni malici ali okusnemu prigrizku.

Naj bo to še en naš prispevek k vse živahnejšemu utripu Grosuplja in celotne občine.

50 LET DELOVANJA KOGAST GROSUPLJE d.d.**(1960–2010)***Jožef Marolt*

50 let dela je obdobje, ko vsakdo lahko ugotavlja uspešnost ali neuspešnost svojega poslanstva. To je dolgo obdobje uspešnega vzpona proizvodnje profesionalne gostinske opreme v Kogast Grosuplje d.d.. Tradicija je znak kvalitete. Kogast Grosuplje d.d. je danes blagovna znamka, poznana na širnem tržišču Evrope in tudi v drugih deželah sveta.

Bili so težki časi. Vrstile so se krize, ki so jih premagovali sposobni ljudje v podjetju in v sedanjih družbah. Tu se je v pozitivnem smislu udejanjila ljudska modrost: Po ljudeh gor, po ljudeh dol. Organizatorji in nosilci razvoja so bili in so še odgovorni vodje, ki se ne umikajo zaradi nakopičenih težav, ampak imajo voljo in moč, da najdejo pot za ugoden izhod. V jubilejnim letu je primerno, da se jih spomnimo. Od ustanovitve dalje so vodili podjetje, zadnji pa tudi skupino, naslednji direktorji:

- od 18. 07. 1960 do 18. 07. 1967 Alojz Predalič, ing.;
- od 19. 07. 1967 do 03. 09. 1973 Beno Marjetič, oec.;
- od 04. 09. 1973 do 31. 05. 1977 Franc Gruden, ing.;
- od 01. 06. 1977 do 31. 07. 1978 Miro Fajdiga, univ. dipl. oec.;
- od 01. 08. 1978 do 18. 04. 1994 Jožef Marolt, univ. dipl. iur.;
- od 01. 01. 1995 dalje Marko Avšič, univ. dipl. ing.

Skulptura na krožišču "Kovinastroj".

Zaradi bolezni je 18. 04. 1994 nenadoma odstopil Jožef Marolt, zato sta v času od 19. 04. 1994 do 31. 12. 1994 podjetje vodila Jože Miklavčič, univ. dipl. ing., in Karel Bregar, univ. dipl. oec.

Iz navedenega je razvidno, da sta poslovanje podjetja nad polovico prehojene jubilejne poti vodila le dva direktorja. Gotovo je to dejstvo razlog, da danes podjetje obstaja in napreduje. Podrobnejši opis poslovanja podjetja in skupine družb je podan v zapisu: Jožef Marolt: Grosupeljska dolina, priznani center proizvajalcev gastronomske opreme v Evropi - ob 40-letnici podjetja Kovinastroj Gastronom

d.d., Grosuplje (*Zbornik občin Grosuplje, Ivančna Gorica in Dobropole*, št. 21, 2000, str. 103–114).

V letu 2008 je bilo na Grosupljem zgrajeno krožišče med Adamičevo cesto in Cesto na Krko, poimenovano "Kovinastroj". Na krožišču stoječo skulpturo iz nerjaveče kovine je izdelala družba Kogast Grosuplje d.d., ki ima sedež v neposredni bližini. Pobudo za izdelavo skulpture je dal Zavod za kiparstvo Ljubljana, ki vodi projekt Grosuplje, mesto kipov. Skulptura simbolizira dejavnost jubilaranta in samo Grosuplje kot znano in cenjeno središče proizvajalcev gastronomske opreme.

Iz matične družbe Kogast Grosuplje d.d. izvirajo naslednje kapitalske družbe, v katerih so zaposleni njeni bivši delavci:

- Belimed d.o.o., Kosovelova ulica 2, Grosuplje, ki proizvaja zahtevne pomivalne sisteme;
- Winterhalter Gastronom d.o.o., Adamičeva cesta 36, Grosuplje;
- Kogast Sistemi d.o.o., Adamičeva cesta 36, Grosuplje;
- Kovinastroj Servis d.o.o., Adamičeva cesta 36, Grosuplje

in nad 20 drugih proizvodnih, trgovskih in servisnih družb, ki so jih njeni bivši delavci ustanovili z znanjem, pridobljenim v matični družbi.

Viri

Arhiv Kogast Grosuplje d.d.

Razgovor z direktorjem Markom Avšičem dne 12. 04. 2010.

Fotografija: Arhiv Kogast Grosuplje d.d.

ZNANOST, KULTURA IN KNJIŽEVNOST

PISATELJ FRAN JAKLIČ - PODGORIČAN

Ob 140. obletnici rojstva

Tadej Sluga*

Pri Starešinčevih, kot se je po domače reklo manjši kmetiji v Podgorici 6 v Dobrepolju, je bil 6. 12. 1868 – na miklavževo – rojen Fran Jaklič kot nezakonski otrok domače hčerke Marije. Oče je bil sicer znan, že nekaj let je bil učitelj v dobrepoljski šoli, vendar Marije ni nikoli poročil. Kmalu se je odselil ter čez nekaj let v Dolu pri Ljubljani umrl. Franček ni očeta nikoli videl, vendar ga je vedno spoštoval, ker sta ga tako vzgajali mati, ki je umrla leta 1877, in babica Štehoa iz Male vasi, ki mu je bila v mladih letih največja opora. Poznal ni niti deda Jožeta, ki je umrl leta 1865, torej tri leta pred njegovim rojstvom.

Ker je bil deček bister, zaradi poškodbe noge pa za fizično delo manj sposoben, so mu kljub revščini v hiši omogočili šolanje v gimnaziji v Ljubljani. Tu pa ni napredoval po pričakovanju babice in sorodnikov. Ponavljal je prvi razred, imel težave z matematiko in končno pristal na ljubljanskem učiteljsku. Res je, da v Ljubljani ni imel lahkega življenja. Podpora od doma je bila skromna, tako da je bil odvisen od svojega dela in dobrih ljudi, ki so mu omogočili stanovanje in "mesto pri skledi". Že v dijaških letih je rad razpravljal o slovstvu in tako je postal urednik dijaškega lista *Pobratim*. Sam je v pogovoru z Ivanom Dolencem za prvo številko *Kresa* leta 1930 opisal ta čas: "Služiti sem si moral kruh s poučevanjem in sem bil od sedmih zjutraj do osmih zvečer redno neprestano zaposlen s šolo, z učenjem in s poučevanjem. Prav za prav se sam čudim, kje sem našel čas, da sem kot tretjeletnik na učiteljsku mogel urejevati dijaški list *Pobratim*. Ta list so naši profesorji – med njimi je bilo dosti Nemcev in nemškutarjev – gledali prav postrani."

Med šolanjem se je zgodilo, kar je bila usoda mnogih malih kmetov: Starešinčeva domačija, ki jo je vodila ostarela babica, saj so šli sinovi za kruhom po svetu, je šla na boben. K sreči jo je odkupil babičin brat Janez Šteh, ki je bil takrat župan v Dobrepolju. Babica je tako nekaj časa še lahko ostala v hiši, ko pa se je poročila njena hčerka Neža (Agnes), se je z njo tudi babica preselila v Zdensko vas, kamor se je sedaj vračal med počitnicami tudi Franček.

Po neuspehu v tretjem letniku je namesto k popravnemu izpitu iz neljube mu matematike in k nadaljnjemu študiju, kot mu je svetoval urednik *Dom in sveta* dr. Frančišek Lampe, odšel k ujcu v Trst. Tam pa ni, kot je upal, našel službe in je nekaj časa živel samo od pisanja za tržaški list *Edinost*. To so bili njegovi prvi literarni prispevki, če zanemarimo objavo male črtice *Kranjske muhe so pa hude*, ki jo je napisal kot domačo nalogo svojemu sošolcu in je bila objavljena v *Dom in svetu* 1888.

Ko se je Podgoričan – tako se je v *Dom in svetu* podpisoval – razočaran vrnil v Ljubljano, je srečal svojega nekdanjega profesorja za zgodovino Evgena Laha, ki je bil takrat šolski referent na ljubljanskem magistratu. Ta ga je imel rad, ker je bila zgodovina Jakličev najljubši predmet. Obljubil mu je začasno mesto pomožnega učitelja, saj ni imel niti končanega četrtega letnika niti zrelostnega pričevala. Na vloženo prošnjo je bil septembra 1889 imenovan za pomožnega učitelja na 2. mestni

* *Ljubljana, Partizanska 24; pisateljev vnuk.*

deški šoli na Grabnu. Že februarja 1890 je prišel na Graben stalni učitelj in Jaklič je zaprosil za mesto pomožnega učitelja v Škofji Loki. Tu je ostal do julija 1890. Spet se je obrnil na svojega bivšega profesorja Laha in ta mu je preskrbel novo službo. Poslan je bil na Barje, kjer je ostal vse šolsko leto 1890/91 kot nadomestni učitelj na mestni enorazredni šoli z letno plačo 400 goldinarjev in dodatkom 30 goldinarjev, ker je bil na šoli sam in je opravljal tudi upraviteljske posle. Tu je šlo Jakliču do tedaj najbolje. Imel je udobno stanovanje v prvem nadstropju nad gostilno na Barju št. 1. Mestna šola pa je bila – kot je zapisal v črtici *Barjanje bolj tako* – slabša kot večina vaških šol. Semkaj je povabil tudi babico, ki mu je pripovedovala vaše zgodbe in te je obdelal v delu *Naši vaščanje*.

V jeseni so Jakliča premestili na 1. mestno deško šolo na Ledino. Babica se je vrnila k svoji hčerki Neži v Zdensko vas, kjer je 16. 8. 1892 tudi umrla. Na Ledini je Jaklič ostal dve leti – do julija 1893. Ker je sprevidel, da mora šolanje dokončati, sicer bo vedno le pomožni ali največ nadomestni učitelj, je pridno študiral. Maturo je naredil na koprskem učiteljsišču 1. 7. 1892.

Vsa ta leta je pisal za *Dom in svet*, kjer je bil urednik dr. Frančišek Lampe, ki ga je spodbujal k pisanju tudi v najtežjih trenutkih. V skrajni sili mu je vnaprej plačeval še neobjavljene tekste.

Marca 1893 je bilo razpisano učiteljsko mesto v Dobropolju. Obrnil se je na dr. Lampeta s pismom in ga povprašal: "Kaj menite, gospod doktor? V Dobropoljah je razpisano učiteljsko mesto. Ali naj prosim? Rad bi si utrdil zdravje in pa živel med domačimi«(1). Ker mu je Lampe pritrdil, je napisal prošnjo, ki je bila ugodno rešena. Z dekretom je bil 15. 7. 1893 premeščen v Dobropolje. Tu je z navdušenjem delal dolgo vrsto let za blaginjo in napredek svojih Dobropoljcev. Še ne petindvajsetletni Fran Jaklič se je tako vrnil v rodno Dobropolje, kjer je imel sicer nekaj znancev in sorodnikov in je vsaj delno poznal razmere, v katerih so živeli, a se je moral v okolje sam vživeti in na novo oblikovati svojo pot. Bil je socialno čuteč, vztrajen, načelen in delaven mož, ki je želel kljub nasprotovanju uspešno končati naloge, ki si jih je zastavil.

Kako je gledal na delo učitelja na vasi, vidimo iz pisma, ki ga je 27. 10. 1936 pisal svoji hčerki, mladi učiteljici: "Torej! Ko veš, da boš ostala dalj časa v Slivnici, je treba zdaj polagoma vse tako urediti, da se boš tam popolnoma udomačila in zrasla z ljudmi – otroci in odraslimi – v eno veliko družino, s katero boš živela in trpela. (...) Ko se boš ustalila v šoli, je pa tvoja dolžnost lotiti se tako zvanega izvenšolskega dela. Najprej šolski otroci! Vrtec! Petje in telovadba, igrice, itd.(...) pritegni odrasla dekleta. Tako imaš dekliški krožek. (...) Potem pa predavanja za vse: alkohol – varčevanje. Začni z dejanji, lahko s "čebelico". (...) Udejstvovati se je potrebno tudi karitativno (...) Vedi pa, da boš povsod srečevala nasprotja in ovire, katerih se pa ne smeš vstrašiti, temveč še z večjo vnemo strmeti za ciljem, kateri se ti zdi vreden dela in trpljenja." (2)

Tako je tudi sam delal: šola, bralno društvo, delo v zadružništvu, gradnja zadružnega in lastnega doma, Slovenski učitelj in Slomškova zveza, literarno delo in delo v politiki.

Hiter vzpon in uspehi dokazujejo, da je imel Jaklič prirojen dar za delo z ljudmi, občutek za novosti, neizmerno voljo do dela za napredek svojih rojakov in da ni popustil kljub nasprotovanju kmečkih veljakov in učiteljev, pozneje pa tudi politikov, med katere je zašel v svojem delovanju za rojake.

Že 1894 je ustanovil Bralno društvo, ki je bilo uradno priznано 24. 1. 1895. Sedež društva je bil na Vidmu v Štehovi hiši. Brali so časopise in knjige, ki jih je Jaklič oskrbel sam. Tu je bilo središče vsega kulturnega, zadružnega in političnega dela. Bralno društvo je bilo predhodnik leta 1907 ustanovljenega Prosvetnega društva Dobropolje. Društvo je bilo ustanovljeno pod Jakličevim vodstvom v prostorih zadruge, kot je zapisal njegov učiteljski tovariš v šolski dnevnik. Prosvetno društvo, ki je nadaljevalo tradicije Bralnega društva, je še razširilo dejavnost in je delovalo vse do druge svetovne vojne. Ob 25-letnici društva (1932) so Jakliča imenovali za častnega člana in mu predali plaketo - delo Franceta Kralja. Plaketa še vedno krasi našo dnevno sobo.

Že prvo leto po prihodu je Jaklič poživil delo podružnice Kranjske kmetijske družbe in postal njen tajnik. Želel je delati in je delal za boljše življenje svojih rojakov. Poznal je revščino na vasi, videl, kako propadajo kmetije in poznal oderuštvu brezsrčnih in pretkanih ljudi, ki so jemali visoke obresti in sebično izkoriščali revščino. Kmalu ko je bil nastanjen kot učitelj v domačem kraju, je prišel znan gospodar opravičiti svojega pastirčka šolske zamude. In Jaklič je zapisal: "in ker je bil mož zgovoren,

sva bila kmalu v živahnem razgovoru (...) Mož se je rad pobahal (...) Obresti je jemal, kakor je bilo najvišje mogoče (...) Ko je prišlo leto na okoli in ni bilo vračila, niti obresti, je bila tožba, rubež (...) Revežem je posojal na zastavo, na živino, na pridelek ali karkoli so imeli (...) Babe so jokale, on je pa klel in se veril, da bo vse plačal (...) Če bi bil čakal, bi gotovo ne bil vsega dosegel, pa sem pognal ... Človek mora znati in pa porajzen mora biti, potlej pa gre! (...) Ob prvi priliki, ko sem se sešel z dr. Krekom v šenklavškem župnišču, sem mu povedal, kar sem doživel. "Posojilnico ustanovi!" mi je dejal (...) Krek mi je podiral predsodke in me prepričeval, da pojde, ako bom le začel. Dal mi je pravila neke nemške posojilnice in mi obljubil, da mi bo pomagal." (3)

Ko kmet ni mogel vrniti posojila, je šla kmetija na boben. Tudi kmetija njegove stare matere je doživela enako usodo. Navadno je tak posejovalec kmetijo kupil za malo denarja. Še iz svojega otroštva se je spominjal, kako so pri Starešinčevih "ob zimskih večerih zbrani vaščanje po prebranih novicah oderuževali, kako bi bilo lepo, če bi imeli svoj "sekuranc", da ne bi bili tako odvisni od vaških in lokalnih oderuhov, saj posojilnic na vasi ni bilo (4).

V Jakliču je začela zoreti misel o posojilnici. Zavedal se je, da bo delo težko in tudi veliko nasprotovanj, vendar začel je navduševati ljudi v svoji okolici. Kot povsod po večjih krajih je tudi v Dobrepolju delovala podružnica Kranjske kmetijske družbe in Jaklič je zapisal: "Na zborovanje Kmetijske podružnice je bilo prišlo le sedem ljudi, postal sem tajnik podružnice in skrbel, da je podružnica oživela. Na dan sv. Petra in Pavla smo imeli velik politični shod". Reveži so bili takoj za, premožnejši so omahovali in niso verjeli v uspeh, vendar so mu povsod zatrjevali, kot je zapisal: "Dobro bi bilo in potrebno kaj takega. (...), sem pa bil pripravil shod, na katerega je prišel dr. Krek, zakaj sam bi itak ne bil opravil ničesar (...). Izbrali smo si odbor." (3)

Ob sodelovanju dr. Janeza E. Kreka je junija leta 1894 organiziral shod, na katerem so se kljub nasprotovanju vaških mogotcev - oderuhov odločili ustanoviti kmečko hranilnico in posojilnico – prvo rajfajzovko na Kranjskem, ki je bila vpisana v register pri sodišču v Rudolfovem (Novem mestu) 28. 12. 1894.

Samo posojilnica pa je bila premalo. Zadrudna misel samopomoči mu je bila blizu. Sam piše: "Zadrudništvo nas bo rešilo. Ta klic je prišel od nekod in vsi, ki so hoteli pomagati ljudstvu, so se zganili (...). Vsekakor pa zadrudna misel ni bila povsem tuja, zakaj imeli smo že v deželi nekaj posojilnic, le da nositelji dotičnih posojilnic niso imeli dovolj zadrudnega duha (...). Med prvimi zadrugarji smo bili Dobrepoljci (...)." (3)

Zato je bil med pobudniki ustanavljanja Kmetijskega društva – to je kmetijske zadruge – v Dobrepolju in je postal namestnik načelnika zadruge. V upravnem oziroma nadzornem odboru zadruge je deloval do konca prve svetovne vojne. Zadrudna pravila mu je oskrbel dr. Ivan Šušteršič – pozneje deželni glavar – in kmetijsko društvo je bilo 2. 6. 1896 vpisano v zadrudni register.

V intervjuju s F. Kraljem leta 1931 je Jaklič o začetku dela v zadrudništvu povedal: "Začeti je treba. (...) Začeti se pravi po zadrugarsko: Vpreži se sam v voz in vleci, vozi, dokler ne zvoziš, zraven pa glej, da ne zavoziš. (...) Nihče ni prašal, kaj bo to neslo. Nihče ni prašal, če mu tako kaže. Vsakdo je delal, ker je tako velela potreba ljudstva. (...) Bilo je dosti zamere (...) To svoje ljudstvo imam rad. Pa smo storili, kar smo storili. Vsak po svojih močeh – za svoje ljudstvo." (5)

Zadrugi je leta 1898 sledila še ustanovitev mlekarne in sirarne. Leta 1901 je bila pod njegovim vodstvom za potrebe zadrudnega in kulturnega dela zgrajena tudi zadrudna stavba na Vidmu, ki je bila ob prelomu stoletja največja zadrudna stavba na Kranjskem. Dogajanja okoli ustanavljanja mlekarne je Jaklič lepo opisal v svojem delu *Prvi hleb*, kjer je prikazal vsa nasprotovanja, zasmehovanja in nejevero o uspehu novega podjetja ter zadovoljstvo organizatorja Ribnikarja ob prvem hlebu sira, ki ga pripravijo v domači mlekarni. Zanimivo je, da se je kot duša vsega tedanjega dobrepoljskega zadrudništva tu skril za priimek svojega očeta.

Jaklič je do konca prve svetovne vojne prav verjetno še sodeloval pri zadrudnih ustanovah, saj sam piše: "Po prevratu sem dal slovo aktivni politiki in delovanju pri dobrepoljskih organizacijah. Tudi sem se izselil iz Dobrepolj." (6)

Vendar Jaklič ni pomemben le v okviru Dobrepoljske doline, njenega gospodarskega in kulturnega prostora, ampak tudi za razvoj slovenskega zadrudništva, v katerem je dolga leta deloval. "Bil je najožji

sodelavec dr. J. E. Kreka in dr. Frana Šušteršiča, bil je med ustanovitelji in člani načelstva (upravnega odbora) leta 1894 v Ljubljani ustanovljene združne centrale Gospodarske zveze, ki je združevala kreditno in blagovno združništvo vse do leta 1903 ustanovljene Zadržne zveze v Ljubljani." (7) Po preselitvi v Ljubljano leta 1925 pa je vrsto let v Zadržni zvezi tudi pogodbeno delal.

Kot deželni in državnozbornski poslanec je nadaljeval tudi delo v korist Dobrepoljcev, saj je uspel s predlogom za suhokrajinski vodovod, vendar se dela zaradi prve svetovne vojne niso začela.

Tudi kot pisatelj je obravnaval začetke združnega gibanja med kmečkimi ljudmi in ustanavljanje zadrug: *Iz našega kota, Moje prepričanje mi je sveto, Prvi hleb, Agitator*. Začetke združništva in svoje delo pri tem opisuje v *Narodnem gospodarju*, glasilu Zadržne zveze. V *Prispevku k zgodovini našega združništva* je zapisal: "Kmalu bo štirideset let od tedaj, ko je bila nastopila zadržna ideja zmagoviti pohod širom naše domovine." (3). V *Ilustriranem Slovincu* je objavil *Iz mladih dni slovenskega združništva* (1929), za časopis *Slovenec* je imel s F. Kraljem intervju *Šlo je kakor v viharju* (1931).

Da so v kočevskem okraju, kamor je spadala Dobrepoljska dolina, nasprotovali Jakličevemu delovanju na gospodarskem in kulturnem področju, je nekako razumljivo, saj je bila tu močna nemška poselitve, politiko pa je krojila liberalna stranka. Jaklič je to takole doživljal: "Naklonjenost' vlade sem kmalu občutil. Tedaj, ko je začelo živeti bralno društvo in ravno začela poslovati posojilnica in je bila moja navzočnost v Dobrepoljah nujno in neobhodno potrebna, so me poslali iz Dobrepolj na Velike Poljane. Upreti se nisem mogel. (...) Seliti se na Poljane se nisem hotel, ker bi bil tako pretrgal vse zveze z Dobrepoljani in bi bil moral pustiti bralno društvo, posojilnico (...) Pol leta je trajalo to neprijetno službovanje na Poljanah (...) Štiri leta kasneje sem bil dodeljen šoli v Dolenji vasi, a l. 1901 je okrajni šolski svet kočevski sklenil mojo premostitev v Nemško Loko. (...) Ta sklep ni prišel do izvršitve (...) Leta 1899. sem se nameraval poročiti. Ker je bila moja nevesta učiteljica, sva morala prositi okraj. šol. svet za dovoljenje poroke. Res sva dobila dovoljenje, toda s klavzulo, da v slučaju, ako bo v zakonu več otrok kakor štirje, da pojde moja žena v pokoj." (6)

Res, 15. 10. 1899 leta se je poročil z dobrepoljsko učiteljico Ivano Arko, po rodu Ribničanko iz znane Miklove hiše. Kmalu nato je odkupil od sorodnika Šteha del Starešinčevega posestva – svojo rojstno hišo – v Podgorici in zgradil novo hišo, ki so jo domačini kasneje poimenovali Jakličeva vila, in ob vsem delu tudi kmetoval. Kmalu je zgradil tudi nov hlev, ki je imel gnojišče in gnojnično jamo in bil v tedanjih časih vzoren.

Po razcepu med učiteljstvom v letu 1899, ko je liberalno vodstvo iz vrst učiteljskega društva izključilo 30 učiteljev in učiteljic, ki so se udeležili duhovnih vaj v Ljubljani, s čimer da naj bi krnili ugled učiteljstva, je nastala potreba po novem učiteljskem društvu. Iz pisma, ki ga je Jakliču pisal škof Anton B. Jeglič 7. 11. 1899, veje spodbuda in podpora: "Mislim, da za nas bi bil možat, zmeren in dostojen šolsko političen list potreben. Prav veselilo me bo društvo učiteljsko, katero snujete (...) Represalij vlade se ne bojte. (...) Vsaj je še na Dunaju kaj delavno katoliško učiteljsko društvo!" (8)

Že decembra 1899, sicer z letnico 1900, je Jaklič kot protitež liberalnemu *Učiteljskemu tovarišu* začel izdajati glasilo *Slovenski učitelj*, ki ga je do leta 1907 tudi urejal. List je postal glasilo Slomškove zveze, društva katoliških učiteljev, ustanovljenega septembra 1900. Med ustanovitelji je bil tudi Jaklič.

Leta 1900 je bil na listi Slovenske ljudske stranke izvoljen za deželnega poslanca, za državnozbornskega poslanca pa je bil izvoljen 1907 in to ostal do razpada Avstro-Ogrske. Do konca vojne je še deloval v dobrepoljskih društvih in organizacijah, ki jih je pomagal ustanavljati, potem pa se je zaradi političnih nesporazumov moral z družino umakniti najprej na posestvo Koludrje pri Šentjanžu, po svojem gospodarskem polomu pa leta 1925 v Ljubljano, kjer si je kupil skromno delavsko hišo. Umrli je v Ljubljani na silvestrovo leta 1937. V hvaležen spomin na velikega moža so Dobrepoljci leta 1939 svoj novi kulturni dom poimenovali Jakličev dom.

Kot pisatelj je bil Jaklič aktiven od leta 1888 do 1902, ko je objavil sliko *Naša dekleta*, in potem po prvi svetovni vojni, ko je pisal večinoma zgodovinske povesti. Najbolj je uspel v opisovanju kmečkega okolja, navad, šeg in verovanj. Pisal je največ za *Dom in svet*, ki ga je urejal F. Lampe, za časopis *Slovenec*, *Koledar Mohorjeve družbe*, prve članke je objavljal v tržaški *Edinosti*, sodeloval pa je tudi pri liberalnem *Ljubljanskem zvonu*. Bil je eden redkih pisateljev, ki je objavljal v obeh slovenskih osrednjih, nazorsko pa različnih leposlovnih revijah.

Jaklič je eno večjih imen slovenske kmečke povesti. Po ugotovitvah Mirana Hladnika »je po količini na 5. mestu med pisatelji tega žanra, (...) po naslovih pa za F. Bevkom na drugem mestu« (9). Njegovi opisi kmečkih navad in šeg so prava etnografska zakladnica in sodijo med njegova najboljša dela: *O, ta testament!*, *Vaška pravda*, *Sin*, *Nevesta s Korinja*. Drugi obširen del njegovega pisateljskega ustvarjanja sestavljajo zgodovinske povesti, s katerimi pa ni dosegel takega uspeha: *Luka Vrbec*, *Ljudska osveta*, *Ob srebrnem studencu*, *V graščinskem jarmu*, *Peklena svoboda*, *Zadnja na grmadi*. O življenju v mestu je pisal malo: znana sta *Predmestje* in *Božičevanje Žorža Čepina*, napisano leta 1929, objavljeno pa leta 1944.

Profesor Janez Logar je leta 1936 uredil prvi zvezek Jakličevih *Izbranih spisov*, nadaljevanja pa ni bilo: nastopila je vojna, po vojni pa so Jakličeva dela in sam Jaklič potonila v pozabo. Šele v petdesetih letih prejšnjega stoletja sta bili na slavistiki ljubljanske univerze o Jakliču napisani dve seminarski nalogi, Drago Šuligoj pa je v svoji diplomski nalogi (1955) zapisal: "Narodopisne povesti oz. narodopisni spisi so odkazali Jakliču v slovenski slovstveni zgodovini mesto, ki mu pripada. Z njim je postavil trajen spomenik sebi, ljudstvu pa je v jedrnatem, lepem, preprostem in večkrat šegavem jeziku, zlasti še s krepkimi dialogi pripravil in zapustil zanimivo in prijetno čtivo."(1).

Leta 1970 je v *Zborniku občine Grosuplje* France Adamič objavil članek *Razvoj in gospodarska vloga zadružništva v Dobrepoljah*, kjer Jakliča predstavlja kot zaslužnega zadružnika. Naslednje leto je Etbina Bojca, prav tako v grosupeljskem zborniku, pisatelja Jakliča predstavil v članku *Franc Jaklič - Podgoričan kot pripovednik*.

V Dobrepoljski dolini pa je spomin na Jakliča med ljudmi vseeno živel. Tu je kulturni dom, ki je do sedemdesetih let nosil napis Jakličev dom, tu je hiša, ki jo je na mestu rojstne hiše Jaklič zgradil in kjer je do odhoda v Šentjanž živel. Tudi med ljudmi je ostala zavest o Jakliču, saj so bili njegovi učenci in sopotniki. Prizadelo jih je, ko je bil napis Jakličev dom odstranjen s pročelja kulturnega doma, so ga pa še naprej imenovali Jakličev, čeprav to ni bilo več uradno ime.

Ko je kulturno politiko v Dobrepoljski dolini prevzel mladi rod, so začeli razmišljati o ponovni postavitvi napisa Jakličev dom in sploh so želeli oživiti zavest o Jakliču. Pri tem je bil posebno vztrajen predsednik kulturnega društva Igor Ahačevčič, ki je junija 1987 organiziral okroglo mizo o Jakliču. Jakliča in njegovo delo sta predstavila dr. Štefan Barbarič, ki je predstavitev pozneje objavil v *Zborniku občine Grosuplje*, in prof. Mihael Glavan, ki pa je svoje videnje Jakliča objavil v Književnih listih *Dela* decembra 1988 pod naslovom *Rapsod dobrepoljskih in širše suhokrajinskih bajtarjev*. (10) Burni odzivi na razpravo so okrepili prizadevanje, da se kulturnemu domu vrne Jakličevo ime. V reviji *Etnologija in domoznanstvo* je ob 120-letnici rojstva Anka Novak objavila obsežno študijo *Pisatelj Franc Jaklič Podgoričan in Dobrepolje*.

Ko smo dosegli samostojno državo, Dobrepoljci pa tudi svojo občino in izbrali Jakličev rojstni dan za občinski praznik, so Jakličeva dela doživela novo pomlad. Že leta 1991 je založba Amalietti ponatisnila Jakličevo povest *Peklena svoboda*, ki je nato ponovno izšla 1994 pri Založbi Mihelač s spremno besedo Mirana Hladnika. Ob 500-letnici idrijskega rudnika je bila ponatisnjena povest *Ob srebrnem studencu* (1994). Od leta 1995 do 2007 je Celjska Mohorjeva družba ponatisnila skoraj vsa Jakličeva besedila, tista, ki so izhajala v revijah, časopisih ali bila izdana v knjižni obliki, pa tudi še neobjavljena dela. Vse to je bilo možno zaradi podpore občine Dobrepolje in nekaterih drugih domačih sponzorjev ter neumornega dela Milana Šuštarja. Tako so izšle knjige: *O, ta testament* (1995), *Nevesta s Korinja*, *Sin* (1997), *Vaška pravda* (1999) *Krajinske povesti* (2002), *Naša dekleta in druge povesti* (2003), *Samotar na Selih in druge povesti* (2004) ter *Iz starih papirjev* (2007). Ob 150-letnici izžanskega upora je s podporo občine Ig izšla trilogija *Ižanci gredo* (1998), ki obsega dela *V graščinskem jarmu*, *Peklena svoboda* in *Škocjanski gospod* ter predvideni uvod *Ižanci gredo*. Ob 300-letnici sežiga zadnje čarovnice pa je ob sofinanciranju občine Ribnica ponovna izšla povest *Zadnja na grmadi* (2001).

V Dobrepoljsko-struškem zborniku (1996) sta Milan Šuštar in Mihael Glavan predstavila Jakliča in njegovo delo. Ob 130-letnici Jakličevega rojstva je bil v Jakličevem domu vseslovenski posvet Zadružništvo včeraj, danes, jutri, na katerem je bil en referat namenjen tudi pomenu Jakliča za razvoj zadružništva pri nas. Leta 2009 pa je izšla monografija z naslovom *Jakličeva knjiga*, ki jo je napisal Mihael Glavan (10).

Po letu 2000 so bile na temo pisatelja Frana Jakliča – Podgoričana napisane tri diplomske naloge, in sicer dve v Ljubljani: Sonja Ahačevčič, *Zgodovinska povest Frana Jakliča Podgoričana* in Petra Rus, *Kmečka povest Frana Jakliča*, ena pa v Mariboru: Ema Sevšek, *Uvere in šege življenjskega kroga v literarnih besedilih Frana Jakliča*.

Od ustanovitve občine Dobropolje stoji v dvorani Jakličevega doma Jakličev doprni kip, pred kulturnim domom na Vidmu je bil Jakliču 8. 9. 1995 postavljen spomenik, v Jakličevi sobi v domu pa stalna spominska zbirka, ki jo je pripravila etnologinja Anka Novak. Na mestu starega kulturnega doma, ki ga ni bilo mogoče adaptirati, je bil zgrajen nov, večji, sodobnim potrebam prilagojen kulturni dom, ki še naprej nosi ime Jakličev dom (11). Ob 140-letnici rojstva, 6. 12. 2008, pa je bilo odkrito spominsko obeležje v Podgorici na hiši, ki jo je Jaklič zgradil, v kateri je nato živel in v kateri se je rodilo vseh njegovih 9 otrok.

Navedena dela

1. Šuligoj, Drago, (1955): *Življenje in delo Frana Jakliča - Podgoričana*, diplomsko delo, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, slavistični oddelek.
2. Jaklič, Fran, (1936), pismo hčerki 27. 10. 1936, arhiv Tadeja Sluga.
3. Jaklič, Fran, (1930): *Prispevki k zgodovini našega združništva*, *Narodni gospodar*, 3., št. 7. , str. 113–115, št. 8, str. 133–135.
4. Jaklič, Fran, (1931): *Iz mladih dni slovenskega združništva*, *Slovenec (Ilustrirani Slovenec)*, 5, št. 35, Ljubljana, 1929, str. 276–280.
5. Kralj, France, (1931): *Šlo je kakor v viharju*, *Slovenec*, 54, št 292, str. 13.
6. Jaklič, Fran, (1936): *Avtobiografija*, tipkopis, arhiv Tadeja Sluga.
7. Adamič, France, (1970): *Razvoj in gospodarska vloga združništva v Dobropoljah*, *Zbornik občine Grosuplje*, 2, str. 176–180.
8. Jeglič, Anton B., (1899), pismo Franu Jakliču, 7. 11. 1899, rokopis, arhiv Tadeja Sluga.
9. Hladnik, Miran, (1994): *Fran Jaklič v slovenski literarni zgodovini*, v: *Fran Jaklič, Peklina svoboda*, Mihelač, Ljubljana, str. 168.
10. Glavan, Mihael, (1987): *Iz prezrte literature, Rapsod dobrepoljskih in širše suhokrajinskih bajtarjev*, *Delo (Književni listi)*, št. 303.
11. Jakopič, Anton, (2008), *Jakličev dom – spomenik Franu Jakliču in kulturni center občine Dobropolje*, *Zbornik občin Grosuplje, Ivančna Gorica, Dobropolje*, št. 25, str. 103–116.

ANINO MALO KRALJESTVO

Ob 101. prvi obletnici rojstva Ane Gale

Milan Dolgan*

Ana Gale se je rodila 27. aprila 1909 na Grosupljem. Oče je bil kretničar, mama šivilja. Ana je bila peta hči, za njo se je rodil še brat Jože, režiser Kekca. Starša sta oddala malo Ano sorodnikoma v Ljubljano, ki sta ostala brez otrok. Ana je kasneje napisala o svoji usodi povest *Peto kolo*. A po osmih letih je Ana zapustila mesto in gosposčino, se vrnila domov in se odločila za učiteljski poklic:

»Na vas pojdem. Tam so otroci. Me že čakajo. Prevarim jih, da mi bodo gledali mimo obraza v dušo. Tam bom poleg najlepšega, kar morem in znam, še slikar, režiser, baletni mojster –

Skrbela bom, da bo vas srečna. To se pravi nekaj sto ljudi bo srečnih, ker jim bom dala prav razumeti lepoto, ki je doslej še slutili niso ali pa jim je le kot neznan nemir pretresla dušo.

Na vas pojdem. Tam si ustvarim kraljestvo. Če bo to samo mali Liliput. kaj zato! Tudi male stvari so lahko popolne. Popolnost pa je lastnost, ki po nebesih diši.«

Pesem učiteljice

Gredo, gredo,
cela reka jih je.

Skozi leta in leta se vrste
ubogi, nemočni
prosjaki mali.

Prihajajo s praznimi lončki prstenimi,
a očki iskrenimi
pred moj prag.

Med njimi so sivih, umazanih lic.
Na licih so grenke potke solzic,
ki bedo razkrivajo.
A zdravi, rdeči
navadno v sreči
naprej se prerivajo.

Pa vsi gredo s praznimi lončki prstenimi
in očki iskrenimi
k meni na prag:
»Natoči! Natoči!«

O, deca ti moja,
ná, vzemi srce!

Razdéli ga in ga še drugim izrôči!

* *Ljubljana Melikova 84, dr. sc.*

Ana je krajši čas učila na domačem Grosupljem kot volonterka, torej brez plačila, potem sedem let v bližnjem Št. Juriju, nato tri leta v Leskovcu pri Krškem, od leta 1939 pa v Sevnici ob Savi, kjer se je specializirala za pouk duševno prizadetih otrok. Ana je bila v ljubezni nesrečna, a je kljub temu ljubila in med vojno je ustvarjala novo ljubezensko poezijo. Ko so Sevnico zasedli Nemci, sta se s sestro Minko, ki je tudi bila učiteljica, umaknili na domače Grosuplje, kjer je Ana delala v tekstilni tovarni Motvoz in platno.

Nedavno je pri Celjski Mohorjevi družbi izšla antologija slovenske domovinske lirike. Uredil jo je prof. France Pibernik, pomagal pa mu je dr. Joža Mahnič. Žal v tej lepi in pomembni knjigi ni nobene pesmi Ane Gale. Mislim, da je Anina pesem Motiv poletne noči v letu 1942 ena najlepših slovenskih domovinskih pesmi, zato jo tukaj ponatiskujemo:

Motiv poletne noči v letu 1942

Mesec skozi zrele trave tipa,
težko in medeno sope lipa
v noč.

Mesto drobne, sladke prepelice
poje strojnica izza bodeče žice
v žitu.

Sova v vejah se nič več ne laže,
smrt je že v korakih straže
slišati.

In kako je človek stokrat truden
in kako naš svet je stokrat čuden,
ko na vse molči.

Tiho je, ko tujci tla teptajo,
tiho, ko se deklicam smehljajo
črne oči.

Če v solzah se zbira, se razlije,
če se v kletvi, vse razbije
in zdívja.

Enkrat bodo sami maki cveli,
kamni bodo po slovensko peli
kakor jaz.

Pesniška slikanica *Skozi našo vas*

Potem se je domov na Grosuplje zatekla še sestra begunka Francka Perme, vdova s tremi otroki. Najmlajši, Francek, imenovali so ga Nanu, je bil leta 1943 star šest let. Teta Ana ga je poučevala doma snov prvega razreda. Obstaja družinsko izročilo (Nanujeva sestra Anica), da je Ana napisala in naslikala slikanico *Skozi našo vas* prav v tem času za svojega nečaka. V pesmi o brusacu se fantič res imenuje Francek.

Občudovati je treba, da je zmogla ustvarjati otroško umetnost v krutem vojnem času, ko se ji je naglo približevala nasilna smrt, ki jo je slutila. Morda je slikanica *Skozi našo vas*, ki je bila popolnoma

pripravljena za tisk in je edina Anina popolnoma urejena pesniška zbirka, nastala ali nastajala že pred vojno.

Ana je bila hkrati napredna in pobožna. Na Grosupljem in v okolici je delovala za Osvobodilno fronto. Jeseni 1943 je bila zaprta v Ljubljani, kjer so jo prijatelji rešili, da ni bila odpeljana v Nemčijo v taborišče. Toda pahnjena je bila v volčje žrelo v domačem kraju. Ko so jo prišli iskat partizani, naj se umakne, se reši, in si je že oblekla plašč, je sestra zastokala: »Kaj bo pa z očetom in z nami?« Nakar si je Ana premislila, ni odšla k partizanom. Domobranci so jo kmalu aretirali in 8. januarja 1944 je bila ubita v gozdu nad Škofljico. Junija 1944 je družina smela izkopati njene posmrtno ostanke in jih pokopati na grosupeljskem pokopališču.

Po vojni je Anine pesmi in nekaj malega proze ponatiskoval celovski *Naš tednik*. Po mnenju dr. Franceta Vrbinca je objave pripravljaval Anin rojak z Grosupljega Jože Hočevar, ki je delal kot korektor v Mohorjevi tiskarni v Celovcu in je bil literarno sposoben. Podpisani sem več let raziskoval Anino literarno zapuščino in leta 1971 izdal knjigo, ki obsega 275 strani: Ana Gale: *Pesmi, povesti*. V imenu domovine je izdajatelj in založnik Milan Dolgan.

V pričujočo izdajo vključujem tudi dve pesmi, ki ju Ana ni vključila v zbirko *Skozi našo vas*, in sicer *Pesem učiteljice*, pesem o Ani sami, njenem poklicu, ki je izšla v reviji *Vigred* leta 1936, ter lepo otroško pesem v prvi osebi *Nežica modruje*, ki je izšla v *Vrtcu* 1938/39.

Anina literatura je večinoma osebnoizpovedna, a v mladosti se je preizkušala tudi v navzven usmerjenih literarnih oblikah, na primer v sonetnem vencu, romantični povesti, trubadurski epiki po vzoru dubrovniške literature. Potem je prevladala osebna nesreča. Med vojno oblikuje uporniško vsebino v slogu južnoslovanske narodne epike. No, in poleg tega imamo Anino popolnoma navzven obrnjeno lirsko-epsko otroško poezijo.

Anine otroške poezije ni veliko, a je izredno lepa. Motivi so strogo izbrani in domišljeni. Poleg tega je zbirka *Skozi našo vas*, ki obsega 11 besedil, čudovito ilustrirana. Na naslovnici je vas s cerkvijo, vse ostale ilustracije pa so figuralne; izmenjujejo se posamezne figure in skupina figur. Naslovov ni, nadomeščajo jih izbrani, slikovno predstavljeni simbolni predmeti oseb.

Prodajalka češenj »s hribov«. Poglejte, kako zavezana in zapeta je ponosna polnolična Polona!

Mlad frančiškan, ki zbira darove za lačne otroke. Slikovito je oblečen, zraven pa stoji bos pomočnik. Stavba ni razločna, pač pa rdeči rožlin.

Ribničan. Imenitno je predstavljen odločni in izkušeni mož ostrega pogleda.

Cigani in posebno ciganka so tako lepi in prijazni, da ni sledu kakšnega odpora do njih.

Krošnjar Dalmatincec Pajo. Trgovsko zvit, prikazan v profilu, sukničji in kapa sta enake barve.

Izletniška družina (turisti) so odvečni, morda zgubljeni ljudje. Za njimi se ozira mlad vaščan.

Brkat gonjač, prodajalec gosi z rdečim bošnjaškim obuvalom, rdečo kapo, rdečkastim pasom, vrečo in šibo.

Brusač in popravljavec dežnikov in loncev. Ali mu ženska z imenitno naslikanim dežnikom pomaga? Tu je še fantič s strganimi hlačami, ki ga omenja pesem.

Sladoledar, mladenič, vitek, ves v belem, poletno oblečen, nekoliko vsiljiv.

Berač invalid Brnaduč, ki je bil poznan na Grosupljem. Klobuk ima poveznjen čez oko. Tudi ta nosi vrečo. Sliko krasita drevo in cvetica. Ta slika in pesem mi nadvse ugajata.

Cigani

Cigani! Cigani! Cigani!
 Na cesti imajo štiri voze
 kot štiri pisane hiše.
 Visoko gori na kupih sede –
 kakor na senu –
 še više.
 Nimajo dóma,
 domà so povsod.
 Na gmajni postavljajo šotor za plot.
 Črna ciganka Marija
 pa kaže bele zobe,
 cekini ji v kitah cingljajo,
 ko prosit po vasi gre.
 In ziblje se rožasto krilo
 in ruta je rdeča kot mak,
 na rami pa sanja ciganček,
 kako je bel kruhek sladak.

Anine otroške pesmi so napisane v zrelem, samosvojem slogu. Ni sledu kakšnega posnemanja, na primer Otona Župančiča. Izvirne rime so zmerno pomembne. Vendar so verzi večinoma prosti, nevklenjeni, nekateri pa dovršeno pravilni, melodični. Pesnica daje poseben pomen začetni besedi 'ljudje': »najdejo k nam ljudje«. To so zanimivi, nevsakdanji obiskovalci, ki prinašajo v vas živahnost in slikovitost ter imajo svojo dušo. Iščejo zaslužek, dobiček ali pa prosijo za darove. Vas je skorajda napadena, a vseeno zadovoljna s svojimi gosti. Ana ne okleva, da ne bi bili dve pesmi kritično priostreni, vendar je moraliziranje ali poučevanje le izjema, ne pravilo. Pesmi so govorne, nagovorne, pogovorne; vsebinsko, jezikovno in oblikovno razgibane in raznovrstne. Večina pesmi je na koncu duhovito priostrenih ali, kot rečemo, poantiranih. Ne veš, ali bi bolj občudoval rahli dolenjski napev besedil ali karakterizacijo oseb s pomočjo slikovnega gradiva.

Četudi Anina otroška slikanica predstavlja večinoma svet, ki ga več ni, je pesniško učinkovita in potrebna. Treba je poudariti, da naši sedanjí otroci ne potrebujejo le neposredne sodobnosti z vsemi tehničnimi novostmi, ampak jim je potrebno prikazovati tudi kulturo preteklosti. Saj to kulturo in preteklost mnogi slovenski kraji posrečeno oživljajo na posebnih narodopisnih prireditvah. Anini liki iz slikanice bi lahko nastopili kot igralci, ki predstavljajo lep, zanimiv polpretekli svet, v katerem je bilo dosti vedrine, srčne dobrote, strpnosti in modrega razsojanja. In poleg tega so tu učinkovita besedila. Če je Slovenija danes urbanizirana in prave vasi sploh ni ali zamira, jo je tem bolj potrebno ohranjati in oživljati.

Anina zbirka *Skoz našo vas* je narodno označena z začetno sliko v barvah slovenske zastave, sicer pa ni sledu kakršnekoli političnosti. To je čista umetnost, lepota, dobrota. Anina sestra Minka je svojemu nečaku o Anini smrti napisala takole: »Odvedli so jo grdi, hudobni možje. Storili so ji hudo – najhuje ... Zakaj? Najbrž zaradi njene velike dobrote.«

Pismo in spričevalo

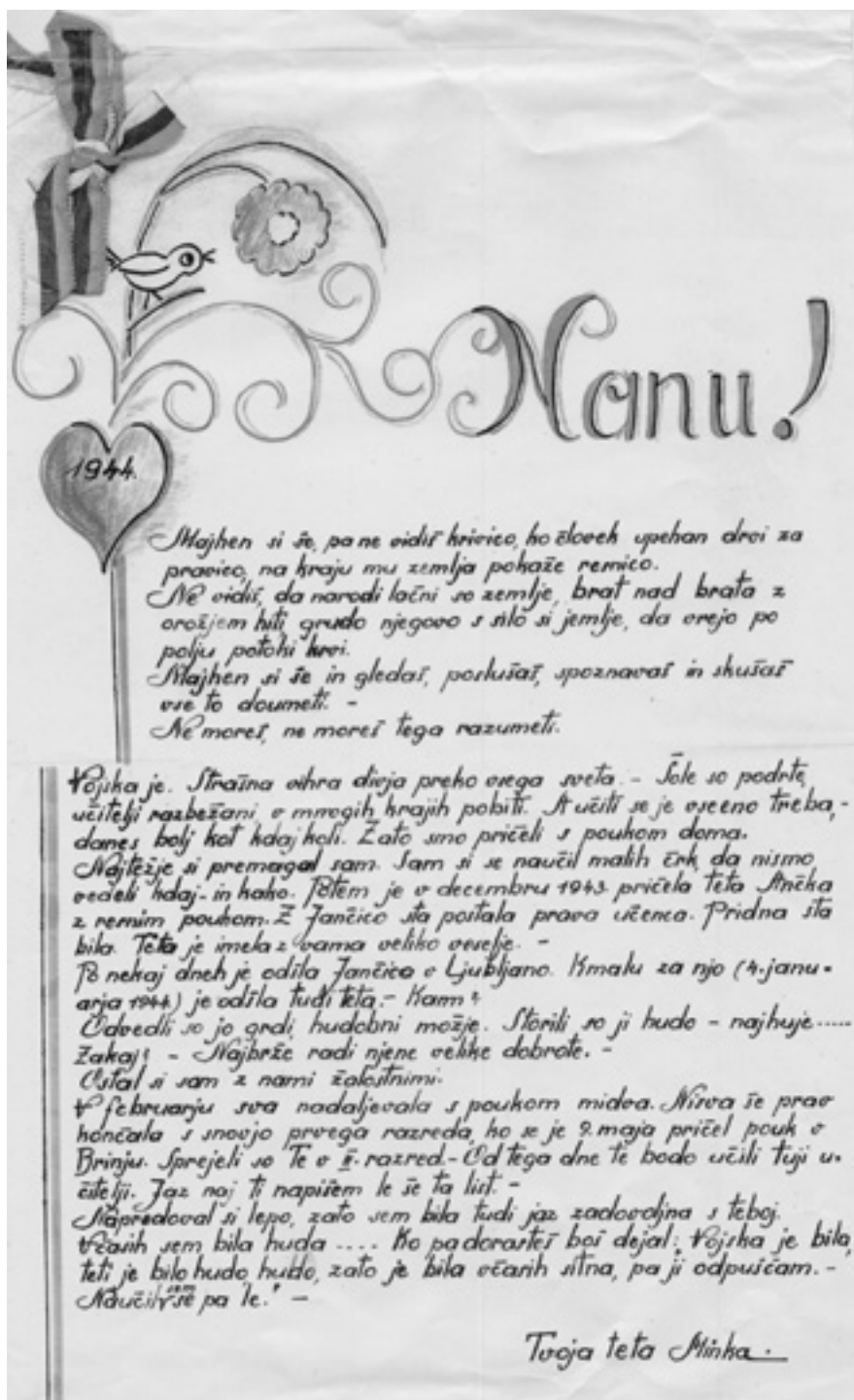
Objavljamo dva zanimiva dokumenta, ki se navezujeta na Ano Gale in njeno najbližje sorodstvo.

Anina starejša sestra Minka, ki je bila tudi učiteljica, je leta 1944 napisala pismo in zasebno spričevalo svojemu nečaku Francu Permetu, ki so ga domači klicali »Nanu« in je bil takrat star 7 let. V pismu Minka spregovori tudi o svoji sestri Ani in njeni žalostni smrti. Pismo je opremljeno s slovensko zastavo – znak pomenljive narodne zavednosti v težkem času.

Franc Perme je bil sin starejše Anine sestre Francke, ki je kot vdova pribežala z otroki domov na Grosuplje iz pregnanstva, v katero so jih pahnili nacisti. Tako so se doma na Grosupljem pri očetu – mati je že prej umrla – znašli trije »otroci«, tri hčere: samski Minka in Ana ter vdova Francka z družino.

Zahvaljujemo se Francu Permetu, da dovoljuje objavo.

PRIHOD FRANCETA PREŠERNA NA KOPANJ

Goran Gluvič*

Prizorišče: župnijsko dvorišče na Kopanju

Osebe:

France Prešeren, 8 let,

Šimen Prešeren, oče,

Jožef Prešeren, stari stric, župnik na Kopanju,

Minka Prešeren, stara mama, gospodinja.

Slišimo prihod kočije.

FRANCE: Oče! Oče! Jaz bi se najrajši vrnil nazaj domov!

ŠIMEN: Zdaj, ko sva na koncu poti, bi se rad vrnil. Eh, ti moj otrok, kakšni viharji se spet podijo v tvoji glavi.

FRANCE: Oče! Tukaj je nekaj narobe!

ŠIMEN: Nekaj narobe? Kaj pa naj bi bilo narobe?

FRANCE: Še ne vem natančno, ampak je prav gotovo nekaj narobe.

ŠIMEN: France, France, spet žlobudraš. Še včeraj si govoril, da nočeš ostati pri meni, da ne boš ne kmet ne voznik, zdaj pa bi rad nazaj domov.

FRANCE: Nisem rekel, da bi se z veseljem vrnil domov, ampak da je tukaj nekaj narobe.

ŠIMEN: Zdaj pa molči, da si spočijem ušesa. Ko se pripeljeva gor, boš takoj stekel v cerkev in se pomolil za zdravo pamet.

FRANCE: Bom ... ampak tu je vseeno nekaj narobe.

ŠIMEN: Narobe, narobe! Da ne slišim več te besede. Še posebej pred starim stricem ne. Kdo ve, kaj si bi mislil.

FRANCE: Prav, oče.

Pripeljeta se na dvorišče, iz župnišča stopi Minka.

MINKA: (*s hitrimi koraki stopi k njima*). Hvaljen Ježus, da sta le srečno prišla in da sta zdrava. (*Objame Franceta.*) Glej ga našega korenjaka, kako je zrastel, od kar sem ga nazadnje videla. Zdaj si pa res že velik fante. Koliko si star?

FRANCE: Decembra bom osem let.

MINKA: O, bog, kako čas beži.

ŠIMEN: (*objame Minko*). Kako ste, mati? Ste zadovoljni pri svojem bratu? Dobro veste, da bi lahko še ostali pri nas. Nihče vas ni podil in nikoli nam niste bili v napoto. Okrog so že začeli opravljati, da je moja žena kriva, da se potikate po svetu.

MINKA: Vem, vse to vem, sin. Toda tudi koristila vam ne bi veliko. Mojemu mlajšemu bratu Jožefu pa sem v veliko pomoč. Že kot starejša sestra sem ga pestovala. Saj veš, ni kaj dosti za razlagat.

Iz župnišča se usuje skupina otrok, ki se lovijo in vpijejo; kmalu začnejo tudi s svojimi igrami.

MINKA: No, pravkar se je končal verouk. Stopim k Jožefu, da mu povem o vajinem prihodu. (*Odide v župnišče.*)

ŠIMON: Poslušaj, France, ko pride stari stric, mu moraš poljubiti roko, tako kot se spodobi.

FRANCE prikima.

JOŽEF: (*stopi iz župnišča in pohiti k Francetu in Šimnu z razširjenimi rokami, Minka hodi tesno za*

* *Pesnik, dramatik in pisatelj, Brezje pri Grosupljem, 100.*

njim). Dobrodošla, dobrodošla! Kako vesel sem, da vaju vidim. (*Se ustavi na pol poti, tudi Minka za njegovim hrbtom.*) Minka, kolikokrat sem ti že rekel, da mi ne hodi za petami! (*Minka se užaljeno namuzne.*) Kolikokrat! Kolikokrat sem ti že povedal, da nisem star eno leto, da sem star več kot petdeset in da znam zelo dobro hodit in ne bom obrisal po tleh. Obrni se, pojdi v kuhinjo in prinesi kaj za pod zob. Gosta sta lačna, jaz pa tudi. No, no, pojdi.

MINKA odide.

JOŽEF: (*stopi k Šimnu in se rokuje*). Minki sem za vse hvaležen, toda zdi se mi, da me ima za enoletnega otroka, ki ga je treba nenehno pestovati. Če ne bi bil tako visok, bi me res najbrž še nosila po župnišču. (*Se obrne k Francetu.*) Torej si ti tisti korenjak, ki ne bi ostal doma, ki ne bi oral, sejal in vozaril po slovenskih pokrajinah.

ŠIMEN: France, pozdravi starega strica.

FRANCE ga hoče prijeti za roko in poljubiti.

JOŽEF: (*izmakne roko in ga potrepnja po ramenu*). Pusti to. Rajši se pojdi igrat z otroki. (*Se obrne k otrokom.*) Otroci, posluh! (*Otroci se umirijo.*) Ta fant je moj pranečak in ime mu je France. Veselilo bi me, če bi ga sprejeli medse in mu pokazali nekaj svojih iger.

France se počasi približa otrokom, ki ga trepljajo po rami in vključijo v igro, ki jo trenutno igrajo. France ne pokaže velikega zanimanja za igro, vendar se vseeno igra. Čez čas se izmuzne, hodi okrog in si ogleduje pokrajino z vseh strani.

JOŽEF: Šimen, sediva za tisto mizo. (*Sedeta.*) Kako je na Deželi? Pripoveduj.

ŠIMEN: (*skomigne.*) Bom, vendar ... (*Se obotavlja, da bi nekaj povedal.*) Z vsem spoštovanjem, stric, toda ... Ne vem, kako bi rekel ...

JOŽEF: Že razumem. Ne želiš reči, da se mi ne bi zameril. Te moti, ker Francetu nisem dovolil, da mi poljubi roko?

ŠIMEN: Ja. Ni mi všeč. Vem, da ste vi, stric Jožef, kako naj rečem, bolj svobodnega duha, kakor temu pravijo, toda fant rabi red in trdo roko.

JOŽEF: (*odmahne z roko*). Naj te nič ne skrbi, Šimen. Če je fant tako bister in radoveden, kot si mi pravil, bo prav bistrost in radovednost najbolj trda roka in najbolj skrben red, verjemi mi. Poglej tiste otroke. Stotine in stotine takih sem poučeval in vem, kaj govorim.

Medtem Minka prinese pladenj z jedjo in pijačo, ga postavi na mizo in hoče oditi.

JOŽEF: Kam pa, Minka? Ne boš prisedla?

MINKA: V kuhinjo grem. Veliko dela me čaka.

JOŽEF: Delo ti že ne bo ušlo. Še nikomur ni. Pridi in sedi.

MINKA: (*se obotavlja*). Se ne spodobi ...

JOŽEF: Aha, si spet jezna name?

MINKA: Le skrbim zate po najboljših močeh ...

JOŽEF: Pusti to in prisedi. Saj ti sin ne prihaja vsak dan na obisk. (*Namigne Šimnu, naj tudi on kaj pove.*) Kaj ne, Šimen?

ŠIMEN: Sedite, mati, prosim vas.

MINKA: No, pa bom na kratko prisedla. Natočila bom vina. (*Natoči.*)

JOŽEF: No, pa na zdravje. (*Nazdravijo in spijejo.*) Če Dolenjci imajo kaj dobrega, potem je to prav gotovo vino, kaj ne, Minka?

MINKA veselo prikima in si z roko obriše usta.

JOŽEF: No, zdaj pa nareži. (*Minka se loti dela z jedmi, še prej pa natoči vino v kozarce.*) Šimen, tvoja mati je postala prava Dolenjka. Sicer pa je znano, da kamor jo vržeš, se postavi na noge.

MINKA: (*hudomušno*). Jožef, nehaj.

JOŽEF: (*Šimnu*). No, zdaj mi pa povej, kako je na Deželi.

ŠIMEN: Kaj naj povem? Soldati hodijo mimo, živimo v strahu.

JOŽEF: Ja, nobena vojska ni prinesla nič dobrega. (*Pomisli.*) Ali pa je, kdo ve.

MINKA: (*se medtem ozira po otrocih*). Kje pa je France? Nič ga ne vidim.

Ozreta se tudi Šimen in Jožef.

ŠIMEN: (*vstane, zaskrbljen je*). Mulec! Še dobro ni prišel, pa se je že začel potepati.

MINKA: (*vstane*). Pusti, Šimen, ga bom jaz poiskala. (*Stopi k otrokom in jih sprašuje, kje je France; otroci skomigajo.*)

JOŽEF: (*Šimnu*). Sedi. Saj si sam trdil, da je radoveden.

ŠIMEN: (*sede*). Nikoli se ne zanima za otroške igre. Po cele dneve blodi po tratih in pašnikih, spušča se po savskih strugah in pleza po hribih. Da ne govorim, kaj vse žlobudra? Pred časom je izjavil, da bo cesar. Z najstarejšo sestro se je prepiral, češ da bo tak gospod, da mu bodo na pogrebu s kanoni na čast streljali. Zadnjič je tekel za soldati in jih prosil, naj ga vzamejo s sabo. Komaj sem ga zadrževal. Cvilil je in vpil: Soldat bom! Soldat bom! Ko se je pomiril, sem ga vprašal, zakaj pa bi bil rad soldat, pa mi je odvrnil: Ker tako lepo pojejo, pri nas pa je tako tiho.

JOŽEF: (*se zakrohota*). Ta fantič ni od muh! Ne, ni! (*Se zresni.*) Ampak ne skrbi, Šimen, naučil ga bom brati in pisati, potem pa bodo knjige njegova trata in pašniki. Verjemi mi. Pa še to. Gospod bo postal.

ŠIMEN: Ko sva prispela tu doli pod hribom, je že hotel nazaj domov!

JOŽEF: Otrok je. Otroke takoj zagradi domotožje.

ŠIMEN: Zdi se mi, da ni to. Nekaj ga je prestrašilo.

JOŽEF: Kaj neki?

ŠIMEN: Ne vem. Začel je trditi, da je tukaj nekaj narobe.

JOŽEF: Narobe? Kaj pa?

ŠIMEN: Ni povedal. Rekel je, da še ne ve, da pa bo kmalu ugotovil. No, vidite, stric Jožef, s kakšnim sinom imam opraviti. Še čarovnik bo postal.

JOŽEF: (*odmahne z roko in se zasmeye*). Kakšen čarovnik neki! Ampak zdaj pa tudi mene firbec matra, kaj se malemu Francetu zdi narobe tu na Kopanju?

MINKA: (*pripelje Franceta, držeč ga za roko*). Ni bil daleč. Za obzidjem sem ga našla.

ŠIMEN: France, kaj si počel tam?

FRANCE: Ogledoval sem si okolico.

ŠIMEN: Zakaj se nisi igral z otroki, kot ti je stric ukazal?

FRANCE: Tiste igre niso tako zanimive, kot je zanimiva okolica.

JOŽEF: No, France, prisedi in prigrizni.

FRANCE sede in hoče vzeti kruh.

JOŽEF: Preden pa se lotiš jedi, mi povej, kakšna se ti zdi okolica.

FRANCE: (*se obotavlja*). Ne vem ... zanimiva.

JOŽEF: Kaj ti ni všeč?

FRANCE: To že, ampak ... (*Obmolkne in pogleda očeta.*)

JOŽEF: Kaj, ampak? Ti je ali ti ni všeč?

ŠIMEN: Kar povej, kar si meni žlobudral, ko sva prihajala.

FRANCE: Gospod stric, tu je nekaj narobe.

MINKA: (*se prekriza*). Ježuš Marija! Kaj pa govoriš, otrok?

JOŽEF: Minka, prosim te. Za vsako reč se ti res ni treba križati.

ŠIMEN: Ali si že ugotovil, kaj je narobe?

FRANCE: Zdaj, ko sem si podrobno ogledal okolico, vem.

JOŽEF: (*se hudomušno čudi*). No, mladi mož, bi nam hotel izdati skrivnost in povedati, kaj je narobe. Morda bo pa v naših močeh, da to tudi lahko popravimo. No, kar z besedo na dan.

FRANCE: Jezera ni, otok pa je. Otok je, jezera pa ni.

Jožef, Šimen in Minka se spogledujejo.

ŠIMEN. No, kaj sem govoril. Tako ti useka, da ne veš, ali bi mu izprašil hlače ali pa se smejal.

JOŽEF: Dobro, France, praviš, otok je, jezera pa ni. Sedaj pa bodi bolj natančen, vsaj tako, kot si si natančno ogledal okolico.

FRANCE: Zakaj ste dovolili, da jezero odteče?

JOŽEF: Kakšno jezero? (*Minka se hoče prekrižati, a jo strogo pogleda.*) Minka, prosim te. (*Francetu.*) No, povej, kakšno jezero?

FRANCE: Jezero, ki je stalo okrog Kopanja.

JOŽEF: Da je okrog Kopanja stalo jezero? To prvič slišim. Kdo ti je pa to rekel?

FRANCE: Nihče.

JOŽEF: Aha, nihče. Kako potem veš, da je tod okoli nekoč stalo jezero?

FRANCE: Ko sva se z očetom peljala in mi je od daleč pokazal Kopanj, sem takoj vedel, da je tu nekaj narobe. Zdaj sem ugotovil, da zaradi jezera, ki ga ni.

JOŽEF: (*si pogladi lase in pogleda Šimna, ki skomigne*). Zagledal si Kopanj in si kmalu ugotovil, da je tu bilo nekoč jezero. Kar tako? Naenkrat, kaj?

FRANCE prikima in seže po kruhu.

JOŽEF: Počakaj, počakaj še malo. Najprej morava to tvojo trditev razvozlati do konca. Po čem sklepaš, da bi bilo tu nekoč jezero?

FRANCE: Okoli so hribi, na sredi je hrib Kopanj in vse zgleda kot Blejsko jezero, le da ni jezerske vode.

JOŽEF: Ta pa je iz trte zvita. No, zdaj si pa postrezi, fant.

FRANCE vzame kruh in jé, s časoma začne zehati, se nasloni na mizo in zaspi.

Kopanj s poplavnim jezerom. Foto: Marjan Šircelj, 1998.

JOŽEF: (*vstane, se sprehodi in si ogleduje naokoli*). Hm, kot Blejsko jezero brez jezernice. Da imamo župnišče na otoku in ne na hribu, na to sploh nisem pomislil. Hrib sicer je, vendar je tudi otok. Ko pridejo hude poplave, ki ne poplavijo le Radenskega polja, pač pa sežejo tudi do Račne, potem je zares otok. Pa še cerkev je posvečena Mariji tako kot na Blejskem otoku. (*Se vrne za mizo.*) Šimen, tvoj fant pa zna opazovati in domišljija bruha iz njega kot slap pri Savici na pomlad.

ŠIMEN: Vem, stric Jožef, vem, tako močno bruha, da me je včasih kar strah. Hvaležen sem vam, da ste ga sprejeli v uk.

JOŽEF: Ne, Šimen, jaz bi moral biti hvaležen tebi, da si me prosil, če ga vzamem v uk. Od kar so me premestili sem na Kopanj, nisem imel pravega sogovornika. Zdaj sem ga dobil. Vidim, da bo z njim zabavno in kratkočasno. (*Se ozre proti Francetu, ki že spi.*) Poglej ga, zaspal je.

ŠIMEN: Utrujen je od poti. Kaj ne bi bil, še jaz sem.

JOŽEF: Šimen, odnesi ga v posteljo. Minka ti bo pokazala, kam. Naspita se.

Šimen vzame Franceta v naročje in ga odnese do vhoda v župnišče. Minka se ne premakne.

JOŽEF: No, Minka, ali jima ne boš pokazala sobe?

MINKA: Kar ti jima pokaži, ker sem jaz dolgočasna in nisem prava sogovornica.

JOŽEF: (*jo hudomušno pogleda*). Minka, ti si moja najstarejša sestra, ki me je pestovala, mi pela pesmi, brisala smrkav nos in me včasih za ušesa, ko sem bil še majhen. Nekaj podobnega počneš tudi zdaj in sploh ni dolgčas. Glede nerganja pa si prava sogovornica.

MINKA: No, ne vem natančno, kaj si povedal, vendar se mi zdi prepričljivo. (*Odide za Šimnom in Francetom.*) Stopita za mano.

Vstopijo v župnišče.

JOŽEF: (sam za mizo si natoči vino v kozarec.) Ta Ribčev France ... Morda pa bo res cesar, kot trdi ... Vprašanje je le, v kakšne pokrajine bo zavihtel svoj meč domišljije ...

Konec

Dramski prizor Prihod Franceta Prešerna na Kopanj so ob 200-letnici bivanja malega Franceta Prešerna pri očetovem stricu župniku 21. septembra 2008 na Kopanju igrali: Luka Zagorc – Franceta Prešerna, Lojze Potočnik – očeta Šimna Prešerna, Gašper Jarni – starega strica župnika Jožefa Prešerna in Jožica Perko – staro mamo Minko Prešeren. Uprizoritev je režirala Simona Zorc Ramovš.

LIK IN DELO LOUISA ADAMIČA

Jakob Müller*

23. marca 1898 se je v Prapročah blizu Grosupljega rodil Lojze Adamič, ki je kot 14 let star fant s 4 razredi osnovne šole in 2 razredoma gimnazije decembra leta 1912 odšel v Združene države Amerike, tam kmalu postal Louis Adamic, na začetku 30. let prejšnjega stoletja pa zablestel kot eden najvidnejših in najuspešnejših ameriških in ne samo ameriških pisateljev. Njegova druga knjiga *Laughing in the Jungle, Smeh v džungli* (1932) je literarizirana avtobiografija ameriškega priseljenca, še bolj pa panorama ameriške civilizacijske in družbene džungle, dežele nenehnih sprememb, socialnih nasprotij visoko razvite družbe, naroda narodov, dežela ustvarjalne svobodnosti in sanj o uspehu, dežela mozaika individualnih zgodb.

Za svoj prvi roman *Dynamite* (1931) in za *Smeh v džungli* (1932) je dobil Guggenheimovo štipendijo, s katero je še istega leta 1932 obiskal – po dobrih 19 letih – svojo rodno deželo, tedaj del unitaristične, v nasilno narodno enotnost diktirane Jugoslavije. Pisatelja Louisa Adamiča so vedno zanimali konkretni ljudje, njihove predstave in vizije, njihovo življenje in energija, njihova upornost in ustvarjalnost, enako pa so ga zanimale tudi velike narodne in družbene skupnosti. S svojimi vprašanji o teh temah in s svojimi informacijami o ameriški družbi je v Sloveniji pa tudi drugod po Jugoslaviji ob svojem prvem obisku vzbudil veliko medijsko in politično pozornost. Najboljše glave so želele govoriti s simpatičnim, podjetnim, radoznalim Louisom. V Sloveniji, takrat Dravski banovini, se je sestal z mnogimi pomembnimi pisatelji, umetniki, uredniki in znanstveniki. S svojo vitalnostjo, sproščenostjo, narodno odprtostjo in širino zanimanja je prevzel zlasti Otona Župančiča, ki je o njem zapisal: »Velik pisatelj svetovne mere, tak, ob katerih narod nanovo izmeri svoja bistvena vprašanja.« In Župančič je napisal esej *Adamič in slovenstvo* (1932), ki je pri slovenski liberalni inteligenci sprožil krizo pojmovanja oz. utemeljevanja narodne identitete. V Ljubljani se je Adamič sestal tudi z ilegalnimi komunističnimi voditelji: Dušanom Kermavnerjem, Edvardom Kardeljem, Borisom Kidričem, ki so mu pripovedovali o brutalnih zasliševalnih postopkih jugoslovanske policije. Med 10-mesečnim bivanjem je obiskal celo Jugoslavijo: Črno Goro, Kosovo, Makedonijo, Bosno in Hercegovino, Hrvaško, Beograd. Povsod se je sestajal in razpravljal z eminentnimi pisatelji, novinarji, umetniki in političnimi, zlasti protirežimskimi voditelji, sprejel pa ga je tudi kralj Aleksander. Leto dni po vrnitvi v ZDA je izšla Adamičeva knjiga *The Native's Return* (1934), *Vrnitev v rodni kraj*, ki je doživela izjemen uspeh: po mreži nekega knjižnega kluba je bilo v nekaj tednih prodanih 70.000 izvodov. Istega leta je bil v atentatu umorjen tudi kralj Aleksander, kar je aktualnost knjige še povečalo. Z njo je Louis Adamič odprl svojo drugo veliko temo: Jugoslavijo, večnarodno, v primerjavi z Ameriko duhovno arhaično, gospodarsko zaostalo in v diktaturo ukleščeno državo, na katero je bil biografsko in pisateljsko navezan, zato ji je bil pripravljen pomagati v smeri razvoja v komunizem.

Pisateljska dela Louisa Adamiča temeljijo na treh osnovah: na tematski objektivnosti oz. dokumentarnosti, na osebni izkušnji, zlasti avtobiografski, in na literarnožurnalistični obdelavi, prirejanju, aranžiranju stvarnosti in avtobiografskosti z namenom, da bi imela ideja, temeljno sporočilo knjige, članka, besedila čim večji učinek. Ali kot je zapisal literarni zgodovinar akademik Boris Paternu: »Adamičeva proza je med mislijo in podobo, med dokumentom in fikcijo, med publicistiko in literaturo. Celo pri pisanju spominskih del /.../ Adamič močno presega kronikalno reprodukcijo stvari. Življenjsko gradivo namešča ali predeluje tako, da izkustveno resničnost premika v območje svobodne literarne fikcije.« Literarizacijo dosega Adamič s prioblikovanjem močnih, jasnih, kratkih zgodb, s prodornimi in sugestivnimi portreti oseb, z učinkovitim komponiranjem večjih pripovednih sklopov pa tudi s prisodobno in metaforo, ki jo rad tudi razloži, da bi čim bolj učinkovala. Vse te vplivajske

* 1290 Grosuplje, Jakhlova 14A.

sestavine deloma res izvirajo iz Adamičeve izpostavljenosti knjižnemu trgu, – živel je zlasti od prodaje svojih knjig in na to odvisnost, podrejenost knjižnemu trgu je svoje informatorje oz. intervjuvance večkrat tudi sam opozarjal. Vendar imajo perlokucijske, prepričevalne sestavine njegovega pisateljskega postopka tudi globlje, osebne razloge: Louis Adamič je bil namreč človek, ki je hotel vplivati na bralce, na javno mnenje, prizadeval si je vplivati na družbene, politične in državne odločitve. Ali kot je leta 2003 zapisal veliki Adamičev občudovalec in razlagalec Dan Shiffman, strokovnjak za ameriške študije: »Adamič dramtizira, da bi vzpodbujal k večji socialni in politični odgovornosti.«

Pisateljski portret Louisa Adamiča. Foto: S. Balkin. Manuscripts Division. Princeton University Library, New Jersey, USA.

Prvo veliko tematsko polje Adamičevega pisanja je ameriška družbena in socialna problematika. Louis Adamič ni pisatelj intimist in esteta, temveč pisatelj, ki z množico posameznikov v množici dogodkov popisuje, raziskuje in diagnosticira ameriško civilizacijo, vzgona njenega razvoja in dimenzije njene zindividualiziranosti. Posebno pozornost posveča tudi delavcem, socialnim krivicam in izkoriščanju. Adamič sam piše, da je imel trde socialne izkušnje pri težkih gradbenih delih, na cestah, koruznih poljih, po pristaniščih, v avtomobilski tovarni, v svilarni, na trgovskih ladjah pa tudi v ameriški vojski. V teh bolj verjetnih kot dejanskih izkušnjah se je dotikal eksistenčnega dna, še bolj pa je odkrival Ameriko. Sorazmerno kmalu – po dobrem desetletju – se je materialno stabiliziral, sredi 30-tih pa etaliral kot nacionalno znan pisatelj s solidnimi dohodki in visokimi kulturnimi, administrativnimi in kmalu tudi državniškimi znanstvi. Njegov odnos do delavstva, lastnikov podjetij in sindikalnih voditeljev je moral biti še globlje zasidran v Adamičevi osebnosti: bil je povezan z njegovim občutkom za demokracijo in jasno usmerjeno vizijo pravičnosti. Seveda pa so bila 20. in 30. leta tudi čas nastanka in obstajanja Sovjetske zveze, prve proletarske države na svetu, in nanjo je gledal z občudovanjem, na marksizem pa z veliko naklonjenostjo. Bila pa so ta leta tudi leta hude gospodarske krize v ZDA in velike brezposelnosti.

Socialno tematiko je Louis Adamič odprl že leta 1926 s prevodom Cankarjevega Hlapca Jerneja, *Yerney's Justice*, individualnega maščevalca sistemske krivice in gluhosti, nepripravljenosti družbenih institucij, da bi krivico odpravile, nato pa s svojo prvo pomembnejšo knjigo *Dynamite, Dinamit*, ki je izšla leta 1931. V njej tematizira boj med delavskimi sindikati in lastniki podjetij, ki se je bil v ZDA izrodil v terorizem in gangsterstvo. Kakšen odnos je Adamič tedaj imel do delavskega boja, ki se poslužuje nasilja in celo umorov, povejo naslednje besede: »Organiziran terorizem v tistem času in

prostoru je bil povsem naraven.«

V naslednjih delih, v *Smehu v džungli* in v *Moji Ameriki*, je njegovo razumevanje in sprejemanje delavskega nasilja sicer uplahnilo, večkrat je tudi izrecno poudaril, da marksizem v ZDA nima možnosti za uspeh, ameriška družba je preveč individualistična in sanje vseh, tudi delavcev, o osebnem uspehu so premočne in preveč razširjene, zato je Adamič začel zagovarjati sindikalna pogajanja, minimalno plačo, skrajšanje delovnega časa in izobraževanje delavcev. Glede zadnje zahteve presega celo sindikalistične programe današnjih dni. Kolektivistično idejo, povezano z revolucijo, pa je kot temelj za gospodarski razvoj in demokracijo ohranil za svojo staro domovino.

Druga velika tema pisatelja Louisa Adamiča so priseljske usode in skupnostih v ZDA. O priseljencah je tudi predaval po številnih krajih ZDA. Tako so nastale knjige *My America 1938 (Moja Amerika)*, *From Many Lands (1940)*, *Iz mnogih dežel*, *What's Your Name, Kako vam je ime (1942)* in *A Nation of Nations (1945)*, *Narod narodov*. V teh knjigah je vzpodbujal samozavest in ponos priseljencev, temelječ na njihovem delu za ameriško civilizacijo, vendar je etnično zavest presegal s kulturnim pluralizmom in končnim idealom individualnega samouresničevanja. Tako piše: »Zavedajmo se, da je v vsak nebotičnik, v vsak most, v vsako cesto in v železnico vgrajena naša moč in naša kri, v vso to veličino pa vgrajena tudi naša pravica za enakopravnost v ameriški družbi«. Vendar sta mu bila samozavest in enakopravnost predvsem osnova in pogoj, da se posamezniki vključijo v družbo in jo v medsebojnem sodelovanju obogatijo in razvijajo. Adamič je bil, kot piše Dan Shiffman, zagovornik kohezivne, notranje povezane družbe, ki bo spoštovala različna izkustva etničnih skupin in raznolikih posameznikov znotraj teh skupin. Izpostavljal je pomen samospoštovanja posameznikove kulturne dediščine in bil prepričan, da bi morali Američani črpati navdih in energijo iz različnih kulturnih tradicij, ne da bi se pustili omejevati kateri koli izmed njih in ne da bi ohranjali svojo izvorno identiteto.

Med drugo svetovno vojno se v Adamičevem pisateljskem opusu ponovno razpre njegova tretja velika tema: Jugoslavija. Že leta 1939 je pozval ameriške Slovencev, naj podprejo slovenske kulturnike, ki bi zaradi okupacije morali zapustiti domovino. Leta 1942 je sodeloval pri organiziranju slovenskega kongresa, ki je združil vse v Ameriki delujoče slovenske organizacije, leta 1943 pa je postal predsednik južnoslovenskega odbora za podporo domovini in vseskozi pozival ameriškega predsednika, naj gmotno in z orožjem podpira boj jugoslovanski partizanskih enot proti okupatorjem. Leta 1943 je izdal knjigo *My Native Land, Moja rodna dežela*, v kateri je poročal o boju partizanov, nemškem pokolu v Dražgošah in Kragujevcu, o srbskih četnikih, Osvobodilni fronti, likvidacijah partizanskih nasprotnikov, o jugoslovanski zgodovini ter objavil vrsto portretov ljudi, s katerimi se je seznanil ob svojem obisku v Jugoslaviji leta 1932, vse zato, da bi pridobil ameriško javno mnenje in državno oblast za podporo partizanskemu boju.

Za prodornost in odkritost Louisa Adamiča je zelo značilno, da so tudi v knjigi *My Native Land*, v kateri je temeljni namen knjige kot celote zelo tendenčen, nekateri presenetljivi zapisi. Borisa Kidriča, komunista, ki je bil dejanski vodja OF, je Adamič spoznal ob svojem prvem obisku dobrih deset let poprej, je okarakteriziral tudi s temile lastnostmi: »Ko sem poslušal, opazujoč njegov obraz, sem vedel, da zna biti neznanško premeten, drzen, žilav, brezobziren. ... In razodeval je moralno stališče, ki je bilo s krščansko-meščanskega gledišča enako popolnemu pomanjkanju morale. Za stvar je bil pripravljen storiti karkoli.«

Navedene besede lahko razumemo kot psihološko globok, prodoren uvid, kot intuicijo, glede na celoto obnebe knjige pa tudi glede na nadaljnje Adamičevo razumevanje revolucije in njenih voditeljev pa jih nikakor ne moremo razlagati kot kakršen koli kritični zadržek.

Leta 1948 je nastal spor med vodstvom mednarodnega komunističnega gibanja s sedežem v Beogradu in Titom. Adamič je še izpred vojne poznal mnoge od novih jugoslovanskih voditeljev, ki so ga ob obisku leta 1949 odprtih rok sprejeli: Ameriki, svetu bo povedal novo resnico. Pogovarjal se je z njimi in z mnogimi navadnimi ljudmi ter nabral na stotine dejstev ob začetku nove zgodovine, na stotine spominov, življenjskih zgodb, podatkov o medvojnih zločinih in povojnih velikih revolucijskih ukrepih. Po vrnitvi v ZDA jih je zbral v knjigi z naslovom *The Eagle and the Roots, Orel in korenine*. Dogodki, dejstva, osebe so popisane jasno, toda usmerjeno: Tito in komunisti z naklonjenostjo in

občudovanjem, nasprotniki partizanov in Cerkev z obsojanjem in gnusom. Vendar izredno obsežne knjige (nad 2000 strani) ni dokončal: septembra 1951 so ga v njegovi goreči hiši oz. garaži našli ustreljenega. Preiskava je ugotovila samomor, vendar uradni razlagi malokdo verjame. V zadnjem letu življenja je Louis Adamič sam večkrat pisal in pripovedoval, da mu grozijo, nekajkrat so ga menda tudi telesno napadli. Zato nekateri zgodovinarji njegovo smrt povezujejo z njegovo zadnjo knjigo, v kateri pa je obračunaval tudi z ameriškim mccarthysmom. Knjiga je v Ameriki izšla prvo leto po njegovi smrti (1952), prevedena v slovenščino pa šele 18 let pozneje, vendar brez več sto strani, ki obravnavajo ameriško problematiko.

Adamič je nedvomno občudoval komunistično revolucijo. Nekje v knjigi pravi, da je Jugoslavija izredna država. Intenziteta njenega revolucionarnega tempa je skorajda nepojmljiva, jugoslovanska revolucija je bleščeč podvig. Revolucijo je pojmoval kot način, s katerim bodo gospodarsko zaostale države, kot je Jugoslavija, dohitele ZDA, razvito zaradi industrijske revolucije. Verjel je, da je revolucija pot v pravo demokracijo in svobodo in občudoval njene voditelje. Vendar je med njimi in avtorjem nedvomno prišlo do velike zamere. Kaj je opisovane voditelje tako zelo motilo, še ni bilo dovolj jasno popisano, vsekakor pa jih ni motil Adamičev načelni pozitivni odnos do revolucije. Po besedah brata dr. Franceta Adamiča pa ob Louisovi smrti nobeden od jugoslovanskih in slovenskih državnih in partijskih voditeljev niti Louisovi materi ni izrekel sožalja, njega, Franceta, pa so poklicali na slovenski Izvršni svet in mu dali podpisati izjavo, da je vse denarno premoženje Louisa Adamiča v Ameriki last Federativne ljudske republike Jugoslavije.

Louis Adamič je ameriški pisatelj, ki je zlasti v svojih publicističnih, literarnožurnalističnih delih ustvaril široko panoramo svoje dobe, po avtobiografskih sestavinah in po tematiki in smislu nekaterih svojih knjig pa je tudi slovenski pisatelj. Vsekakor so Adamičeve knjige pomemben in zanimiv družbeni in osebni dokument časov in ljudi in take bodo vedno ostale.

ZAGORIŠKI FANTJE

Alojz Erčulj*

Kraj in ljudje

Vas Zagorica, ena izmed dvanajstih dobrepoljskih vasi, leži na vzhodni strani doline, v sosesčini Male vasi, Podgorice in Bruhanje vasi. Vzhodno od vasi se dviga dokaj strma reber, ki se nadaljuje v hrib z imenom Planski vrh, ki je najvišji na tej strani doline. Na severozahodni strani popotniku pogled na vas zakriva grič Gorica. Na obrobju vasi so njive, ki prehajajo v travnike. Vas s petdesetimi hišami leži ob vaški cesti in je dolga dober kilometer. Cesta v vas vodi z Vidma – središča Dobrepoljske doline – čez vas Podgorica in ob obrobju griča Gorica. Hiše so v glavnem postavljene pravokotno na os vaške ceste, s pročeljem obrnjene proti cesti. Strnjeno vaško naselje je kar nekajkrat pretrgano z vmesnimi prostorskimi prazninami, kar daje vtis razvlečenosti.

Med dvema mogočnima lipama na začetku vasi stoji kapelica z Marijinim kipom. V vasi sta še dve znamenji – bogca, ki sta bila postavljena v spomin na tragične dogodke v preteklosti. Na spodnjem delu vasi je bilo včasih vodno zajetje za napajanja živine, domačini so ga imenovali luža. Sedaj je na Luži, ime se je še obdržalo, urejen prostor za vaške potrebe.

Že od nekdanj se je vas delila na Gornji konec, Spodnji konec in Kozji rep. Slednji je del vasi ob potu, ki pelje proti logom, pravokotno na smer glavne vaške poti. Ime Kozji rep je menda nastalo zato, ker so v tem delu živeli revnejši vaščani, ki so se ukvarjali s kozjerejo. Kljub različnim imenom so bili vaščani v različnih, včasih nepredvidljivih okoliščinah vedno složni in jih razlike niso razdvajale.

Glavne gospodarske panoge, ki so služile kot vir preživetja prebivalcev Dobrepoljske doline do obdobja po drugi svetovni vojni, so bile poljedelstvo, živinoreja in gozdarstvo. Iz umestitve vasi Zagorica v Dobrepoljski dolini je razvidno, da je bilo vaške zemlje premalo, da bi lahko preživela vse. V vasi je bilo takrat le nekaj večjih kmetov pa veliko majhnih kmetov in veliko kajzarjev, ki so imeli le borna bivališča in pridne roke. Kajzarji so bili revni vaščani, ki so prebivali v lesenih hišah, imenovanih kajže, in niso imeli svoje zemlje, da bi si na njej lahko pridelali hrano, potrebno za preživetje.

V splošnem je bil socialni položaj prebivalcev zelo težak. Preživljali so se na različne načine. Nabirali so razna zelišča in gozdne sadeže, ki so jih tudi prodajali. Nekateri so se ukvarjali z rezbarstvom in z divjim lovom. Rezbarji so izdelovali bogce za v hišni kot in lesene igrače za otroke (konjičke, punčke, raglje ...). Možnosti za zaslužek in preživetje so iskali v bližnji in daljni okolici, nekateri pa tudi v oddaljenih krajih. Služili so pri bogatih kmetih in v mestih pri bogatih meščanih, pogosto pa so možje in fantje v zimskem času hodili tudi na Hrvaško, kjer so delali v gozdovih. Nekateri so hodili tudi na Dunaj, kjer so pekli in prodajali kostanj. Pogostost prihajanja domov je bila odvisna od oddaljenosti kraja, kjer so si služili kruh.

Razumljivo je, da so ljudje iz različnih krajev poleg materialnih dobrin v domače kraje prinašali tudi navade, običaje in pesmi. Morda je prav šibka socialna raven prebivalcev Zagorice, ki je silila ljudi po svetu »s trebuhom za kruhom«, tudi pripomogla, da se je v vasi ohranilo veliko pesmi in običajev, ki so jih ljudje s poslušom za glasbo in za dediščino prednikov skrbno negovali in ohranjali. Prebivalcem naše vasi je bilo dano tudi to, da je bilo veliko vaščanov večjih lepega petja. Ta dar so nam priznavali tudi drugi Dobrepoljci. Še kot otrok sem večkrat slišal očetove prijatelje zatrjevati: »Ja, Zagoričani pa ste pevci!« Zdelo se mi je lepo, nisem pa si mislil, da bo kdaj take hvale deležna tudi naša generacija.

* Univerzitetni diplomirani inženir gradbeništva; Zagorica 2 a, 1312 Videm - Dobrepolje.

Nastanek pevske skupine

Začelo se je 1948. leta, traja pa vse do današnjih dni. Takrat je bila v naši vasi ohcet pri Lovšetovih. V želji, da bi na ohceti ženinu in nevesti kar se da ubrano zapeli obredne pesmi, je Janez Kralj, po domače Vintarjev Ivan, zbral nekaj vrstnikov s poslušom in veseljem do petja. V času pred ohcetjo so se fantje nekajkrat zbrali in prepeli obredne pesmi. Kmalu je bil njihov trud poplačan. Na ohceti so ubrano zapeli v veliko zadovoljstvo ženina, neveste in svatov. Zadovoljni so bili tudi ostali vaški fantje, še najbolj pa sami pevci, ki so jim bile predhodne vaje prijateljsko druženje, lepo zapete pesmi pa balzam za dušo. Takrat je v pevcih vzknila želja in za njo sklep, da bodo z druženjem in s petjem nadaljevali. Že ljudski pregovor pravi, da seže dober glas v deveto vas. Tako se je hitro širila novica o dobrih pevcih iz Zagorice. Vabili so jih na razne prireditve v Dobropoljski dolini in tudi v druge kraje.

Fantje so se vedno radi spominjali dogodkov ob prihodu vaščana Janeza Germa iz Amerike. Pozdravit ga je prišla cela vas, nato pa je bilo veliko slavlje, na katero so bili povabljeni vsi vaščani. Za to priložnost so fantje pripravili pesem, ki so mu jo ob prihodu tudi zapeli. Besedilo pesmi z naslovom *Ko zemljo rodno zapustim* je napisal Milan Strah, melodijo pa Janez Kralj, ki je v poznejšem obdobju naredil še kar nekaj skladb.

Leta 1952 so se Zagoriški fantje udeležili oddaje Za našo vas v Velikih Laščah, ki jo je vodil igralec Jože Zupan. Nastopili so štirje pevci in glede na dolžino aplavza dobili prvo nagrado.

Pevska zasedba

V začetnem obdobju sta v skupini prepevala tudi Milan Strah in Jože Mustar. V drugi polovici petdesetih let se je izoblikovala trdnejša skupina osmih pevcev. Člani skupine so za vodjo izbrali Vintarjevega Ivana. V takšni zasedbi je skupina delovala daljše obdobje. Sestava skupine je bila naslednja: Stane Škulj in Franc Padar sta pela prvi tenor, Jože Babič in Edvard Lenarčič drugi tenor, Janez Kralj in Julij Vidmar prvi bas, Jože Kralj in Janez Vidmar pa drugi bas.

Slika 1: Stara zasedba Zagoriških fantov

Fotografija je nastala 1966. leta na dan nastopa Zagoriških fantov na prireditvi *Pokaži kaj znaš*. Od leve proti desni so – zgoraj: Stane Škulj, Franc Padar, Edvard Lenarčič, Jože Babič – spodaj: Julij Vidmar, Janez Kralj, Jože Kralj in Janez Vidmar.

Leta 1966 je na delo v tujino odšel Julij Vidmar, mladenič vedre narave, z izostrenim poslušom, barvitim glasom in z veliko pripadnostjo pevski skupini. Tudi on je bil član cerkvenega moškega pevskega zbora. Za krajše obdobje ga je v skupini nadomestil Anton Babič iz Zagorice.

Leta 1970 sem se pevcem pridružil Alojz Erčulj iz Zagorice.

Leta 1971 sta skupino zapustila Jože Kralj in Janez Vidmar, ki sta prepevala drugi bas. Jože Kralj se je kdaj pozneje občasno še pridružil in s fanti zapel.

Leta 1974 je v skupini začel peti Stane Škulj iz Zagorice – sin prvega tenorista.

Leta 1975 se je skupini pridružil Anton Prijatelj iz Podgore, ki je v skupini pel drugi bas vse do leta 1987, ko ga je nadomestil Franc Štih z Vidma.

Med letoma 1977 in 1983 je v skupini pel Rajko Ljubič.

Leta 1980 je umrl Franc Padar iz Zagorice, poročen v Mali vasi.

Leta 1984 se nam je pridružil prvi tenorist Stane Klinc s Ceste

Leta 1987 je v skupini nehal peti Jože Babič iz Zagorice.

Leta 1994 je umrl drugi tenorist Edvard Lenarčič iz Zagorice. Istega leta ga je nadomestil Jože Babič, sin Jožeta Babiča starejšega.

Najdlje sta v skupini prepevala Stane Škulj starejši, ki je zaradi bolezni nehal v skupini peti leta 2000, in vodja skupine Janez Kralj, ki je s petjem prenehal leta 2007, prav tako zaradi bolezni.

Zdaj sestavlja skupino pet pevcev: Stane Klinc s Ceste, ki poje prvi tenor, Jože Babič in Stane Škulj iz Zagorice, ki pojeta drugi tenor, Alojz Erčulj iz Zagorice in Franci Štih z Vidma, ki pojeta drugi bas. Vsi člani želijo, da bi se skupina pomladila in povečala z mlajšimi pevci in bi bilo zagotovljeno nadaljnje delovanje in s tem prenos pevskega izročila na mlajše rodove, vendar se jim želja do zdaj še ni izpolnila.

Delovanje skupine

Fantje so ljudske pesmi prepevali triglasno. Veliko pesmi so se naučili od starejših pevcev, veliko pa se jih je Janez Kralj naučil od matere in stare matere. Večkrat so katero pesem po vzoru zborovskega petja zapeli tudi štiriglasno. Vsi pevci so bili člani cerkvenega pevskega zbora, ki ga je vodil župnik Rafko Fabiani. Prepevali so ob različnih priložnostih sebi v zabavo in poslušalcem v veselje. V splošnem so bili Zagoriški fantje tudi skupina prijateljev, ki so v vasi med ostalimi vaščani delovali povezovalno in bili vodilo in gonilo vseh dogodkov, ki so zahtevali sodelovanje, pa naj je šlo za delovne akcije za potrebe vasi ali za kulturne prireditve. Tako so leta 1962 na pobudo članov Narodopisnega inštituta iz Ljubljane po dolgih letih premora pripravili maškarado z značilnimi zagoriškimi maškarami. Naslednje leto so z njo nastopili tudi na pustnem karnevalu na Ptuj. Tako se je maškarada v Zagorici skoraj v enaki obliki ohranila do danes in si jo na pustno nedeljo lahko tudi ogledate. Leta 1964 so po stari šegi pripravili kmečko ohcet, ki so jo za potrebe Inštituta tudi posneli na filmski trak, posnetki pa so bili kasneje oblikovani v film. Na tej prireditvi so sodelovali vsi vaščani in še nekateri iz sosednjih vasi. Pri vseh dogodkih je bila nepogrešljiva tudi pesem, za katero so poskrbeli Zagoriški fantje.

Leta 1962 je skupina po zaslugi Ivanove sestre Ančke Lazar, po domače Vintarjeve Ančke, začela sodelovati z Glasbenonarodopisnim inštitutom pri Slovenski akademiji znanosti in umetnosti. Inštitut, ki zbira in proučuje tudi ljudske pesmi, je iskal izvajalce – pevce in godce, ki prepevajo tako, kot so prepevali nekdanj. Sodelovanje je obrodilo bogate sadove. Zagoriški fantje so za Inštitut zapeli in posneli veliko pesmi, sodelovanje pa je utrdilo tudi spoznanje, da je ljudska pesem v naših krajih triglasna. Vodilni glas – največkrat bariton ali drugi tenor – navadno začenja pesem in poje glavno melodijo, tenorji pejejo čez, basi pa pejejo spodnjo linijo. V želji, da bi ohranili ljudske pesmi take, kot so jih peli naši predniki, jih pojemo triglasno.

Navadno smo pesmi snemali v zimskem obdobju. Takrat je več prostega časa, ki smo ga lahko namenili pripravi in samemu snemanju. Izbor pesmi za posamezno snemanje sta navadno pripravila Vintarjeva Ančka in Ivan. Posvetovala sta se in sodelovala tudi z ostalimi starejšimi pevci, ki so se še spominjali besedila ali melodije pesmi. Prav gotovo ima pri tem delu še posebno velike zasluge Ančka, ki se je veliko pesmi naučila od stare matere, tako da smo jo imenovali »živa pesmarica«. Pesmi iz naših krajev smo snemali kar nekaj let. Veliko pesmi smo zapeli in posneli skupaj s pevkami iz naše vasi. Na začetku so bila snemanja v dnevni sobi na domu Ivana Kralja, pozneje pa v Studiu 14 RTV Slovenije. Snemanja so bila vedno zanimiva in tudi naporna. Včasih smo isto pesem tudi večkrat ponavljali, trud pa je bil poplačan na koncu snemanja ob poslušanju najboljših posnetkov.

Snemanj se je udeleževal tudi Jože Zajc z Vidma, ki je z violinskimi citrami posnel veliko melodij. Violinske citre so v slovenskem in evropskem prostoru edinstven inštrument, ki je za poznavalce in ljubitelje ljudske glasbe zelo zanimiv. Jožeta Zajca so vabili na različne prireditve po Sloveniji in tudi izven naših meja. Večkrat smo skupaj nastopali in včasih ob spremljavi citer tudi zapeli. Jože je bil kot član moškega zbora pevec z izrednim poslušom in veseljem do petja in je dolgo pel tudi pri Zagoriških fantih

Po letu 1966 so na Radiu Ljubljana ob torkih zvečer predvajali ljudsko glasbo v oddaji *Slovenska zemlja v pesmi in besedi*, kjer so večkrat uporabili tudi naše pesmi. V začetku so oddajo pripravljali sodelavci Glasbenonarodopisnega inštituta, pozneje pa Marjan Kralj in Jasna Vidakovič. Z vsemi smo lepo sodelovali. Posneli smo veliko število pesmi in pripravili tudi petindvajset samostojnih oddaj, v katerih sta kot povezovalca s spremnimi besedili sodelovala Ančka Lazar in njen sin Ludvik. Pesmi smo tudi posneli na dveh kasetah z naslovom *Zimska obredja na Slovenskem* in *Oj, preljuba Zagorica* ter na zgoščenki ob praznovanju 50 letnice Zagoriških fantov z naslovom *Ko zbrani gremo vsi skoz vas*. Pesmi Zagoriških fantov so bile objavljene tudi na različnih slovenskih in mednarodnih kompilacijah.

Po zaslugi sodelovanja z Glasbenonarodopisnim inštitutom in z voditeljema oddaje *Slovenska zemlja v pesmi in besedi* smo bili vabljeni na prireditve in srečanja v razne kraje po Sloveniji. Če

je bilo le mogoče, smo se srečanj udeležili. Z leti se je nabralo veliko nastopov, z njimi pa tudi veliko dogodkov, ki so v nas zapustili nepozabne spomine. V življenju je že tako, da nekateri dogodki utonejo v pozabo, nekateri pa ostanejo živi.

Pokaži, kaj znaš

Leta 1966 so se Zagoriški fantje prijavili na prireditev *Pokaži, kaj znaš* v Slovenski filharmoniji. Na nastop so se dolgo pripravljali. Zapeli so pesem *Ko zbrani gremo vsi skozi vas* in pesem *Lan s'm se oženil*. Spominjam se, kako glasno ploskanje sta zapeti pesmi izzvali. V dvorani, ki je bila napolnjena do zadnjega kotička, je bilo tudi veliko sorodnikov in prijateljev nastopajočih.

Istega dne se je na magistratu v Ljubljani s svojo izbranko poročil Pavle Zevnik z Vidma, ki je skupaj z Zagoriškimi fanti pel pri moškem pevskem zboru. Fantje so izkoristili priložnost in mu ob izhodu iz poročne dvorane zapeli dve svatovski pesmi, s tem pa prijetno presenetili nevesto, ženina in svate, ki kaj takega niso pričakovali. Dogodkov tistega dne so se pevci vedno radi spominjali.

Smotra folklor, 1976

Prireditev, ki je trajala štiri dni, je bila leta 1976 v Zagrebu. Na njej je nastopilo osemdeset pevskih, folklornih in instrumentalnih skupin iz različnih krajev Jugoslavije in devetnajst skupin iz drugih držav. Slovenijo smo zastopali Zagoriški fantje in folklorna skupina z Raven na Koroškem. Vse skupine so bile oblečene v narodne noše kraja, iz katerega so prihajale. Zagoriški fantje takrat še nismo imeli svojih noš, zato smo si od neke folklorne skupine sposodili gorenjske noše. Spominjam se veselega vzdušja naših pevcev ob pomerjanju noš. Največ težav je bilo s škornji. Nastajale so različne hudomušne in šegave primerjave in pripombe, vse pa je pripomoglo k dobremu vzdušju, ki je nakazovalo tudi uspeh na prireditvi.

Smotro, revijo v Zagrebu so organizirali več let zapovrstjo in vsakič so nastopale druge skupine. Vsaki skupini so bili kot vodiči dodeljeni študenti, ki so nam bili na razpolago ves čas bivanja v Zagrebu. Vse je bilo zelo dobro pripravljeno in usklajeno. Skupine so nastopale na različnih concih Zagreba. Zagoriški fantje z Jožetom Zajcem smo prvi večer imeli enourni koncert v nekem parku. Veliko poslušalcev je z zanimanjem poslušalo igranje in petje in vsako pesem pospremito z bučnim ploskanjem. Ob koncu našega nastopa je k odru prišla neka starejša ženska in nas prosila, naj ji zapojemo želeno pesem. Željo smo ji z veseljem izpolnili.

Dva predstavnika skupine sta se udeležila tudi sprejema pri predstavnikih mesta Zagreba. Zadnji večer smo z dvema pesmima nastopili v novi koncertni dvorani Vatroslav Lisinski. Dvorana je bila zgrajena leto poprej in je veljala za najboljšo koncertno dvorano v Jugoslaviji. O tem smo se sami prepričali in jo zapustili z najlepšimi vtisi.

Osrednja prireditev je bil sprevod vseh skupin po glavnih ulicah Zagreba. Vsaka skupina je nosila zastavo z imenom skupine in imenom ter letnico prireditve. Po ulicah smo hodili v kratkih medsebojnih razdaljah, da so si ljudje lahko dodobra ogledali posamezno skupino. Iz sprevoda, ki je bil neizmerno slikovita paša za oči, se je razlegalo vriskanje, petje, igranje na različne instrumente, skupine plesalcev pa so po ulicah veselo poplesavale. Živo se spominjam svatovske povorke Slavoncev. Na svatovsko okrašenem zapravlživčku, v katerega sta bila vprežena dva prav tako lepo okrašena konja, ki ju je vodil večš kočijaž, so sedeli v noše oblečeni svatje. Na zadnjem sedežu je sedela svatovalka, ki je na glavi imela vrč vina. Kljub temu da konji voza niso vlekli ravno enakomerno, je brhka svatovalka sedela tako strumno, da vino v posodi ni pljusvalo čez rob.

Zelo zanimivi so bili tudi francoski pastirji na hoduljah. Najmanjši v skupini je imel noge na hoduljah le nekaj centimetrov od tal, največji pa so hodili tako visoko, da so med sprevodom lahko počivali na ravni stehi garaž. Prava paša za oči je bil tudi Grk v noši, ki je spominjala na viteško opravo. Ko je poskočil, so se elementi njegovega oblačila lesketali v tisoč žarkih. Vztrajni so bili tudi Bolgari, ki so v plesu poskakovali, oblečeni v nošah iz ovčjega krzna. Prepasani so bili z vrvjo, ki je segala od pasu skoraj do tal, na njej pa so imeli privezane nože. Pokriti so bili s pokrivali iz ovčjega krzna.

Sprevod je spremljalo ogromno ljudi, ki so stali na pločnikih, na balkonih ali gledali skozi okna. Na osrednjem prireditvenem prostoru je sprevod spremljala velika množica ljudi in novinarjev časopisnih, radijskih in televizijskih hiš iz cele Jugoslavije.

Zagoriški fantje na Smotri folklorja v Zagrebu leta 1976: zastavonoša Alojz Erčulj, za njim z leve proti desni: Franc Padar in Jože Zajc, za njima Stane Škulj in Edvard Lenarčič, za njima Anton Prijatelj in Janez Kralj.

V Budvo, 1976

Istega leta, le nekaj tednov po vrnitvi iz Zagreba, so člani skupine Zagoriški fantje poleteli z letalom v Budvo, kjer so na mednarodnem simpoziju predstavili nekaj ljudskih pesmi iz naših krajev. Simpozija so se udeležili domači in tuji strokovnjaki s področja ljudske glasbe. Tudi s tega potovanja so pevci prinesli nepozabne spomine, med drugimi so vsi prvič leteli z letalom.

Novoletni program

Za nekaj minut novoletnega programa na RTV Slovenija smo snemali dva dni. Poleg naše skupine je sodelovala še pevska skupina žensk iz Haloz in harmonikar Brdavsov Francelj, ki je takrat živel v Kočevju, po rodu pa je bil z Vidma, z Brdavsove domačije. Snemanje je vodil režiser Anton Marti. Prvič smo sodelovali pri snemanju, zato nam je bilo vse zanimivo in marsikaj smo pospremili z veliko smeha.

V Košnikovi gostilni

V osemdesetih letih je Mito Trefalt na televiziji pripravljaj in realiziral vrsto razvedrilnih oddaj z naslovom *Košnikova gostilna*. V njih je predstavil življenje v gostilni, v kateri se igra, poje, vriska, pleše, jé in pije. V oddajo je vnesel razne šaljive pripovedi in dogodivščine, prikazani pa so bili tudi običaji iz različnih pokrajin naše domovine. V oddajah je sodelovalo tudi nekaj poklicnih igralcev, sam Trefalt pa je predstavljal kar nekaj likov, ki se jih še danes spominjamo. V oddaji smo skupaj z dvema pevkama iz Zagorice predstavili izdelovanje zobotrebcev in zapeli dve pesmi. Poleg vokalno-

instrumentalnih zasedb so sodelovali še moški zbor Vresje, vokalna skupina ljubljanskega Kliničnega centra in manjša vokalna skupina Savski val, od katere smo se naučili pesem, ki jo še vedno radi zapojemo.

V Piranu

V Piranu smo nastopili v večernih urah na turistični prireditvi pri vodnjaku na Tartinijevem trgu. V rednem programu smo zapeli šestnajst pesmi in na željo poslušalcev dodali še dve. Poslušalcev je bilo veliko in so z zanimanjem spremljali naše petje ter nas nagrajevali z bučnim aplavzom. Naslednji dan smo peli na odprtju slikarske razstave, si ogledali znamenitosti Pirana in obiskali nekaj sosednih krajev, kjer so nas seznanili s tamkajšnjimi znamenitostmi.

V Markovcih pri Ptujju

Na srečanju so nastopili pevci, godci in plesalci iz različnih krajev Slovenije. V Markovce smo se peljali z avtobusom skupaj s plesalci folklorne skupine iz Mojstrane. Organizatorji so nam v Markovcih dodelili prostore v šoli, ki je bila v času počitnic prazna. Pred nastopom smo imeli vaje, plesalci pa so se preoblekli v noše. Prireditev je bila na vzdignjenem odru na prostem. Spominjam se, da so na prireditvi nastopili tudi kopljaši. Kopljaš je ženinov spremljevalec ob vabljenju ljudi na svatbo. Kopljaši so bili visoki in vitki fantje, oblečeni v praznja oblačila in obuti v usnjene škornje do kolen. Ramena so imeli okrašena s pisanimi trakovi, v rokah pa so nosili zastavo, ki so jo v ritmu poskakovanja prestavljali iz roke v roko.

Zagoriški fantje smo nastopili v drugi polovici programa. Z odra smo videli, kako se približujejo črni oblaki, ki so jih povezovala švigajoče strele. Takoj po nastopu smo odhiteli v šolo, kjer so se nam pridružili ostali nastopajoči. Program je bil zaradi dežja skrajšan, kar pa ni skalilo razpoloženja nastopajočih in prirediteljev, saj se je veselo druženje nadaljevalo v šoli. Igralo je več godcev, plesali in peli pa smo vsi. Veselje se je nadaljevalo tudi v avtobusu vse do Vidma, kjer smo se poslovili od sopotnikov z Gorenjske.

V Beogradu, 1988

Leta 1988 smo prejeli povabilo iz Beograda na prireditev BEMOS. Nanjo so bile povabljene skupine ljudskih pevcev, godcev in plesalcev iz vseh jugoslovanskih republik. Iz Slovenije je povabilo prejela naša skupina, iz ostalih republik pa je bilo tudi več skupin. Tedaj so se med republikami že začejala politična trenja, v podporo srbski politiki pa so bili v različnih krajih po Srbiji organizirani mitingi resnice. V takšnem političnem vzdušju, ki Sloveniji nikakor ni bilo naklonjeno, je bila odločitev za udeležbo precej pogumna. V Beograd smo potovali z vlakom. Že na vlaku smo se pogovarjali z različnimi potniki, tudi iz Srbije, ki so nam v veliki meri razblinili misli o morebitni nepriljubljenosti Slovencev v Srbiji. Ko smo pripotovali v Beograd, so nas organizatorji vljudno sprejeli in do vrnitve nismo niti malo občutili, da smo nezaželeni ali da smo Slovenci pri Srbih kakorkoli osovraženi. Naše petje je bilo zelo lepo sprejeto. Profesor glasbe, ki je vodil dve prireditvi, na katerih smo nastopali, je naše petje pohvalil z laskavo primerjavo med enoglasnim petjem, ki ga po večini poznajo ljudski pevci iz južnih jugoslovanskih republik, in večglasnim petjem Slovencev.

Rastoča knjiga

Ljudske pevke Solzice iz Budne vasi pri Šentjanžu so se pri načrtovanju svojega dela za leto 2000 domislile, da bi v podporo gibanju *Rastoča knjiga*, ki jo je predlagal gospod Gabrijelčič in podprl Državni svet Republike Slovenije, ki mu je predsedoval Tone Horvat, organizirale koncert ljudskih pesmi, ki bi ga z enako vsebino ponavljali v raznih krajih po Sloveniji. Gibanje *Rastoča knjiga* je bilo na prelomu tisočletja posvečeno knjigi in slovenski pisani besedi. Koncert z naslovom *Sreča – biser življenja* je oblikovala in povezovala profesorica Andreja Tomažin iz Šentjanža. Na koncertu so sodelovale Solzice iz Budne vasi, Fantje s Preske nad Boštanjem, Raglje iz Trebnjega, Ljudske pevke

iz Rogatca, *Fantje iz vasi iz Škocjana in Bučke, Štefanski fantje* od Sv. Štefana in Zagoriški fantje. Koncert je bil ponovljen v devetih krajih po Sloveniji. Zagoriški fantje smo nastopali v sedmih krajih. V glavnem so bili nastopajoči in vsebina koncerta vedno enaki, le včasih se je na koncertu pridružila še kakšna nova skupina. Vsak koncert je pomenil nova spoznanja in spletla so se tudi nova prijateljstva.

Prijatelju za jubilej

Anton Pajk, ki živi v Sodražici, je leta 2001 slavil petdeseto obletnico rojstva. Praznovanje je bilo v gostilni Pri Kropcu na Mali Slevici. Povabljenih je bilo veliko prijateljev, znancev in sorodnikov. Antonu je petje Zagoriških fantov ugajalo, ker se je ob njihovem poslušanju spominjal domačih krajev in ljudi, za kar je vedela tudi Antonova žena, zato je možu pripravila presenečenje. Ko smo po večerji vstopili v prostor, kjer so bili povabljeni že zbrani v veselem razpoloženju, in zapeli nekaj pesmi, je bil Anton vidno ganjen. Nato smo skupaj slavili Antonov jubilej do zgodnjih jutranjih ur in se razšli z najlepšimi občutki.

Petdesetletnica, 1998

Pol stoletja delovanja je doba, ki jo doseže le malokatera skupina. Da so jo Zagoriški fantje dosegli, je gotovo dokaz naše ljubezni do petja, medsebojnega prijateljstva in skrbi za pevsko dediščino. Jubilej smo proslavili 25. 4. 1998 v dvorani Jakličevega doma na Vidmu s kulturnim programom. Pred proslavo so Zagoriški fantje na grobove umrlih članov skupine odnesli šopke. Tako smo počastili pokojne: Marijo Kralj, Marijo Erčulj, Franca Padarja in Edvarda Lenarčiča.

Osrednji del proslave, ki jo je vodil in povezoval Igor Ahačevčič, so oblikovali Zagoriški fantje, ki so zapeli tudi dve pesmi skupaj s pevkami iz Zagorice. Kot gostje so na prireditvi nastopili Tamburaši iz Sodevcev, harmonikar Jože Vergo, vrtec in šola Kompolje, Ančka Lazar, na koncu pa so skupaj z Zagoriškimi fanti zapeli še njihovi nekdanji člani. K sodelovanju na proslavi je bil povabljen tudi dolgoletni član Zagoriških fantov in priznani citrar Jože Zajc, ki pa zaradi poškodovanega inštrumenta ni mogel nastopiti.

Program je popestril povabljeni gost Lojze Peterle, ki je na ustne orglice zaigral tri skladbe, za kar so ga poslušalci nagradili z bučnim ploskanjem. Po odigranih skladbah je izrekel tudi nekaj besed, s katerimi je izrazil pohvale in nam zaželel še veliko lepega prepevanja in uspešnega dela. Na proslavo so bili povabljeni predstavniki Inštituta Slovenske akademije znanosti in umetnosti in voditelji oddaje *Slovenska zemlja v pesmi in besedi*, s katerimi smo sodelovali. Dr. Zmaga Kumer nam je poslala pisne čestitke, ker se proslave ni mogla udeležiti. Na enak način nam je ob visokem jubileju čestital dr. Igor Kranjc, kustos Moderne galerije v Ljubljani, ki je povezal delo naše skupine z delom naših rojakov bratov Kralj iz Zagorice. Proslave so se udeležili tudi naši prijatelji iz folklorne skupine Račna in izrekli čestitke ob praznovanju.

Besede pohvale in zahvale za dolgoletno delo z željo po pomladitvi skupine je izrekel tudi župan Anton Jakopič. Ob tej priložnosti so Zagoriški fantje Janezu Kralju podelili priznanje za uspešno delo in za neutrudno, nesebično in požrtvovalno vodenje. Za svoje dolgoletno delo na področju ljudske glasbe so prejeli priznanja Zveze kulturnih organizacij in Kulturno-umetniškega društva Dobrepolje.

Prejeta priznanja, čestitke in množičen obisk poslušalcev, ki so vsako pesem nagradili z bučnim ploskanjem, je bila *Zagoriškim fantom* prav gotovo potrditev dotedanjega delovanja in prizadevanja za ohranitev pristne ljudske glasbe ter spodbuda za nadaljnje delo.

Šestdesetletnica, 2008

Obletnico smo zaradi opravičenih razlogov proslavili šestega februarja leta 2009, ob proslavi slovenskega kulturnega praznika. Prireditve z naslovom *Oj, preljuba vas domača* je bila posvečena vasi Zagorica in vsemu dobremu, kar se je v njej in ob njej dogajalo, nastajalo in nastalo in kar se še dogaja in raste. Vsebinsko je proslavo pod okriljem ZKD Dobrepolje in Občine Dobrepolje zasnovala in vodila Saša Strnad iz Podgore. Na proslavi so nastopili Zagoriški fantje, Družina Erčulj, Lucija

Erčulj, Veronika Zajec, Ančka Lazar in Zagoriške maškare.

Na proslavi je Ančka Lazar, Vintarjeva Ančka, prejela priznanje Javnega sklada za kulturne dejavnosti. Po besedah povezovalke programa je Ančka zagotovo najbolj zaslužna za veliko število ohranjenih pesmi iz Dobrepolja in je prava zakladnica ljudskega izročila naše ožje domovine. Zagoriškim fantom je Zveza kulturnih društev občine Dobrepolje podelila priznanje za dolgoletno delovanje. Po proslavi smo si nastopajoči in obiskovalci ogledali likovno razstavo, ki jo je v upokojenski sobi Jakličevega doma pripravil dolgoletni prijatelj Zagoriških fantov slikar Bogdan Potnik. Razstava je bila posvečena vasi Zagorica. Avtor je spregovoril o svojih razstavljenih slikah in obudil spomine na prvo srečanje z Dobrepoljci in Dobrepoljsko krajino.

Evropska nagrada

Leta 1990 smo na predlog dr. Zmage Kumer prejeli Evropsko nagrado za ohranjanje ljudskega izročila, ki obsega diplomu, plaketo in denar. Nagrado podeljujejo od leta 1973 iz sklada, ki ga je leta 1931 ustanovil hamburški mecen dr. Alfred Toepfer. Iz istega sklada črpajo tudi mnoge druge mednarodno pomembne nagrade, ki spodbujajo delo na področju književnosti, umetnosti, znanosti, varstva okolja in kulturnih spomenikov, hkrati pa prispevajo k razumevanju in prijateljskemu sodelovanju med narodi. Evropsko nagrado za ljudsko umetnost lahko pridobijo skupine, ki si dalj časa ljubiteljsko prizadevajo za ohranitev in nadaljnji razvoj ljudske umetnosti, predvsem tiste, povezane z glasbo.

Podelitev Evropske nagrade.

Od leve proti desni: Stane Škulj starejši, Stane Klinc, Stane Škulj mlajši, Edvard Lenarčič, Janez Kralj, Alojz Erčulj in Franci Štih.

Evropska nagrada za ljudsko izročilo je bila v Sloveniji do leta 1990 podeljena Akademski folklorni skupini France Marolt in folklorni skupini iz Beltinec v Prekmurju. Dva dobitnika nagrade je leta 1990 izbirala mednarodna žirija, ki so jo sestavljali predstavnik iz Zvezne republike Nemčije, Švedske, Škotske, Avstrije in iz Slovenije. Na seji žirije je bila kot prva soglasno izbrana skupina Zagoriški fantje.

Z nagrado je žirija dala priznanje zavzetemu prizadevanju za ohranitev domačega pevskega izročila in zvesto ljubezen do domače pesmi. V utemeljitvi je bilo posebej poudarjeno, da skupina, ki ji pripadajo možje in fantje različnih poklicev in izobrazbe, ne obstaja zaradi nastopov ali uspehov v

javnosti, ampak zato, ker imajo vsi do zadnjega veselje do pesmi in s pritegovanjem mlajših nadaljujejo pevsko izročilo domače vasi. Kaj je navdihnilo dr. Zmago Kumer, da je komisiji v izbor predlagala Zagoriške fante, je lahko razbrati iz govora, ki ga je prebrala na proslavi ob podelitvi nagrade: »Ljudsko izročilo – domače šege, pesmi, plesi in pripovedi – je bilo v Zagorici zmeraj cenjeno, saj je predavnimi leti Glasbenonarodopisni inštitut posnel na filmski trak prikaz svatbenih šeg, posnete so bile pustne šege in lepo število pesmi. Ob takih snemanjih smo postali pozorni na ubrano petje fantov, ki so vedno sodelovali in smo jih zato pozneje večkrat povabili, da so nastopali na različnih folklornih prireditvah, festivalih, srečanjih ljudskih pevcev in godcev pa tudi ob proslavi 50-letnice ustanovitve Folklornega inštituta. Zmeraj so se radi odzvali in navdušili občinstvo s svojo pesmijo. Pohvalno je, da niso postali nekakšen ansambel, ampak ostali skromni Zagoriški fantje.«

V govoru je dalje poudarila, da je podeljena nagrada mednarodno priznanje pevski skupini, hkrati pa opozorilo rodu, ki prihaja, da je ljudska pesem vrednota, ki smo jo podedovali od svojih prednikov in smo jo dolžni varovati in z vso ljubeznijo ohraniti za poznejše rodove.

Zavedamo se, da nam je bilo izročilo, ki smo ga prejeli od naših prednikov, dano v posest, zato nas je vseskozi spremljala zaveza, da izročilo varujemo in ga neokrnjenega zapustimo potomcem. Prepričani smo, da smo izpolnili naše poslanstvo.

Zagoriški fantje smo v obdobju svojega delovanja prejeli veliko pohval in priznanj, prav gotovo pa je Evropska nagrada za ljudsko umetnost pomembno mednarodno priznanje, na katero smo zelo ponosni.

LJUDSKE PESMI DOBREPOLJSKO-STRUŠKE DOLINE

Vesna Sever*

V pričujočem prispevku predstavljam povzetek diplomske naloge, ki sem jo leta 2001 zagovarjala na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete v Ljubljani. Čeprav je od tega skoraj devet let, podatkov za pričujoči prispevek nisem spreminjala.

Leta 1997 je kot plod terenskega dela v Dobrepolju nastala seminarska naloga Ljudski pevci in godci v Dobrepoljski dolini, diplomska naloga pa je tako po obsegu raziskovalnega terena kot tudi po vsebinskem okviru zasnovana širše. Prikazuje ljudsko pesem na zaokroženem geografskem območju, v dobrepoljsko-struški dolini; od prvih zapisovalcev in zbiralcev ljudskih pesmi do najnovejših zvočnih zapisov, nastalih v sklopu naloge. Prikazana je ljudska pesem v življenju Dobrepoljcev in Stružancev in podana umestitev ljudske glasbe v raznoliko glasbeno podobo občine Dobrepolje. Namen naloge je bil popis glasbenega gradiva iz občine Dobrepolje v arhivu Glasbenonarodopisnega inštituta Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti (v nadaljevanju GNI) in Radia Slovenija, ugotovitev, koliko in katere pesmi in viže se pejejo in igrajo na terenu danes, statistična obdelava in analiza podatkov ter primerjava že posnetega gradiva z najnovejšimi zvočnimi posnetki.

Časovno je bila raziskava vezana na trimesečno terensko delo v letu 2001, uporabila pa sem tudi podatke, zbrane v okviru seminarske naloge leta 1997. Literature za starejše obdobje ni, glede na starost informatorjev pa so podatki vezani na čas pred drugo svetovno vojno in takoj po njej, tj. na konec 19., na 20. ter začetek 21. stoletja. Naloga je plod terenskega in dolgotrajnega kabinetnega dela. Pri terenskem delu sem podatke zbirala s pogovori, fotografiranjem, zvočnimi posnetki in z opazovanjem. Kabinetno delo pa je poleg prebiranja literature in virov vključevalo tudi pregled arhivskega gradiva na GNI in Radiu Slovenija.

Zbiralci in zapisovalci pesemskega gradiva v dobrepoljsko-struški dolini

Jožef Ambrožič (1737–1787) je kot organist in učitelj služboval tudi v Dobrepolju. Njegove rokopisne pesmarice so najobsežnejša ohranjena zbirka slovenskih cerkvenih pesmi. Ni še raziskano, koliko je Ambrožič sam pesnil, čeprav je to znal in delal. Njegove pesmarice je odkril in javnosti predstavil Franc Kramar. Deset rokopisnih pesmaric je leta 1909 dobil od osmošolca Primica iz Šmarja - Sapa. Nekatere so podpisane z Ambrožičevim imenom, za druge pa je Kramar sklepal, da so njegovo delo. Tako osem pesmaric pripisujejo Ambrožiču. Vse pa so shranjene v rokopisnem oddelku NUK (Smolik, 1963).

Andrej Kančnik (1775–1841) sicer ni bil zbiralec in zapisovalec ljudskih pesmi, pač pa je pesnil in ustvarjal sam. Zaradi pesmi, ki jih je spesnil v času bivanja in službovanja v Dobrepolju, še posebej, ker so nekatere domačini sprejeli za svoje in jih "vključili" v svoj pevski repertoar, je upravičeno vključen v nalogo.

Prve zapise ljudskih pesmi iz Dobrepolja imamo iz leta 1843, ko je Martin Šuster iz Podgorice v droban zvezek zapisal 6 pesemskih besedil (Kumer, 1996a). Pesmarica je izšla leta 1845. Vsebuje krajši uvodni del o prerokovanju konca sveta in pesemska besedila: štiri nabožne, eno svatovsko in eno pivsko pesem. Šuster je zapisal samo besedila, podatkov o pevcih, času (morda 1843) in krajih ni navedel. Njegov zvezek je Frančišek Kralj, abiturient iz Strug, izročil Karlu Štreklju. Po Štrekljevi smrti je leta 1912 zbirko slovenskih ljudskih pesmi dokončal Joža Glonar in z drugim gradivom vred dobil tudi Šusterjev zvezek, ki se je tako ohranil v Glonarjevi zapuščini v arhivu GNI v mapi GZ 65 (Kumer, 1996).

* Univerzitetna diplomirana etnologinja in kulturna antropologinja, Jakčeva ulica 2, 1000 Ljubljana.

V predgovoru leta 1933 izdane knjižice *Dobrepolje in okolica*. 1. knjiga. *Narodne pesmi*, župnik Anton Mrkun (1876–1961) omenja, da je tudi sam zapisoval pesemska besedila. V njegovi zapuščini je bil ohranjen rokopisni zvezek z 48 besedili (Kumer, 1996a), vendar ga nisem odkrila.

Med zapisovalci in zbiralci pesemskega blaga iz dobrepoljske doline naletimo tudi na glasbenika, skladatelja in kanonika Franca Kimovca (1887–1964), sicer tudi člana "Odbora za nabiranje slovenskih narodnih pesmi".¹ Pri pregledu pesemskega gradiva na GNI je Kimovec na obravnavanem raziskovalnem območju zapisal eno pesem ali pesemsko besedilo, kjer je pod krajem zapisa navedeno le Dobrepolje, letnice zapisa in podatkov o morebitnem pevcu ali pripovedovalcu pa ni.

Največ pesemskega gradiva je v Dobrepolju zapisal organist iz Matene pri Igu Franc Kramar (1890–1959). Bil je najbolj vnet in najuspešnejši zapisovalec OSNP, ki je deloval v letih 1906–1914. Znotraj OSNP je nastala zbirka z okoli 13.000 pesemskimi zapisi iz vseh slovenskih pokrajin, od tega je kar 4861 zapisov prispeval Kramar (Kumer, 1996a). Kramar je marsikateri posnetek popravil in prikojil, morda tudi sam harmoniziral, zato sta verodostojnost kot tudi število njegovih zapisov vprašljiva.² V arhivu GNI so Kramarjevi zapisi iz Dobrepolja iz let 1909, 1911 in 1932.

Pesmi je v svoji dolini zbiral tudi dobrepoljski učitelj Tone Ljubič (1908–1992), ki je leta 1935 zapisal 6 pesmi, leta 1939 pa 16.

V 60. letih so začeli v Dobrepolju snemati raziskovalci GNI iz Ljubljane, od 70. let dalje pa tudi ekipa Radia Slovenija pod vodstvom Jasne Vidakovič.

Glasbena podoba dobrepoljsko-struške doline

Že leta 1907 je bilo ustanovljeno Prosvetno društvo, ki je bilo med obema vojnama izredno dejavno. Poleg orlovske in gledališke skupine je vključevalo tudi pevski zbor. Pevce sta vodila učitelj in organist Švajger ter dobrepoljski kaplan France Presetnik. Desetletja po drugi svetovni vojni so za Prosvetno društvo v Dobrepolju pomenila veliko prelomnico. Sledili so poskusi oživljanja prosvetne dejavnosti. Zborovsko petje, ki je bilo pomembna sestavina društvene dejavnosti, se je umaknilo za stene cerkvenih zidov, te pa so nadomeščali skrbno pripravljene programi šolskih zborov (Novak, 1996b).

Leta 1933 je bilo na pobudo dobrepoljskega organista Ivana Tislja iz Podgorice ustanovljeno Glasbeno društvo. V okviru tega društva so ustanovili godbo. Program društva je obsegal glasbeno vzgojo, koncerte, dramske in zabavne večere, predavanja, izlete, veselice in sodelovanje pri drugih tovrstnih prireditvah. Leta 1940 je društvo kot samostojna organizacija prenehalo delovati. Dobrepoljska godba je po drugi vojni delovala v okviru gasilskega društva (Novak, 1996b). Danes je izredno dejavna in šteje okoli 50 članov in članic.

V Dobrepolju deluje moški zbor "Rafko Fabiani," ki ima izvor že leta 1907. Velik poudarek daje sakralni glasbi, poje pri cerkvenih obredih, obenem pa goji tudi ljudsko pesem. Zbor šteje okoli 44 članov. Leta 1975 se je iz moškega zbora "Rafko Fabiani" oblikoval še Dobrepoljski oktet. Dolgo časa je oktet gojil partizanske pesmi, v svojem repertoarju pa ima tudi ljudske pesmi. Med pevsкими zasedbami v Dobrepoljski dolini deluje še deklški pevski zbor, ustanovljen leta 1979, oziroma pozneje ustanovljeni ženski nonet, imenovan Vokalna skupina Mavrica. Vodi jih Vesna Fabjan. Na pobudo krajanov je bila v šolskem letu 1991/92 na Vidmu ustanovljena podružnična glasbena šola. Glasbeno znanje, za katero skrbi osem pedagogov, si v njej pridobiva čez 70 učencev. Otroci se učijo igranja na različne instrumente. Sredi leta pa je zaživela tudi mala glasbena šola s 13 učenci. V mladinskem pevskem zboru OŠ Dobrepolje in OŠ Struge, ki prepeva največ slovenske ljudske pesmi, poje domača mladina in otroci. V Strudah je zborovsko petje prisotno že ves čas po drugi svetovni vojni. Z nekajletnimi prekinitvami in tremi zasedbami deluje zbor že več kot 30 let. Zdaj v moškem pevskem zboru Struge poje 14 pevcev (med njimi ena pevka), v sedanji zasedbi pa pojejo že od leta 1990. Njihov repertoar obsega ljudske, umetne in cerkvene pesmi (*Naši kraji in njihova pesem*, 1996).

1 OSNP

2 Povedal somentor dr. Marko Terseglav.

V Strugah je manjša zastopanost zborovske glasbe, saj deluje le moški, v obeh dolinah pa tudi mešani cerkveni zbor. Tudi sama sem naletela na nekaj informatorjev - pevcev, ki so sodelovali, nekateri pa še vedno, pri raznih zborih, če ne pri cerkvenem, pa vsaj pri ljudskem petju. Navadno so me domačini, ko sem spraševala za pevce, napotili tudi na "korske" pevce. Cerkevni pevec, še posebno dober, ima med domačini posebno mesto. Izkazalo se je, da so ti znali zapeti ne samo cerkvene pesmi, ampak tudi tiste, ki so jih prepevali v družinskem krogu. Vendar to ni bilo splošno pravilo, saj sem tudi med pevci, ki nikoli niso prepevali v zboru, posnela ogromno gradiva. Pri informatorjih, ki imajo za seboj več let prepevanja v raznih zborih, je bilo vpliv zborovske glasbe moč čutiti tudi pri petju ljudskih pesmi. To se je kazalo tako v izboru pesmi kot v načinu zborovskega petja, ki so ga nehote prenesli tudi na ljudsko pesem.

V Dobrepolju in Strugah sem pesmi in viže snemala v večini primerov pri posameznih pevcih in godcih, nekoliko manj pri dveh pevcih (tudi zakoncih). Presenetljivo veliko je bilo tudi skupinskega petja oziroma družb več pevcev. V Dobrepolju so se pevci iz cele vasi zbrali v Kompoljah, Ponikvah, na Vidmu pa je prepevala skupina moških v gostilni Brdavs ter upokojenski pevski zbor Škrjanček. V Strugah so se zbrali domačini iz Tisovca in Drnulčevi, brat in sestri iz Pake. Pri skupinskem petju so pevci peli triglasno.

In kakšne pesmi poslušajo tisti informatorji, ki so odraščali z ljudsko glasbo? Ljudska pesem jim je sicer še vedno močno pri srcu, prav tako pa se navdušujejo nad narodno-zabavno glasbo. Skoraj ni bilo pevca, ki bi do te glasbene zvrsti ne kazal pozitivnega odnosa. Nekateri godci gledajo nanjo kot na "višjo stopnjo" glasbenega razvoja, jo povečujejo, češ da se ne morejo primerjati z narodno-zabavnimi ansambli in današnjimi harmonikarji. Pri nekaterih je tako močno zastopana, da je že skoraj zabrisala sledi nešolanega, samoukega godčevskega znanja ali pa ga potisnila v ozadje. Prav tako so si bili enotni, kot sami pravijo, pri "današnji, moderni glasbi," kjer se po njihovem nič ne ujema, vse je izmišljeno, popačeno, pesem nima glave in repa, ne pove ničesar.

Jože Vergo iz Kompolj, 1. 4. 2001, foto V. S.

Nace Krašovec, pd. Čotov iz Tržiča, 23. 3. 2001, foto V. S.

In kje ima med vso to glasbeno raznolikostjo svoje mesto ljudska pesem? Druga svetovna vojna pomeni prelomnico za slovensko ljudsko kulturo, tudi za ljudsko pesem. Ne samo da je industrializacija pritegnila mnoge ljudi s podeželja v mesta za boljšim zaslužkom, ampak je posredno pripomogla tudi k umiranju ljudskega izročila. Ljudje so množično odhajali iz vasi, skupinska vaška dela so

zamenjali stroji, zabave ob različnih priložnostih, s katerimi so si krajšali čas, pa sta nadomestila radio in televizija (Kumer, 1983). Temu so pritrdili tudi starejši informatorji, ki so se z nostalgijo spominjali tistih časov, čeprav so bili za marsikoga težki in kruti. Danes na terenu sicer še najdemo pevce, ki nam zapojejo pesmi, ki so jih prepevali. Nekaterim so pesmi skoraj že ušle iz spomina, spet drugi pa so, presenetljivo, pesmi dobesedno "stresali iz rokava". Ljudska pesem danes živi v drugačni obliki in ima drugoten pomen.

Fantovskega petja pod lipo ali na točno določenem mestu v vasi danes tod ni več slišati. Prav tako ne ob in po končanem delu, saj delo postorijo sami brez pomoči sovaščanov in z moderniziranimi kmetijskimi pripomočki. Pa vendar v dobrepoljsko-struški dolini ljudskih pesmi ne dobimo samo z vztrajnim iskanjem informatorjev - pevcev. Slišimo jih lahko tudi v gostili Brdavs, kjer se kdaj pa kdaj po nedeljski maši ustavijo starejši moški in skupaj zapojejo. Društvo upokojencev je ravno zaradi veselja do prepevanja ustanovilo svoj zbor, kjer sicer prepevajo oziroma se učijo peti ljudske pesmi na zborovski način, po notah, lepo, ubrano in uglašeno. Po drugi strani po svojih »uradnih« vajah pojejo ljudske pesmi po domače, kot pač znajo. Ena izmed razvojnih oblik življenja ljudske glasbe je selitev ljudske pesmi na oder v okviru srečanj ljudskih pevcev in godcev ljudskih viž, ki ga je leta 2000 na Vidmu prvič pripravilo Turistično društvo Dobrepolje. Pred približno desetimi leti pa je Zveza kulturnih organizacij občine Dobrepolje, odbor za folklorno dejavnost organizirala republiško srečanje ljudskih pevcev in godcev. Med domačini so nastopili Zagoriški fantje, Ančka Lazar s svojimi šegavimi prigodami, Jože Zajc z violinskimi citrami in Jože Vergo s harmoniko. Na področju ljudske glasbe so to "predstavniki" dobrepoljsko-struške doline.

Kakšen pogled na ljudsko glasbo imajo mladi, koliko je ta še prisotna v njihovem načinu življenja in druženja, na to naloga ne daje odgovora. V tem je njena "pomanjkljivost", ki izvira iz tega, da sem se omejila samo na starejše informatorje. Za nalogo sem si zadala poiskati in zapisati ljudske pesmi, ki jih je danes tod še moč najti. Te pa so mi peli starejši informatorji. Poleg tega je bilo dosedanje beleženje pesemskega gradiva omejeno le na peščico pevsko sicer izredno dobrih informatorjev in s tem so bile posledično raziskane le naključne vasi, pa še te so bile vse iz dobrepoljske doline. Ljudske pesmi sem iskala v vseh 24 vaseh občine Dobrepolje, in to med starejšimi domačini. Analiza raziskovanja pevskega repertoarja mlajših informatorjev (informatorjev srednjih in mlajših let) ter repertoarja različnih družbenih skupin (študentskih, najstniških, pivskih in drugih družb, nastalih zaradi skupnih interesov ...), ki žal v nalogo niso bili vključeni, bi lahko dala zaokroženo glasbeno podobo dobrepoljsko-struške doline in znotraj te bi se pokazal delež razširjenosti, ki ga ima ljudska glasba.

V obeh dolinah sem sicer zasledila kar nekaj mladih, predvsem fantov, ki posegajo po harmoniki. Že v repertoarju starejših godcev (pri nekaterih več, pri drugih manj) zasledimo narodno-zabavne viže, pri mladih, ki posegajo po tem glasbilu, pa razumljivo prevladujejo zgolj te.

Pri ljudeh je vse bolj prisotna skrb za ohranjanje slovenskega ljudskega izročila. Z domačim izročilom seznanjajo že najmlajše. V vrtcu na Vidmu ter v vrtcu in podružnični osnovni šoli v Kompoljah vzgojiteljice od leta 1995 raziskujejo, pripravljajo in izvršujejo projekt "Živimo v ljudskim izročilom", s pomočjo katerega ohranjajo domače šege in navade ter glasbeno izročilo v pojoči dolenski govoric in tako med najmlajšimi utrjujejo zavest o kulturni dediščini.

Analiza posnetega gradiva v dobrepoljsko-struški dolini na GNI in Radiu Slovenija ter v sklopu naloge

Pri pregledu gradiva iz občine Dobrepolje, shranjenega na GNI in Radiu Slovenija, je razvidno, da je razen ene oddaje Slovenska zemlja v pesmi in besedi iz Strug, posnete leta 1977, vso ostalo gradivo iz dobrepoljske doline. V tej dolini so zvočni zapisi večinoma iz Zagorice (Zagoriški fantje, Ančka Lazar - Vintarjeva, domačini iz Zagorice, godca na harmoniko Janez Erčulj in Edo Strah), nekaj z Vidma (citarar Jože Zajc), iz Kompolj (harmonikar Jože Vergo), Zdenške vasi, Male vasi, Podgore, Ponikev, Podgorice in Vodice. Od informatorjev se pri gradivu, posnetem leta 1977, pojavljata godca Jože Vergo in Jože Zajc.

Arhiv GNI³ hrani 41 plesnih viž (27 na harmoniko, 7 na harmoniko s petjem parafraz plesnih viž ter 7 viž na violinske citre) in 6 pritrkovalskih enot. Po vsebini prevladujejo nabožne (97) in pripovedne pesmi (73), nekaj je stanovskih (37), svatbenih (27), šaljivih (21), ljubezenskih (19), otroških (18) in obsmrtnih (14), bistveno manj pa je koledniških (9), vojaških (8), pivskih pesmi (7) in zdravic (5). Oznako razno jih ima pet, tri pripovedi (oz. obredni teksti), po dva zapisa moralne, lokalne in domoljubne pesmi, poskočnice in zagovora ter po en primer zgodovinske, romarske, obredne pesmi, zbadljivke, venčka in zabavljivke. Vsebinsko neopredeljenih pesemskih zapisov je 29.

V arhivu Radia Slovenija je največ plesnih viž (57, od tega 32 viž na harmoniko in 25 viž na violinske citre) in šest pritrkovalskih enot. Med pesmimi je največ otroških (30) in nabožnih (29) pesmi, 27 primerov je govornih besedil (oz. pripovedi), 23 je pripovednih pesmi, nekaj je stanovskih (13) in svatbenih pesmi (9), šaljivih in vojaških je sedem, pet ljubezenskih, tri obsmrtne, dve pivski in razno ter po en zapis domoljubne, koledniške in mrliške pesmi, venčka in zbadljivke. Vsebinsko neopredeljenih pesemskih zapisov je 41.

Med trimesečnim terenskim delom je bilo v dobrepoljski dolini zabeleženih 34 plesnih viž (17 na harmoniko, 15 na violinske citre in dve na ustni harmoniki) in 16 pritrkovalskih enot. Med pesmimi je največ ljubezenskih (42) in pripovednih pesmi (30), sledijo nabožne (11), šaljive (9), mrliške (7), pivske (6), 5 primerov govornih besedil, štirje venčki in svatbene pesmi, tri vojaške in razno, po dve obsmrtni, stanovski, o domačem kraju in molitvici ter po en primer otroške pesmi, domovinske pesmi in poskočnice. Vsebinsko neopredeljenih je 52 pesemskih zapisov.

V Strugah je bilo posnetih 37 viž na harmoniko (od tega 14 narodno-zabavnih) in šest pritrkovalskih enot. Med pesmimi prevladujejo ljubezenske (26), bistveno manj je nabožnih (8) in pripovednih (7), nekaj je svatbenih (4), mrliških (4), šaljivih in o domačem kraju (3), dve vojaški in o delu, po ena pa obsmrtna, domoljubna, pivska in razno. Vsebinsko neopredeljenih je 26 pesemskih zapisov.

V arhivu GNI in Radia Slovenija prevladujejo nabožne in pripovedne pesmi. Med gradivom, nabranim v sklopu naloge, lahko opazimo porast ljubezenskih pesmi in upad pripovednih. V Dobrepolju je bilo posnetih 30 pripovednih pesmi, medtem ko v Strugah zanemarljivo malo (7). V obeh dolinah je na osnovi nabranega gradiva opazen upad nabožnih pesmi. V primerjavi z gradivom, shranjenim na GNI in Radiu Slovenija, med novoposnetimi pesmimi zasledimo splošno znane pesmi ali variante pesmi, poznane tudi drugod po Slovenskem.

Radijsko uredništvo za ljudsko glasbo hrani 57 godčevskih viž na harmoniko in violinske citre, GNI pa 41. V Dobrepolju sem zabeležila 34 plesnih viž na violinske citre, orglice in harmoniko (od tega dve narodno-zabavni), v Strugah pa samo na harmoniko 37 (od tega 14 narodno-zabavnih). V arhivu GNI in navedene oddaje Radia Slovenija zvočnih zapisov narodno-zabavnih viž ni. Ker so bili v sklopu naloge posneti tudi mlajši harmonikarji, katerih repertoar obsega poleg nekaj ljudskih v glavnem narodno-zabavne viže, je veliko število le-teh razumljivo. Manj je bilo plesnih viž zaradi majhnega števila ljudskih godcev, pa še ti so znali malo viž. Pri nekaterih bolj, pri drugih manj pa v ospredje stopajo narodno-zabavne skladbe.

Število zapisov ni enako številu različnih viž in pesmi, saj so bile nekatere zaigrane in zapete večkrat v različnih letih, v različnih vaseh in od raznih pevcev. Vsebinska razdelitev pesmi ni povsem realna, saj je ponekod ista pesem označena kot pripovedna, druge pa kot nabožna. Poleg tega je tudi veliko vsebinsko neopredeljenih pesemskih zapisov, ko zaradi več motivov v isti pesmi nisem določila prevladujočega. Prav tako ni podan delež ponarodelih pesmi. Vse to pa še dodatno znižuje realno sliko zgoraj navedene vsebinske razvrstitve ljudskih pesmi.

Najbolj zaslužna za veliko število pesmi iz Dobrepolja, shranjenih v obeh arhivih, posebno za veliko število pripovednih in nabožnih pesmi, je zagotovo Ančka Lazar, po domače Vintarjeva. S svojo šegavostjo in izrednim spominom je prava zakladnica slovenskega ljudskega izročila svoje doline. Ob prvem snemanju za GNI leta 1963 je imela 36 let in je za arhiv GNI sama zapela kar 109 pesmi ter še 3 z bratom Ivanom, 1 z nečakinjama in 11 s sestro Marijo Erčulj in bratom Ivanom. V radijskem uredništvu za ljudsko glasbo je arhiviranih 22 Ančkinih pripovedi in 10 pesmi (3 poje s

3 Poleg pesemskih zapisov z melodijami sem upoštevala tudi pesemska besedila.

sinom Ludvikom, 3 s sestro Marijo Erčulj in 2 z bratom Ivanom, verjetno pa je sodelovala tudi pri večjih skupinah, kjer so kot informatorji navedeni pevci in pevke iz Zagorice). Izročilo dobrepoljske doline je posredovala najrazličnejšim raziskovalcem in je vseskozi nekakšna vez med domačini in raziskovalci slovenskega ljudskega izročila. Za vse gradivo iz dobrepoljske doline, shranjeno v arhivu GNI in Radia Slovenija, je zaslužna prav ona.

Ančka Lazar, pd. Vintarjeva.

Gradivo, posneto v sklopu naloge, je bilo zabeleženo v 11 dobrepoljskih in 9 struških vaseh. V občini Dobropolje sem naletela na tri pevke, primožene iz okolice Žužemberka, Grosupljega ter iz zagraške fare. »Njihove« pesmi skupaj s pesmimi ostalih domačinov sestavljajo celoto dobrepoljskega gradiva, a je potrebo upoštevati še druge vplive. Pesmi, ki so jih zapele, se ločujejo od »dobrepoljskih« v narečju in v variantah tako besedila kot melodij. Nekaterih pesmi, ki so jih zapele, nisem zasledila v arhivu GNI in Radia Slovenija niti jih niso zapeli »pristni« domačini. Šele podrobnejša analiza in primerjava repertoarja dobrepoljske doline in širšega območja Žužemberka, Grosupljega in zagraške fare bi pokazala podobnosti in razlike v narečju, besedilu in melodiji.

Zmaga Kumer v članku dobrepoljsko-struškega zbornika analizira pripovedne pesmi, posnete v dobrepoljski dolini. Ugotavlja, da je izdelovanje zobotrebcev v Dobropolju pripomoglo k ohranitvi velikega števila pripovednih pesmi, tudi takih, ki se drugod na Slovenskem redkeje pojavljajo. Taka je pesem o fantu, ki je mrtev prišel k dekletu po pušljec, kot je živ obljubil ob slovesu, vzel ljubico s seboj in jo odpeljal do svojega groba, kjer je dekle od groze izdihnili (*Mrtvec pride po ljubico*). Zgodba je v prozni ali pesemski obliki znana tudi pri nekaterih drugih evropskih narodih, najznamenitejša pa je Burgerjeva balada *Lenora*. *Lenora* je prevedel tudi Prešeren. Dobrepoljska varianta obsega 13 kitic. V njej so besede, prinesene iz Nemčije, ki jih Prešeren pri svojem prevodu ni uporabljal, kar pomeni, da je dobrepoljska *Lenora* starejša od Prešernove. Raziskovalci na GNI so varianto te pesmi iz Dobropolja zvočno posneli še na Pohorju. Ljudem bližja in zato razširjena po raznih krajih na Slovenskem je Jenkova prepesnitev tega motiva o vrtnarju, ki postane knezov zet in to plača z glavo. Kumrova navaja, da varianta pesmi o sv. Antonu pridigarju, ki jo je Kramar zapisal 1911 v Mali vasi, drugod ni znana. Redkost v pesemskem izročilu je tudi pesem o sv. Tomažu, ki ga je Jezus, ko je razpošiljal apostole po svetu, poslal v Indijo, pa se je branil iti tja, čeprav mu je Jezus hvalil to deželo, kjer dvakrat na leto zanjejo. Poleg dobrepoljske variante, zapisane leta 1911 na Vidmu, je na Slovenskem ohranjenih le nekaj zapisov (1996a). Oj, preljuba Zagorica sodi med lokalne pesmi, ki govorijo o domačem kraju, med te prištevamo tudi pesem *Prav lepa je ta struška fara*, ki pa je poznana povsod. Sicer pa gradivo iz dobrepoljsko-struške doline po vsebinski razvrstitvi obsega repertoar, ki je v variantah poznan povsod na Slovenskem.

Šele ob poznavanju pesemskega bogastva drugih slovenskih območij bi dobrepoljsko-struški pesmi lahko določili mesto v dolenskem in širšem slovenskem etničnem prostoru.

Ljudske pesmi dobrepoljsko-struške doline v zbirkah slovenskih ljudskih pesmi

V znanstvenih in poljudnih zbirkah slovenskih ljudskih pesmi najdemo pesemske zapise le iz dobrepoljske doline, kar je glede na skromno raziskovanje Strug popolnoma razumljivo.

Pesmi, zapisane ali posnete v Dobrepolju, so objavljene v različnih zbirkah slovenskih ljudskih pesmi. Največ pesmi je objavljenih v štirih knjigah *Slovenske ljudske pesmi* I-IV, ki so jih izdali raziskovalci GNI, in to po več istih primerov različnih ali istih pevcev, posnetih v različnih letih. V tej zbirki so prikazani najrazličnejši primeri in variante iste pesmi. Veliko število pesemskih primerov iz dobrepoljske doline je zabeleženih v knjigi *Zmage Kumer Pesem slovenske dežele*, ki prikazuje pestrost, raznolikost in bogastvo slovenskega pesemskega izročila. V manjšem številu pa pesmi, posnete v Dobrepolju, zasledimo tudi v njenih tematsko raznolikih pesemskih zbirkah (*Oj ta vojaški boben*, zbirka slovenskih ljudskih pesmi o vojaščini in vojskovanju, *Čez polje pa svetinja gre*, zbirka nabožnih pripovednih pesmi, *Eno si zapojmo, Še eno si zapojmo*, dve zbirki ljudskih pesmi, *Mi smo prišli nocoj k vam*, knjiga slovenskih koledniških pesmi) in v knjigi *Pesmi in šege moje dežele*. Morda je še v kakšni pesemski zbirki zapisana pesem iz občine Dobrepolje, pa to zaradi manjkajočih podatkov (pokrajinske, krajevne opredelitve) ni razvidno.

Ne nazadnje pa vsi zapisi, objavljeni v različnih pesemskih zbirkah, pričajo o bogastvu ljudske pesmi v dobrepoljski dolini.

Sklep

Ljudska glasba v dobrepoljski dolini je dobro raziskana. V arhivu GNI in arhivu Radia Slovenija najdemo 701 zvočni zapis s tega konca Dolenjske. Med 14 dobrepoljskimi vasmimi so zvočni zapisi iz devetih vasi, največ iz Zagorice, med informatorji pa največkrat zasledimo Vintarjeve iz Zagorice. Posnetkov iz struške doline v arhivu GNI ni, v uredništvu za ljudsko glasbo na Radiu Slovenija pa je iz te doline ohranjena ena oddaja iz cikla *Slovenska zemlja* v pesmi in besedi. Zagotovo mi v času trimesečnega terenskega dela ni uspelo zbrati vsega gradiva, ki ga v sebi skrivata obe dolini. Vračanje na isti teren, tudi med iste informatorje, bi vsakič zagotovo prineslo novo gradivo tako v vsebinskem kot glasbenem smislu.

Popis gradiva iz občine Dobrepolje, ki je shranjeno na GNI in Radiu Slovenija, ter gradivo, zbrano v sklopu naloge, kaže, da so najstarejši zapisi pesemskih besedil iz leta 1843 (na GNI). Leta 1911 je Franc Kramar prvič zapisal melodije dobrepoljskih pesmi, pesmi pa sta zbiral tudi župnik Anton Mrkun in učitelj Tone Ljubič. Ekipe GNI so začele snemati v Dobrepolju v 60-ih letih, zadnji popisi pa so iz leta 1992. V arhivu Radia Slovenija so posnetki iz tega konca Dolenjske dokumentirani od leta 1975 dalje. Na GNI in Radiu Slovenija prevladujejo nabožne in pripovedne pesmi, med gradivom, nabranim v sklopu naloge, pa je največ ljubezenskih. Popisano gradivo kaže, da v novejši dobi upada število pripovednih in nabožnih pesmi, narašča pa število ljubezenskih pesmi. Arhivsko gradivo in najnovejši posnetki prinašajo godčevske viže na harmoniki, violinskih citrah in orglicah. Za razliko od dosedanjih posnetkov v obeh arhivih je v sklopu naloge zabeleženih tudi 16 narodno-zabavnih skladb, ki pri mlajših harmonikarjih in tudi nekaterih starejših godcih predstavljajo njihov glavni repertoar.

Tamburaši iz Podpeči, od leve proti desni: Ivan Hočevar, 2. brač, Milan Krašna, 1. brač, Janez Blažič, 3. brač, Janez Zabukovec, berda, Jože Mohar, bugarija, Franc Ahačevčič, bugarija, Jože Ahačevčič, bisernica, okoli leta 1951, osebni arhiv Ivana Hočevarja.

Občina Dobrepolje, natančneje dobrepoljska dolina, je v slovenskem glasbenem prostoru poznana po citrarju Jožetu Zajcu in Zagoriških fantih. Slednji še danes med domačini veljajo za svojevrsten fenomen, saj jih občudujejo tako starejši kot mlajši. Marsikateri informator se je v primerjavi z njimi počutil manjvrednega in ga je bilo težko prepričati, da je zapel tudi sam. Redki pa so bili taki, ki se jim njihovo petje ni zdelo prav nič nenavadno in so zatrjevali, da sami ne znajo nič slabše, čeprav so Zagoriški fantje tudi s ponosom in hvalo pripovedovali o njih. Z Zagoriškimi fanti se identificirajo tako njihovi vrstniki kot tudi mlajši, čeprav ljudska glasba ni njihova glasbena zvrst. Ne nazadnje pa tudi polne dvorane v domačem kulturnem domu ob njihovih nastopih pričajo o lokalni identifikaciji. Za lokalno skupnost so Zagoriški fantje primer njihove glasbe, njihove ljudske pesmi.

Pri Stružancih lokalnega patriotizma nisem ugotovila. Razlogi so razumljivi. Z Dobrepoljci so bili združeni v eno občino že med vojno (do leta 1945), ponovno pa so skupaj od leta 1995. Stružanci sicer poznajo Zagoriške fante po dobrem petju, ki je seglo tudi v njihovo dolino, a hitro pripomnijo, da so bili svoje čase tudi tod dobri pevci. O kakršnikoli identifikaciji Stružancev s petjem Zagoriških fantov ne moremo govoriti, saj so le-ti, že zato, ker so Dobrepoljci, za njih preveč oddaljeni.

Pevci pripovedujejo, da so se pesmi naučili v družini, od vrstnikov in starejših domačinov. V letih pred in po vojni je bilo veliko družin, kjer so prepevali vsi njeni člani. Družinsko petje se je najdlje ohranilo pri Vintarjevih iz Zagorice, kjer je pevsko izročilo mogoče slediti skozi tri rodove iste družine. (Kumer, 1996a). Danes pa zasledimo bolj ali manj organizirane in naključne skupine in družbe, ki prepevajo ljudske pesmi (skupina moških v gostilni po nedeljski maši, upokojenski pevski zbor). Močno je razširjena zborovska glasba, pojejo moški zbor Rafko Fabiani, Dobrepoljski oktet, vokalna skupina Mavrica, moški pevski zbor Struge ter v obeh dolinah dejavni osnovnošolski mladinski pevski zbor in mešani cerkveni zbor, igra Dobrepoljska godba, deluje pa tudi glasbena šola. Ne nazadnje tudi vedno večje število otrok, vpisanih v glasbeno šolo, priča o pomenu in vrednosti glasbenega izobraževanja. Zborovska glasba v obeh dolinah ne predstavlja samo oblike druženja in preživljanja prostega časa, ampak tudi statusni simbol v pomenu dobrih pevcev. Informatorji so pripovedovali, da so v predvojnem času in nekaj let po vojni, ko je še živelo fantovsko petje, na vasi prepevali le dobri pevci. O tem ni dvoma, saj imamo podatke, da je bil za sprejem v fantovsko družbo glavni razlog posluh in dober glas. Ko je fantovsko petje utihnilo in so se ustanavljali pevski zbori, so bili ti tisti, ki so združevali dobre pevce. Domačini so me pri iskanju pevcev ljudskih pesmi sami večkrat napotili k pevcem, ki imajo za seboj več let pevskega delovanja v zboru. In že sodelovanje v zboru za njih pomeni, da je pevec dober. Pri nekaterih, ki pojejo v zboru, sem dobila veliko ljudskih pesmi. Vpliv šolanega zborovskega petja je bil opazen tudi pri petju ljudskih pesmi. Kot je za mnoge zborovska glasba višja raven ljudske, lahko podoben primer opazujemo pri godcih. Na njihovo muziciranje je imela in še vedno ima velik vpliv narodno-zabavna glasba. Vsi so jo sprejeli, mnogi jo povečujejo in sebe ponižujejo, češ, da se ne morejo primerjati z narodno-zabavnimi ansambli in današnjimi harmonikarji ne po glasbeni izobrazbi ne po načinu igranja, spretnosti in medijski popularnosti. Pri nekaterih je narodno-zabavna glasba tako močno zastopana, da je že skoraj zabrisala sledi nešolanega, samoukega godčevskega znanja ali pa ga potisnila v ozadje.

Viri in literatura

Zmaga Kumer, *Ljudska glasbila in godci na Slovenskem*, Ljubljana, 1983.

Zmaga Kumer, Izročilo ljudske pripovedne pesmi v Dobrepolju, *Naši kraji in ljudje, Dobrepoljsko-struški zbornik*, Dobrepolje, 1996a.

Zmaga Kumer, *Vloga, zgradba, slog slovenske ljudske pesmi*, Ljubljana, 1996b.

Anka Novak, Ob 100-letnici kulturnega društva Dobrepolje, *Naši kraji in ljudje, Dobrepoljsko-struški zbornik*, Dobrepolje 1996b.

Vesna Sever, *Ljudski pevci in godci v dobrepoljski dolini*, seminarska naloga, Ljubljana 1997.

Marijan Smolik, *Odmev verskih resnic in kontroverz v slovenski cerkveni pesmi od začetkov do konca 18. stoletja*, Inavguralna disertacija, Ljubljana 1963, NUK (R 181520).

KRONIKA, JUBILEJI, KULTURNI DOGODKI

VIŠNJA GORA IMA MESTNE PRAVICE ŽE 530 LET

Pavel Groznik*

Cesar Friderik III. je 9. julija 1478 s posebno listino podelil Višnji Gori mestne pravice. Dejansko je Višnja Gora že kar nekaj let prej uživala »stare pravice« in je bil dekret o mestnih pravicah le formalno priznanje obstoječega stanja. Tudi še dandanašnje ime Stari trg, o katerem zgodovinski viri poročajo že pred letom 1478, priča o novejši naselbini na holmu. Več o vsem tem piše znani slovenski zgodovinar dr. Boris Golec v svojem imenitnem prispevku »Nova spoznanja o začetkih Višnje Gore«, objavljenem leta 2008 v knjigi *V Višnjo Goro*.

V pričujočem prispevku se bom omejil predvsem na številne slovesnosti, praznovanja in pridobitve, s katerimi smo v Višnji Gori obeležili jubilejno leto 2008. Med meščane sta v jubilejnem letu prišla najprej predsednik slovenske vlade, mesec pozneje pa še slovenski metropolit in počastila jubilej. Na Mestni trg se je 14. junija pripeljal takratni predsednik slovenske vlade in hkrati predsedujoči Evropski uniji Janez Janša s svojo Urško. V zanimivem in tehtnem govoru je poudaril pomembnost zgodovine za vsak narod, za vsak kraj. Omenil je za slovensko zgodovino pomembne Višnjegorske gospode – Albert Višnjegorski je leta 1200 priključil Sloveniji Belo krajino – in še vrsto drugih za Slovenijo pomembnih mož. Veliko število zbranih poslušalcev je spomnil tudi na to, da je Višnjan Robert Kuhar avtor simbolnega znaka slovenskega predsedovanja Evropski uniji. Predsednik vlade je opozoril tudi na aktualne slovenske in mednarodne dejavnosti, ne nazadnje pa je srca Višnjanov navdušil s spomini iz svojih mladostnih let, ko je tekal po višnjanskih ulicah in šahiral v tukajšnji šoli in da ima med prebivalci mesta veliko znancev in prijateljev. Na koncu pa je svetoval, da naj bomo na svoj kraj, četudi ni velik, upravičeno ponosni, in šegavo zaključil, da naj čuvamo svojega polža.

Dober mesec kasneje, 27. julija, je Višnjo Goro s svojim obiskom počastil slovenski metropolit in ljubljanski nadškof Alojzij Uran, da je z lesenim kladivom odprl vrata zunaj in znotraj obnovljene cerkve mestne zavetnice sv. Ane. Nadškof Uran je svoj obisk v Višnji Gori pričel pred vstopom v obnovljeno cerkev z besedami: »Odprite mi vrata pravičnosti, da vstopim in hvalim Gospoda!«. V pridigi je pohvalil in se zahvalil vsem, ki so sodelovali na tak ali drugačen način, da je cerkev po obnovi postala prava lepota, v ponos in čast kraju in cerkvenemu občestvu. Pohvalil je tudi krajevno skupnost, ki je uredila zunanje območje cerkve. Višnjanje smo imeli tudi priliko slišati lep žametni nadškofov glas v cerkvi in zunaj nje, tako da je pesem številnih pevcev skupaj z nadškofom in pevko Alenko Gotar odmevala od pročelij mestnih hiš.

Poleg omenjenih dveh osrednjih slovesnosti je bila v jubilejnem letu še vrsta drugih pomembnih dogodkov in svečanosti. Na predvečer XV. Jurčičevega pohoda je bila v Mestni hiši odprta slikarska razstava krajanke akademske slikarke Joanne Zajac. Naslednje jutro, na prvo soboto v marcu, se je zbralo rekordno število pohodnikov: več kot deset tisoč. Na novourejenem prizorišču na južni strani mestne cerkve je bila svečanost ob 115. obletnici organiziranega planinstva na Slovenskem. Planincem je o obeh jubilejih, planinskem in višnjanskem, spregovoril predsednik planincev Franc Ekar. Osrednji gost množičnega pohoda pa je bil minister za šolstvo in šport dr. Milan Zver.

Samo dva dni po uspešnem pohodu je sledil nov pomemben dogodek. Aleš Hauc, generalni direktor Pošte Slovenije, je simbolično odprl vrata nove, sodobne pošte, ki smo jo Višnjanje imeli obljubljeno kar nekaj desetletij. Ker je sedež pošte v Mariboru, smo prvemu slovenskemu poštarju povedali, da je

* *Ciglarjeva 13, 1294 Višnja Gora.*

Žiga Višnjegorski uspešno obranil Maribor pred turško nevarnostjo. Ob otvoritvi pošte smo dobili tudi spominsko poštno znamko, delo našega priznanega sokrajana oblikovalca Roberta Kuharja.

Prvega maja so naš jubilej počastili na ploščadi pred cerkvijo folklorni plesalci iz španske Zaragoze, prav tako starodavnega mesta, in nam pričarali španski temperament in melos.

Občinski svet občine Ivančna Gorica je ob občinskem prazniku 29. maja z zlatim grbom odlikoval mesto Višnja Gora ob 530-letnici mestnih pravic.

Predsednik sveta krajevne skupnosti Janko Zadel je 13. junija odkril najbrž na svetu edini javni spomenik polžu, postavljen na novourejeni ploščadi pred mestno cerkvijo. Bronastega polža je naredil mednarodno priznani akademski kipar Primož Pugelj, med ostalimi deli tudi avtor skulptur za zmagovalce svetovnega pokala v smučarskih skokih v Planici. Na stebru, na katerem je polž, je v štirih jezikih (nemškem, angleškem, italijanskem in seveda slovenskem) napisan napis o legendi višnjanskega priklenjenega polža: »Polž, zgled vztrajnosti in modrosti, je že stoletja simbol mesta Višnja Gora. Legenda pripoveduje, da so višnjanski plemiči našli ranjenega beneškega plemiča in ga negovali na višnjanskem gradu. Hvaležna plemiška družina je iz Benetk prinesla bogata darila, med njimi tudi zlatega polža, posutega z dragimi kamni. Mestni očetje so ob slovesnostih nazdravljali z vinom iz te polževe lupine. Dragoceni polž pa je kmalu izginil. Naredili so novega in ga priklenili na verigo, toda tudi za tem se je izgubila sled. Ostala pa je legenda in simbol, priklenjeni polž.«

Po odkritju polža je bila v Mestni hiši slavnostna seja sveta krajevne skupnosti, na kateri so bile podeljene priložnostne plakete, delo istega kiparja. Ob tej priliki je bil predstavljen tudi bogato opremljen zbornik z naslovom *V Višnjo Goro*, tokrat s pomenljivim podnaslovom *Višnja Gora, slovenska pravljica*. Knjiga je izšla v 1500 izvodih, za naslovnico in njeno celotno oblikovanje je poskrbel Robert Kuhar. Gre že za tretjo publikacijo po vrsti, ki so jo ob mestnem jubileju izdali Višnjanje. Prva je zagledala luč sveta daljnjega leta 1928 ob 450-letnici mestnih pravic, druga pa 1998. leta. V knjigi so v prvem delu poleg statističnih podatkov in prikaza delovanja krajevne skupnosti predstavljene vse javne ustanove, ki so v mestu, in 16 društev, ki delujejo na območju krajevne skupnosti. V drugem delu so avtorji pisali o legendarnih učiteljcih: Tereziji Samec in Jožefi Erjavec, o rojaku Martinu Jevnikarju, znanem tržaškem slavistu in univerzitetnem profesorju, o dolgoletnem župniku zlatomašniku Stanku Kastelicu, organistu Avguštinu Fabijanu in drugih. Med avtorji zbornika je kar šestih doktorjev znanosti. Boris Golec je prispeval Nova spoznanja o začetkih Višnje Gore, Mihael Glavan piše o Višnjanu Baltazarju Radliču, ljubljanskem škofu, Anton Nadrah o Višnjanu Frančišku Ksaveriju baronu Tauffererju, stiškem opatu, Valentin Skubic o rojaku Janezu Čandku, uredniku znamenite knjige *Evangelia inu listuvi* iz leta 1613, in o Janezu Ciglerju, fajmoštru višnjegorskem, piscu prve slovenske povesti *Sreča v nesreči*, Katarina Groznik Zeiler pa je prispevala članek Čas za nove zgodbe, v katerem obravnava naravno dediščino Višnje Gore.

Domače kulturno društvo Janez Cigler je navdušilo na več prireditvah v jubilejnem letu s svojim nastopi, še posebej na osrednji proslavi s Kozlovsko sodbo v Višnji Gori v režiji domačega župnika Boštjana Modica. Pevec Marko Vozelj nas je navdušil s svojo posebno višnjansko pesmijo, ki opeva dom in višnjanske zvonove, kot vedno pa je suvereno in profesionalno vodila osrednjo prireditev radijska voditeljica domačinka Darja Groznik.

Poleg vsega navedenega je bilo še več prireditev, med njimi izstopa zagotovo zaključna tradicionalna prireditev s podelitvijo priznanj najbolj urejenim domačijam in drugim objektom v okviru vseslovenskega projekta »Moja dežela, lepa in gostoljubna« - vsekakor leta 2008 ni bila obnovljena samo cerkev sv. Ane z okolico, ampak je kar nekaj meščanov za jubilejno leto olepšalo tudi fasade svojih hiš.

Naj omenim še odmevno slikarsko razstavo v prostorih Mestne hiše s tematiko »Moja Višnja Gora«, kjer je svoje izdelke na ogled postavilo lepo število avtorjev in nam tako predstavilo svoj izvirmi umetniški pogled na naše mestece.

Leto 2008 smo v Višnji Gori torej zaznamovali s številnimi prireditvami. Prepričan sem, da je večina meščanov doživljala ponos, da živijo v tako zanimivem kraju, kot je Višnja Gora, in da bo ob 540-letnici mestnih pravic kraj še lepši in bogatejši tudi zaradi novih prireditev, novih uspehov in naslednje nove knjige *V Višnjo Goro*.

ŠT. JURIJ IMA NOVO ŠOLO

Irena Rakar*

Prva šolska zgradba v Št. Juriju je stala na mestu današnje stare šole. Prvi šolski dan v njej je bil 13. december leta 1869. Pred tem je pouk potekal v stari kmečki kajži. Prvi učitelj na šoli je bil Josip Vovk, najdlje, kar 35 let, pa je na šoli kot učitelj služboval Ivan Remic, ki ima tudi veliko zaslug, da se je kraj kulturno dvignil, saj je spodbujal ljudi k družbeno koristnim dejavnostim. Šola je bila prvotno enorazrednica s 87 učenci. Med 1. svetovno vojno, v šolskem letu 1916/17, je bilo na šoli kar 274 učencev. Med vojno je bil pouk nereden. Leta 1923 so prvi učenci nadaljevali šolanje v Ljubljani. V naslednjem letu so dogradili zahodni del šolske stavbe. Leta 1935 je imela šola 6 oddelkov. Takrat je učila na šoli tudi Ana Gale, po kateri je šola nekaj let nosila ime.

Šola je bila med vojno leta 1943 požgana. Rešili so le nekaj uradnih knjig in matičnih listov. Pouk je nato potekal v gasilskem domu, več zasebnih hišah in v t.i. prosvetnem domu. Št. Jurij je bil osvobojen 6. maja 1945. Krajanji so takoj začeli z obnovo šole, zbirali so les in gradbeni material, veliko je bilo prostovoljnega dela. Že leta 1955 so želeli graditi novo šolsko zgradbo. Tedaj je bila v kraju še osemletna osnovna šola. Bližina Grosupljega, finančne težave in novi predpisi so želje po novi šoli za dolgo obdobje odrinili. Konec 90. let, ko so se dogajale velike spremembe v naši družbi, so krajanji spet začutili potrebo po novi šoli. Zavedali so se, da je stara šola pretesna in neprimerna za sodobnejši pouk, hkrati pa je zaradi bližine vse bolj prometne ceste postala nevarna za otroke. Na pobudo KS so krajanji odkupili zemljišče, potem pa je na pomoč priskočila tudi Občina Grosuplje in začele so se uredničevati dolgoletne želje.

Od začetkov šole do leta 2002 se je na šoli zvrstilo več kot 80 učiteljev, le redki pa so na njej opravili vsa delovna leta. Marija Marentič je ena od njih, saj je službovala na šoli od začetka pa do odhoda v pokoj. Tudi Ana Goršič je veliko lepih, nepozabnih let preživela kot učiteljica najmlajših učencev. Ne nazadnje ima veliko zaslug za kraj in šolo Helena Starič. Bila je vodja podružnice in je skrbela tudi za zunanji ugled šentjurske šole kar 29 let. Z županom Janezom Lesjakom sta 24. 6. 2002 položila temeljni kamen za novo šolo.

Na šoli so se vsa ta leta vrstile razne adaptacije, za kar se je treba zahvaliti vodstvu centralne šole Louisa Adamiča na Grosupljem, katere podružnica je šola v Št. Juriju. Ravnatelj Božidar Gabrijel je znal prisluhni željam in potrebam delavcev šole in krajanom. Vendar pa je stara šola vse bolj zaostajala za potrebami sodobnega časa. Leta 1990 je vodenje šole prevzela Mojca Vidic. Podružnično šolo in pedagoško delo je uspešno vodila do leta 2002, ko je bil položen temeljni kamen za novo šolo. Vodenje šole nadaljuje Irena Rakar.

Šolsko leto 2002/03 je potekalo še v stari, dotrajani šoli. Pritiski za izgradnjo nove šole so postajali vse večji. Jeseni 2002 se je gradnja končno začela, vendar je izvajalcem (podjetju Imos in podizvajalcu Dolenjgrad) zagodla ostra in dolga zima. Težave so se začele že pri temeljih. V pomladanskih mesecih leta 2003 pa so izvajalci uspeli nadoknaditi izgubljeni čas. Kljub trudu nova šola ni bila zgrajena in vseljiva do 1. septembra 2003, zato so morali imeti učenci 1. razreda nove devetletne šole pouk še v stari šolski zgradbi.

Končno je napočil dan, ko smo se preselili v novo šolo. 70 učencev in 7 pedagoških delavcev smo s pomočjo zunanjih sodelavcev 22. novembra 2003 z veseljem pripravili svečano otvoritev. Veselje je bilo res pristno in nagovor župana Janeza Lesjaka, naj sedaj Šentjurci poskrbijo, da šola ne bo samevala, je bil zelo zgovoren.

Nova šola ima približno 1500 m² površin in 450 m² telovadnice. Delo poteka v petih učilnicah, koticu za mirno delo, kabinetu in knjižnici, poleg teh prostorov pa seveda ne manjkajo kuhinja z jedilnico za 40 učencev, zbornica in arhiv ter garderobe za učence, sanitarije in kabinet za športno vzgojo. V zgradbi imata prostor tudi enota vrta Kekec, Grosuplje, in Krajevna skupnost Št. Jurij.

Pedagoško delo se je po otvoritvi vrnilo v ustaljene tirnice in iz leta v leto je učencev več. V

* *Vodja podružnične osnovne šole Št. Jurij.*

šolskem letu 2009/10 jih je v petih oddelkih že 110. V prihodnjih letih bo število še naraslo. Sedaj se bojimo, da šola ne bo postala pretesna, saj imamo le 5 učilnic.

V šolskih letih 2006/07 ter 2007/08 je naša šola gostila učence podružnične šole Žalna, saj se je takrat gradila nova šola v Žalni. Pouk za žalske učence je bil organiziran v stari šoli, ki so jo v ta namen obnovili, hrano pa smo pripravljali v novi šoli za vse učence.

V letih po izgradnji šole se je pokazala tudi marsikatera pomanjkljivost, ki je bila večinoma plod prehitre in mnogokrat površne gradnje in montaže. Tako smo leta 2004 polnili strani v medijih, ker je v telovadnici zgrmela na tla v strop preslabo pritrjena kovinska konstrukcija z vrvmi za plezanje. Leta 2005 so se na notranjih zidovih šole pojavile razpoke. Odgovorni iz podjetja Imos in Dolenjgrada so razpoke strokovno pregledali in zagotovili, da se šola ne poseda, ampak se je premaknila le plošča. Razpoke so sanirali poleti 2006.

Delavci šole, ki se vsakodnevno srečujemo z urejanjem šole, smo seveda opazili še marsikaj drugega: težave pri čiščenju zunanjih delov oken zaradi nedostopnosti, težave pri čiščenju umetnega materiala na hodniku (lise, madeži), odpadanje keramike, premalo učilnic in še bi lahko naštevali. Kljub vsemu smo veseli, da imamo novo šolo.

Želja krajanov, staršev in učencev šole je, da bi šolski avtobus dovažal otroke pred šolo. Trenutno pa je to zaradi tehničnih težav nemogoče, saj cestišče v jedru Št. Jurija, ob cerkvi in stari šoli, ni primerno urejeno. Otroci še vedno čakajo na prevoz ob prometno nevarni cesti in odpraviti to je eden izmed večjih projektov prihodnosti.

NOVA OSNOVNA ŠOLA V ŽALNI

Marjetka Košir*

Začetki šole v Žalni segajo v obdobje med letoma 1840–1867. Tedaj so poučevali večinoma duhovniki. Pouk je bil dvakrat tedensko v cerkvi, farovškem podu ali pod kozolcem Janeza Koprivca iz Male Žalne. Prvo šolsko poslopje je Žalna dobila leta 1867, 61 let prej kot Grosuplje. Šola je imela učilnico in stanovanje za učitelja, bila je enorazrednica, obiskovalo pa jo je 132 otrok. Starši so morali štirikrat letno plačevati šolski prispevek, ki je znašal 10 krajcarjev, lahko pa so ga plačali skupaj za vse leto. Šolski okoliš je obsegal vasi Spodnje Blato, Gatina, Malo in Veliko Mlačevo, Boštanj, Zagradec, Plešivica, Žalna in Luče.

Kasneje so šolo nadgradili še za eno nadstropje, da je postala dvorazrednica. Ker je bila stavba zelo vlažna, so po dveh komisijskih ogledih ugotovili, da zidava novega šolskega poslopja ne bi stala dosti več kot predelava starega. Zemljišče za gradnjo druge nove šole je podaril posestnik Josip Javornik iz Žalne. Spomladi leta 1908 je stavbni podjetnik Andrej Medved iz Podgorja pri Kamniku začel zidati novo šolsko poslopje in še jeseni istega leta je bilo odprto, dokončno pa je bila šola dvorazrednica dograjena leta 1909. V času druge svetovne vojne je bilo šolsko poslopje požgano in z njim tudi ves inventar. Požgano poslopje so obnovili leta 1947.

Do šolskega leta 1964/65 je šola delovala kot samostojna osemletka, nato je postala podružnična šola matične šole Louisa Adamiča Grosuplje s prvimi štirimi razredi.

Vse do leta 2006 je bilo šolsko poslopje za inšpekcijske službe zadovoljivo vzdrževano in obnavljano, tako da se je v šoli lahko odvijal pouk, sicer občasno tudi v dveh izmenah. Zaradi nihajočega števila učencev in uvajanja devetletke pa šola več ni omogočala nemotene delatnosti. Pokazala se je potreba po dveh dodatnih učilnicah in jedilnici. Vedno večje so bile tudi želje in potrebe po izgradnji pokritega prostora za športno vzgojo. Po temeljitem strokovnem pregledu objekta in ugotovitvah: da je ostrešje popolnoma dotrajano, da je statična nosilnost slaba, da so zidovi prepojeni z vlago, da je instalacija dotrajana, da so sanitarije skupne, da so učilnice neustrezne ..., se je še bolj pokazalo, da šolsko poslopje že dodobra razjeda zob časa in da bodo vsa vzdrževalna dela in gradbeni posegi na skoraj 100 let stari zgradbi premalo za zagotovitev varnega in dovolj velikega objekta, v katerem bi lahko uspešno in kvalitetno potekalo vzgojno-izobraževalno delo.

Leta 2002 se je začelo resno razmišljati o novogradnji. Spomladi leta 2005 je bil pripravljen osnutek idejnega projekta nove šole. Potrebno je bilo dokupiti približno 4000 m² sosednjega zemljišča, saj je bila obstoječa parcela za izgradnjo tako velikega objekta z vso infrastrukturo premajhna.

Junija 2006 je bilo zaradi rušenja potrebno objekt izseliti in se začasno preselili na dve novi lokaciji: v matično šolo Grosuplje in v staro podružnično šolo Št. Jurij.

Prazna, zapuščena stavba je stala od zaključka šolskega leta 2005/06 do 8. novembra 2006, ko so težki gradbeni stroji staro šolo v nekaj dneh le podrli. Zaradi projektantskih težav, pridobivanja gradbenega dovoljenja ter javnega razpisa za izvajalca gradbenih del so se dela na gradbišču ustavila vse do začetka junija 2007, ko se je težko pričakovana gradnja le začela in se v letu dni končala.

V novi, sodobni šoli z veliko telovadnico se je po dveh izselitvenih letih pouk ponovno začel 1. 9. 2008. V mesecu oktobru 2008 je v šoli dobil svoj prostor tudi VVZ Kekec Grosuplje in odprl novo vzgojno-varstveno enoto Zvonček Žalna. Prav tako imajo v športnem objektu svoj klubski prostor nekatera športna društva, ki delujejo v občini Grosuplje.

* *Prof. razrednega pouka na podružnični osnovni šoli Žalna.*

Nova šola (levo) in nekdanja šola (desno).

Od ideje do objekta

Projekt je nastal v Projektivnem biroju 91 d.o.o. Maribor pod vodstvom odgovornega projektanta Tihomirja Daiča. Izvajalec del je bilo podjetje Razvojni zavod d.d. Trzin, ki ga je zastopal Janez Končan, d.i.g.

Podružnična osnovna šola Žalna v številkah

Število učilnic: 7
 Knjižnica: 59 m²
 Zbornica: 36 m²
 Kabinet: 20 m²
 Avla in jedilnica: 128 m²
 Delilna kuhinja: 90 m²
 Učilnice: 390 m²
 Prostori za pouk s spremljajočimi prostori: 991 m²
 Telovadnica: 360 m²
 Skupna površina prostorov za športno vzgojo: 546 m²
 Zunanja športna igrišča: 1.680 m²
 Šolsko dvorišče: 504 m²
 Skupna površina kompleksa: 7.158 m²

Šolski okoliš

Luče, Mala Loka pri Višnji Gori, Plešivica, Velika Loka, Veliko Mlačevo, Malo Mlačevo, Zagradec pri Grosupljem, Žalna, Mala Ilova Gora, Velika Ilova Gora, Gaberje pri Ilovi Gori.

Učenci obiskujejo pouk od 1. do 5. razreda na podružnični šoli Žalna, od 6. do 9. razreda pa na matični šoli Louisa Adamiča Grosuplje.

E-ZBORNICA: VIRTUALNO SREDIŠČE UČITELJSKEGA ZBORA

Janja Zupančič*

Učinkovito upravljanje s časom in hiter pretok informacij sta v vzgojno-izobraževalnih ustanovah prav tako pomembna kot v gospodarskih družbah. V šolah si prizadevamo za učinkovito sprotno obveščanje, kar je prav poseben izziv v zavodih, ki delujejo na več lokacijah. Na Osnovni šoli Louisa Adamiča Grosuplje, ki je razpršena na šest enot, smo razvili svojevrstno obliko notranjega komuniciranja in jo poimenovali e-zbornica.

Predpona e- se v informacijski dobi pogosto pojavlja in označuje dejavnost, ki poteka s pomočjo elektronskih medijev ali interneta, kot so npr. e-trgovina, e-uprava, e-davki, e-študentski servis ipd. Zamenljiva je tudi s pridevnikom spletni/spletna, npr. spletna trgovina, spletna učilnica, spletni slovar.

E- ali spletna zbornica je virtualno središče učiteljskega zbora. Gradiva, dokumenti, obvestila, ki jih zaposleni potrebujejo za svoje delo, se nahajajo na svetovnem spletu in so uporabnikom ves čas dostopna ne glede na lokacijo, na kateri se fizično nahajajo. Strokovni delavci potrebujejo le povezavo do svetovnega spleta ter uporabniško ime in geslo, ki ju pridobijo od vodstva šole.

Gradivo je dostopno vsem strokovnim delavcem, vsi imajo vedno na voljo enake informacije. Posamezen dokument si lahko shranijo na svoj računalnik (npr. poročilo ob koncu ocenjevalnega obdobja), ga dopolnijo, preoblikujejo in natisnejo ali pa dokument le preberejo (npr. navodila za razvijanje funkcionalne pismenosti).

Spletna zbornica ima videz spletne strani in je razdeljena na različne tematske sklope, kot so: obvestila, tekoče šolsko leto, izobraževanje, skupine učencev, napredovanje, interni pravilniki, šolska zakonodaja ...

Znotraj posameznega sklopa se nahajajo številni dokumenti ali povezave do drugih spletnih strani, npr.: sklop Tekoče šolsko leto obsega letni delovni načrt, poročilo o realizaciji, obrazce za pripravo poročil, navodila za delo, gradivo s pedagoških konferenc in podobno.

Najbolj uporabna dejavnost e-zbornice so forumi. Ti omogočajo izmenjavo mnenj, izkušenj več uporabnikov. Forum novic je namenjen hitremu obveščanju zaposlenih. Nanj so naročeni vsi strokovni delavci, kar pomeni, da na svoje elektronske naslove prejemajo obvestila, ki jih objavlja ravnateljica. Tovrsten način obveščanja je izredno praktičen, saj so tudi tisti, ki v e-zbornico ne vstopajo redno, sproti obveščeni o novostih, dogodkih, razpisih, projektih ipd. Trideset minut po objavi novice vsi udeleženci prejmejo na svoj elektronski naslov, hkrati pa jo lahko preberejo tudi v e-zbornici.

V druge forume (Menjalnica znanja, Čestitamo, Dogajalo se bo) lahko vsebine dodajajo vsi strokovni delavci.

Prva e-zbornica je bila oblikovana novembra 2007. Aktivno jo je uporabljalo kar 75 % strokovnih delavcev. V šolskem letu 2008/2009 se je število aktivnih uporabnikov izrazito povečalo, kar je zagotovo dokaz uspešnosti inovacije.

Šolsko leto	Število registriranih uporabnikov	Število uporabnikov	Delež uporabnikov
2007/2008	108	81	75 %
2008/2009	120	114	95 %

Tabela 1: Število uporabnikov e-zbornice.

Poleg pregleda števila uporabnikov je pomembnejše ugotoviti pogostost ogleda posameznih vsebin. Analiza vpogledov v posamezne teme razkrije, da so najbolj obiskani forumi, kar dokazuje, da zaposleni potrebujejo aktualne informacije. Kljub temu, da jih prejmejo v svoje elektronske predale, se še vedno radi vračajo k izvoru, v e-zbornico. Nadaljnji vpogled v statistiko potrjuje, da so vsebine, ki neposredno zadevajo vse zaposlene, pogosteje obiskane. Informacije o delu s skupinami učencev pa iščejo večinoma le učitelji, ki se z njimi srečujejo v procesu izobraževanja.

* *Ravnateljica osnovne šole Louisa Adamiča Grosuplje.*

Tema	Število vpogledov (20. 8. 2008–25. 2. 2009)	Delež vpogledov (%)
Forumi	5198	58,7
Napredovanja	565	6,3
Interni pravilniki	527	5,9
Izobraževanja	490	5,5
Šolsko leto 2008/09	481	5,4
Vzgojni načrt	461	5,2
Organizacija dela	432	4,8
Zakonodaja	334	3,7
Obvestila	202	2,2
Statusi	61	0,6
Delo z romskimi učenci	58	0,6
Delo z nadarjenimi	40	0,4

Tabela 2: Število vpogledov v posamezne teme.

Način notranjega komuniciranja, ki smo ga uvedli na Osnovni šoli Louisa Adamiča Grosuplje, je nekaj posebnega, kajti e-zbornica je oblikovana s programom Moodle, ki omogoča izvajanje e-izobraževanja in prvotno ni namenjen vodenju šole. Njegove prednosti sem spoznala kot učiteljica, zato sem jih prenesla tudi v delo s kolektivom. Številne možnosti dodajanja virov in dejavnosti, ki podpirajo e-izobraževanje, so bile za namen pretoka informacij znotraj kolektiva slabše izkoriščene, kar pa ne zmanjšuje njihove uporabne vrednosti. Posredno sem želela z izbiro Moodla vplivati na dvig kvalitete delovanja šole: trdneje povezati kolektiv, izboljšati obveščenost, povečati hitrost odzivanja, spodbuditi profesionalno rast zaposlenih in utrditi temelj za prihodnji razvoj šole na področju uporabe informacijsko-komunikacijskih tehnologij. Posredni razlog za izbiro omenjenega programa je bila želja spodbuditi učitelje za uporabo spletnega učnega okolja Moodle pri delu z učenci. Predvidevala sem, da bodo učitelji s sodelovanjem na spletišču pridobili vpogled in zaupanje v spletne učilnice. Pridobljene izkušnje bodo spodbudile razmišljanje učiteljev o možnostih uporabe spletnih učilnic za delo strokovnih aktivov, podporo pri poučevanju in samostojnem učenju.

Že v drugem letu uporabe e-zbornice so mnogi zaposleni menili, da si šole brez tovrstnega urejenega spletnega okolja ne predstavljajo več. Podatki so ves čas dostopni, kar jim zagotavlja pomembno profesionalno varnost. Prihranjen je čas za iskanje dokumentov in informacij kot tudi mnogo denarja, saj si posameznik natisne le tisto, kar potrebuje.

Primarni cilj e-zbornice je bil izboljšati obveščenost zaposlenih in ta je bil dosežen v celoti. Tovrstna notranja komunikacija pa ne more in ne sme nadomestiti pristnega človeškega stika ter vzpostavljanja zaupanja med sodelavci, vendar izjemno pripomore k hitremu pretoku operativnih, neosebnih informacij, zmanjšanju materialnih stroškov, prihrani čas in zagotavlja, da vsi prejmejo enake informacije ob istem času.

Uporaba Moodla je spodbudila zavirljiv razvoj uporabe IKT na ravni celotne šole. Učitelji so se spoznali z delom v spletni učilnici, pridobili so tudi dodatna znanja za uporabo pri pouku. Po letu dni od nastanka e-zbornice je skupina oblikovalcev spletnih strani pod vodstvom računalničarke prenovila spletno stran šole in dodala spletne učilnice za vsa področja. Znotraj ustanove je potekalo izobraževanje zaposlenih za uporabo spletnih učilnic. Leto dni od nastanka prve e-zbornice smo že spremljali vsebinsko rast e-učilnic in vedno večjo učinkovito uporabo s strani učiteljev in učencev.

Ugotovili smo, da nam je tehnologija pri delu v veliko pomoč in ne v breme ter da je razvoj neustavljiv in šola z njim.

IVAN AHLIN – OB OSEMDESETLETNICI*Mihael Glavan**

Ustanovni sestanek Zbornika (takrat še naše skupne) občine Grosuplje je bil 29. oktobra 1968 po proslavi občinskega praznika. Našo knjižno domoznansko publikacijo so takrat utemeljili štirje zaslužni občani: prof. dr. France Adamič, Ivan Ahlin, Ive Krevs in prof. dr. Stane Valentinčič. Trije od njih so se že poslovili, dejaven in ustvarjalen je med nami le še Ivan Ahlin, odgovorni urednik Zbornika vseh veličastnih 42 let. V desetletjih se je uredniški odbor dopolnjeval in pomlajeval, njegov spiritus agens pa je ostajal in ostaja Ivan Ahlin.

Ob visokem življenjskem jubileju, ki ga naš odgovorni urednik praznuje letos, zdrav in trden, na kratko osvetljujemo predvsem njegovo delo za Zbornik občin Grosuplje, Ivančna Gorica in Dobrepolje, čeprav je znano in živo tudi njegovo delo na več drugih področjih, predvsem na gospodarskem in upravnem. Delež Ivana Ahlina pri našem zborniku je v resnici trojen. Kot odgovorni urednik na eni strani ves čas odgovarja za statusno in organizacijsko podobo Zbornika, na drugi pa za skladnost programske zasnove z vsebinsko podobo Zbornika, za katero skrbi uredniški odbor z glavnim urednikom. V tem pogledu se je Zbornik v minulih desetletjih večkrat preobrazil. Prvih sedem knjig je izšlo kot založniški projekt skupine občanov, naslednjih osem pod organizacijskim okriljem takratne SZDL, potem pa spet kot publikacija skupine občanov, ki se z letošnjim letnikom organizacijsko umešča v delovanje Mestne knjižnice Grosuplje. Naš odgovorni urednik je vselej našel najbolj primerno izdajateljsko usmeritev in skladnost z aktualno zakonodajo. Drugo področje njegovega dela, ki se že odmika od običajnega odgovornega uredništva, je njegova skrb za trdne ekonomske temelje Zbornika. Ne glede na izdajateljsko izhodišče Zbornik ves čas izhaja s pomočjo gospodarstva in uprave vse treh občin. Ta se odraža z rednim odkupom publikacije in s prispevki za oglasni del. Za oboje je vsa desetletja pretežno, večkrat skoraj v celoti, skrbel Ivan Ahlin. In ne samo za to. Že od vsega začetka je znal zagotoviti tudi skromen, a dostojen prostorček, kjer smo hranili našo dokumentacijo in arhivske izvode ter opravljali osnovno administrativno in računovodsko delo, pri čemer mu je vztrajno in zvesto pomagala ga. Rezka Bučar. Zadnja tri leta je naš Zbornik zelo lepo in ustrezno umeščen v domoznansko zbirko Mestne knjižnice Grosuplje. Ob omenjenih dveh delovnih področjih je Ivan Ahlin opazen in zaslužen tudi s svojim avtorskim deležem. Naši zborniki vsebujejo kar 14 njegovih avtorskih prispevkov, od katerih jih 9 obravnava demografska vprašanja v povezavi z gospodarskim razvojem, 5 pa je namenjenih osvetlitvi življenja in dela zaslužnih občanov.

Drugega strokovnega in upravnopolitičnega dela Ivana Ahlina ob tej priložnosti ne bomo podrobneje osvetljevali. Ker je znano in cenjeno, bodo o njem verjetno zapisali več kje drugje. Spomnimo se naj le njegovega dolgoletnega vodenja občine Grosuplje, ki je v dveh obdobjih obsegalo kar 15 let. Svoja ostala, najbolj delovno intenzivna leta je posvetil gospodarstvu kot komercialni direktor Splošnega gradbenega podjetja Grosuplje in kot pomočnik generalnega direktorja Združenih podjetij gradbeništva Slovenije - IMOS.

Ob visokem življenjskem jubileju ni mogoče prezreti, da Ivan Ahlin zelo intenzivno in zavzeto spremlja celovito bivanje občanov vseh treh občin na gospodarskem, družbenem in kulturnem področju. Živo in s ponosom komentira velik napredek na tem kosu Dolenjske. Svojega prispevka ne poudarja, a vsi, ki ga vsaj malo poznajo, in teh je zelo veliko, ga visoko cenijo. Nekaterim je dano, da pri dobrem zdravju, za katerega seveda tudi sami temeljito skrbijo, lahko še dolgo in uspešno delajo tudi v zrelih letih. To želimo tudi našemu odgovornemu uredniku.

---

* 1295 Ivančna Gorica, Stična 140.

OKUSI KUHARSKIH DOBROT IN ETNOLOGIJE

Dr. Boris Kuhar in njegovih 80 let

Drago Samec*

"Dolenjka je s posebno skrbjo, skorajda po svojevrstnem ritualu, pekla potice.

Oblekla je čist, bel predpasnik in si nadela belo naglavno ruto.

V skledi je naredila križ v moko in začela pripravljati testo."

(Boris Kuhar, Dolenjska in belokranjska kuhinja, 56.)

31. avgusta 2009 je zaokrožil polnih osem desetletij etnolog in grosupeljski domoznanec dr. Boris Kuhar. Praznovanja so ga doletela sredi vztrajnega dela in polnega načrtov.

Že v zibel mu je bila položena radoživost in volja do življenja. V Mariboru rojeni znanstvenik je otroštvo preživel v Ločah pri Poljčanah. Zgodnjo mladost je doživljal v nemirnih časih druge svetovne vojne in še kot deček je sodeloval v NOB.

Po koncu vojne je bil trgovec, od leta 1946 je bil kot novinar dejaven pri *Slovenskem poročevalcu* (predhodniku časopisa *Delo*). Loteval se je različnih odmevnih tem. V spominu sodobnikov je ostal njegov feljton o nočnem življenju v Ljubljani. Pot pa ga je vodila tudi po svetu: po Evropi, Aziji, Ameriki in Afriki. V časopisnih prispevkih se je posvečal opisom krajev, zanimivostim in kulturi. Posebej ga je pritegnila Afrika s svojo pestrostjo, umetnostjo in maskami ter vlogo ženske v tamkajšnji družbi.

Od leta 1957 je bil na RTV Ljubljana scenarist, snemalec in urednik, kot režiser pa je urejal celo otroške in poljudnoznanstvene oddaje.

Ob novinarskem delu je študiral in leta 1956 diplomiral na Oddelku za etnologijo na ljubljanski Filozofski fakulteti. Pot ga je v letu 1962 pripeljala na direktorsko mesto Slovenskega etnografskega muzeja (SEM), ki ga je zasedal vse do upokojitve v letu 1987.

V muzeju je spodbujal individualne in kolektivne terenske raziskave. Pripravili so številne odmevne razstave, s katerimi so gostovali po Jugoslaviji, Evropi in ZDA, med njimi npr. o slovenskih ljudskih maskah, slovenski ljudski umetnosti in o kiču. Zaradi razvejane dejavnosti se je SEM z zbirkami neevropskih kultur v letu 1964 naselil v gradu Goričane pri Medvodah. Predstavljena je bila predvsem Skušкова zbirka, kosí dragocenega pohištva in predmeti gospe Tsuneko Konda-Kavase (por. Skušek) z Japonske. Razcvetu neevropskega muzeja je pomagala tudi tedanja jugoslovanska politika neuvrščenosti. Tedaj so gostili nekaj izjemnih gostujočih razstav, posebej so ostale v spominu El Dorado: zlato iz Kolumbije predšpanske kulture pa afriške mere ter kultura Konga. Po Kuharjevi zaslugi je v

* 1290 Grosuplje, Ljubljanska 35.

Slovenijo prišla Foitova zbirka, ena največjih afriških zbirk v Sloveniji, ki je sedaj v Velenju.

Slovenski etnografski muzej je imel tudi zbirko lončarstva in kamnite ljudske plastike v Podsmreki pri Višnji Gori, upravljal pa je tudi Jurčičevo rojstno hišo na Muljavi in Adamičevo hišo v Prapročah pri Grosupljem. S Kuharjevim odhodom v pokoj (1987) so se morali od vseh dislociranih enot posloviti.

Dr. Boris Kuhar je kot etnolog naredil prve filmske zapise za predvajanje. Sam je posnel 18 filmov v Sloveniji, zamejstvu ter v Afriki. V letu 1958 se je kot scenarist in režiser podpisal pod prvi dokumentarni film na slovenski televiziji – *Borovo gostüvanje*. Običaj pa je strokovno obdelal v stanovskem glasilu *Slovenski etnograf*, kateremu je bil dobri dve desetletji tudi urednik.

Kot etnologa so ga vseskozi zanimale prehranjevalne navade v svetu in pri nas. Opažanja in izsledke je pridno objavljaval v periodiki in publikacijah. Odkrivanja kulinarčnih skrivnosti skozi zgodovino se je loteval na razstavi Hrana in kuha v antični Emoni (1989) in v preglednih publikacijah *Emona in rimska kuhinja : Apicijevi recepti za današnjo rabo* (1996). Prehrani v srednjem veku se je posvetil v uvodni besedi k celovski izdaji Santoninovih popotnih dnevnikov (2003).

Več gradiva mu je nudil novi vek, ki ga je predstavil na razstavi Kuhinja v baroku (Ptuj, 1988) in v izjemni publikaciji *Samostanska kuhinja : prehrana kartuzijanov in jedilniki žičkih menihov v prvi polovici 18. stoletja* (2002), ki jo je objavil v soavtorstvu. Kuhinjo v 19. stoletju je predstavil v obsežni in lepi izdaji *Kuharica v Prešernovem času* (2005), ki jo je pripravil po rokopisu ljubljanske kuharice Katharine Werderdus.

Meščanski kuhinji se je posvetil v dveh predstavitvah: *Dobra meščanska kuhinja : 300 izbranih receptov iz najboljših kuhinj slovenskih mest* (2007) in v povsem novi publikaciji *Slovenija : izbrana meščanska kuhinja* (2009). Preteklost in sodobnost je povezal z letos izdano prirejeno klasično publikacijo *Sodobna slovenska kuharica Felicite Kalinšek* (2009), sintezo sodobnosti pa je podal v knjižici *Domača hrana za zdravo življenje* (Grosuplje, 2004).

Svoje znanje kuharske umetnosti je najprej gradil na ljudskem izročilu, saj ga je zapisoval vse od začetnih stikov z informatorji, posredoval pa ga je v priročnikih *Prazniki in praznične jedi na Slovenskem : 14 praznikov, 100 prazničnih jedi* (1992) ter *Sto značilnih jedi slovenskih pokrajin* (1998).

Posebej je izpostavil še svoji najljubši pokrajini, Dolenjsko in rojstno Štajersko. Ob obsežnih uvodih nam je recepte podal v pregledih *Dolenjska in belokranjska kuhinja* (2002) in *Štajerska kuhinja* (2003).

Pri nas je tudi začetnik predstavljanj dobrih gostiln in njihove ponudbe. Najprej jih je predstavljal v časopisih. Najboljše je izbral v pregledu *Kam na dobro kosilo? : 100 gostiln, 100 kuharjev, 100 receptov* (1997).

Ima množico prijateljev, znancev in občudovalcev, za katere pripravlja miniaturne knjižice z recepti: *Dobrote Slovenije* (2005), *Slovenske dobrote iz testa* (2006), *Vse najboljše z žlico* (2007), *Ribe, školjke, raki* (2008) in *Zelenjavne jedi* (2009).

Dr. Boris Kuhar je povsod rad pogledal v lonce. V vseh izdajah je jedi sam preskusil in priredil današnjim prehranskim trendom za zdravo prehrano. Največkrat zmanjša količino maščob in število jajc, količino moke pri prežganju, ob tem pa skrbi, da ne spremeni osnovnih sestavin in začimb, da občutno ne poseže v prvotni okus jedi.

Vse tovrstne izdaje naš jubilat nadgrajuje z dolgimi in temeljitimi uvodi ter z zgodovinskimi okviri. Nič manj kot recepti so zanimivi avtorjevi obsežni, anekdot in citatov polni dodatni opisi ob podanih temah. Pa še nekaj. Vse njegove knjige z jedmi in recepti vsebujejo lepe fotografije predstavljenih in pripravljenih jedi. Podoba je zanj sestavni del recepta. Vedno poskrbi za skladno oblikovanje publikacije (ali članka), pogosto tudi z arhivskim gradivom.

Naš domoznanec pa je postal že s svojimi prvimi etnološkimi izdajami in nasploh s svojo strokovno usmeritvijo. Ob vseh vezeh s svetom se je takoj z nastopom poslanstva direktorja v SEM že v letu 1962 pojavil v vaseh Škocjanskih hribov in začel sam raziskovati tukajšnjo ljudsko kulturo. V poletnem času od 22. junija pa do 12. julija v letu 1964 je s terensko ekipo iz muzeja sistematično prečesal vseh 12 tukajšnjih vasi. Nasledek teh raziskav in ostalih obiskov na terenu je že v naslednjem letu ubranjena doktorska disertacija: *Ljudska materialna kultura v škocjanskih hribih na Dolenjskem s posebnim ozirom na spremembe po osvoboditvi*, ki obsega 332 strani tipkopisa.

Tudi v Slovenskem etnografskem muzeju je v letu 1966 pripravil opaženo razstavo z naslovom Včeraj in danes v škočjanskih hribih, ob njej pa je izšel še spremni vodnik. Disertacija je luč sveta zagledala v prirejeni poljudni izdaji z naslovom *Odmirajoči stari svet vasi*: poljudnoznanstvena razprava v letu 1972 pri Prešernovi družbi v danes nedosegljivi nakladi 22.050 izvodov. Za nas je škoda, da poglavje o Malih Lipljenih iz disertacije ni izšlo tudi v tiskani izdaji. Nazadnje je pripravil razstavo Ko smo bili še vsi kmetje: etnološka razstava v okviru Dnevov evropske kulturne dediščine (Škocjan pri Turjaku, 2008), kjer je na razstavi z zgibanko predstavil zametek in osnovo etnološke zbirke v Škocjanu pri Turjaku.

V turističnem vodniku po sedANJI grosupeljski občini *Lepote in zanimivosti Grosupljega in okolice* (1995) se je s sestavkom *Šentjurijska dolina* posvetil naseljem in posebnostim Št. Jurija in vasem Škočjanskih hribov.

Naše kraje rad vplete v tematske etnološke zapise. Tako je tudi zapisal, da je Grosuplje pred sto leti še imelo svojega kurenta. Rekli so mu 'debeluhar' in so ga vozili na vozu.

Stik s prebivalci teh krajev ohranja že več kot pol stoletja. Spreminjanje načina življenja vseskozi spremlja, iz tranzicij potegne tudi marsikateri sklep. Spoznavanje ljudske kulture mu odkriva boljše poznavanje nas samih, predvsem pa našega naroda, njegove preteklosti in sedanjosti. Žal mu je, ko se mu pred očmi 'podirata na eni strani čudovito lep, kot solza čist pa tudi krvav, od žuljev trpeči kmetov pravljичni svet.' Skozi čas ga je želel popisati, takega, kot je bil nekoč, pa tudi, kakršen je bil včeraj in je danes.

Skupaj je skoraj leto dni preživel v Škočjanskih hribih na terenskem delu. Sam pravi: "Tu sem bival v vseh letnih časih, ob praznikih, ob vseh važnejših priložnostih in delu prebivalcev. Pomagal sem kmetom pri poljskih delih, lovil z njimi polhe in praznoval življenjske jubileje, držal prašiču rep ob kolinah, bil gost na njihovih gostijah in bedel z njimi ob mrliču. Z magnetofonom, z beležnico in fotografskim aparatom sem lezel na strehe s krovci, ko so še krpali slamnate strehe, bil pri zidarjih in tesarjih, ko so postavljali nove hiše. V zimskih večerih sem z ljudmi sam rezal zobotrebece in poslušal pripovedi zobotrebečarjev. Skratka, Škočjanci so me vzeli za svojega." In res je, Škočjanci so ga poimenovali kar 'naš Kuhar'.

Opazna je njegova vloga pri postavitvi muzeja na Jurčičevini na Muljavi. Pod njegovim vodstvom je SEM med letoma 1966 in 1979 prevzel skrbstvo nad domačijo in jo uspel dopolniti z dodatnimi objekti: čebelnjakom, kaščo, sušilnico za lan in Krjavljevo kočo, pozneje pa še s podom. Tako so udeleževali idejo postavitve dejavnega muzeja na prostem. In tudi na Muljavi je uspel stkati prijateljske vezi s predicami in drugimi domačini.

Pod njegovim vodstvom je bilo v našem okolju predstavljenih nekaj obsežnih razstav, predvsem ob prazniku velike noči. Ob otvoritvah je bil vedno slavnostni govornik, ki je publiki pričaral praznično vzdušje. Razstave so bile na Muljavi, na Grosupljem in drugod. Razstave so nudile ugodja za vse čute, od vida, vonja do okusa. V spominu so še posebej ostale etnografske prireditve na Muljavi: žetev rži, poljšji lov, žganjekuha, trenje lanu pa razstave Od lanu do platna, Spomini na deda itd.

Skupaj sem naštel vsaj 27 njegovih samostojnih publikacij, nekaj pa jih ima že pripravljenih za tisk. Težko pričakovana je knjiga o kapelicah in znamenjih v grosupeljski občini, ki jo je več let pripravljal z ekipo v okviru Univerze za tretje življenjsko obdobje.

Nepregledna je množica njegovih prispevkov v periodiki in zbornikih. Že seznam naslovov periodike, kjer je objavljaj, je dolg: *Antena, Borec, Delo, Dnevnik, Dolenjski list, Elle-Ona, Filmski razgledi, Folklor* (Beograd), *Glasnik Slovenskega etnografskega društva, Grosupeljski odmevi, Idrijski razgledi, Kmečki glas, Kulturni poročevalec, Lisa, Ljudska tehnika, Naša skupnost* (Grosuplje), *Naša žena, Naši razgledi, Novinar, Obzornik, Pavlihova pratika, Prešernov koledar, Saja, Sinteza, Slovenski etnograf, Slovenski izseljenski koledar, Slovenski poročevalec, Sodobna pota, Tedenska tribuna, Tovariš, Turistični vestnik, Vikend magazin, Življenje in tehnika* – pa to najbrž ni vse. Veliko od teh časopisov in revij več ne izhaja, njegova misel pa ostaja.

Pisal je o afrikanistiki, o ljudskih običajih in šegah iz zakladnice ljudskega izročila ob življenjskem krogu, o maskah in predvsem o prehranjevalnih navadah. Še sedaj so v spominu njegovi feljtoni o poljšjem lovu, kavi, opisi potovanj z žlico po svetu in romarske poti po svetiščih starih kultur. Nekaj

zapisov ima še posebej o ajdi. Pred leti so bile brane številke *Dela*, kjer je objavljajl zapise o kuharicah in kuharjih, njihovi kuhi in o dobrih gostilnah. Še danes je iskan in priznan njegov prispevek o Francozih v ljudskem izročilu (Napoleonove Ilirske province, 1964), kjer posebej izhaja iz gradiva naših občin.

Da zna sukati pero, kažejo tudi naslovi prispevkov, saj zasledimo že med zgodnjimi objavami prispevek z naslovom Dober naslov – posebno mojstrstvo.

Kot etnolog je bil znan že v časih, ko je bilo treba še pojasnjevati, kaj besedi etnolog ali etnograf pomenita. S predavanji, z razstavami in s pisanjem člankov je širil znanje o etnologiji. Pogosto je sam dejal, da ga ime izdaja. In med terenskimi raziskavami se je šalil, češ da so si etnologi iz muzeja pripeljali svojega 'kuharja' kar s seboj.

Prejel je več nagrad, med njimi Tomšičevo za novinarsko delo in Valvasorjevo, ki jo za pomembno življenjsko delo na področju muzealstva in pri ohranjanju in popularizaciji kulturne dediščine podeljuje Slovensko muzejsko društvo. V zadnjem času je postal še častni član dveh strokovnih nacionalnih združenj: Slovenskega muzejskega društva (2007) in Slovenskega etnološkega društva (2008). Županova jama – turistično in okoljsko društvo Grosuplje pa ga je ob jubileju predlagalo za priznanje Turistične zveze Slovenije (2009), saj je vse njegovo delo tudi v službi turizma in gesla o 'moji deželi – lepi in gostoljubni'.

Po upokojitvi se je z družino priselil v grosupeljske Dvore, kjer uživa v okolju in soseščini ter se posebej posveča kuharski umetnosti. Sam kuha in peče in preskuša svoje neizmerno znanje. Zdaj res dela tisto, kar rad dela. V pogovor rad vplete zanimivosti, npr., da je k nam iz nemških pokrajin prišla tudi navada, da mora biti za novo leto krap na mizi. Dr. Boris Kuhar ga je že sam ujel in za praznik skuhal za družino in prijatelje. Eden od njegovih konjičkov je namreč tudi ribolov. Uživa v ribolovu, v klepetu s prijatelji in znanci in pa kot kulinarik in umetnik v kuhinji in strokovnjak s peresom in fotografskim aparatom. In osrečuje ga, če kdo njegove objave prebere, sploh pa, če komu koristijo.

Bil je tudi predsednik Rotary kluba Grosuplje, sedaj pa ne morejo brez njega na Univerzi za tretje življenjsko obdobje na Grosupljem, saj vodi etnološko sekcijo.

Resno delo in hobiji so pri njem združeni, čas poskuša polno izkoristiti, tako da nima časa misliti na obletnice. Samo toliko, da jih primerno proslavi, pa že hiti dalje. Ob okrogli obletnici je imel več srečanj, razstav in gostij. Osrednja prireditvev je bila 8. septembra 2009 pred Mestno knjižnico na Grosupljem, kjer je direktorica knjižnice Roža Kek predstavila njegovo življenjsko pot, čestital mu je tudi župan občine Grosuplje Janez Lesjak, prav tako tudi predsednik Rotary kluba Grosuplje Marjan Kastelic, ki je dodal, da so dr. Kuharja imenovali za častnega člana Rotary kluba. Tudi predsednica Univerze za tretje življenjsko obdobje Andreja Smolič se mu je zahvalila za ves trud ob vodenju etnološkega krožka. V glasbenem delu so svoj delež dodale mlade violinistke skupine Gross-upi ter ženski zbor Brinke, množica pa je sodelovala pri voščilu Kol'kor kapljic, tol'ko let. Vso množico je pogostil s šampanjcem in eliksirjem za dolgo življenje, z izbranim pecivom so se izkazale tudi članice Društva kmečkih žena Sončnica.

V Mestni knjižnici Grosuplje je ob sodelovanju bibliotekarke Darije Kovačič pripravil razstavo z naslovom Osemdeset let spominov in spominkov. Ob otvoritvi je povedal, da je uspel prebrskati le tretjino zaprašenih škatel, a vsak spominek mu je v spominu oživel sorodnike, znance, prijatelje in poti. Razstavljenih je imel množico spominkov: razglednic, fotoaparatom, pisalni stroj, izrezki iz časopisov, pipe, lesene predmete, slike, afriške kipce pa celo posušeno glavo Indijanca iz Venezuele. Razstavo je obiskalo več skupin, sam je vodil po razstavi člane Slovenskega etnološkega društva.

Razstava je bila nato preseljena na Muljavo in ob otvoritvi so sodelovali župan občine Ivančna Gorica Jernej Lampret, Muljavske predice, z Jurčičevine Lampretovi in Ciril Jurčič, ki je s slavljencem obujal spomine, pesmi je dodal muljavski moški pevski zbor.

Vitalni slavljeneec se je na vseh prireditvah zahvalil, ganjen ob vsej izkazani pozornosti. Obujal je spomine na prva srečanja v naših krajih in razmišljal ob spominih in spominkih.

Dolenjska, Kuharjeva in naša zemlja je še zmeraj neskončno lepa in ga je, Štajerca, premamila, da je zaznal njene lepote in še danes ji poje slavospeve in z njo živi. Načrtov ima še polno. Veseli smo njegovih uspehov, pričakujemo še obljubljene, naj jih čim več uresniči. Izjemnemu poznavalcu naših krajev in domoznancu dr. Borisu Kuharju želimo še mnoga leta, ki naj imajo poln okus.

ZLATI KONJENIK Ob sedemdesetletnici Mira Cerarja

Marija Samec*

*"Obrnili smo se proti zastavam in zadonela je
jugoslovanska himna. Srce se mi je širilo od
ganjenosti in rad bi s celim svetom delil svojo srečo."
(Miro Cerar, 1963)*

Na konju z ročaji je kot najboljši na svetu vrsto let blestel športnik Miro Cerar, ki od leta 1975 živi na Grosupljem. V letu 2009 je praznoval okroglo obletnico. Njegova življenjska pot je pot vztrajnosti, truda, marljivosti, vpetosti v etiko značaja in dela, poštenosti v športu in pri delu, zato je vzor mlajšim rodovom.

Miroslav Cerar se je rodil 28. oktobra 1939. Njegova mati Pavla Šušteršič je bila doma s Turjaka, oče Ivan Cerar pa je bil mornariški časnik. Mlada družina je živela v Šibeniku, Splitu in Boki Kotorski, ko pa se je začela druga svetovna vojna, so se preselili na Turjak, kjer so živeli do leta 1944. Oče je bil na rušilcu Zagreb, ki sta ga poročnika bojne ladje Sergej Mašera in Milan Spasić ob začetku vojne potopila, posadki pa ukazala, da ladjo zapusti.

Druga svetovna vojna

Med vojno so pri Kovaču, kot se je po domače reklo pri hiši, preživljali hude čase. Precej sorodnikov so internirali v taborišča. Očeta so Italijani, ki so na Turjaku imeli eno svojih večjih postojank, odpeljali v internacijo v Italijo, po kapitulaciji Italije pa so ga Nemci internirali v Dachau, od koder se je vrnil leta 1945. Šušteršičevo hišo na Turjaku so obiskovale vse vojske, ki so se premikale po teh krajih: partizani, četniki, domobranci, Italijani, Nemci, Turjak so pogosto obstreljevali, grozila jim je organizacija Črna roka, zato so leta 1944 z vozom ded, babica, Miro in njegova mama pobegnili v Ljubljano. Stanovali so pri teti Zofiji, ki je že sama imela tri otroke in moža, tako da se je devet ljudi stiskalo v enosobnem stanovanju, hrane pa ni bilo.

Mladost na Turjaku

Na Turjak je Miro hodil le še na počitnice. Veliko se je družil s svojim dedom, ki je bil grajski kovač, v njegovi kovačiji je bil izdelan prvi partizanski top v teh krajih. Bil je tudi lovec, veterinar samouk in daleč

* 1290 Grosuplje, Ljubljanska 35.

naokrog znan kot velik šaljivec. Miru je v veliki meri nadomeščal očeta. Pripovedoval mu je o živalih, rastlinah. Miro je opravljal vsa kmečka dela, rad je plezal po drevesih in skakal po vozu, naloženem s senom, delal prevale in premete. V potoku ob Trubarjevi domačiji na Rašici je lovil rake, hodil je bos, saj čevljev niso imeli, in pogosto je bil ves popraskan. Rad se je vozil s kolesom po okolici. Pogosto je tičal v kovačiji in opazoval, kako so popravljali kolesa in motorje, celo sanjaril je, kako bo dirkal z motorji.

Telovadba v Narodnem domu v Ljubljani od leta 1948 do 1954

Leta 1946 je droben, suhljat in slaboten fant postal prvošolček. Hodil je v šolo na Grabnu, kjer je danes Fakulteta za arhitekturo. Odličnjak ravno ni bil, vedno pa je bil med boljšimi učenci. Njegovega učitelja Rudija Završnika je skrbelo zdravstveno stanje slabotnega, podhranjenega fanta brez apetita, za kar je bila kriva vojna. Predlagal je, naj si poskuša okrepiti telo s telovadbo v Narodnem domu. Starša sta se strinjala in tako je leta 1948 Miro postal član društva Partizan Narodni dom v Ljubljani pod varstvom vaditelja Tomaža Šavnika. Prve ure telovadbe ga niso preveč navdušile, a je vztrajal, telovadil dvakrat na teden in opazoval starejše tekmovalce. Telovadnica mu je vse bolj prirashala k srcu in ga zaznamovala za vse življenje. Telesno se je počasi krepil, mišice so se začele oblikovati. V Narodnem domu so bili pionirji po kakovosti razdeljeni v tri skupine. Vsak mesec so bila tekmovanja, na podlagi katerih so telovadce na novo razvrščali. Po prvem letu treningov se je Miro povzpel v srednji razred. Boljši telovadci so morali del svojega časa posvetiti treniranju mlajših, ker ni bilo dovolj trenerjev. Veljalo je pravilo, komur društvo omogoča dodatno vadbo pod strokovnim vodstvom, mora to odslužiti kot vodnik redne vadbe v vrstah mlajših. Miro se je hitro uvrstil med najboljše. Z njimi so sprva delali starejši telovadci, ki so imeli trening pozneje. Najprej so delali skupinske vaje, nato pa so se razvrstili po orodjih. Miro je izrabil vsako priložnost, da je lahko vadil na orodjih.

Kasneje je z Mirom delal telovadec Janez Reisner. Miro je postal uspešen tekmovalec, toda večno drugi do leta 1952, ko je na prvenstvu ljubljanskih pionirjev premagal večnega tekmeca Lada Vrtačnika.

Leta 1953 je iz nekdane kinodvorane, konjušnice in skladišča pod vodstvom Petra Pavliča nastala študijska telovadnica Narodnega doma, v kateri še danes trenirajo naši najboljši telovadci. Tedaj se je 13-letni pionir že izkazal med mladinci (4. mesto v Skopju) in začel trenirati pri starejših telovadcih, ki so se pripravljali na svetovno prvenstvo v Rimu. Leta 1954 je uspešno končal malo maturo in se vpisal v višjo gimnazijo. Leta 1955 je postal prvič mladinski državni prvak na Bledu v telovadnem mnogoboju in nekaterih atletskih disciplinah, dodatno ga je treniral Janez Šlibar, po blejskem uspehu pa je nad razvojem mladega telovadca bdela znani telovadni pedagog Boris Gregorka. Začel se je njegov strmi vzpon. Zdaj se mu ni bilo treba več skrivati pred trenerji in telovadci, ko je vadil na konju z ročaji in drugih orodjih, češ da lahko to škoduje hrbtenici in lahko postane »zakrčen« ali »puklast«. Vadil je štiri- do petkrat tedensko pod okriljem avtoritativnega Borisa Gregorke, velikega poštenjaka, asketa, strogega do sebe in drugih, in začela se je pisati ena najuspešnejših zgodb v slovenskem športu.

Za vadbo zahtevnejših in nevarnih prvin ni bilo nobenih varoval. Padci in tudi poškodbe so bile pogost spremljevalec telovadcev. Pogosto so trenirali in tudi nastopali zunaj, na letnem telovadišču ob Narodnem domu. Cerar je poskušal vedno nove elemente, rad je hodil na tekmovanja, da je videl nove elemente, ki so jih izvajali tuji tekmovalci in jih skušal tudi sam osvojiti. Zaradi elegantne drže je dolga leta veljal za kralja konja z ročaji.

Obdobje velikih uspehov od leta 1957 do 1970

Po drugi svetovni vojni je organizacijo Sokol nasledil TVD Partizan Narodni dom. Boris Gregorka je strogo vzgajal tudi telovadne šampione, kot je bil Miro Cerar, vendar so pogosto vznikali konflikti, ker je vedno vztrajal le pri svojem in ni prenesel pripomb in niti sugestij glede novih elementov.

Za vrhunske športnike s področja orodne telovadbe so veljala stroga amaterska pravila. Ni bilo ne pokroviteljev ne sponzorjev ne osebne finančne stimulacije.

Leta 1956 je Miro Cerar v Trbovljah sodeloval na prvem mednarodnem tekmovanju s češkoslovaškimi telovadci in zmagal med člani, čeprav še ni imel 16 let, in to kljub poškodovanemu zapestju. Ko je v

Gottwaldovu (Češkoslovaška) ponovil uspeh, se je pri treningu lahko pridružil članski vrsti.

Miro je 5. in 6. gimnazijo obiskoval na Rakovniku, kjer profesorji niso imeli dosti razumevanja za njegovo telovadbo, zato se je leta 1957 prepisal na Realko. Tedaj je postal član zveznega razreda in pri 17. letih v Osijeku prvič postal članski državni prvak. Še istega leta je tekmoval v Zagrebu na gimnastradi, kjer so ga opazili ruski telovadci in ga skupaj s hrvaškim telovadcem Ivanom Čaklecem povabili na študentski festival v Moskvo. Tu so se zbrali najboljši ruski telovadci. Cerar in Čaklec sta se uvrstila okoli 20. mesta, vendar so jima izkušnje in znanje, ki sta jih tam pridobila, koristili v prihodnosti.

Leta 1957 bi moral z jugoslovansko reprezentanco na drugo svetovno prvenstvo v Pariz. Izprosil si je že 14-dnevno odsotnost od pouka v zadnjem letniku srednje šole, pa je zbolel za gripo, ki je zajela Evropo, in obležal doma.

Leto 1958 je bilo v Cerarjevi športni karieri prelomno, saj je kot 18-letnik vstopil v sam vrh svetovne gimnastike. Nastopi s poškodbami so bili njegova posebnost, saj bi lahko na prste ene roke prešteli tekme, na katerih je nastopil nepoškodovan. Naslov državnega prvaka na Reki si je delil s Čaklecem.

Tega leta je maturiral, vendar je vse tradicionalne maturantske običaje izpusti, saj je takoj po izpiti odšel na svoje prvo evropsko prvenstvo v Moskvo. Jugoslovanska izbrana vrsta je bila šesta, Cerar se je uvrstil na 13. mesto, na konju z ročaji pa je osvojil prvo bronasto kolajno na velikih tekmovanjih. Novinarji in strokovnjaki so menili, da je bil slabše ocenjen zato, ker še ni bil znan, kljub vsemu je bil največja in edina senzacija Moskve. Ob vrnitvi v Ljubljano mu je čestital tudi olimpijonec Leon Štukelj.

Leta 1959 je bil Miro Cerar že bruc na pravni fakulteti. To je bilo obdobje napornih treningov, kriz in razočaranj pa tudi obdobje sreče in zadovoljstva. Zaradi intenzivnih treningov je postal preutrujen, vendar je v Beogradu ponovno postal državni prvak. Na tretje evropsko prvenstvo v Koenbenhavnu je zaradi operacije prsta na nogi odptoval kot rezerva, pač pa je kot novinar poročal za Delo.

Leta 1960 je zopet postal državni prvak, zmagal dvakrat v Egiptu: v Kairu na tekmi z domačimi in v Aleksandriji s telovadci Združenih arabskih emiratov. Prav tako je zmagal na meddržavnih tekmovanjih z Italijo, Poljsko in Romunijo. Udeležil se je svojih prvih olimpijskih iger v Rimu. Zaradi spleta okoliščin igre niso bile tako uspešne, kot je pričakoval, vendar si je tako nabiral izkušnje za nadaljnja tekmovanja. Leto je na tekmovanju mest zaključil z osvojitvijo drugega mesta.

Leto 1961 je v Slavonskem Brodu ponovno osvojil naslov državnega prvaka. Na turnirju mest v Beogradu je ekipa slovenskih telovadcev premagala sovjetsko reprezentanco. Slovenska telovadna reprezentanca je zmagala v Passauu na tekmi z Bavarsko in Avstrijo. Na evropskem prvenstvu v Luxemburgu pa je postal Cerar prvič absolutni prvak Evrope v šesteroboju.

Leto 1962 je bilo za Cerarja eno najuspešnejših. V Bjelovarju je postal državni prvak. V Beogradu sta se pomerili reprezentanci Sovjetske zveze in Jugoslavije, zmagal je Miro Cerar. Na svetovnem prvenstvu v Pragi je osvojil dve zlati kolajni: na konju z ročaji in bradlji. Na bradlji so sodniki najprej naslov namenili Šahlinu, pa je publika protestirala, sodniki so se umaknili na posvet in svetovni prvak na bradlji je postal Cerar. Uspešno je v jugoslovanski ženski vrsti nastopala v Pragi tudi Zdenka Prusnik, Mirovo dekle, ki ji je pomagal pri treningih.

Marca leta 1963 se je Miro Cerar poročil z Zdenko Prusnik in dobil sina, Mira mlajšega. Julija je bilo evropsko prvenstvo v Beogradu, kjer je osvojil šest kolajn in prvi v zgodovini ubranil naslov evropskega prvaka v šesteroboju. V Zrenjaninu je osvojil državno prvenstvo, zmagal na sredozemskih igrah v Neaplju in se udeležil predolimpijskih iger v Tokiu z ekipo šestih najboljših telovadcev Evrope. Osvojil je zlato na konju z ročaji in bron na bradlji. Zmagal je še na troboju Češkoslovaške, Bolgarije in Jugoslavije.

V olimpijskem letu 1964 je spet postal državni prvak, nastopil je na mednarodnem turnirju v Varšavi in zasedel drugo mesto, zmagal pa je v Koenbenhavnu na mednarodnem turnirju, v Budimpešti na troboju Slovenija – Poljska – Honved (Madžarska) in na dvoboju Ljubljane in Budimpešte, v Leipzigu na dvoboju Jugoslavija – DDR pa si je poškodoval peto. Na srečo ga poškodba ni ovirala na olimpijskem nastopu v Tokiu, kjer je zmagal na konju z ročajem, na drogu pa je osvojil bron. Tega leta je Miro Cerar diplomiral na pravni fakulteti. Prvi dve leti je redno študiral, saj ni imel nobenih popustov, v tretjem in četrtem letniku pa mu ni bilo treba redno obiskovati predavanj. Skupaj je študiral le pet let. Vedel je, da samo od športa ne bo mogel živeti in da se mora pripraviti na poklic.

V poolimpijskem letu 1965 je njegov novi trener postal Jože Senica, kasneje pa Janez Šlibar. Na evropskem prvenstvu v Antwerpnu je osvojil četrto mesto v mnogoboju in kar štiri kolajne. 25. maja tega leta je Mira doletela čast, da izroči štafeto mladosti maršalu Titu, jeseni pa je moral na obvezno služenje vojaškega roka. Poskrbeli so, da je služil v Ljubljani, da je lahko treniral. Bil je zelo utrujen, saj se je poleg vsega vojaškega urjenja udeleževal še vseh gimnastičnih treningov, zato je zbolel za hudo pljučnico, na poti na trening ga je leta 1966 še zbil avto, da je moral nekaj časa ležati v bolnišnici. Tudi sotekmovalca Tine Šrot in Janez Brodnik sta služila vojsko, vendar v Beogradu. Na državnem prvenstvu Miru Cerarju zdravniki niso dovolili nastopiti, sam pa se je počutil dovolj zdravega in pripravljenega na tekmovanje. Vsi tekmovalci s Šrotom in Brodnikom na čelu so zato demonstrativno zapustili prizorišče tekmovanja in prisilili komisijo, da je Miru dovolila nastop. Brodnik bi ob odsotnosti Mira Cerarja sicer imel priložnost postati državni prvak, tako pa je zopet zmagal Miro, oba vojaka: Šrot in Brodnik pa sta bila poklicana na zaslišanje. V Beogradu je bil tega leta tudi dvoboj s Sovjetsko zvezo. Novinarji športnega časopisa *Polet* so Cerarja izbrali za najboljšega športnika leta. V Dortmundu je na svetovnem prvenstvu kljub poškodbam osvojil četrto mesto in nastopil v finalu na treh orodjih: na konju, bradlji in drogu.

Leta 1967 je na svetovnem prvenstvu na Finskem osvojil dve medalji. Nastopil je poškodovan, vendar se je poškodba hitro zdravila in v Slavonskem Brodu proti Bolgariji je bil že spet prvi. Na sredozemskih igrah v Tunisu je jugoslovanska ekipa osvojila drugo mesto. Olimpijske igre so bile leta 1968 v Mehiki na več kot 2200 m nadmorske višine, zato so trenirali na Mangrtu kar na prostem. Z Brodnikom sta se udeležila predolimpijskih iger v Ciudad de Mexicu in domov je prinesel zlato medaljo na konju z ročaji.

Leta 1968 je na olimpijskih igrah v Mehiki zmagal na konju z ročaji, v mnogoboju je bil deveti, ekipno pa so osvojili šesto mesto. Med Cerarjevimi trenerji je bil tudi sovjetski trener Semnjon Abramovič Karagiozjan. Po olimpijskih igrah so bili trije telovadci Cerar, Šrot in Brodnik povabljeni v Pariz na nastop ob proslavi časnika *L'Humanité*, kar je bila za športnike prijetna sprememba po napetostih na velikih tekmovanjih. Na Belem dvoru na Dedinju v Beogradu je športnike olimpijce sprejel predsednik Jugoslavije Josip Broz Tito. Leta 1968 se je družina Cerar povečala za hčerko Alenko.

V poolimpijskem letu 1969 so Cerarja povabili na ameriško gimnastično prvenstvo, kjer je zasedel tretje mesto za Japoncema Kenmucujem in Nakajamo. Na evropskem prvenstvu v Varšavi je osvojil tri kolajne: zlato na konju z ročaji, srebrno na bradlji in bronasto na drogu. Avgusta so bili štirje telovadci povabljeni v Kanado na troboj ZDA – Jugoslavija – Kanada, kjer so ekipno zmagali. V Ljubljani so priredili »predsvetovno« prvenstvo, na katerem se je Cerar izkazal s tretjim mestom v mnogoboju in prvim mestom na konju z ročaji. *Sportske novice* so ga razglasile za najboljšega športnika leta, prejel je nagrado AVNOJ, najvišje državno priznanje v tedanji Jugoslaviji, mednarodna organizacija FIG pa mu je podelila odlikovanje za poseben prispevek h gimnastiki.

Leta 1970 se je naš največji telovadec poslovil od aktivnega tekmovanja. V začetku leta je v Beogradu zmagal na dvoboju s sovjetsko reprezentanco, v jeseni pa je bilo svetovno prvenstvo v Ljubljani. Ekipo so sestavljali samo slovenski telovadci, Miro Cerar pa je zadnjič osvojil zlato odličje za vajo na konju z ročaji. Njega in njegovo ženo Zdenko, ki je bila tedaj komentatorka ženskega dela svetovnega prvenstva v Ljubljani, so Japonci povabili na mednarodni turnir najboljših tekmovalcev sveta v Nagojo. Tu se je med ogrevanjem za vajo na parterju Cerar hudo poškodoval. In tedaj se je dokončno odločil, da zaključi z aktivno tekmovalno kariero. Nekaj časa je še deloval kot sodnik, vendar so se njegove službene obveznosti pogosto križale s športnimi termini, zato je to delo opustil, nikoli pa ni izgubil stika s kolegi telovadci in z gimnastiko.

Poklicno in družinsko življenje po letu 1970

Zdaj se je lahko več posvečal družini in poklicni karieri. Leta 1971 je družini Cerar občina Vič podarila parcelo na Galjevici, vendar je za dokončanje zmanjkalo denarja. Prodala sta nedokončano hišo in kupila parcelo na Grosupljem, kamor sta se z družino preselila leta 1975. Leta 1980 se jima je rodila še Vesna. Miro je opravil pravosodni izpit in odprl svojo odvetniško pisarno. Na Grosupljem se je vključil v Civilno zaščito in v tej organizaciji deloval do osamosvojitve Slovenije.

Ko je Cerar že prenehal tekrovati, so ga kot priznanega športnika in vzornika mladih povabili na olimpiado v München, kjer je leta 1975 na dan zmage, 9. maja, vodil četo športnikov v paradi, *Sportske novosti* so ga izbrale za najboljšega športnika Jugoslavije od 1945 do 1975, leta 1980 pa še enkrat za najboljšega športnika obdobja od 1945 do 1980.

Dolgih 12 let je igral in bil kapetan v zlati nogometni selekciji *Nedeljskega dnevnika*, ki so jo sestavljali vrhunski slovenski športniki in je delovala v humanitarne namene.

Leta 1984 si je na povabilo Jugoslovanskega olimpijskega komiteja ogledal zimske olimpijske igre v Sarajevu, leta 1985 pa mu je Juan Antonio Samaranch podelil najvišje olimpijsko priznanje olimpijski red (L'Ordre Olympique).

Po osamosvojitvi Slovenije se je posebej aktivno izpostavil v Olimpijskem komiteju Slovenije, pravzaprav je bil njegov pobudnik, saj je želel, da Slovenija čim prej postane članica Mednarodnega olimpijskega komiteja, in leta 1992 je MOK sprejel Slovenijo kot polnopravno članico. Leta 1999 je bil sprejet v Hall of Fame – Mednarodno gimnastično hišo slavnih v Oklahoma Cityju, kjer je že pred njim dobil svoje mesto Leon Štukelj. Predsednik republike dr. Danilo Türk mu je leta 2009 podelil odlikovanje zlati red za zasluge.

Cerar je predsednik olimpijske akademije, predsednik kluba olimpijcev, ambasador za šport, strpnost in ferplej, član evropskega združenja in svetovnega združenja za ferplej.

Miro Cerar ima še danes občudovalce po vsem svetu. Rad poudarja, da je v gimnastiki dobil prijatelje za vse življenje. Še danes se nekdanji vrhunski telovadci, večinoma tudi nosilci olimpijskih kolajn, družijo.

Ob njegovi sedemdesetletnici je izšla knjiga *Miro Cerar in njegov čas*, po kateri je tudi povzet pričujoči članek. Ideja o nastanku knjige se je rodila že ob športnikovi 60-letnici, uresničili pa so jo deset let kasneje. Dela so se lotili Jože Kostanjevec, Sebastjan Piletič, Zala Zaletelj in Edvard Kolar, podatke o tekmovanjih, medaljah in mnoge anekdote pa sta prispevala tudi sotekmovalca in prijatelja Tine Šrot in Janez Brodnik. Treba je bilo pregledati časopisne zapise o telovadcu, ki jih ni bilo malo, in to v slovenščini, srbohrvaščini, ruščini, nemščini in angleščini, saj se samo na spomin ni dalo zanašati. V pomoč sta jim bili knjigi iz leta 1966 *Poslednji romantik na konju* Mirana Sattlerja in Vlada Šlambergerja ter *Volja, žulji in kolajne* Evgena Juriča iz leta 1970.

V knjigi *Miroslav Cerar in njegov čas* so avtorji popisali ne samo življenje velikega telovadca, ampak športni utrip celega obdobja. Bogato je slikovno gradivo, ki so ga zbrali iz časopisnih in zasebnih arhivov. S prodajo knjige zbirajo denar za novo, sodobno telovadnico za bodoči telovadni rod, kajti sedanji vrhunski telovadci še vedno vadijo v isti telovadnici kot nekoč Miro Cerar.

Miroslav Cerar je bil v obdobju od 1958 do 1972 ena najpomembnejših gimnastičnih osebnosti v svetu, skoraj nepremagljiv na paradnem orodju, konju z ročaji. Konj je najstarejše gimnastično orodje, katerega prvotni namen je bilo razvijanje vojaških sposobnosti. S tehnološkim razvojem orodja so se razvijale tudi mojstrovine Mira Cerarja, z izjemnimi nastopi na tem orodju pa si je prislužil tudi laskave vzevke, kot so kralj konja z ročaji, zlati konjenik in celo bog konja.

Ob visokem življenjskem jubileju želimo slavljencu še dosti zdravja in življenjske energije.

Pregled največjih gimnastičnih uspehov Miroslava Cerarja

1952 – prvak Ljubljane v kategoriji pionirjev do 14. leta.

1955 – kvalifikacije v Nišu, finale na Bledu: 1. mesto v telovadnem mnogoboju in nekaterih atletskih disciplinah.

1956 – Maribor – drugič zapored mladinski državni prvak, 1. mesto v telovadnem mnogoboju.

1957 – prvič članski državni prvak Jugoslavije in nato vsako leto do vključno leta 1970, torej 14-krat.

Mednarodna tekmovanja in turnirji

Leto	Kraj	Tekmovanja in turnirji	Uvrstitev
1955	Trbovlje	Slovenija – ROH (češkoslovaška ekipa)	1. mesto
1956	Ostrava	Slovenija – ROH (češkoslovaška ekipa)	1. mesto
1957	Moskva	svetovni študentski festival	1. mesto
1957	Ljubljana	Jugoslavija – Danska	1. mesto
1959	Beograd	Jugoslavija – Nemška demokratična republika	1. mesto
1959	Zagreb	Jugoslavija – Poljska	1. mesto
1959	Ljubljana	mednarodni turnir	1. mesto
1960	Beograd	Jugoslavija – Italija	1. mesto
1960	Ljubljana	mednarodni turnir mest Zagreb, Beograd, Berlin, Lozana, Ljubljana	1. mesto
1960	Katovice	Jugoslavija – Poljska	1. mesto
1960	Kairo	Jugoslavija – Egipt (Združeni arabski emirati)	1. mesto
1960	Aleksandrija	Jugoslavija – Egipt (Združeni arabski emirati)	1. mesto
1960	Karlovac, Zagreb	Jugoslavija – Romunija	1. mesto
1961	Passau	Slovenija – Avstrija – Bavarska	1. mesto
1961	Ljubljana	mednarodni turnir mest	1. mesto
1961	Beograd	Jugoslavija – Egipt (Združeni arabski emirati)	1. mesto
1962	Sofija	Jugoslavija – Bolgarija	1. mesto
1962	Beograd	Jugoslavija – Sovjetska zveza	1. mesto
1962	Hvar	Jugoslavija – Sovjetska zveza	1. mesto
1962	Zemun (Beograd)	Jugoslavija – Nemška demokratična republika	1. mesto
1962	Slavonski Brod	Jugoslavija – Bolgarija	1. mesto
1963	Ljubljana	Jugoslavija – ČSSR – Bolgarija	1. mesto
1963	Ljubljana	mednarodni turnir	1. mesto
1963	München	Evropa – Japonska	3. mesto
1963	Amsterdam	mednarodni turnir	1. mesto
1964	Varšava	mednarodni turnir	2. mesto
1964	Leipzig	Jugoslavija – Nemška demokratična republika	poškodba
1964	Koebenhavn	mednarodni turnir	1. mesto
1964	Budimpešta	Slovenija – Poljska – Honved (Madžarska)	1. mesto
1964	Ljubljana	Ljubljana – Budimpešta	1. mesto
1965	Budimpešta	univerzijada	2. mesto
1965	Stockholm	mednarodni turnir	1. mesto
1965	Oulu (Finska)	mednarodni turnir	1. mesto
1965	Helsinki	mednarodni turnir	1. mesto
1965	Praga	spartakijada – malo evropsko prvenstvo	1. mesto
1965	Ljubljana	Ljubljana – Budimpešta	1. mesto
1966	Los Angeles	mednarodni turnir	3. mesto
1966	Skopje	Jugoslavija – Ukrajina	1. mesto

1966	Sofija	Jugoslavija – Bolgarija	1. mesto
1966	London	mednarodni turnir	1. mesto
1966	Aldershot	mednarodni turnir	1. mesto
1966	Montreux	mednarodni turnir	1. mesto
1969	Toronto	Jugoslavija – Kanada – ZDA	1. mesto
1969	Giessen	Jugoslavija – ČSSR – Nemčija	1. mesto
1969	Ljubljana	mednarodni turnir	3. mesto
1970	Beograd	Jugoslavija – Sovjetka zveza	1. mesto
1970	Barcelona	mednarodni turnir	2. mesto

Sredozemske igre

Leto	Kraj	Disciplina	Uvrstitev
1963	Neapelj	šesterboj	1. mesto
		konj z ročaji	1. mesto
		preskok	2. mesto
		drog	2. mesto
		bratlja	2. mesto
		parter	2. mesto
		ekipno	2. mesto
1967	Tunis	šesterboj	1. mesto
		konj z ročaji	1. mesto
		preskok	1. mesto
		drog	2. mesto
		bratlja	2. mesto
		parter	2. mesto
		ekipno	2. mesto

Evropska prvenstva

Leto	Kraj	Disciplina	Uvrstitev
1961	Luxembourg	šesterboj	1. mesto
		konj z ročaji	1. mesto
		krogi	1. mesto
		bradlja	1. mesto
		parter	3. mesto
		preskok	3. mesto
		drog	5. mesto
1963	Beograd	šesterboj	1. mesto
		konj z ročaji	1. mesto
		krogi	1. mesto
		drog	1. mesto
		preskok	2. mesto
		parter	3. mesto

Leto	Kraj	Disciplina	Uvrstitev
1965	Antwerpen	bradlja	1. mesto
		konj z ročaji	2. mesto
		parter	2. mesto
		krogi	3. mesto
		šesterboj	4. mesto
1967	Tampere	konj z ročaji	2. mesto
		drog	3. mesto
		krogi	4. mesto
		bradlja	5. mesto
		šesterboj	6. mesto
1969	Varšava	konj z ročaji	1. mesto
		bradlja	2. mesto
		drog	3. mesto
		parter	4. mesto
		šesterboj	4. mesto

Svetovna prvenstva

Leto	Kraj	Disciplina	Uvrstitev
1958	Moskva	konj z ročaji	3. mesto
1962	Praga	konj z ročaji	1. mesto
		bradlja	1. mesto
		dvanajsterboj	5. mesto
		drog	6. mesto
		krogi	6. mesto
1966	Dortmund	konj z ročaji	1. mesto
		bradlja	3. mesto
		drog	4. mesto
		dvanajsterboj	4. mesto
1970	Ljubljana	konj z ročaji	1. mesto

Predolimpijske igre

Leto	Kraj	Disciplina	Uvrstitev
1963	Tokio	konj z ročaji	1. mesto
		bratlja	3. mesto
1967	Ciudad de Mexico	konj z ročaji	1. mesto

Olimpijske igre

Leto	Kraj	Disciplina	Uvrstitev
1960	Rim	drog	5. mesto
		dvanajsterboj	8. mesto
1964	Tokio	konj z ročaji	1. mesto
		drog	3. mesto
		bratlja	6. mesto
		dvanajsterboj	7. mesto
1968	Ciudad de Mexico	konj z ročaji	1. mesto
		dvanajsterboj	9. mesto

Viri

Zala Zaletel in Edvard Kolar, *Miroslav Cerar in njegov čas*, 2009.

LEOPOLD SEVER – NARAVOSLOVEC IN RAZISKOVALEC Ob 70-letnici

Marija Samec

Rodil se je 3. januarja 1939. leta v Ljubljani na Viču. Od tam se je družina tik pred vojno preselila v Male Lipljene, v rojstni kraj staršev. Najprej so se naselili v kupljeni hiši na začetku vasi, ko pa je umrl stric, so se preselili v očetovo rojstno hišo.

Oče je bil velik ljubitelj in poznavalec narave in zgodovine. Od mladih nog do pozne starosti je bil navdušen lovec. Leopolda je vodil v gozd, mu kazal drevesa, rastline, živali. Bil je sposoben opazovalec, naravo je bral kakor knjigo. Tudi ostalo sorodstvo je bilo vedoželjno. Strici in dedek so hodili delat na Hrvaško, dedek je na Dunaju pekel kostanj, celo v Ameriko je šel za boljšim kosom kruha.

Drugi fantje so se ukvarjali s tehniko, 'šraufali' so kolesa, delali iz lesa, Leopold pa je najrajši bral in raziskoval naravo. Želja po učenju je bila pri njem tako močna, da je delal zobotrebce in zaslužil toliko, da je pri desetih letih naročil časopis *TT (Tedenska tribuna)*. Ob četrtek, ko je izhajal ta časopis, si je pri mami izgovoril prost dan, da mu ni bilo treba delati in je lahko bral. Ta dan je tudi rad hodil na pašo. Nalašč puščal nepopaseno dolino, da mu je živina dala mir. Hlatal je za branjem.

V osnovno šolo je Leopold hodil v Škocjanu, tedaj je bila tu še popolna osemletka. Oče ni bil ravno navdušen, mama pa je sinu pomagala, da se je nato v Ljubljani vpisal najprej v nižjo gimnazijo, ker v Škocjanu ni imel tujega jezika, nato pa še v višjo gimnazijo. V Ljubljani je najprej stanoval pri teti, ko pa je začel študirati na pedagoški akademiji, si je našel podnajemniško stanovanje. Študiral je biologijo in kemijo. Nagnjenje do naravoslovja je prevzel po očetu. Vedno je kazal splošno vedoželjnost do vsega, kar je skrivnostno. To področje zajema tudi zgodovino, narodopisje, antropologijo; te vede dajo človeku osnovno podlago za širše znanje.

Postal je učitelj, če bi pa lahko še enkrat izbiral, bi rad delal v kakšni raziskovalni ustanovi, saj ga želja po odkrivanju novega, neznanega še ni zapustila.

Učitelj biologije in kemije

Njegovo prvo delovno mesto je bilo v Prevolah, vasi med Hinjami in Žvirčami. Učil je telovadbo, fiziko, tehnični pouk, biologijo in kemijo in celo srbohrvaščino, in to že kot začetnik kar 32 ur na teden. Gradili so igrišča, s prvimi plačami je nakupil tudi flavte za orkester in učil učence igrati, da so lahko nastopali na praznolah.

Njegova naslednja služba pa je bila že na Osnovni šoli Stična in tu je tudi dočakal upokojitve. Aktivno si je prizadeval za gradnjo nove šole, kajti samostanski prostori že dolgo niso več ustrezali sodobnim zahtevam osnovne šole.

Fosili

Razpon njegovih zanimanj je širok. Prva ljubezen je namenjena geologiji in mineralom. Prve fosile je kupil, da je lahko učencem nazorno pokazal razvoj živali in rastlin; tudi sam jih je v naravi iskal, nekaj pa so mu jih prinesli učenci, saj je na šoli vodil naravoslovni krožek. Njegovi krožkarji so dobili več zlatih Preglovih priznanj za raziskovalno delo na področju geologije. Zanimivi naslovi nalog pričajo o inovativnosti in želji po raziskovanju in ohranjanju naše naravne dediščine: Geologija zahodne Dolenjske, Rudarstvo zahodne Dolenjske, Železova ruda naših območij, Lehnjak in njegovo nastajanje, Apnenec in apneničarstvo, Fosili, Izdelki iz domačega kamna.

Minerali

Tudi zbirka mineralov je nastala za potrebe poučevanja. Nabiral jih je v okolici pa tudi kupal jih je, najprej v Trstu, potem pa po sejnih in razstavah mineralov. Naravoslovne dneve je zasnoval interdisciplinarno, vključeval je matematični, zgodovinski, geološki, geografski, kemijski pogled na zastavljene probleme. Po šolah od Lendave in Maribora do naših krajev je predaval o mineralih še po upokojitvi.

Ob gradnji avtoceste so odkopali veliko lepih kamnov, Leopold pa jih je kar nekaj rešil in organiziral njihovo postavitve na križišča in ob ceste ter jih tako ohranil. Tudi kamnine so del naše dediščine.

Lišaji

Prejel je priznanje Prirodoslovnega društva Slovenije za raziskovanje lišajev v šolskem okolišu. Izobraževal se je na tečajih, potem pa animiral učence v krožku, da so se sprehodili po okolici in zbirali podatke. Zavedal se je pomena svojega naravoslovnega dela in pomena amaterskih raziskovalcev pri zbiranju podatkov, saj ti poznajo domače okolje.

Vode

Voda ga je od nekdaj vznemirjala in občudoval jo je. Zaradi vodovodov, so ljudje začeli čudovite vodne vire zanemarjati. Postali so odlagališča smeti. V Ambrusu je leta 1989 organiziral raziskovalni tabor s pomočjo šole. Proučevali so vode in enega od vodnih virov, Višenjski b'č, revitalizirali, očistili (v njem so bile poginule živali, svinjske kože in drugi, včasih celo zelo nevarni odpadki) in ga spravili v prvotno stanje. To je vzpodbudilo tudi sosednje vasi, da so se lotile podobnih podvigov. Prepričan je, da je pri ljudeh treba zbuditi zanimanje za vodne vire, za imensko in skrivnostno izročilo in pomen vodnih virov v preteklosti. Ne gre za sentimentalnost, prišel bo čas, ko bodo lahko ti viri tudi življenjsko pomembni (potres, zastrupitev vode v vodovodu, izsušitev).

Turistični delavec

Zaradi njegovih mnogih dejavnosti, povezanih z okoljem in zgodovino, so ga pritegnili v Turistično društvo Ivančna Gorica, kjer je deloval skoraj 40 let. Dolga leta je bil predsednik, organiziral je očiščevalne akcije z učenci in svojim avtomobilom in prikolico. Sam je izdelal koše za smeti. Na gradbišču šolskega centra odkopano skalo je postavil na neurejeno krožišče ob železniški postaji v Ivančni Gorici, sam je vliil stebričke in uredil okolico. Sadil je drevesa po mestu (bore, smreke, breze), organiziral kolesarske izlete po rimski cesti do Žužemberka in Dvora.

Popotnik

Rad je zahajal v naravo in med ljudi, najprej v domače kraje, nato pa vse dlje po svetu: na Hrvaško, v Bosno, Srbijo, Makedonijo ... peš, s kolesom, avtomobilom in drugimi prevoznimi sredstvi. Da je lahko zašel tudi v odročnejše kraje in prišel v pristen stik z ljudmi, je najrajši potoval s kolesom in prenočeval v šotoru, postavljenem v naravnem okolju. Najbolj mu je ostalo v spominu spiranje zlata v Dravi na Hrvaškem in pri Majdanpeku v Srbiji, iskanje korundov v makedonskem Prilepu ter sulfidnih in kremenovih mineralov v okolici Srebrenice v Bosni in Majdana v Srbiji ter železovih rud v Ljubiji. Zamikalo ga je, da bi sam našel zrno zlata. Izvedel je, da v okolici Varaždina ob Dravi še iščejo zlato. Kupil si je skledo za izpiranje in našel nekaj zrn, nekaj pa jih je kupil od domačinov. Na domačih mineraloških nahajališčih je reden gost v Idriji, Mežici in na Pohorju. S posebno vnemo in natančnostjo je raziskoval geološke in narodopisne posebnosti domače zahodne Dolenjske in vzhodne Notranjske. Zgodovinske in naravne zanimivosti je iskal tudi v Nemčiji, Avstriji, Švici, Italiji in celo na daljni Islandiji. Pogovarjal se je s preprostimi ljudmi, ki so ohranili elementarno gostoljubnost, in iskal geološke zanimivosti.

Organizator in voditelj kulturnih prireditev

Leopold Sever je poznan kot duhovit in slikovit govorec, zato je pogosto vodil različne prireditve. Leta 1990, ko so odkrili spominsko ploščo čbeličarju Mihi Kastelcu v Gorenji vasi pri Ivančni Gorici, je vodil večino prireditev v čast pomembnega rojaka. Bil je soorganizator in voditelj več pevskih prireditev, sprejemov Valvasorjeve konjenice, srečanj Klasjevih rekorderjev. Večkrat je zaigral dedka Mraza in kasneje svetega Miklavža, pri čemer je vselej izkoristil priliko za naravovarstveno vzgojo.

V prvih letih službovanja, ko na šoli ni bilo glasbenega učitelja, je za svoj denar kupil flavte in izučil orkester za nastope na raznih svečanostih. Še danes rad vzame v roke flavto in s prijatelji za sprostitev zaigra kakšno staro ljudsko pesem.

Krvodajalec

V današnjem času egoizma in koristoljubja ima krvodajalstvo poseben pomen. Prejel je kar nekaj značk in priznanj za to svojo dolgotrajno humanitarno delovanje.

Novinar, fotograf

Leopold Sever je tudi amaterski novinar. Že dolgo piše za časopise: *Prosvetni delavec*, *Proteus*, *Biologija v šoli*, *Kemija v šoli*, *Delo*, *Nedeljski Dnevnik*, *Slovenec*, *Klasje*, *Naša skupnost*, ki se je preimenovala v *Grosupeljske odmeve*. V *Klasju* ima skoraj tri strani, ki jih sam ureja v stalne rubrike in jih polni z zanimivostmi in humorjem: Naši kraji v preteklosti, Kje so tiste vodice, ki so včasih bile, Iz zakladnice naših domov, Ljudje z začetka preteklega stoletja, Za dobro voljo, Rekordi, Ivanška čbelica, Pihanje v regratove lučke, Napisano z domačo roko ...

Fotografirati je začel iz potrebe po dokumentiranju in za potrebe časopisov, kamor piše. Njegova fototeka obsega več kot deset tisoč posnetkov, ki jih hrani lepo urejene in razmeščene po tematiki v albumih.

Pisatelj

Leopold Sever se od leta 2002 pojavlja v slovenski javnosti kot pisatelj in samozaložnik svojih knjig. Prva, *Pisani plamenčki*, prinaša zgodbice o uporabi kemiji, ki jo srečujemo v vsakdanjem življenju. Zaoral je ledino v kemijskem leposlovju, prvi, kot so mu povedali na Ministrstvu za šolstvo, znanost in šport. Naslov *Pisani plamenčki* je povzel po zgodbi o kovancih, ki so, vlti iz zmesi različnih kovin, v ognju oddajali raznobarne plamene.

Druga knjiga, *Iskal sem prednamce*, je nastala po nadaljevanjih, ki jih je objavljaval v *Klasju*. Iskal je izročilo o naši preteklosti z raziskovanjem venetskih zapisov in arheoloških ostankov ter ponavljajočih se ledinskih imen v naših krajih.

V knjigi *Pozabljene vode – mali vodni viri v Ivančni Gorici nekoč in danes* iz leta 2004 je popisal vodne vire, z žalostjo opazoval njihovo zanemarjeno podobo in klical po njihovi zaščiti.

V zbirko *Vesele zgodbe z dolenjskih gričev: osemindeset vedrih dogodivščin iz našega življenja* (2006) je vpletel šaljive zgodbe, ki so si jih nekdanj pripovedovali ob kmečkih pečeh. Zbirka *Dosežki in presežki: 99 + 1 rekord iz vsakdanjega življenja prebivalcev občine Ivančna Gorica* je iz leta 2007 in prinaša izbrane najzanimivejše rekordno velike pridelke, najstarejše, že pozabljene predmete, katerih opise je pred tem objavil v Klasju.

V knjigi *Prazgodovinski svatje in mi: kultura staroveških gradiščarjev jasno odseva tudi v naš čas* iz 2009 razčlenjuje slikovna sporočila z vaške situle in drugih podobnih virov in išče mnogotere niti, ki vodijo do današnjega časa. V delu se loteva raziskovanja tako imenovane gradiške infrastrukture, ki z imeni in drugo sporočilnostjo kažejo našo starejšo preteklost v nekoliko drugačni luči od dosedanjih razlag. Ob raziskovanju starejše preteklosti v manjši meri uporablja pisne vire, raje išče neposredne dokaze v naravi.

Napisal je tudi več krajših dramskih besedil za šolsko gledališko skupino, na primer za nastop na turistični prireditvi Turizmu pomaga lastna glava.

Naš jubilat je v različnih glasilih objavil preko 3500 različnih pisnih enot. Zasnovanih ima še več knjižnih del z narodopisno in zgodovinsko vsebino, v katerih se bo držal svojih raziskovalnih in publicističnih načel, čeprav se kdo z izsledki ne bo strinjal.

Delovni uspehi, priznanja in nagrade

Leopold Sever je človek, ki dela na različnih področjih, vedno je pripravljen vso svojo energijo, znanje in prosti čas vložiti v tisto, česar se loti. Zato tudi njegovi uspehi niso ostali neopaženi, čeprav v svoji skromnosti nikoli ni javno opozarjal na svoje delo. Njegovo vitrino krasijo mnoga društvena, šolska, občinska in republiška priznanja. Že leta 1983 je prejel Jurčičevo plaketo za dolgoletno vestno in uspešno vzgojno-izobraževalno in raziskovalno delo. Leta 1990 mu je Zveza organizacij za tehnično kulturo - Sekcija za kemijo podelila priznanje za delo z mladimi v akciji Gibanje znanost mladini. Prirodoslovno društvo Slovenije ga je leta 1990 nagradilo z zlato značko za več uspešno izpeljanih projektov pri raziskavah naravnega okolja. Od leta 1995 do 2002 so njegovi krožkarji prejeli 28 zlatih Preglovih priznanj za znanje iz kemije in 7 zlatih priznanj za raziskovalne dosežke iz geologije.

Leta 1999 je prejel plaketo Antona Tomšiča za uspešno časnikarsko delo, saj od nastanka občinskega časopisa *Klasje* piše in ureja svoji dve strani, pisal pa je tudi še za mnoge strokovne časopise. Kot dolgoletni krvodajalec je prejemnik občinskega in republiškega priznanja Rdečega križa Slovenije. S področja šolstva moramo omeniti še priznanje iz leta 2000 za najuspešnejšega mentorja kemijskih krožkov, leta 2001 pa mu je matična Osnovna šola Stična dodelila priznanje za 41-letno delo. Najbolj pa je ponosen, in to upravičeno, na **nagrado Republike Slovenije na področju šolstva za leto 2002**. Prejel jo je za življenjsko delo v vzgoji in izobraževanju na področju osnovnega šolstva, za izvirne ideje in osebno zavzemanje za njihovo uresničitev v vzgojno-izobraževalnem delu na šoli in v širšem šolskem okolju. Redki so učitelji, ki se lahko pohvalijo s tako visokim priznanjem. Leopold Sever si ga je resnično zaslužil, prigaral, bi lahko rekli.

Upokojenec

Leta 2002 se je upokojil po 41 letih dela v šoli. Rad hodi v naravo, prisluškuje, opazuje, sprašuje, fotografira in razmišlja o pridobljenem z zgodovinskega, ekološkega, naravovarstvenega, etnološkega stališča.

V veliko veselje mu je vrt ob hiši. Sadi in cepi sadno drevje, iz pešk vzgaja sadike, odporne proti škodljivcem. Brez kemikalij vzdržuje svoj vrt, v katerem so stare sorte sadja: beličnik, včasih so mu rekli letnik, tofel, šlapec, pomarančar, krivopecelj, kovaček, hruške jakopovke.

Ureja domačo hišo, zbira staro izročilo, saj ljudje umirajo, vedenje odnašajo s seboj in ker to tako hitro in tako dokončno izginja, je s tem treba pohiteti.

In kaj naj zaželimo človeku, ki je tako aktiven in tako poln načrtov, kot je Leopold Sever? Naj uresniči čim več svojih idej in želja, naj še dolgo hodi po poteh slovenskega starinoslovja, naj še išče naše korenine in naše mesto med evropskimi narodi in naj se na teh poteh in pri ustvarjalnem delu nikoli ne utruji.

Bibliografija***Izbor strokovnih člankov:***

Zgodba iz bližnje prihodnosti. V: Slovenec, 76, 1992, št. 35 (13. II.), str. 34.

Rudarstvo v naših krajih. V: Zbornik občine Grosuplje, 17, 1992, str. 25–45, ilustr.

Poskus s koloradskimi hrošči in njihovimi ličinkami. V: Biologija v šoli, 2, 1993, št. 1, str. 20–21, ilustr.

Seminar za učitelje biologije v Avstriji. V: Biologija v šoli, 2, 1993, št. 1, str. 33. (V turističnem središču Stadl, julija 1992.)

Rudarstvo v naših krajih. V: Zbornik občine Grosuplje, 18, 1994, str. 33–44, ilustr.

Od Medvedjeka do Peščenika v furmanskih časih / Franc Kalar, Leopold Sever. V: Zbornik občine Grosuplje, 18, 1994, str. 45–62, ilustr. (O prevozniki in trgovinski dejavnosti na Dolenjskem okoli leta 1900.)

Po zaslužek na Hrvaško. V: Zbornik občin Grosuplje, Ivančna Gorica, Dobrepolje, 19, 1996, str. 33–42, ilustr.

Lov na polhe v škocjanskih vaseh. V: Zbornik občin Grosuplje, Ivančna Gorica, Dobrepolje, 20, 1998, str. 145–161, ilustr.

Ob jubileju Nane Grošelj-Vehovec. V: Zbornik občin Grosuplje, Ivančna Gorica, Dobrepolje, 21, 2000, str. 239–240, s portretom.

Sledovi življenja iz preteklih geoloških dob. V: Zbornik občin Grosuplje, Ivančna Gorica, Dobrepolje, 24, 2006, str. 139–160, ilustr.

Pokrajina in ljudje v starejših časih. V: Kraji in ljudje v Trubarjevi fari : zbornik ob 500 letnici rojstva Primoža Trubarja (Škocjan), 2008, str. 9–38, ilustr.

O imenih našega vodovja. V: Zbornik občin Grosuplje, Ivančna Gorica, Dobrepolje, 25, 2008, str. 129–139.

Knjige:

Pisani plamenčki : zgodbe, v katerih se snov spreminja. Ivančna Gorica : samozal., 2002. 107 str., ilustr. 20 x 21 cm.

Iskal sem prednamce : dokazi in razmišljanje o starožitnosti Slovencev na dolenskem zahodu. Turjak : samozal. L. Sever, 2003. 168 str., ilustr.

Pozabljene vode : mali vodni viri v občini Ivančna Gorica nekoč in danes. Ivančna Gorica : Turistično društvo, 2004. 88 str., ilustr.

Vesele zgodbe z dolenskih gričev : osemnosemdeset vedrih dogodivščin iz našega življenja. Ivančna Gorica : Turistično društvo, 2006. 188 str., ilustr.; 20 x 22 cm.

Dosežki in presežki : 99 + 1 rekord iz vsakdanjega življenja prebivalcev občine Ivančna Gorica. Ivančna Gorica : Turistično društvo, 2007. 208 str., ilustr.

Prazgodovinski svatje in mi : kultura staroveških gradiščarjev jasno odseva tudi v naš čas. Male Lipljene [i. e.] Ivančna Gorica : Turistično društvo, 2009. 152 str., ilustr.

Zgodovinske, etnološke in naravne zanimivosti na Škocjanskem. *Škocjan : Krajevna skupnost in kulturno društvo*, 2009. 1 zloženka, [6] str., ilustr.; list 30 x 22 cm zložen na 10 x 22 cm.

KNJIGA O FRANU JAKLIČU

Jakob Müller

Po izrednem uspehu z monografijo o Primožu Trubarju leta 2008 je neutrudni Mihael Glavan leta 2009 izdal knjigo o življenju in delu pisatelja in politika Frana Jakliča, doma iz dobrepoljske Podgorice, z naslovom *Jakličeva knjiga*. Monografija (164 strani), ki jo je založila Celjska Mohorjeva družba, ima pet tematskih enot: Jakličeva življenjska pot, Jakličevo učiteljsko in javno kulturno delovanje, Jakličevo družbeno in politično delovanje, Jakličeva pisateljska pot in literarna dela ter viri in literatura z bibliografskim pregledom izdaj Jakličevih del in zapisov o njem v zadnjih dveh desetletjih.

Knjiga je napisana pregledno in sistemsko: vsaka oseba, ustanova ali pojem, ki je s kulturnozgodovinskega stališča kakor koli pomembna, je v knjigi leksikonsko strnjeno prikazana in označena, zato *Jakličeva knjiga* ni samo življenjepisna in delopisna monografija, ampak v mnogočem kos širše slovenske kulturne zgodovine.

Rodbina Frana Jakliča: materino sorodstvo, ženino sorodstvo, pisateljeva družina in njihovi potomci – so popisani izčrpno in dokumentirani z mnogimi slikami. Oče, ki je pisateljevo mamó zapustil pred sinovim rojstvom in se zanju ni več zmenil, je opisan posebno pozorno, razumevajoče objektivno in z ljubeznijo. Med Jakličevimi devetimi otroki je za Bogomila Dragotina navedeno, da je bil »med **drugo vojno** prostovoljec na Koroškem«, kar je pač lapsus, poudariti pa bi veljalo, da je bil šele novembra 1919 star šestnajst let.

V šolo je šel Jaklič sorazmerno pozno, saj je bil star že skoraj 9 let. Kaj je bilo vzrok temu, ni jasno. Na Vidmu je bila leta 1877 dvorazredna šola, kar pomeni šola z dvema učilnicama, imela pa je verjetno štiri oddelke oz. današnje razrede. Zato je razumljivo, da je Jaklič leta 1881 (po štirih letih osnovne šole) odšel – resda nerad – na gimnazijo v Ljubljano. V Ljubljani je bila tedaj samo klasična gimnazija in ta je imela prostore v Liceju, ki je stal na današnjem Vodnikovem trgu. Šele leta 1899 se je klasična preselila v stavbo na Tomanovi, danes Prežihovi ulici, zato je slika »Jakličeve« gimnazije na str. 26 napačna. Kje je v Ljubljani najprej stanoval, ni jasno. Avtor navaja Šentpetersko cesto 18 (današnja Trubarjevo), na isti strani pa navaja Jakliča samega, ki piše, da je stanoval na Poljanski cesti 18 (str. 24).

Pri šolanju je imel Jaklič hude težave z matematiko: prvi razred gimnazije je zato ponavljal, v drugem razredu (torej 1883–1884) je šolanje »spet prekinil« – vendar ni jasno, ali ga je prekinil že ob ponavljanju prvega razreda – in – po pisanju avtorja – odšel v Trst, se nato vrnil v Ljubljano, naredil izpit čez zamujeno polletje in končal drugo gimnazijo. V tretjem razredu (1884–1885) je imel spet negativno oceno iz matematike, zato se je prepisal na učiteljišče, ki ga je po treh letih končal leta 1891 (str. 27).

Dejansko so stvari nekoliko drugačne: Jaklič v citiranem življenjepisu sam piše, da je kot učiteljiščnik 3. letnika »obesil šolo na kol« in odšel v Trst k uju (str. 28) – o katerem pri opisu sorodstva ne zveemo niti imena. V Trstu je leta 1888 objavil tudi svoja prva leposlovna dela. Po *Slovenskem biografskem leksikonu* se Jaklič po vrnitvi v Ljubljano leta 1889 ni več vrnil na učiteljišče, ampak je sprejel službo pomožnega učitelja in nato zapovrstjo služboval po raznih šolah, leta 1892 opravil maturo na koprskem učiteljišču, usposobljenosti (strokovni) izpit pa leta 1894.

Jakličevih šolskih težav nikakor ne omenjam zato, da bi dokazoval cinični rek: komur šola ne gre, postane učitelj, ampak da bi opozoril ravno na nasprotno: tudi kdor v šolski učenosti ne uspe, je lahko v življenju še kako ne le uspešen, ampak tudi nadpovprečno ustvarjalen, kot je bil ustvarjalen zreli Fran Jaklič na širšem kulturnem, gospodarskem, političnem in leposlovnem področju, zato so lahko Dobrepoljci po pravici nanj ponosni.

V zvezi z Jakličevim sodelovanjem z J. E. Krekom in I. Šušteršičem, tedanjima slovenskima politikoma prve lige, je vredno opozoriti na Jakličevo korespondenco z njima: vredno bi jo bilo objaviti v celoti. Posebej velja poudariti Jakličevo gospodarsko nadvse uspešno organiziranje dobrepoljskih kmetov, in sicer na temelju solidarnega zadrugištva: ustanovili so Kmetijsko društvo, ki je organiziralo, podpiralo in pospeševalo poljedelsko in živinorejsko proizvodnjo, predelavo (mlekarna in sirarna), prodajo kmetijskih proizvodov in posojilnico (bančno zadrugo), ki je delovala vse do leta 1946. Ali je bila v časih po Jakliču kmetijska politika kdaj tako gospodarsko uspešna? V zadnjih petih letih je

v Sloveniji propadlo 1200 kmetij in Slovenija že dolgo ni več samooskrbna država, pa se v morju svobodnih slovenskih politikov in slovenskih kmetijskih strokovnjakov ne najdeti ne Krek ne Jaklič in tudi medijev problemi našega kmetijstva ne zanimajo, razen v zvezi s kakšnimi popadljivimi psi. In vendar je hrana strateški predpogoj samostojnosti in varnosti države.

Jakličevo politično delovanje: od leta 1900 je bil poslanec v kranjskem deželnem zboru, od leta 1907 pa tudi v državnem zboru na Dunaju, je v knjigi prikazano v primernem obsegu, zelo zadržano, nerazumno obzirno in skopo (v 15 vrsticah na str. 41, v 3 vrsticah na str. 48 in v 4 vrsticah na str. 99), premalo konkretno in premalo poglobljeno pa je prikazan Jakličev politični zaton: po prevratu oktobra 1918 je zagovarjal stališče, da je prihodnost Slovencev v državnem okviru Avstrije, zato je doživel hud odpor v slovenski politiki in tudi v domačem Dobropolju, v zvezi s katerim omenja Glavan le »podeželsko primitivno ravnanje«. Kaj je Jakliča privedlo do vztrajanja v Avstriji, ni niti nakazano: lojalnost avstrijskemu cesarju (prim. spomine hčerke Helene, str. 99) in povezanost z Ivanom Šušteršičem sta le drobca. Temeljita obdelava tega poglavja Jakličevega življenja vsekakor še čaka na svojega zgodovinarja.

Jakličeva leposlovna dela je avtor obdelal tematsko, idejno, estetsko, kritičsko in literarnozgodovinsko. Poudarjeni so Jakličevi odmiki od tradicionalne katoliške motivike in morale (str. 123, 127, 129, 130), zanimivo je opozorilo na vzporednost Jakličevega *Vaškega pohajča* (1893) in Cankarjevega *Hlapca Jerneja in njegove pravice* (1907) ter Jakličevega Štempiharja v zgodbi *Iz našega kota* in Cankarjevega mogotca Kantorja v *Kralju na Betajnovi*, v zvezi z motivom duhovnika v razkolu med telesnim in duhovnim pa Glavan opozarja na vzporednost s poznejšim Ivanom Pregljem. Jakličevo prozo vrednoti Glavan kritično, vendar s prizadevanjem, da poudarja tudi njene boljše sestavine. Vendar sta ob vsem tem premalo poudarjeni daleč najboljši in celo edini Jakličevi reprezentativni deli: *Sin* (1894) in *Nevesta s Korinja* (1926), ki s svojo tematsko polnostjo, zaokroženostjo in jezikovno izdelanostjo pač presegata »tradicijo folklorne idilike« (M. Hladnik, str. 126). Trditev, da je »iz pregledanih odzivov mogoče ugotoviti, da ne samo Dobropoljska dolina, ampak tudi širša Dolenjska po njem [namreč Jakliču] ni nikoli več tako močno prodrla v osrednjo slovensko književnost«, ne velja ne za Dobropolje: Mauserjev roman *Ljudje pod bičem* (1963–1966), ne za Dolenjsko: Zidarjev roman *Sveti Pavel* (1965)

Jakličeva knjiga Mihaela Glavana je napisana na podlagi zgodovinskega in kulturnozgodovinskega gradiva in del ter predhodnih raziskav pa tudi Jakličeve avtobiografije, Jakličevih beležnic in pisem ter spominov Jakličeve hčerke Helene: vsi ti rokopisi so vredni samostojne in celovite objave – zakaj ne kar v našem Zborniku? Knjiga je opremljena z bogatim slikovnim gradivom (106 fotografij); nazorna (čeprav s predrobnim tiskom) je karta Dobropoljske doline. Morda bi bila katera od fotografij lahko tudi izpuščena, npr. fotografiji stavbe dobropoljskega Kmetijskega društva iz leta 1901 in 1923 (str. 86 oz. 87) sta skorajda identični, kar preveč je tudi slik literarnih objav (str. 106–112). Prav je, da so v zadnjem poglavju objavljeni najnovejši ponatisi Jakličevih del: od leta 1991 je Jaklič tako rekoč v celoti znova izšel, objavljeno je bilo celo nekaj dozdej še neobjavljenih stvari, pogrešamo pa bibliografijo vsega Jakličevega pisanja.

Jakličeva knjiga Mihaela Glavana je temeljito in tehtno biografsko in kulturnozgodovinsko publicistično delo, ki pomeni novo, celovitejše in globlje poznavanje Frana Jakliča in njegovih del.

GRADIVO

BIBLIOGRAFIJA PUBLIKACIJ O OBČINAH GROSUPLJE, IVANČNA GORICA IN DOBREPOLJE ZA LETI 2008 IN 2009

Drago Samec

Kriteriji za sestavljanje domoznanske bibliografije naših treh občin postajajo zaradi čedalje večjega števila založb in izdajateljev, ki so povezani z nami samo s svojim sedežem, nujno čedalje ožji.

Tako bibliografija zajema samo publikacije:

- katerih avtor (ali prevajalec, urednik) živi na našem območju,
- katerih tematika je vezana na ozemlje naših občin ali naše občane.

Zajete so tudi manjše izdaje, zloženke, kolikor mi jih je uspelo zaslediti. Od periodičnih publikacij so zajeti samo zborniki, ki izhajajo letno (in dvoletni zbornik).

Za zbiranje enot je potrebno iskati informacije v dnevnem in lokalnem časopisju in drugih medijih ter po terenu samem, osnova pa je vzajemni katalog slovenskih knjižnic Cobiss. Poti iskanja bi se zgladile, če bi izdajatelji spoznali, da postane publikacija dostopna vsakomur in za vse čase, če se izroči javni knjižnici.

Bibliografija je sestavljena samo kot abecedno-imenski katalog za obe leti skupaj. Poskušal sem skržiti zapise, zato so pri posameznih sklopih ponatisi navedeni samo sumarno.

Seznamu je dodano neknjižno gradivo in izbor za naše območje zanimivejših diplomskih nalog.

Ko se ozremo na – v teh dveh letih – izdane publikacije, se pogled nekoliko dlje ustavi na krajevnih zbornikih: *Kraji in ljudje v Trubarjevi fari* ter *V Višnjo Goro*, vodniku *Radensko polje* Staneta Peterlina, predstavitev izstopajočih osebnosti (Josipa Jurčiča - Kmecl, Toneta Kralja - Koršič, športnikov Miroslava Cerarja in Franca Škerlja) pa na publikacijah Mihaela Glavana, Borisa Kuharja, Antona Nadraha in Eda Škulja.

V sedanji računalniški eri so na voljo tudi elektronske knjige, saj lahko listamo že npr. e-Desetega brata. Publikacij na teh medijih bibliografija predvsem zaradi časovne omejenosti dostopa do njih ne zajema. Omeniti pa velja elektronski vir Grosuplje.info (<http://www.grosuplje.info>), spletno mesto, ki ga od leta 2009 vzdržuje Rado Lavrih. Vir se dnevno spreminja in dopolnjuje.

Tiskarn je na območju naših občin čedalje več, vedno pogosteje pa postajajo tiskarne tudi založnice. Bolj aktivne tiskarne so na Grosupljem: Amset, Grafis trade, Kocman, Padre, Partner graf, Žarek; v Ivančni Gorici Impress; v Ponovi vasi Grafiko; v Šmarju - Sapu pa Mišmaš ter Mardarina kot založba zvočnih posnetkov.

Založbe na Grosupljem so: Carpe omnia, Grafis trade, Mondena, Partner graf, Žarek; na Selih pri Šmarju Saji; v Stični Cistercijska opatija; v Škočjanu Župnija ter v Zgornji Dragi Korekt plus, poleg tega pa so tudi občasni založniki posameznih publikacij.

Serijske publikacije:

FESTIVAL Stična (9, 2008, Stična)

[Deveti] 9. festival Stična : 21. 11.–6. 12. 2008 / [uredili Maja Lampret, Renata Medved in Mik Lampret ; prevod Miha Genorio in Tanja Jurečič]. - Stična : Kulturno društvo, 2008. - 30 str. : ilustr. ; 21 cm.

Izšlo 1200 izvodov. Programska knjižnica prinaša program, uvod Mika Lampreta, prikaz posameznih dogodkov s podobami ter kratak povzetek v angleščini.

SLOVENIKA : katalog poštних znamk, celin in doplačilnih znamk / [avtor besedila Martin Velikanje]. - Ivančna Gorica : Martin Velikanje, 1996/1997- . - ilustr. ; 23 cm.

1300 izvodov. - Izhajata tudi prevoda v angleškem in nemškem jeziku. Publikacije izidejo v februarju za tekoče leto.

[12], 2008. - 151 str. : ilustr.

[13], 2009. - 155 str. : ilustr.

Slovenski filatelistični katalog izhaja v Ivančni Gorici, kjer živi avtor in založnik kataloga Martin Velikanje.

TABOR slovenskih pevskih zborov = Camp of Slovene Singing Choirs (39 ; 2008 ; Šentvid pri Stični) Pojo naj ljudje / [uredil Ilija Bregar ; prevod Anja Bizjak]. - Šentvid pri Stični : [Tabor slovenskih pevskih zborov], 2008. - 50 str. : ilustr. ; 23 cm.

1500 izvodov. - Knjižica zajema govore, celoten program, ki je bil posvečen Trubarju in slovenskemu predsedovanju Svetu Evropske unije, sledijo sezname zborov, posebej še zborov iz drugih držav. Ves tekst je preveden v angleščino. Izšlo ob Taboru 22. junija 2008.

TABOR slovenskih pevskih zborov (40 ; 2009 ; Šentvid pri Stični)

Pojo naj ljudje : štirideseti tabor slovenskih pevskih zborov : kronika taborov : kol'kor kapljic, tol'ko let / [uredil Ilija Bregar]. - Šentvid pri Stični : [Tabor slovenskih pevskih zborov], 2009. - 59 str. : ilustr. ; 23 cm.

1000 izvodov. - Ob okrogli obletnici je urednik sestavil kroniko taborov od prvega v letu 1970 dalje.

ZBORNIK občin Grosuplje, Ivančna Gorica, Dobropolje : gospodarska, kulturna in zgodovinska kronika / [glavni urednik Mihael Glavan]. - Grosuplje : [izdaja skupina občanov], 1969-. - 25, 2008, 244 str. : ilustr. ; 23 cm.

Zbornik je v nakladi 800 izvodov izšel 14. julija 2008.

Monografske publikacije:

Adamič, France – glej: Prof. dr. France Adamič

ADAMIČ, Louis

Dynamite : the story of class violence in America / Louis Adamic ; foreword by Jon Bekken. - Edinburgh ; Oakland (CA) : AK, cop. 2008. - XXII, 351 str. ; 22 cm.

Reprint izdaje: New York : The Viking Press, 1934.

Avtor Louis Adamič (1898–1951), slovensko-ameriški pisatelj, po rodu iz Praproč pri Grosupljem, je postal znan z delom Dinamit. Prva izdaja je izšla leta 1931. Izdano delo je prevod dopolnjene izdaje. Pod naslovom Dinamit smo v letu 1983 dobili tudi slovenski prevod dela.

ADOLPH, Hubert

Geschichte der Familie Ursini Grafen von Blagay / Hubert Adolph. - Wien ; Graz : Neuer Wissenschaftlicher Verlag, 2007. - 152 str. : ilustr., portreti ; 26 cm + 1 zganj. rodoslovna tab.

V letu 2008 zaznana knjiga je zgodovina rodbine grofov Blagajev, ki jo je napisal Hubert Adolph. Avtor je bil po prababici sorodnik Blagajev. Obiskal je z Blagaji povezane kraje v Bosni, na Hrvaškem in pri nas. Dragocen je slikovni del knjige. Grad Boštanj pri Grosupljem, ki je bil dvesto petdeset let glavni sedež Blagajev na Kranjskem, je bil med drugo svetovno vojno požgan in uničen. Boštanju je posvečen tekst od str. 38–47. Biografija Riharda je na straneh 65–68, kjer je opisana njegova zgodba z ženo Marijo Antonijo in otrokoma Janezom Nepomukom in Rihardom. Več je slikovnega gradiva o

Boštanju: Valvasorjeve upodobitve, fotografije okolja, gradu, dvorišča, lovske in dnevne sobe, jedilnice, fotografije današnjega stanja in cerkve sv. Martina pod gradom. Avtor je umrl nekaj dni po izidu svoje knjige.

AHAČEVČIČ, Igor

Ljubezen in pesem : (o ženskem petju v Dobrepolju) / [Igor Ahačevčič ; fotografije Slave Palčar ... et al.]. - Videm : Društvo za prostočasne dejavnosti mladih Koma 750, 2008 (Grosuplje : Partner graf). - 53 str. : ilustr. ; 23 cm.

Avtor naveden le v kolofonu. - Ilustracije tudi na notranji strani platnic.

Avtor je poiskal informacije o petju v družini (pri Vintarjevih), nato predstavlja ženske skupine od šolskih, dekliških in ženskih zborov do sedanje skupine Mavrica, njihova gostovanja in vtise ter priznanja. Barvne fotografije krepijo pripovedovane vtise. Predstavitev publikacije je s koncertom potekala 29. novembra 2008. Tedaj smo publikacijo, ki je izšla v nakladi 1000 izvodov, prejeli gratis.

Ambrus – glej: Prostovoljno gasilsko društvo

AŠIČ, Simon

Domača lekarna patra Simona Ašiča. Priročnik za nabiranje zdravilnih zelišč / [prenovil Jože Kukman]. - Prenovljena izd., 1. ponatis. - Celje : Celjska Mohorjeva družba : Društvo Mohorjeva družba, 2008. - 222 str. : ilustr. ; 17 cm.

2000 izvodov. - Knjigi na pot / Janez Novak: str. 7–8. - Vsebuje tudi: Življenje patra Simona Ašiča / [Vojan Tihomir Arhar].

Pater Simon Ašič (1906–1992), cistercijan, je živel predvsem v stiškem samostanu kot prior. Od vojne naprej se je trudil kot zeliščar, najprej za potrebe samostana, nato še za zunanje bolnike. Njegove zeliščarske knjige so uspešnice in so prevedene v nemščino in hrvaščino.

AŠIČ, Simon

Domača lekarna patra Simona Ašiča. Recepti / [prenovil Jože Kukman]. - Prenovljena izd., 2. ponatis. - Celje : Celjska Mohorjeva družba : Društvo Mohorjeva družba, 2008. - 518 str. : ilustr. ; 17 cm. 2000 izvodov. - Knjigi na pot / Anton Nadrah: str. 7.

Leta 2009 je izšel še tretji ponatis prenovljene izdaje.

BARBO, Matjaž

Izbrana poglavja iz estetike glasbe / Matjaž Barbo. - 1. ponatis. - Ljubljana : Znanstvena založba Filozofske fakultete, Oddelek za muzikologijo, 2008. - 117 str. ; 24 cm. (Prva izdaja: 2007).

Avtor dr. Matjaž Barbo, predavatelj na muzikološkem oddelku Filozofske fakultete in muzikolog, živi v Šmarju - Sapu.

BARBO, Matjaž

František Josef Benedikt Dusík / Matjaž Barbo. - Ljubljana : Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2009. - 138 str. : ilustr., note ; 24 cm. - (Zbirka Razprave FF).

Blagaj – glej: Adolph, Hubert

Simpozij Rihard Ursini Blagaj

BOLDRIK

Boldrik in GGNeNi : (grosupeljsko gledališko delovanje v obdobju od 1988 do 2007) / [uredil Goran Gluvič]. - Brezje pri Grosupljem : Kulturno društvo Smila, 2008 (Grosuplje : Silveco). - 43 str. : ilustr. ; 21 cm.

Urednik Goran Gluvič (1957), pisatelj, dramatik, ki živi na Grosupljem, predstavlja gledališko življe-

nje na Grosupljem, nato kronološko sledijo predstavitve predstav z igralskimi zasedbami in vsebinami ter poudarki iz objavljenih ocen.

BREŠAN, Ivo

Izpovedi nekarakternega človeka / Ivo Brešan ; [prevod Sabina Koželj Horvat]. - Šmarješke Toplice : Stella, 2008. - 2 zv. (240; 380 str.) ; 21 cm.

Prevod dela: Ispovijedi nekarakternog čovjeka. - O avtorju na koncu obeh zvezkov. (Izdano v trdi in proširani vezavi).

CATHCART, Thomas

Ste že slišali tistega o Platonu --- : kako razumeti filozofijo s pomočjo šal / Thomas Cathcart & Daniel Klein ; [prevedla Polona Glavan]. - Ljubljana : Vale-Novak, 2008 ([Ivančna Gorica] : Impress). - 200 str. : ilustr. ; 19 cm.

Prevod dela: Plato and a platypus walk into a bar ---. (Izšel tudi dotis, v letu 2009 pa 3. natis).

Prevajalka Polona Glavan je doma iz Stične.

CATHCART, Thomas

Aristotel in svinjka se gresta politiko : kako razumeti politične dvoumnosti s pomočjo filozofije in šal / Thomas Cathcart & Daniel Klein ; [prevedla Polona Glavan]. - Ljubljana : Vale-Novak, 2009 ([Ivančna Gorica] : Impress). - 191 str. : ilustr. ; 19 cm.

Cerar, Miroslav – glej: Miroslav Cerar

CVENIČ, Josip

Pametni neumnež : živalske pripovedke / Josip Cvenič ; [prevod Sabina Koželj Horvat ; ilustrirala Anka Švigelj Koželj]. - Šmarješke Toplice : Stella, 2008. - 72 str. : ilustr. ; 26 cm.

Prevod dela: Mudra budala.

ČEBELARSKO društvo (Grosuplje)

Naj medi! : ob 100-letnici ČD Grosuplje / [Jakob Müller glavni urednik]. - Grosuplje : Čebelarско društvo, 2009 (Grosuplje : Partner graf). - 132 str. : ilustr. ; 23 cm.

Ob predstavitvi 1. 9. 2009 je izšlo 200 izvodov.

V zborniku sodelujejo predsednik Franc Mencin, Franc Javornik piše o čebelarstvu do leta 1945 in o velečebelarju Francu Košaku, ponatisnjen je intervju s Francem Košakom, prav tako zapis o čebelar-skem taboru v Grosupljem (1940) in članek o dolenskem čebelarstvu, glavni urednik Jakob Müller piše o zgodovini čebelarskega društva po 1945, objavlja zgodovinski seznam članov društva, seznam darovalce žebličkov za prapor in pregled dobljenih čebelarskih priznanj ter piše o čebelarju Emilu Rothschtzu in o Medeni kuharici Antonije Ravenegg, sledi še čebelarско izrazje Milke Bokal. Na koncu so dodani sponzorji zbornika.

Zbornik dopolnjuje obilica slikovnega gradiva, na vsaki strani zgoraj pa čebela nabira med. Knjiga je lepo oblikovana in prinaša obilico gradiva o čebelarstvu v občini Grosuplje, ki nam je tu prvič tako podano. Knjigo smo ob predstavitvi in ob odkritju plošče čebelarju Košaku prejeli gratis.

ČEFERIN, Petra

Transformare la realtà con l'architettura: il contributo Finlandese = [Transforming reality with architecture: Finnish contribution] : premio Bruno Zevi per un saggio storico-critico sull'architettura / Petra Čeferin ; traduzioni Maria Baiocchi, Paul D. Blackmore. - Roma : Fondazione Bruno Zevi, [2008]. - 104 str. : ilustr. ; 20 x 20 cm.

Arhitektka dr. Petra Čeferin je v italijanščini izdala svoja dognanja o finski arhitekturi, katere tematiko je obravnavala v doktorski disertaciji. Avtorica je po rodu z Grosupljega.

DAVIS, Mike

Budov voz : kratka zgodovina avtomobila bombe / Mike Davis ; prevedla Polona Glavan. - Ljubljana : Maska, 2009. - 367 str. : ilustr. ; 16 cm. - (Zbirka Mediakcije ; knj. št. 7).

Prevod dela: Buda's wagon. - 500 izvodov. - Buda kot gesta protesta / Jure Stojan: str. 343–357.

Dobrepolje – glej: Periodika: Zbornik

Ahačevčič, Igor

Društvo podeželskih žena (Dobrepolje - Struge)

Info karta : območja upravne enote Grosuplje

Občina Dobrepolje

Neknjžno gradivo: Kulturno društvo Dobrepolje. Moški pevski zbor Rafko Fabiani

DOLŠINA, Stanko

Moji spomini / Stanko Dolšina ; [prepisal in redigiral Edo Škulj]. - Škocjan pri Turjaku : Župnija, 2009. - 48 str. ; 21 cm.

Besedilo v slovenščini, na koncu knjige prispevek v angleščini. - 50 izvodov. - Uvodna beseda / Edo Škulj: str. 5–6.

Škocjanski župnik dr. Edo Škulj je priredil in izdal spomine strica župnika Stanka Dolšine (1919–2009).

DOTIK svetnikov : vloga relikvij v krščanstvu na Slovenskem : [Muzej krščanstva na Slovenskem, 6. november 2008–16. avgust 2009] = In touch with the Saints : the role of relicts in Slovene christianity / [strokovni prispevki Darko Knez ... [et al.] ; urednica Nataša Polajnar Freljih ; angleški prevod Ljubica Klančar ; fotografija Foto atelje Pavšič Zavadlav ... et al.]. - Stična : Muzej krščanstva na Slovenskem, 2008 ([Ivančna Gorica] : Impress). - 116 str. : ilustr. ; 30 cm.

Dodatek k naslovu v kolofonu. Izšlo v nakladi 500 izvodov.

Otvoritev razstave je bila 6. novembra 2008 v Stični. Katalog nas seznanja z vlogo relikvij in relikviarijev nasploh ter posebej z razstavljenimi 72 relikviariji in 670 relikvijami, ki so last muzeja. Vsi relikviariji so opisani in predstavljeni z barvnimi fotografijami.

DRUŠTVO podeželskih žena (Dobrepolje - Struge)

[Petnajst] 15 let : Društvo podeželskih žena Dobrepolje - Struge / [tekst in fotografija Nada Lunder]. - Dobrepolje - Struge, Videm Dobrepolje : Društvo podeželskih žena, 2008. - [11] str. : ilustr. ; 17 x 17 cm.

Ovojni naslov. V avgustu 2008 je izšlo 300 izvodov knjižice. Predstavi nam društvo, dolino z znamenitostmi, dodani so recepti domačih jedi: štule, poprtnika in ajdovih štrukljev, na koncu je pesem Alojzije Jamnik: Le kje so tisti časi. Bogato slikovno gradivo: članice, jedi in društvenega prapora.

EKUMENSKO bogoslužje : ob 500-letnici krsta Primoža Trubarja / [uredil Edo Škulj ; fotografije Jožef Podržaj]. - Škocjan pri Turjaku : Župnija, 2008. - 23 str. : ilustr. ; 21 cm.

V nizu proslav v Trubarjevem letu je bila 8. junija 2008 proslava na Rašici, popoldne pa ekumensko bogoslužje v Škocjanu, na katerem sta sodelovala ljubljanski nadškof Alojz Uran in evangeličanski škof Geza Erniša. Slavnostni govor je imel dr. France Oražem. V knjižici so objavljeni uvod župnika dr. Eda Škulja, govora obeh škofov ter tekst bogoslužja. Dogajanje je bogato dokumentirano.

EVHARISTIČNI čudeži / zbral in priredil Anton Nadrah. - 2., spremenjena in dopolnjena izd. - Stična : Cistercijanska opatija, 2009. - 80 str. ; 16 cm. - (V šoli najsvetejših Src ; št. 12).

Prva izdaja je izšla v letu 2004. Tematika po zaporedju vprašanj in odgovorov.

FOTOKOLEDAR 2010 [Slikovno gradivo] : v sodelovanju med občinama Ivančna Gorica in Hirschaid = Fotokalender 2010 : Gemeinschaftsarbeit Ivančna Gorica - Markt Hirschaid / foto Branko

Petauer, Tomaž Grdina, Christel Busch [et al.]. - Ivančna Gorica : Občina ; Hirschaid : Markt, [2009] (Hirschaid : Druckerei Distler). - 1 koledar (14 f.) : barvne fotografije ; 30 x 42 cm.
Na listu (14 f.) je dodan pregled fotografij s poimenovanji in z avtorji. Sedem fotografij je z območja občine Ivančna Gorica, pet iz Hirschaida.

GLAVAN, Mihael

Jakličeva knjiga / Mihael Glavan ; [fotografije Peter Kozin ... et al.]. - Celje : Celjska Mohorjeva družba : Društvo Mohorjeva družba, 2009. - 164 str. : ilustr. ; 24 cm.

Pisatelja Frana Jakliča (1868–1937) avtor dr. Mihael Glavan predstavi v štirih sklopih: v družini, kot učitelja, politika ter pisatelja, na koncu je izčrpno navedena literatura. Bogato ilustrativno gradivo.

Knjiga je izšla v nakladi 500 izvodov že v juliju, prva predstavitev pa je bila 28. septembra 2009 v knjigarni Mohorjeve na Nazorjevi v Ljubljani.

Avtor dr. Mihael Glavan (1945) živi v Stični. Bil je vodja Rokopisnega oddelka v NUK-u.

GLAVAN, Mihael

Trubarjev album : romanje s Trubarjem / Mihael Glavan. - Ljubljana : Mladinska knjiga, 2008. - 206 str. : ilustr. ; 29 cm.

3000 izvodov; v letu 2008 je kot dotis izšlo še 1500 izvodov.

Predstavitev knjige je bila 6. maja 2008.

Avtor dr. Mihael Glavan je poromal po Trubarjevih poteh in zbral množico podatkov in tudi novega slikovnega gradiva po Sloveniji in Evropi. Začne s Trubarjevo zvezo s Škocjanom pri Turjaku, pri vsaki postaji pa z odlomkom iz Trubarjevih del popestri povezanost z lokacijo. Tudi nastanek Trubarjevega zadnjega dela, Hišne postile, je povezan s Škocjanom. Predstavi nam tudi usodo Trubarjevih knjig po njegovem slovesu ter njihove reprinte in poudarke iz proučevanj Trubarja skozi čas, vse z obilico upodobitev, saj jih je v knjigi 300, mnoge od njih so bile posnete posebej za to priložnost. Monografija poteka v treh pasovih: prvi del je Glavanov tekst, drugi del so odlomki iz Trubarjevih besedil, tretji pa je dokumentarni o Trubarju v literaturi.

Dodana je zgodba o novi najdbi Trubarjevega Noviga testamenta posledni dejl (1577) in njeni pridobitvi za NUK.

Glavan, Mihael – glej še: Kovačič, Lojze

Trubarjev in Ungnadov dar Evropi
Trubarjevo razodetje

Glavan, Polona – glej: Cathcart, Thomas

Davis, Mike
Hišna mrha
Juul, Jesper

GLUVIČ, Goran

Džez : (popodnevni ritam) / Goran Gluvič ; preveo sa slovenačkog Zdravko Kecman. - Banja Luka : Udruženje književnika Srpske, Podružnica Banja Luka, 2009. - 110 str. : note ; 21 cm. - (Biblioteka Prevodi. Savremena književnost).

Prevod dela: Popoldanski ritem : jam sassion roman. - 500 izvodov v cirilici.

GLUVIČ, Goran

Ljubljana blues : [kriminalka] / Goran Gluvič. - Ljubljana : Genija, 2009. - 139 str. ; 21 cm.

Dodatek k naslovu naveden na ovoju. - 500 izvodov.

Glavič, Goran – glej še: Boldrik

Mlinarec, Robert

Grosuplje – glej: **Periodika**: Zbornik

Boldrik
 Čebelarско društvo Grosuplje
 Info karta : območja upravne enote Grosuplje
 Prostovoljno gasilsko društvo
 Univerza za tretje življenjsko obdobje
 Združenje šoferjev in avtomehnikov
 Županova jama pri Grosuplju
 Župnija Grosuplje

HIŠNA mrha : 26 žensk govori resnico o seksu, osamljenosti, delu, materinstvu in zakonu / [Hope Edelman ... et al.] ; uredila Cathi Hanauer ; prevod Polona Glavan. - Maribor : Hiša knjig, Založba KMŠ, 2008. - 349 str. ; 24 cm. - (Zbirka Živeti bolje).

Prevod dela: The bitch in the house.

HUDEJ, Franc

Od Razborja do Višnje Gore : [moje sedemdesetletno potovanje] / Franc Hudej. - Višnja Gora : [samozal.] F. Hudej, 2009. - 352 str. : ilustr. ; 22 cm.

Doktor sociologije Franc Hudej (7. 3. 1939) se je rodil na pobočju Uršlje gore v občini Slovenj Gradec in se v letu 2002 preselil v Višnjo Goro, kjer z ženo živita v Pregljah. V knjigi se kronološko sprehodi po svoji življenjski poti in opiše sodelavce in sorodnike, na kratko pa tudi Višnjo Goro.

INFO karta : območja upravne enote Grosuplje : občine Grosuplje, Ivančna Gorica in Dobrepolje [Kartografsko gradivo]. - [1:90.000]. - [Ljubljana] : Talus, cop. 2009. - Zvd. : barv. ; 36 x 34 cm na listu 42 x 62 cm, zložen na 21 x 9 cm.

Naslov na zloženki. Ob strani reklame podjetij. - Na drugi strani načrt mesta Grosuplje [ca 1:10.000], 35 x 25 cm. Ob strani reklame podjetij in gostišča.

Karto smo dobili 10. aprila 2009 v nabiralnike gospodinjev. Izvoda ne hrani nobena knjižnica.

Ivančna Gorica – glej: **Periodika**: Zbornik

Fotokoledar 2010
 Info karta : območja upravne enote Grosuplje
 Mestna knjižnica Grosuplje, Enota Ivančna Gorica
 Srednja šola Josipa Jurčiča

Jaklič, Fran – glej: Glavan, Mihael**Janša**, Janez – glej: Lavrič, Tomaž**JEREB**, Janez

Kako sem vodil škocjansko godbo / Janez Jereb ; [izbral, prepisal in redigiral Edo Škulj]. - Škocjan pri Turjaku: Kulturno društvo, 2009. - 40 str. : ilustr. ; 21 cm.

V novembru 2009 je knjižica izšla v 300 izvodih ob stoletnici Jerebove pihalne godbe (župnik Janez Jereb, 1873–1937). Uvodno besedo je napisal Jožef Marolt, prepis izbora iz Jerebove kronike s tematiko o godbi je prispeval župnik dr. Edo Škulj in dodal opis tedanje pihalne godbe. Ohranjene inštrumente škocjanske godbe je zbrala in opisala domačinka Bronislava Elikan.

JURČIČ, Josip

Domen / Josip Jurčič. - Šmarješke Toplice : Stella, 2009 (Šmarješke Toplice : Stella). - 92 str. ; 22 cm. Pisatelj, dramatik in časnikar Josip Jurčič (1844–1881) je bil rojen na Muljavi.

JURČIČ, Josip

The famous goat trial / Josip Jurčič ; illustrated by Marjan Manček ; [translation Sunčan Patrick Stone]. - Ivančna Gorica : JSKD OI, 2009 ([Šmarje - Sap] : Mišmaš). - [28] str. : ilustr. ; 27 cm.

Prevod dela: Kozlovska sodba v Višnji Gori. - Ilustracije na spojnih listih. - 200 izvodov, trda vezava. - O avtorju na str. 29.

Dne 2. decembra 2009 so v Višnji Gori predstavili prve prevode Jurčičeve Kozlovske sodbe, prevedene v angleščino, francoščino in španščino.

JURČIČ, Josip

El juicio del chivo de Monte Noble / Josip Jurčič ; traducción e ilustraciones Santiago Martín. - Ivančna Gorica : JSKD, 2009 ([Šmarje - Sap] : Mišmaš). - [28] str. : ilustr. ; 27 cm.

Prevod dela: Kozlovska sodba v Višnji Gori. - Ilustracije na spojnih listih. - 200 izvodov, trda vezava. - O avtorju na str. [28].

JURČIČ, Josip

Jurij Kozjak, slovenski janičar : povest iz petnajstega stoletja domače zgodovine / Josip Jurčič. - Šmarješke Toplice : Stella, 2009. - 130 str. ; 21 cm.

JURČIČ, Josip

Le procès du bouc / Josip Jurčič ; traduit du slovène par Florence Gacoin-Marks en collaboration avec Katja Bernik ... [et al.] ; illustrations Judita Rajnar. - Ivančna Gorica : JSKD OI, 2009 ([Šmarje - Sap] : Mišmaš). - [28] str. : ilustr. ; 27 cm.

Prevod dela: Kozlovska sodba v Višnji Gori. - Ilustracije na spojnih listih. - 200 izvodov, trda vezava. - O avtorju na str. [28].

Ilustratorica Judita Rajnar živi v Ivančni Gorici in dela v grosupeljskem vrtcu.

JURČIČ, Josip

Tihotapec / Josip Jurčič. - Šmarješke Toplice : Stella, 2009. - 89 str. ; 22 cm.

Jurčič, Josip – glej še: Kmecl, Matjaž
Pajk, Andrej

JURČIČEVA pot : iz Višnje Gore do Muljave : z Muljave do Krke / [tekst zbrali in uredili Tatjana Lampret, Pavel Groznik in Matej Šteh ; fotografije Joanna Zajac, Matej Šteh in Leopold Bregar]. - Ivančna Gorica : Občina, 2008. - Zloženska, [6] str. ; ilustr. ; 21 x 10 cm.

Zloženska je izšla v februarju pred Jurčičevim pohodom v marcu 2008. Prilagojena zloženska je izšla tudi ob Jurčičevem pohodu v marcu 2009.

JUUL, Jesper

To sem jaz! Kdo si pa ti? : o bližini, spoštovanju in mejah med odraslimi in otroki / Jesper Juul ; [prevredla po hrvaški predlogi Polona Glavan]. - Radovljica : Didakta, 2008. - 85 str. ; 23 cm.

Izviri naslov: Her er jeg! Hvem er du?; prevedeno iz hrvaščine.

KALINŠEK, Felicita

Sodobna slovenska kuharica : [zdravo, okusno, domače] / Felicita Kalinšek ; predelal Boris Kuhar ; [fotografije Tomo Jeseničnik in arhiv založbe]. - Ljubljana : Cankarjeva založba, 2009. - 425 str. : ilustr. ; 28 cm.

Dodatek k naslovu naveden na ovoju. - 5000 izvodov.

Osnova knjige je 29. izdaja priročnika Kalinškove, ki sta ga pripravili Vendelina Ilc in Bernarda Gostecnik, znani etnolog in kulinaričar dr. Boris Kuhar pa je iz nje izbral okoli tisoč receptov, jih prilagodil in posodobil. Marsikaj je tudi dodal in vključil pozabljene jedi. Vsako poglavje uvaja uvod, sledi-

jo recepti, nekateri s fotografijami, tudi celostranskimi. Opisi priprave so nazorni. Knjigo zaključuje stvarno kazalo.

KMECL, Matjaž

Josip Jurčič : pripovednik in dramatik / Matjaž Kmecl. - Ljubljana : Zavod Republike Slovenije za šolstvo, 2009. - 141 str. ; 24 cm.

200 izvodov broširanih., 300 izvodov v trdi vezavi.

Literarni zgodovinar akademik dr. Matjaž Kmecl se je lotil obravnave življenja in dela Josipa Jurčiča (4. 3. 1844–3. 5. 1881) na novo. Sledi poti od njegovih prvih zapisov ljudskega blaga, preko Jurija Kozjaka in nastanka Desetega brata ter odzivov na roman, o usodi dela Cvet in sad in Sosedovega sina ter o vpetosti v časnikiarstvo v povezavi s Tomšičem iz Dednega Dola. Na koncu povzame sodbe literarnih zgodovinarjev o Jurčiču in njegovem pomenu.

KNAFELJ, Avguštin

Univerzalno duhovno znanje / Avguštin Knafelj. - Ljubljana : Amalietti & Amalietti, 2009 ([Ljubljana] : Atelje Pance). - 80 str. ; 17 cm.

Srce je pravi učitelj: str. 7–17. - Avguštin - edini slovenski puščavnik, str. 73–77.

Fotografija avtorja na zadnji strani platnic. - 400 izvodov.

Avtor Avguštin Knafelj (1942), puščavnik, živi v gozdu Kovačevc pod Polico pri Grosupljem. V knjigi predstavi verstva, znanja in spoznanja.

KORŠIČ Zorn, Verena

Tone Kralj : cerkvene poslikave na Tržaškem, Goriškem in v Kanalski dolini = le pitture murali nelle chiese dell'area triestina, del Goriziano e della Val Canale / Verena Koršič Zorn ; fotografije ; [prevod v italijanščino Daniela Milotti Bertoni]. - Gorica = Gorizia : Goriška Mohorjeva družba, 2008. - 109 str. : ilustr. ; 31 cm.

Vzporedno slovensko besedilo in italijanski prevod. V letu 2009 je sledil še ponatis. Predstavitev knjige je bilo več, najprej v Pevmi (1. 7. 2008), najbolj množična je bila na Višarjah.

Umetnik Tone Kralj (1900–1975), slikar in kipar iz Zagorice v Dobrepolju, je s to publikacijo dobil strnjen pregled svojega slikarstva na italijanski strani meje. Opisanih je sedem cerkva (Višarje, Katinara, Pevma, Trebče, Pesek, Sveti Ivan in Štandrež pri Gorici), ki jih je cele poslikal v letih od 1930 do 1934 ter v obdobju od 1962 do 1965. Cerkve, za katere je naredil le nekaj del, niso zajete. Monografija z opisi in lepimi, tudi celostranskimi fotografijami nam njegovo delo približa v polni sporočilnosti.

KOŠČAK, Lučka

Lučka Koščak : srebrna = Silvery : [Galerija Schwarz, Ljubljana, oktober 2008] / [uvodna študija Mojca Grmek ; prevodi Lučka Koščak]. - Ljubljana : Galerija Schwarz, 2008. - [16] str. : ilustr. ; 33 cm.

Kiparka Lučka Koščak (1957) je doma s Plešivice pri Žalni.

KOVAČIČ, Lojze

Zrele reči / Lojze Kovačič ; iz izvirnega rokopisa pripravil za natis [ter spremna beseda] Mihael Glavan ; prvi prepis opravila Ksaverija Kogovšek. - Ljubljana : Študentska založba, 2009. - 479 str. ; 22 cm. - (Knjižna zbirka Beletrina).

800 izvodov. - O avtorju na zadnjem zavihku platnic. - Zrenje v zrelosti / Mihael Glavan: str. 458-480. Dr. Mihael Glavan se je lotil prepisa in obravnave zadnjih zapiskov proznega klasika Lojzeta Kovačiča (1928–2004) in tekst iz rokopisa pripravil za tisk in sestavil obsežno spremno besedilo.

Koželj Horvat, Sabina – glej: Brešan, Ivo

Cvenič, Josip

Lavrenčič, Sanja

KRAJEVNA skupnost Št. Jurij 2009 : [koledar] / fotografija: Tone Podržaj. - Št. Jurij [pri Grosupljem] : Krajevna skupnost, [2008]. - 1 koledar (14 f.) : barve ; 48 x 40 cm, podlaga 54 x 40 cm. Na koledarskih listih so fotografije panoram 12 vasi krajevne skupnosti, dodane so po vsaj tri fotografije domačij, gospodarskih poslopij ali znamenitosti. Koledar je bil darilo vsem gospodinjstvom v krajevni skupnosti. Izšel v decembru 2008.

KRAJI in ljudje v Trubarjevi fari : zbornik ob 500-letnici rojstva Primoža Trubarja / [urednik Jožef Marolt]. - Škocjan pri Turjaku : Kulturno društvo, 2008 (Grosuplje : Partner graf). - 304 str. : ilustr. ; 24 cm.

V Trubarjevem letu 2008 so tudi v Trubarjevi rojstni fari poskrbeli za izid njemu posvečenega zbornika. Urednik Jožef Marolt je angažiral ducat piscev. Leopold Sever se je lotil geoloških in geografskih značilnosti, Jože Miklič območja pražupnije na zemljevidih, jezikoslovec Jakob Müller krajevnih imen, dr. Mihael Glavan reprintov Trubarjevih del, župnik dr. Edo Škulj pa več tem: Trubar in glasba, škocjanski župniki, Valvasor o Škocjanu, šola v Škocjanu, cerkev kot spomenik in znane osebnosti. Dr. France Oražem je pojasnil razloge, ki so Trubarja pripeljali v protestantizem, ponatisnili so razpravo dr. Vinka Rajšpa o protireformaciji v Škocjanu, dr. Boris Kuhar je obdelal šege, urednik Jožef Marolt pa zbral zgodovinske podatke, tudi o dogajanju med vojno pa vse do sedanjih krajevnih proslav in še o razstavi karikaturlista Bineta Roglja; dodane so še usoda predikanta Andreja Savinca, Jurij Dalmatin kot župnik in pa bibliografija o kraju.

V nakladi 1000 izvodov je zbornik izšel v petek, 16. maja 2008, v maju sta bili tudi predstavitvi na Grosupljem in v Škocjanu.

KRAJINSKI park Radensko polje : Grosuplje / besedilo: Maja Berden Zrimec, Stane Peterlin, Alexis Zrimec, Tina Mikuš ; foto: Primož Lajevec, Stane Peterlin, Tina Mikuš ; zemljevidi: Mitja Škrjanec, Iztok Lemajič, Uroš Perme. - Grosuplje : Občina Grosuplje, 2008 (Grosuplje : Partner graf). - Zgibanka ; 39 x 21 cm, zložena na 10 x 21 cm : ilustr.

Naklada 2000 izvodov izšla v novembru 2008. Na kratko so podani osnovni podatki od voda, rastiinstva in živalstva, poplav ter krajev Kopanj in Račna ter informacijske pisarne pri Grajskem vrtu Boštanj. Tudi slikovno gradivo in zemljevid prispevata k polnejši informaciji o krajinskem parku.

KRAJINSKI park Radensko polje : oaza sožitja človeka in narave v osrčju Slovenije : [Slikovno gradivo] : [koledar] 2009 : / [besedilo Tina Mikuš; fotografije Primož Lajevec, Leon Kebe, Tina Mikuš, Stane Peterlin, Miša Pintarič]. - [Ljubljana : Ministrstvo za okolje in prostor; Veliko Mlačevo : Center Grajski vrt Boštanj, 2008] (Grosuplje : Partner Graf). - 1 koledar [23] str. : barve ; 20 x 30 cm.

KRAJINSKI park Radensko polje : oaza sožitja človeka in narave v osrčju Slovenije : [Slikovno gradivo] : [koledar] 2010 / [Besedilo Tina Mikuš, fotografije in besedilo pod fotografijami Stane Peterlin in dr. Luka Pintar]. - Grosuplje : Občina Grosuplje ; Ljubljana : Ministrstvo za okolje in prostor, 2009 (Grosuplje : Partner Graf). - 1 koledar (13 f.) : barve ; 40 x 24 cm.

Kralj, Tone – glej: Koršič Zorn, Verena
Levstik, Fran
Naš koledar 2009

KRALJIČ, Martina

Magdalena Gornik / Martina Kraljič ; [spremna beseda Marjan Turnšek ; slikovne priloge družina Kraljič]. - Ponova vas : Grafiko, 2008 (Ponova vas : Grafiko). - 234 str., XVI str. pril. ; 21 cm. Slovenska mistikinja / Marjan Turnšek: str. 7–8.

Teologinja Martina Kraljič z Medvedice je mistikinja Magdaleno Gornik najprej predstavila v diplomski nalogi na Teološki fakulteti. Po knjižni izdaji v septembru 2008 je izšla še dopolnjenja izdaja (248 str.) v letu 2009. Na koncu je dodan še seznam sponzorjev.

Krka – glej: Osnovna šola Stična, Podružnična šola Krka

KUHAR, Boris

Ko smo bili še vsi kmetje : etnološka razstava v okviru Dnevoev evropske kulturne dediščine (Primož Trubar in njegov čas) : razstava je zametek in osnova etnološke zbirke Škocjana / Boris Kuhar. - Ivančna Gorica : Javni sklad RS za kulturne dejavnosti, Območna izpostava, [2008]. - Zloženka, [4] str. : ilustr. ; 30 x 11 cm.

Izšlo 300 izvodov ob otvoritvi razstave v Škocjanu pri Turjaku 20. septembra 2008. Naniza kar nekaj podatkov o življenju v Škocjanu in okolici v preteklosti, saj območje proučuje že pol stoletja. Avtor dr. Boris Kuhar (1929), etnolog, živi na Grosupljem.

KUHAR, Boris

[Osemdeset] 80 let spominov in spominkov etnologa dr. Borisa Kuharja : Jurčičeva domačija na Muljavi, 23. 10. 2009 / Boris Kuhar. - Ivančna Gorica : Zveza kulturnih društev občine, [2009]. - Zloženka, [6] str. : ilustr. ; 21 x 10 cm.

Razstavo je ob svoji 80-letnici pripravil dr. Kuhar, najprej na Grosupljem, nato pa jo preselil na Muljavo, kjer je bila še v letu 2010. V tekstu razmišlja, kaj so spominki.

KUHAR, Boris

Ribe, školjke, raki / Boris Kuhar. - Grosuplje : Partner graf, 2008. - 92 str. ; 11 cm.

Ribe za zdravo življenje / Boris Kuhar: str. 3–6.

Miniaturna knjižica, ki jo je avtor delil ob koncu leta, je izšla v decembru 2008. Šest barvnih fotografij jedi tematiko posebej začini. Vsebuje 88 receptov.

KUHAR, Boris

Slovenija : izbrana meščanska kuhinja : slastni recepti iz najboljših kuhinj slovenskih mest / [Boris Kuhar]. - Jubilejna izdaja Sveta knjige. - Ljubljana : Cankarjeva založba, 2009. - 276 str. : ilustr. ; 23 cm.

Izbrana meščanska kuhinja / Boris Kuhar: str. 7–26.

Avtor naveden v kolofonu. Izšlo 3000 izvodov.

Vsako poglavje uvaja risba iz starih kuharic ali vinjeta, sledi uvod po tematsko razvrščenih jedeh, od juh do sladice ter čaja in kave v salonu. 'Bogastvo slovenske meščanske kuhinje so številne in raznolike jedi, ki zapeljejo vsakogar.' Na koncu je stvarno kazalo.

KUHAR, Boris

Zelenjavne jedi / Boris Kuhar. - Grosuplje : Partner graf, 2009.- 75 str. : ilustr. ; 11 cm.

Zelenjava za dobre, okusne, zdrave jedi / Boris Kuhar: str. 3–5.

Miniaturna darilna knjiga, izšla v decembru 2009. Splošnemu uvodu sledi 64 receptov. Šest barvnih fotografij jedi je na platnicah.

Kuhar, Boris – glej še: Kalinšek, Felicita

LAMPRET, Marjan

Družina z Ravnega hriba : šmarnice za otroke in odrasle / Marjan Lampret ; [avtorica ilustracij Neža Dacar]. - Šmartno pri Litiji : Župnija, 2008. - 88 str. : ilustr. ; 21 cm.

500 izvodov.

Avtor Marjan Lampret (1964) je po rodu iz Šentvida pri Stični, sedaj je župnik v Šmartnem pri Litiji.

LAVRENČIČ, Sanja

Pravljica o Sigismundi in Krpimirju / Sanja Lavrenčič ; ilustrirala Pika Vončina ; [prevod Sabina Koželj Horvat]. - Šmarješke Toplice : Stella, 2008. - 41 str. : ilustr. ; 22 x 24 cm.

Prevod dela: Bajka o Sigismundi i Krpimiru. - O avtorjih na strani 41.
Prevajalka Sabina Koželj Horvat, po rodu iz Ivančne Gorice, živi na Hrvaškem.

LAVRIČ, Tomaž

Sokol in golobica : epska romanca / riše Toto ; piše Lovro Matič ; [spremnimi teksti L. Matič]. - Ljubljana : Mladina, 2008. - 63 str. : ilustr. ; 30 cm. - (Zbirka Viharji srca).
Vsebina na naslovni strani: Del 1: Usodna igra ; Del 2: Puščavske zvezde ; Del 3: Za vedno.
Strip o zgodbi politika Janeza Janše in zaročenke (in žene) Urške je bil predstavljen v striparnici v Murglah v septembru 2008.

LEVSTIK, Fran

Martin Krpan / napisal Fran Levstik ; naslikal Tone Kralj. - 15. natis. - Ljubljana : Mladinska knjiga, 2008. - 60 str. : ilustr. ; 27 cm. - (Zbirka Velike slikanice).
Ilustracije tudi na spojnih listih. - Spremna beseda / Niko Grafenauer: str. [62–63].

MALOVRH, Miroslav

Opatov praporščak : zgodovinska povest / Miroslav Malovrh. - Šmarješke Toplice : Stella, 2009. - 222 str. ; 21 cm.
Povest je prvič izšla l. 1903, ponatis pa v letu 1991. Opatov praporščak je zgodba o praporščaku stiškega opata Alberta Lindeka in se godi v letu 1404. Zgodba nosi v sebi izrazito protikatoliško noto. V maju 2009 je tokrat izšla v trdi in broširani vezavi.

MEDVED, Ksenija

Palček Bralček / napisala Ksenija Medved ; ilustriral Gabrijel Vrhovec. - Grosuplje : Mestna knjižnica, 2008 (Grosuplje : Partner graf). - 23 str. : ilustr. ; 24 cm.
Slikanica je izšla ob 10. obletnici knjižnice v Ivančni Gorici v novembru 2008. Avtorica bibliotekarka Ksenija Medved živi v Ivančni Gorici, kjer je vodja knjižnice, ilustrator Gabrijel Vrhovec živi v Višnji Gori.

MESTNA knjižnica Grosuplje, Enota Ivančna Gorica

Moja knjižnica - okno v svet / [uredniški odbor Ksenija Medved, Petra Volkar, Roman Rozina]. - Grosuplje : Mestna knjižnica, 2009 (Grosuplje : Amset). - 11 str. : ilustr. ; 21 cm.
Lepo urejen priročnik prinaša vse napotke, ki jih uporabnik potrebuje, od lokacij, hišnega reda, koristnih nasvetov, stripa in preglednic do podatkov o izposojevališčih. Kratek povzetek je tudi v angleščini. Besedilo dopolnjuje več fotografij. Knjižico prejme vsak uporabnik knjižnice.

Magdalenska gora – glej: Turistično društvo Magdalenska gora

MIROSLAV Cerar in njegov čas / Sebastijan Piletič ... [et al.]. - Ljubljana : Gimnastična zveza Slovenije, 2009. - 191 str. : ilustr. ; 24 x 27 cm.

1000 izvodov je izšlo v oktobru 2009. Predstavitev knjige je bilo več, 4. decembra 2009 tudi v Mestni knjižnici Grosuplje.

Telovadec, olimpijec in svetovni prvak Miroslav Cerar (1939) živi na Grosupljem. Ob 70-letnici je v knjigi objavljena njegova uspešna življenjska zgodba z veliko slikovnega gradiva, spomini in anekdotami. Knjiga je pisana prijetno in berljivo.

MLINAREC, Robert

Stari grafiti : [mladinski pustolovski roman] / Robert Mlinarec, Ratko Bjelčić, Vladimir Bakarić ; prevedel Goran Gluvić ; [ilustriral Dubravko Matakovič]. - Ljubljana : Genija, 2009. - 133 str. : ilustr. ; 21 cm.
Prevod dela: Stari grafiti. - 500 izvodov.

MOJA Višnja Gora : razstava ob 530-letnici mesta / [avtorji Liza Juhas Zavodnik [et al.]. - Višnja Gora : Turistično društvo, 2008. - 23 str. : ilustr. ; 21 cm.

Snopič je bil predstavljen ob otvoritvi razstave 14. decembra 2008 v Mestni hiši v Višnji Gori, razstava je bila odprta vse do Jurčičevega pohoda v marcu 2009. Predstavljenih je 20 slikark in slikarjev domačinov, bližnjih in povezanih z Višnjo Goro.

MOST prijateljstva = Mosto prijateljstvo = Pejtašaugorski phurt : pravljica v slovenščini, dolenski romščini in prekmurski romščini / [zgodbo so zapisali] Stojan Hudorovac, Sambi Bajt, Jasmin Hudorovac in Tina Koščak ; ilustrirali otroci romskih naselij iz Grosuplja in Irena Cerar ; [prevod v dolensko romščino Stojan Hudorovac in Teo Brajdič, prevod v prekmursko romščino Samanta Baranja]. - Grosuplje : Društvo Romi gredo naprej = Roma džan angle ; Šmarje - Sap : Buča, 2009. - [30] str. : ilustr. ; 31 cm.

Z velikimi črkami pisana pravljica v treh jezikih pripelje po osnovnih besedah do nastajanja slovarja treh jezikov.

MRZLO Polje pri Ivančni Gorici / Drago Svoltšak ... [et al.] ; [fotografije terenskih posnetkov Polona Bitenc ... [et al.] ; načrti najdišč Bernarda Bevc ... [et al.] ; risbe predmetov Ida Murgelj ... [et al.]]. - Ljubljana : Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, 2008. - 240 str. : ilustr., zvd. ; 30 cm + 1 CD-ROM. - (Arheologija na avtocestah Slovenije ; 5).

Izšlo samo 50 izvodov.

Arheološka najdišča Mrzlo Polje, Ivančna Gorica, Rogovila in Studenec na trasi avtoceste so bila znana v juliju 1996 pri arheološkem terenskem pregledu pod vodstvom dr. Bojana Djurića. Na mestih odkrita najdb so izkopavali v letih 1998 in 1999. Katalog kaže lokacije sond, profile v barvah, slede opisi polj in vse najdbe, tudi rimske, pa žebliji, novci, lemež, sekira, največ pa je ostankov lončnine. Dodana sta makroskopska analiza in geološki opis.

Muljava – glej: Jurčičeva pot : iz Višnje Gore do Muljave

Müller, Jakob – glej: Čebelarstvo društvo Grosuplje

MUZEJ krščanstva na Slovenskem

Muzej krščanstva na Slovenskem / [Nataša Polajnar Frelih, Tadej Trnovšek ; foto Branko Petauer, Radivoj Zavadlav]. - Stična : Muzej krščanstva na Slovenskem, 2008. - Zloženska ([6] str.) : ilustr. ; 21 cm.

Izšlo v maju 2008 v nakladi 1000 izvodov. Predstavljeni so muzej, samostan, pedagoški program ter čas odprtosti.

V juliju 2008 je izšlo še 5000 izvodov zloženske s stilistično prirejenim tekstom in z nekaj drugimi fotografijami.

MUZEJ krščanstva na Slovenskem

Pater dr. Metod Turnšek : (21. 2. 1909–26. 1. 1976) : ob 100. obletnici rojstva : [razstava] : 21. februar 2009 – 30. avgust 2009 / [besedilo Milan Dolgan ; foto: Milan Dolgan, Branko Petauer, arhiv Cistercijanske opatije Stična]. - Stična : Muzej krščanstva na Slovenskem, 2009. - Zloženska ([6] str.) : ilustr. ; 21 cm.

Ob razstavi je izšlo 2000 izvodov. Na razstavi so predstavili p. Turnška v povezavi s Stično in njegovo bivanje na Koroškem. Pater M. Turnšek je pred vojno živel in deloval v Stični.

MUZEJ krščanstva na Slovenskem

Sveti Pavel : največji misijonar krščanstva : leto sv. Pavla / besedilo Tadej Trnovšek. - Stična : Muzej krščanstva na Slovenskem, 2009. - Zloženska ([6] str.) : ilustr. ; 21 cm.

Ob razstavi je v maju 2009 izšlo 1000 izvodov. Ob letu sv. Pavla je z ilustracijami podano njegovo življenje.

NADRAH, Anton

Mašna daritev : govornica znamenj in besed / Anton Nadrah. - Ponatis. - Stična : Cistercijanska opa-

tija, 2009. - 80 str. ; 16 cm. - (V šoli najsvetejših Src ; št. 13).

Avtor pater dr. Anton Nadrah (1937), cistercijan, živi v Cistercijanski opatiji v Stični.

NADRAH, Anton

Na križevem potu : podobe Fortunata Berganta / Anton Nadrah ; [fotografije Branko Petauer]. - Stična : Cistercijanska opatija, 2008. - 95 str. : ilustr. ; 16 cm.

Trije križevi poti, pri vsaki postaji so iste podobe Bergantovega križevega pota iz stiške bazilike. Izšlo v februarju 2008.

NADRAH, Anton

Sv. Janez Vianney, evharistični svetnik : ob 150. obletnici njegove smrti : šmarnice za leto 2009 / Anton Nadrah. - Ljubljana : Družina, 2009. - 112 str. ; 20 cm.

1700 izvodov. V nakladi 1000 izvodov je izšla istega leta še dopolnjena izdaja.

Avtor pater Anton Nadrah je v pripovedi združil 150-letnico smrti zavetnika dušnih pastirjev Vianneya in priprave na evharistični kongres v letu 2010.

Nadrah, Anton – glej: Evharistični čudeži

NAŠ koledar 2009 [Slikovno gradivo] / izdali Goriška Mohorjeva družba in Tržaška duhovska zveza ; avtor fotografij Carlo Sclauzero. - [Gorica] : Zadruga Goriška Mohorjeva, [2008]. - 1 koledar [14] str. : barve ; 30 x 31 cm.

S fotografijami fresk Toneta Kralja v Pevmi, Štandrežu, na Katinari, Pesku, Svetih Višarjah in v kapeli šolskih sester pri Sv. Ivanu ter z mislimi A. M. Slomška, povzetih iz knjige Slomškove drobtinice, 2001.

NOVAK Štokelj, Dragica

Srce in misel. Ljubi, človek, ljubi : da se zbudijo misli o ljubezni, mora biti prebujeno srce / Dragica Novak Štokelj & Niko Brumen ; [avtorica ilustracij Metoda Umek]. - Črna na Koroškem : Literarno, glasbeno ustvarjanje, založništvo N. Brumen, 2008 (Grosuplje : Čakš). - 91, 84 str. : ilustr. ; 21 cm.

Ovojni naslov. - Vsebuje tudi besedilo, tiskano v obratni smeri: Srce in misel. Misli, človek, misli : večina ljudi je - pogojno poštenih / Niko Brumen.

Pesmi Dragice Novak Štokelj (91 str.) prinašajo moderno poezijo, so brez rime in pogosto brez kitic, s svobodnimi verzi. Del Nika Brumna (84 str.) prinaša predvsem aforizme in haikuje. Avtorica slavistka Dragica Novak Štokelj se iz Bruslja rada vrača na Grosuplje. Predstavitvev je bila 27. 11. 2008 v knjižnici na Grosupljem.

NUČIČ, France

Mihelina : femme fatale / France Nučič. - Dobropolje : [samozal.], 2009 (Grosuplje : Partner graf). - 168 str. : ilustr. ; 24 cm.

Predstavitvev knjige je bila 31. 7. 2009 na Vidmu v Jakličevem domu. Avtor pravnik France Nučič, domačin, obuja spomine od otroštva preko šolanja do študija in dela v Trbovljah, kjer je spoznal ženo Mihelino, govori o zaposlitvi v pravosodju v Krškem, o dobrepoljski knjižnici, sledi slovarček tujih besed, slikovno gradivo in priznanja.

OBČINA Dobropolje

Občina Dobropolje : dolina dragocenih danosti, dosežkov in izzivov = The valley of valuable resources, achievements and challenges / [besedilo Edi Zgonc [et al.] ; fotografije Tamino Petelinšek [et al.]. - Videm - Dobropolje : Občina Dobropolje : Turistično društvo Dobropolje : Društvo podeželskih žena Dobropolje - Struge; Podgora : Turistično društvo, 2009. - 1 mapa (5 zvezkov) : ilustr. ; 23 cm.

Ovojni naslovi. - Besedilo o zgodovini krajev in o ljudeh na notranji strani ovojne mape.

Vsebina:

[1]: Dobropoljska dolina = The Dobropolje valley / [besedilo Edi Zgonc, Igor Ahačevčič, Ivan Gran-

dovec, Marija Žnidaršič, Jože Klun ; fotografije Tamino Petelinšek, Tone Steklasa, Anka Novak, Nada Lunder, Alenka Jeršin, Arhiv Občine Dobrepolje]. - 19 str. : ilustr. ; 23 x 12 cm.

[2]: Ponikovska dolina = The Ponikve valley / [besedilo Edi Zgonc, Angelca Juvanc ; fotografije Tamino Petelinšek, Tone Steklasa, Janez Pavlin, Vito Zgonc, Maja Kaplan, Arhiv Občine Dobrepolje]. - 7 str. : ilustr. ; 23 x 12 cm.

[3]: Struška dolina = The Struge valley / [besedilo Andrej Debeljak, Tina Pugelj, Mojca Pugelj, Tina Mustar, Lidija Pugelj, Maja Meglen, Mojca Pogorelc, Karmen Perko, Janko Nose ; fotografije Tamino Petelinšek, Tone Steklasa, Janko Nose, Karmen Perko, Maja Meglen]. - 11 str. : ilustr. ; 23 x 12 cm.

[4]: Narodopisna podoba Dobrepolske doline = The ethnographic image of Dobrepolje valley / [besedilo Anka Novak ; fotografije Anka Novak, Tamino Petelinšek, Ivan Steklasa, Nada Lunder, Klemen Drobnič, Simona Novak, Anton Melik]. - 11 str. : ilustr. ; 23 x 12 cm.

[5]: Sakralna dediščina = Sacral heritage / [besedilo Igor Ahačevčič ; fotografije Tamino Petelinšek, Alenka Jeršin, Janko Nose, Tone Steklasa, Anka Novak]. - 11 str. : ilustr. ; 23 x 12 cm.

Izšlo septembra 2009 v nakladi 10.000 izvodov.

OBČINA Dobrepolje

Občina Dobrepolje : [dolina dragocenih danosti, dosežkov in izzivov] : turistične znamenitosti in kulinarčne dobrote / [zbrala in uredila Alenka Jeršin]. – Videm - Dobrepolje : Turistično društvo Dobrepolje, [2009]. - 15 str. : ilustr. ; 23 x 12 cm.

Ovojni naslov. 5000 izvodov. Prvi podnaslov v zaglavju nad tekstom. Izšlo brez letnice, a spada v zgornjo zbirko spničev.

Zbrane so ponudbe gostinskih lokalov, čebelarja, društva gobarjev ter Turističnih društev Dobrepolje in Podgora, turistična pot in kulinarčni izlet.

ORAŽEM, France, 1930

Dogmatični nazori Primoža Trubarja / France Oražem ; [fotografiji na platnicah Andrej Jakob]. - 2., nespremenjena izdaja. - Škocjan pri Turjaku : Župnija, 2008. - 125 str. ; 24 cm.

V Trubarjevi fari v Trubarjevem letu / Edo Škulj: str. 5–6. - O avtorju na zadnjem zavihku ovitka.

Teolog dr. France Oražem, ki sedaj deluje kot duhovni pomočnik v župniji Škocjan pri Turjaku, objavlja svojo disertacijo (1964) v tiskani obliki. Predstavitve publikacije je bila na dan reformacije 31. oktobra 2008 na proslavi v Škocjanu.

OSNOVNA šola Louisa Adamiča Grosuplje; Podružnična šola Žalna

Otvoritev nove šole in večnamenskega objekta : 12. september 2008 : [zloženka] / [izbor gradiva Meta Košir in Janja Zupančič ; avtorji Janez Lesjak [et al.] ; foto Markelj]. - Grosuplje : OŠ LA, [2008]. - [6] str. : ilustr. ; 21 cm.

12. septembra 2008 je bila otvoritev nove šole in telovadnice v Žalni. Vodja šole Meta Košir je predstavila šolstvo v Žalni skozi čas, župan Janez Lesjak poti do nastajanja stavbe, najdemo pa še nekaj številčnih podatkov. Izšlo je 1000 izvodov.

OSNOVNA šola Stična, Podružnična šola Krka : ob 200-letnici stare šole : 1809-2009 / [uredila Zlata Kastelic ; fotografije iz šolskega arhiva OŠ Stična ... et al.]. - Ivančna Gorica : Osnovna šola Stična, 2009. - 115 str. : ilustr. ; 21 cm.

Ovojni naslov. - V aprilu 2009 je izšlo 700 izvodov.

Bogato ilustriran zbornik vsebuje tekste o reki Krki in krajih ob njej, o preteklosti šole, spomine nekdanjih učencev in izbrane vesti iz arhivov o nekdanjih učiteljih in spričevalih. Dodane so biografije nekdanjih izstopajočih učencev: pisatelja Josipa Jurčiča, župnika in pesnika Antona Hribarja-Korinskega, grecista dr. Avgusta Mušiča, nadškofa dr. Franca Perka, župnika in zgodovinarja Alojza Zupanca.

PAJK, Andrej

Les souvenirs du vieux Slovène : en Russie avec la Grande Armée / Andrej Pajk ; recueilli et mis en forme par Josip Jurcic ; traduit du slovène et présenté par Alain Jejcic. - Paris : Éditions SPM, 2008. -

146 str. : ilustr. ; 22 cm. - (Collection de l'Institut Napoléon ; 5).

Naslov na ovitku: Le vieux Slovène se souvient.

Introduction / A. J. [Alain Jejcic]: str. [7]–17. - Les Provinces Illyriennes napoléoniennes / Fran Zwitter: str. [125]–136.

Pri prevodu dela Spomini starega Slovenca je avtorstvo prvič pripisano Pajku, četudi omenja bistveni prispevek Josipa Jurčiča. Prevajalec Alain Jejcic je napisal obširen uvod, v katerem predstavi tedanji čas in avtorja. Objavljeno je nekaj fotografij, tudi Pajkova hiša. Andrej Pajk (1789–1871) je bil avstrijski in francoski vojak s Hudega pri Ivančni Gorici. Z Napoleonovo armado je bil na Ruskem. Do smrti je rad govoril francosko in imel pri sebi francosko slovnico.

PETERLIN, Stane

Radensko polje / Stane Peterlin ; [fotografije vse Stane Peterlin, razen posebej navedenih ; kartne predstavitve Uroš Perme]. - Grosuplje : Občina, 2007 [2008] (Grosuplje : Partner graf). - 134 str. : ilustr. ; 19 cm.

Zemljevida na notranji strani ovitka. - Spremna beseda župana Janeza Lesjaka na prednjem zavihku. - O avtorju na zadnjem zavihku, s fotografijo.

Avtor biolog Stane Peterlin (1937) živi na Grosupljem. Po desetletjih raziskovanja Radenskega polja je napisal obsežen vodnik, v katerem piše o imenu, okolju, geologiji, kraških pojavih, vodi in življenjskih prostorih, navodilih za obiske polja in krajev, zametkih nastajanja Krajinskega parka; obsežno stvarno kazalo.

Vodnik je izšel v aprilu 2008, četudi je na naslovnici letnica 2007. Tudi s slikovnim gradivom bogat vodnik bo vsakemu obiskovalcu vseveden spremljevalec.

PLANINSKO društvo Polž (Višnja Gora)

Planinsko društvo : 2008 [2009!]/ [besedilo: Aleš Erjavec]. - Višnja Gora : Planinsko društvo Polž, 2008. - Zloženska ([6] str.) : ilustr. ; 21 cm.

V decembru 2008 je izšlo 1000 izvodov. Predstavljeno je društvo, opisani izleti v letu 2008 in program izletov za leto 2009. V decembru 2009 je izšla zloženska za leto 2010 v 1000 izvodih s podobno zasnov.

PO Mariji k Jezusu : vrtnice za leto 2008 / s sodelavci zbral in priredil Anton Nadrah. - Stična : Cistercijanska opatija, 2008. - 80 str. ; 16 cm. - (V šoli najsvetejših src ; 19).

Na ovoju tudi: Vrtnice 2008.

Podgora [v Dobropolju] – glej: Polje je dobro obrodilo

PODRŽAJ, Rudi

Nikolin potepin : (potepinska zgodba) / [[besedilo in] ilustracije] Rudi Podržaj. - Grosuplje : samozaložba Rudi Podržaj, 2008. - [31] str. : ilustr. ; 31 cm.

1000 izvodov.

Zgodba je podana v štirivrstičnih rimanih kiticah z ilustracijami. Avtor Rudi Podržaj, pesnik in pisatelj, živi v Ponovi vasi pri Grosupljem.

POLJE je dobro obrodilo : bilke in klasi naše pesniške krajine / Alenka Zabukovec ... [et al.] ; [uredil Miha Avanzo]. - Podgora [v Dobropolju]: Turistično društvo, Kulturna sekcija, 2008. - 103 str. ; 21 cm. V knjigi objavljajo pesmi dobropoljski avtorji: Alenka Zabukovec, Stanka Kuplenk, Jože Štih, Saša Strnad, Tina Gačnik-Tiana, Jasmina Strnad, Franci Novak, Ana Letonja, Marija Mohorič, Gabrijela Škantelj, Andrej Debeljak in mentorica večerov poezije Ana Porenta. Na koncu so dodane njihove biografije.

500 izvodov je izšlo ob predstavitvi 23. aprila 2008 v knjižnici na Vidmu v Dobropolju.

PROF. dr. France Adamič : (1911-2004) / [zbral in uredil Boštjan Godec ; črno-bele fotografije iz arhiva prof. dr. Julije Smole ; naslovnica - fotografija plošče z rojstne hiše Franceta Adamiča avtorice akademske kiparke Alenke Vidrgar, fotografija Janko Verbič]. - Ljubljana : Kmetijski inštitut Sloveni-

je, 2009. - Zgibanka ([6] str.) ; 24 x 50 cm, zloženo na 24 x 17 cm : foto.

Ovojni naslov. Izšlo je 1000 izvodov.

Zgibanka je izšla ob odkritju spominske plošče (23. aprila 2009) na rojstni hiši v Prapročah pri Grosupljem. Upodobljena je spominska plošča, na kratko je povzet njegov življenjepis s funkcijami, ki jih je opravljal, dodani so seznam priznanj, tri fotografije, kronološka biografija ter oznake osebnosti. ("Pogovori z njim so bili kakor kozarec dobrega vina...", Slavko Gliha).

PROSTOVOLJNO gasilsko društvo (Ambrus)

[Sto] 100 let Prostovoljnega gasilskega društva v Ambrusu : [1908-2008] / zbrala in uredila Ivanka Gantar. - Ambrus : Prostovoljno gasilsko društvo, 2008. - 68 str. : ilustr. ; 24 cm.

Naslov na ovoju: 100 let PGD Ambrus : 1908-2008. - 800 izvodov.

Urednica je po ustnih in pisanih virih sestavila kroniko društva od začetkov, podprto s črno-belimi in barvnimi fotografijami.

PROSTOVOLJNO gasilsko društvo (Grosuplje)

[Sto] 100 let prostovoljstva, pomoči, zaupanja in sodelovanja : PGD Grosuplje : zbornik 1909-2009 / [urednik Jože Miklič]. - Grosuplje : Prostovoljno gasilsko društvo, 2009. - 271 str. : ilustr. ; 31 cm.

V zborniku je urednik zajel ne samo gasilsko pač pa tudi bogato domoznansko tematiko kraja. Sestavki govorijo še o praporih, zavetniku sv. Florijanu pa vse do dostopnih seznamov članov. Veliko predvsem barvnih fotografij dopolnjuje arhivsko gradivo.

Zbornik je v nakladi 1000 izvodov izšel pred predstavitvijo ob proslavi stoletnice društva, ki je bila 30. junija 2009.

PROSTOVOLJNO gasilsko društvo (Vrh pri Višnji Gori)

Šestdeset let prostovoljnega gasilskega društva Vrh pri Višnji Gori : bilten / [zbral in uredil Lojze Ljubič ; fotografije arhiv PGD Vrh]. - Vrh pri Višnji Gori : PGD, 2008 (Grosuplje : Partner graf). - 80 str. : ilustr. ; 23 cm.

Naslov v kolo fonu: Zbornik ob šestdeseti obletnici ustanovitve prostovoljnega gasilskega [!] društva Vrh pri Višnji Gori. - 205 izvodov.

Radensko polje – glej: Krajinski park Radensko polje Peterlin, Stane

RAJNAR, Judita

Vikin čarobni kaktus / napisala in ilustrirala Judita Rajnar. - Ivančna Gorica : JSKD OI, Območna izpostava : [samozal.] J. Rajnar, 2008 (Šmarje - Sap : Mišmaš). - [31] str. : ilustr. ; 31 cm.

Ilustraciji na spojnih listih. - Izšlo v nakladi 200 izvodov.

Predstavitev knjige s pravljico o čarovnici Viki je bila 8. oktobra 2008. Na zadnji strani platnic je fotografija avtorice z njeno besedo o nastanku knjige. Risarka Judita Rajnar živi v Ivančni Gorici, dela pa kot vzgojiteljica v vrtcu na Grosupljem.

RODBINA Erjavec : zbornik ob 10. srečanju Jeromovih Erjavcev iz Polja pri Višnji Gori. - Ljubljana : Tipografija, 2008. - 128 str. : ilustr. ; 24 cm.

Potiskane notranje strani platnice. - Kot prilogi sta dodani dve družinski debli.

Zbornik prinaša zgodbe potomcev iz hiše Jerom in mnogo osebnih usod sorodnikov, tudi s seznamami. Knjiga ni bila naprodaj, namenjena je bila le sorodstvu. Izšla je v nakladi 200 izvodov v maju 2008.

ROŠELJ, Janko

Šumi iz daljave / Janko Rošelj ; [spremna beseda Patricija Dodič, beseda o avtorju Simona Zorko ; likovna priloga Joanna Zajac Slapničar]. - Ivančna Gorica : Javni sklad RS za kulturne dejavnosti, Območna izpostava ; Zagradec : samozal. J. Rošelj, 2008 (Šmarje - Sap : Mišmaš). - 133 str. : ilustr. ; 22 cm.

Printane samo lihe strani. - 500 izvodov. - Šum iz daljave --- ali Kako potipati, da ne bi bolelo preveč --- / Patricija Dodič: str. 5–6.

Predstavitve je bila v Kulturnem domu v Zagradcu ob Krki v letu 2008. Avtor živi v Marinči vasi pri Zagradcu in je elektroinženir. Tematika pesniške zbirke je šumenje in erotika.

SAMEC, Rafael

Slutnje : v prostoru čaščenja in svetlobe : Galerija Krško, 21. 10. – 29. 11. 2008 / Rafael Samec ; [besedilo Alenka Čermelič Krošelj]. - Krško : Javni sklad za kulturne dejavnosti, Območna izpostava, [2008]. - 1 zgbanka ([6] str.) : ilustr. ; 21 cm.

Ovojni naslov.

Likovni ustvarjalec Rafael Samec (1943), po rodu iz Dobropolja, se ukvarja z likovnimi stvaritvami iz voska in parafina. V zgbanki je predstavil 45 parafinskih slik. Razstav je imel več, tudi v tujini. Ob razstavih se običajno potrudil še za zloženke.

SEVER, Franc

Past na Menini planini : kako smo preliščili XIV. SS-divizijo Galizien na Menini planini / Franc Sever Franta ; [fotografije osebni arhivi, Jože Miklavc]. - [3. izd.]. - Celje : Fit Media, 2009. - 104 str. : ilustr. ; 22 cm.

V vojnah se lahko zmaga tudi z umikom / Ljubica Jelušič: str. 6–7.

Delo je izšlo v tretji izdaji precej razširjeno. Avtor je rojen 21. marca 1923 v kmečko-trgovski družini v vasi Št. Jurij pri Grosupljem. Bil je partizan v grosupeljski četi, tudi komandant Zidanškove brigade. V dogajanju na Menini planini (13.–16. marec 1945) je deloval v štabu VI. in XI. brigade kot komandant. Pripoved gradi na spominih. Upokojil se je kot direktor letalskega podjetja Adria Airways.

SEVER, Leopold

Prazgodovinski svatje in mi : kultura staroveških gradiščarjev jasno odseva tudi v naš čas / Leopold Sever. - Male Lipljene [i. e.] Ivančna Gorica : Turistično društvo, 2009. - 152 str. : ilustr. ; 24 cm.

Dodatek k naslovu na ovoju: Vid staroveških gradiščarjev še vedno dobrohotno gleda na nas. - 150 izvodov.

Predstavitve je bila 1. decembra 2009 v knjižnici v Ivančni Gorici. Avtor učitelj in biolog je po rodu iz Malih Lipljen, dolga desetletja pa je učil v Ivančni Gorici.

SEVER, Leopold

Zgodovinske, etnološke in naravne zanimivosti na Škocjanskem / [zapisal, fotografiral in oblikoval Leopold Sever]. - Škocjan [pri Turjaku] : Krajevna skupnost in Kulturno društvo, [2009]. - Zgbanka, [6] str. : ilustr. ; 21 x 10 cm.

Avtor je vsebino razdelil na prazgodovinski čas, prehod v krščanstvo, pokaže rojstno faro Primoža Trubarja in Škocjan danes ter perišče in napajališče pod vasjo, ki je bilo obnovljeno in predstavljeno 3. oktobra 2009, ko je zgbanka tudi izšla.

SIMPOZIJ Rihard Ursini Blagaj v slovenski kulturi (2008 ; Polhov Gradec)

Gospod z rožo : zbornik Simpozija Rihard Ursini Blagaj v slovenski kulturi / [uredila Milka Bokal ; prevodi v angleščino Suzana Stančič ; fotografije in risbe Hubert Adolph ... et al.]. - Polhov Gradec : Turistično društvo ; Ljubljana : Založba ZRC, ZRC SAZU, 2009. - 514 str. : ilustr. ; 24 cm.

600 izvodov.

Grof Rihard Ursini Blagaj (1786–1858) z Boštanjja pri Velikem Mlačevem se je priženil v Polhov

Gradec in tu so v letu 2008 organizirali simpozij o njem in mu odkrili kip, sredi leta 2009 pa izdali še monumentalno publikacijo. V njej se je Blagajevi rodbini posvetil zgodovinar Miha Preinfalk, o njegovi povezavi z Blagajevim volčinom pa biologa Tone Wraber in Nada Praprotnik, Dodana so še rodovna debla rodbine. Več člankov je posvečenih krajevni zgodovini.

SLOVENE Museum of Christianity

Slovene Museum of Christianity / [text Nataša Polajnar Freljih, Tadej Trnovšek ; photographs Branko Petauer, Radivoj Zavadlav ; translation: Amidas]. - Stična : Slovene Museum of Christianity, 2008. - Zloženska ([6] str.) : ilustr. ; 21 cm.

Izšlo v juliju 2008 v nakladi 2000 izvodov kot prevod slovenske izdaje prav tako izšle v juliju 2008.

SPOZNAJ sosednjo vas [Slikovno gradivo] : [Koledar] 2010 / Fotografija Tone Podržaj. - Št. Jurij [pri Grosupljem] : Krajevna skupnost, [2009] (Ponova vas pri Grosupljem : Grafiko). - 1 koledar (14 f.) : barvne fotografije ; 30 x 21 cm, podlaga 34 x 21 cm.

Na naslovnici: Tudi v prihajajočem letu bomo nadaljevali s projektom Spoznaj sosednjo vas in vsak mesec razveseljevali z idiličnimi posnetki naše soseske Krajevne skupnosti Št. Jurij. - Na notranji strani zadnjega lista: Krajevna skupnost Št. Jurij [!] (s popisom in opisom 12 vasi, ki spadajo v KS). Koledar prejmejo vsa gospodinjstva v krajevni skupnosti.

SREDNJA šola Josipa Jurčiča (Ivančna Gorica)

Srednja šola Josipa Jurčiča Ivančna Gorica : informativno gradivo / [besedilo: Milan Jevnikar, Marjeta Šlajpah-Godec in Marina Strnad]. - Ivančna Gorica : Srednja šola Josipa Jurčiča, 2009. - Zloženska ([14] str.) : ilustr. ; 21 cm.

V februarju 2009 je izšlo 750 izvodov. Ob lokaciji in poslanstvu šole so predstavljeni srednješolsko splošno, strokovno in poklicno izobraževanje ter maturitetni tečaj.

Stična – glej: Festival Stična

Muzej krščanstva na Slovenskem
Slovene Museum of Christianity

Struge – glej: Društvo podeželskih žena (Dobrepolje - Struge)

ŠKERLJ, Franc

Čez Vršič na Olimp : utrinki iz bogate zakladnice spominov enega najboljših slovenskih kolesarjev vseh časov / Franc Škerlj ; [uredil Jože Pogačnik ; fotografsko gradivo arhiv Franca Škerlja]. - Grosuplje : Partner graf, 2008. - 83 str.: ilustr. ; 30 cm.

Grosupeljski športni kolesar Franc Škerlj (1941) je poskrbel za izdajo avtobiografije o svoji športni poti po dirkah v svetu, Jugoslaviji in doma. Iskrivo nizanje spominov je dopolnjeno z bogatim slikovnim gradivom.

Predstavitve je bila 19. 12. 2008 v Mestni knjižnici Grosuplje. Avtor je vsem prisotnim gratis razdelil publikacijo in jo podpisoval.

Škocjan – glej: Ekumensko bogoslužje

Jereb, Janez
Kraji in ljudje v Trubarjevi fari

Škrjanec, Breda – glej: Tretji pogled

ŠKULJ, Edo

Kronika župnije Rob ; Iz turjaške oznanilne knjige / Edo Škulj ; [prevodi Simona Zabukovec]. - Ljubljana : Teološka fakulteta, 2009 ([Ivančna Gorica] : Impress). - 258 str. ; 24 cm. - (Acta Ecclesiastica Sloveniae ; 31).

Iz škocjanske pražupnije se je leta 1789 osamosvojila lokalija Rob, od leta 1876 pa župnija. Ob kronikah župnij Turjak in Škocjan je to tretja kronika, ki jo je za objavo pripravil škocjanski župnik dr. Edo Škulj. Kot pri ostalih je besedilo iz izvirnika prepisano dobesedno, pojasnila so dodana v opombah.

ŠKULJ, Edo

Naraksova orglarska delavnica / Edo Škulj. - 1. izd. - Škocjan pri Turjaku : Župnija, 2009. - 88 str. ; 24 cm.

100 izvodov.

ŠKULJ, Edo

Mayerjeva orglarska delavnica / Edo Škulj. - Škocjan pri Turjaku : Župnija, 2009. - 116 str. ; 24 cm.

100 izvodov.

ŠKULJ, Edo

Uvodne misli k nedeljskim in prazničnim berilom za leto C / Edo Škulj. - 2., posodobljena izd. - Škocjan pri Turjaku : Župnija, 2009. - 399 str. ; 24 cm.

Naslov na ovoju in hrbtu knjige: Uvodne misli za leto C.

ŠKULJ, Edo

Zupanova orglarska delavnica / Edo Škulj. - Škocjan pri Turjaku : Župnija, 2009. - 224 str. : zvd. ; 24 cm.

100 izvodov. - Škocjanski župnik dr. Edo Škulj je opisal orglarsko delavnico rodu Zupan iz Krope in sestavil seznam del z opisi. Tudi na Kopanju in v Višnji Gori so bile orgle iz Zupanove delavnice; na Kopanju so leta 1944 zgorjele.

ŠKULJ, Edo

Župnik Karel Škulj (1883-1958) : ob 50-letnici smrti / Edo Škulj. - Dolenja vas : Župnija, 2008. - 127 str. : ilustr. ; 21 cm.

Škocjanski župnik dr. Edo Škulj je popisal zgodbo svojega starega strica župnika in deželnega poslanca Karla Škulja (Ponikve v Dobrepolju, 10. 4. 1883–San Martin (Argentina), 22. 7. 1958), ki je v Buenos Airesu izdajal tudi časopis Slovenska beseda.

Škulj, Edo – glej še: Dolšina, Stanko

Jereb, Janez

Šmarje - Sap – glej: Turistično društvo Magdalenska gora

Turistično društvo Šmarje - Sap

Št. Jurij [pri Grosupljem] – glej: Krajevna skupnost Št. Jurij

Spoznaj sosednjo vas

ŠTEPIC, Lilijana

Angleščina po slovensko : priročnik za osnovnošolce v 4., 5. in 6. razredu : razlaga slovničnih pravil v slovenskem jeziku, vaje z rešitvami za boljše razumevanje slovnice in besedišča / Lilijana Štepic ; [ilustracije Marcel-Talt Lah]. - 10. natis. - Zgornja Draga : Korekt plus, 2009. - 492 str. : ilustr. ; 30 cm. 1000 izvodov. - Bibliografija avtorice na strani 490.

Avtorica in založnica Lilijana Štepic živi v Zgornji Dragi pri Ivančni Gorici. V letih 2008 in 2009 je izdala še ponatise svojih izdaj: Ali je angleščina v 1. letniku srednje šole res tako težka?; Ali je angle-

ščina v 2. letniku srednje šole res tako težka?; Ali je angleščina v 3. letniku srednje šole res tako težka?; Naučimo se angleških časov.

ŠTRUBELJ, Zvone

Moji lubi Slovenci! : zapis ob prvem množičnem romanju po Trubarjevih poteh v letu 2008 / Zvone Štrubelj. - [Stuttgart] : samozal. Z. Štrubelj, 2008. - 19 str. : barvne fotogr. ; 21 cm. Ovojni naslov. Izšlo v nakladi 5000 izvodov.

ŠTRUBELJ, Zvone

Mut zum Wort, Primož Trubar, 500 Jahre : 1508-2008 / Zvone Štrubelj ; [aus dem Slowenischen übersetzt von Karlklaus Klemme ; Fotos Franc Arh ... et al.]. - Klagenfurt = Celovec : Hermagoras = Mohorjeva, cop. 2009. - 319 str. : ilustr. ; 25 cm.

Prevod dela: Pogum besede, Primož Trubar, 500 let. - O avtorju na strani 318.

Prevedena knjiga dr. Zvoneta Štrublja Pogum besede je izšla v marcu, predstavitev pa so bile v Münchnu, Stuttgartu in Augsburgu.

ŠTRUBELJ, Zvone

Pogum besede, Primož Trubar, 500 let : 1508-2008 / Zvone Štrubelj ; [fotografije Franc Arh ... et al.]. - Celovec ; Ljubljana ; Dunaj : Mohorjeva družba ; Celje : Društvo Mohorjeva družba ; Gorica : Goriška Mohorjeva družba, 2008. - 319 str. : ilustr. ; 25 cm.

Knjigi na pot / Marko Dvořák: str. 9–13. - O avtorju na str. 318. - 1000 izvodov.

Predstavitev knjige je bilo več, 26. novembra 2008 na Rašici, tudi v Trstu.

V letu 2009 je izšla še 2., dopolnjena izdaja z enako paginacijo in v nakladi 1400 izvodov.

V bogato ilustrirani knjigi nam avtor odstira Trubarjevo življenjsko pot skozi teologove izsledke. Razdeljena je v tri sklope, v prvem prikazuje prve pisne dokumente slovenstva, drugi predstavlja Trubarja. Misli o Trubarju je strnil po točkah po Kosovelu: Moje življenje je moje, slovensko, sodobno, evropsko in večno. Dodano je poglavje Trubarjevo leto 2008.

Avtor, teolog in župnik dr. Zvone Štrubelj se je rodil 21. septembra 1955 v Zdenski vasi v Dobrepolju. Od 2001 vodi slovensko župnijo v Stuttgartu.

ŠUKLJE, Ljudmila

Ljudmila Šuklje : Kresna noč : slike in kipi : Galerija Loterija Slovenije, Ljubljana, 10. 6. - 3. 7. 2009 / [spremni tekst Polona Škodič ; uredila in oblikovala Katjuša Rojac]. - Ljubljana : Galerija Loterija Slovenije, 2009. - [6] str. : ilustr. ; 21 x 21 cm.

Ovojni naslov. - Kresna noč / Polona Škodič, str. [1+3].

Podan je seznam dosedanjih razstav ter priznanj. Razstava zajema predvsem olja in akril na platnu pa tudi skulpture. Slikarka Ljudmila Šuklje živi in dela na Grosupljem.

TRETJI pogled : raznolikost grafike danes / [besedila Breda Škrjanec, Božidar Zrinski ; prevodi Rawley Grau ; fotografija Tomaž Lunder, arhivi umetnikov ; uredila Breda Škrjanec]. - Ljubljana : Mednarodni grafični likovni center, 2008. - 167 str. : ilustr. ; 20 cm.

Slovensko besedilo in angleški prevod.

Soavtorica umetnostna zgodovinarica in kustodinja Breda Škrjanec je Grosupeljčanka in tu živi.

TRUBARJEV in Ungnadov dar Evropi : novi Trubar v Sloveniji : ob 500. obletnici Trubarjevega rojstva in v času predsedovanja Republike Slovenije EU : spremna publikacija ob razstavi : Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana, Turjaška 1, 22. maj - 29. junij 2008 / [uredil Mihael Glavan ; prevedla Martina Kerec]. - Ljubljana : Narodna in univerzitetna knjižnica, 2008. - 68 str. : ilustr. ; 30 cm. Ob otvoritvi razstave 22. maja je izšlo 1000 izvodov. Katalog vsebuje uvod ravnatelja in uvod dr. Mihaela Glavana, spis Trubarjeva dialoška in ekumenska širina dr. Zvoneta Štrublja, osrednji tekst je prevod iz nemščine Hans Ungnad in njegov knjižni dar, v katerem je opisan osrednji del razstave, sledi pa

še Glavanov spis Nova najdba ob 500. obletnici Trubarjevega rojstva Noviga testamanta poslednji dejl, 1577. Katalog tako predstavi zbirko lepotnih in posebnih tiskov iz Univerzitetne knjižnice v Baslu, izvirne slovenske in hrvaške knjige iz Biblijskega zavoda v Urachu in prvič razstavljeni novopridobljeni Trubarjev tisk, ki ga je za NUK pridobil dr. Glavan. Katalog dopolnjuje pomembno slikovno gradivo.

TRUBARJEV simpozij (2008 ; Rim)

Primož Trubar / [Trubarjev simpozij sta organizirala Slovenska teološka akademija v Rimu in Inštitut za zgodovino Cerkve v Ljubljani, septembra 2008 ; uredil Edo Škulj]. - Celje : Celjska Mohorjeva družba : Društvo Mohorjeva družba ; v Rimu : Slovenska teološka akademija ; v Ljubljani : Inštitut za zgodovino Cerkve pri Teološki fakulteti, 2009. - 431 str. ; 24 cm. - (Simpoziji v Rimu ; 26).

V aprilu 2009 je izšlo 500 izvodov. Trubarja so obravnavali s teološkega vidika, kot duhovnika in izobraženega teologa. Z našega območja sodelujejo avtorji: France Oražem, Edo Škulj, Zvone Štrubelj in Janez Vodičar. Urednik zbornika je dr. Edo Škulj.

TRUBARJEVO razodetje : izbrana poglavja iz Poslednjega dela Nove zaveze 1577 : uvodni nagovor, posvetilo, predgovor, dodatek, komentar k Razodetju, VI., XI., XVI. in XVIII. poglavje / izbral, prevedel in komentiral Mihael Glavan. - Ljubljana : Mladinska knjiga, 2008. - 175 str. ; 17 cm.

Vzporedna originalna reprodukcija besedila in prevod v sodobni jezik. - Izvirna izdaja: V Tübingenu, 1577.

V Trubarjevem letu je dr. Mihael Glavan uspel pridobiti v NUK edini primerek Trubarjevega Poslednjega dela Nove zaveze iz leta 1577 pri nas. Za izdajo je izbral štiri poglavja, jih prevedel v sodobno slovenščino in dodal opombe, komentar; posebne črke so izdelane po vzoru izvirnika. Predstavitev knjige je bila 29. oktobra 2008.

TURISTIČNO društvo Magdalenska gora

Magdalenska gora = Mountain of Magdalena / [tekst Lea Janežič ; foto Anja Janežič]. - Zgornja Slivnica (Šmarje - Sap) : Turistično društvo Magdalenska gora, 2008. - Zloženka, [6] str. : ilustr. ; 21 x 10 cm. Izšlo v avgustu 2008. Osnovne informacije za obiskovalce arheološkega najdišča.

TURISTIČNO društvo Šmarje - Sap

Pot kulturne dediščine Šmarje - Sap / [besedilo Maja Bricelj [et al.] ; fotografije Maja Bricelj [et al.] ; ilustracije Suzi Bricelj [et al.]. - Šmarje - Sap : Turistično društvo, 2009. - 1 mapa (8 zgibank) : ilustr. ; 21 cm.

Ovojni naslovi. - Vsebina:

Zgibanka 1 : Informacije o poti / [strokovna vodja projekta Maja Bricelj, urednici Darja Štibernik, Mira Zaviršek]. - Zgibanka, list 21 x 30 cm, zložen na 21 x 10 cm. (Z zemljevidom poti.)

Zgibanka 1: Cerkev Marije Device; Protiturški tabor - (Tur(e)nček / [besedilo Maja Bricelj ; ilustracija Irena Ocepek ; fotografije Maja Bricelj, Peter Škrlep]. - Zgibanka, list 21 x 30 cm, zložen na 21 x 10 cm.

Zgibanka 2: Rimska cesta / [besedilo Robert Krempuš, Maja Bricelj ; ilustracije Suzi Bricelj ; foto Peter Škrlep ; zemljevid Gregor Štibernik]. - Zgibanka, list 21 x 30 cm, zložen na 21 x 10 cm.

Zgibanka 3: Cerkev sv. Križa ; Kapelica Pri treh križih v Tlakah / [besedilo Maja Bricelj ; ilustracije Meta Wraber ; foto Maša Bersan Mašuk, Peter Škrlep]. - Zgibanka, list 21 x 30 cm, zložen na 21 x 10 cm.

Zgibanka 4: Arheologija Šmarja - Sapa in okolice / [besedilo Maja Bricelj ; ilustracije Daniel Grbec ; fotografije Narodni muzej Slovenije]. - Zgibanka, list 21 x 30 cm, zložen na 21 x 10 cm.

Zgibanka 5: Geološka in reliefna podoba Šmarske doline / [besedilo Zvonimir Bratun ; ilustracije Marija Nabernik ; foto, grafika Julijan Bratun]. - Zgibanka, list 21 x 30 cm, zložen na 21 x 10 cm.

Zgibanka 6: Sela / [besedilo Maja Bricelj, Zvonimir Bratun ; ilustracije Meta Wraber ; fotografije Maja Bricelj]. - Zgibanka, list 21 x 30 cm, zložen na 21 x 10 cm.

Zgibanka 7: Etnologija Šmarja - Sapa in okolice / [besedilo Maja Bricelj ; ilustracije Adrijano Janežič ; fotografije Maja Bricelj]. - Zgibanka, list 21 x 30 cm, zložen na 21 x 10 cm.

Izšlo v septembru 2009. Izšla je tudi izdaja v angleškem jeziku.

TURISTIČNO društvo Šmarje - Sap

Pot kulturne dediščine Šmarje - Sap : Rimska cesta / [besedilo Robert Krempuš, Maja Bricelj ; uredila Maja Bricelj ; ilustracija Suzi Bricelj ; foto Peter Škrlep]. - Šmarje - Sap : Turistično društvo, [2009]. - Zgibanka, list 21 x 30 cm, zložen na 21 x 10 cm.

Brez letnice, ponatis v letu 2009, v mapi z istim naslovom, tu na tršem papirju z opaznim eguterjem.

TURNŠEK, Metod

Domače stezice : od Drave do Jadrana / Metod Turnšek ; zbral in uredil Milan Dolgan ; [spremna beseda France Pibernik]. - Celje : Celjska Mohorjeva družba : Društvo Mohorjeva družba, 2009. - 273 str. : avtorjeva slika ; 21 cm.

V aprilu 2009 je izšlo 500 izvodov. - Metod Turnšek : (1909-1976) / France Pibernik: str. 5-12. - Redakcijsko poročilo s komentarjem / Milan Dolgan: str. 229-260. - Razlaga narečnih in manj znanih besed, str. 261-273.

Ob stoletnici rojstva Metoda Turnška so v aprilu 2009 izdali zbirko njegovih avtobiografskih spisov o otroštvu in mladosti v izboru in s komentarji dr. Milana Dolgana. V komentarju je navedena prva objava v periodiki z opisom dogajanj in razlago. Nekaj jih je tudi prvič objavljenih. Časa svojega prihoda v Stično Turnšek ne opisuje.

TURNŠEK, Metod

Božja planina : zgodovinska višarska povest / Metod Turnšek ; uredil Milan Dolgan. - Ljubljana : Družina, 2009. - 200 str. : ilustr. ; 21 cm. - (Epika, povesti in romani / Metod Turnšek ; knjiga 1).

»Pečat duhovne veličine« ali Turnškov ep o Višarjah / Milan Dolgan: str. 187-199.

Dr. Metod Turnšek (1909-1976) je bil pater cistercijan v Stični. Po vojni je deloval v Trstu in na Rebrci pri Železni Kapli na Koroškem. Bil je pisatelj, dramatik, časnikar, narodopisec.

V juliju 2009 je izšlo 1500 izvodov dela, ki je v knjigi izšlo najprej v letu 1965. Urednik dr. Milan Dolgan je dodal napise k slikam ob poglavjih, slikovno gradivo ter v spremni besedi razgrnil nastanek dela, odzive nanj, sestavil slovar manj znanih besed, napisal spremno besedo o avtorju na zavihkih ovitka in opombe pod besedilom.

UNIVERZA za tretje življenjsko obdobje (Grosuplje)

Ob zaključku četrtega 'akademskega' leta : Univerza za tretje življenjsko obdobje Grosuplje / [avtorji Andreja Smolič et. al.]. - Grosuplje : Univerza za tretje življenjsko obdobje, 2007/2008. - 58 str. : ilustr. ; 21 cm. - (Glasilo, št. 4).

V oktobru 2008 je izšlo 280 izvodov publikacije. 28 avtorjev je predstavilo dejavnosti, ekskurzije, razstave in literarne prispevke.

V Višnjo Goro : druga knjiga / [glavi urednik Pavel Groznik ; fotografije Foto Travnik ... et al.]. - Višnja Gora : Krajevna skupnost, 2008 (Šmarje - Sap : Mišmaš). - 175 str. : ilustr. ; 25 cm.

Na platnici in na hrbtu: Višnja Gora : slovenska pravljica.

1500 izvodov je izšlo ob 530-letnici podelitve mestnih pravic v juniju 2008. Predstavitev knjige je bila ob slovesnosti 13. junija 2008. V prispevkih so predstavljeni grb in zastava mesta, podjetja in zavodi, društva, izstopajoče osebnosti, pregled publikacij in pesmi o kraju ter krajevni časopis. Dodan je tudi znanstveni prispevek o zgodovini mesta. Zbornik je bogato ilustriran.

Knjiga je bila izdana samo za krajane krajevne skupnosti, ni je pa bilo mogoče kupiti.

V., Ž.

Beg iz žrela smrti : prepis teksta iz časopisa Ameriška domovina (Cleveland 1948) / zapisal V. Ž. ; [ilustracije Marijan Tršar]. - Grosuplje : Grafis trade, 2009 ([Ivančna Gorica] : Impress). - 127 str. : ilustr. ; 22 cm.

Tršarjeve slike s pogledi na taborišče Gonars in Teharje / Milček Komel [!]: str. 125-126. - Zaključek / Milan Muhič: str. 127.

Predstavitev je bila 5. junija 2009 na Vidmu v Dobrepolju. Knjigo je predstavil Milan Muhič. Podane

so zgodbe štirih ubežnikov domobrancev iz kolone na morišče v letu 1945. Med njimi sta bila tudi Janez Demulc iz Pake v Struški dolini in France Brodnik iz dobrepoljskih Kompolj.

VELIKA Ilova Gora : 2008 : 65 let : zloženko posvečamo borkam in borcem, domačinom v spomin na partizanske boje na Ilovi Gori : [zloženka] / [pripravila Nedeljka Ulaga in Franc Štibernik]. - Grosuplje : Odbor ZB NOV, 2008. - [8 str.] : ilustr., 21 x 40 cm, zloženo na 21 x 10 cm.

Izšlo v septembru 2008 pred proslavo ob obletnici bojev, ki so potekali oktobra 1943 na Ilovi Gori. Predstavljeni so boji, pesem domačina Alojza Zakrajška ter zapis o dosedanjih proslavah.

VIŠNJA Gora s Polževsko planoto = Višnja Gora with Polževo plateau : 1478-2008 / [odgovorni Miloš Šušteršič, Liza Juhas Zavodnik in Pavel Groznik ; foto Marjan Travnik in Lija Šušteršič ; prevod Alenka Gvardjančič]. - Višnja Gora : Turistično društvo ; Polževo : Turistično društvo ; Ivančna Gorica : Občinska turistična zveza, 2008. - Zgibanka, [8] str. : ilustr. ; 21 x 10 cm.

Izšlo 5000 izvodov v februarju 2008. Na zemljevidu sta posebej označeni Jurčičeva pot in trasa Krevsovega teka.

V letu 2009 je izšla prirejena zgibanka v 3000 izvodih.

Višnja Gora – glej še: Hudej, Franc

Jurčičeva pot : iz Višnje Gore do Muljave

Moja Višnja Gora

Planinsko društvo Polž

Rodbina Erjavec

V Višnjo Goro

Višnja Gora s Polževsko planoto

Vzgojno-izobraževalni zavod

VRBINC, France

[Tristo šestinšestdeset] 366 X slovensko : z jezikovnimi koticami skozi leto / France Vrbinč ; [uvod Miha Vrbinč]. - Celovec : Mohorjeva družba, 2009. - [VI], 366 str. ; 12 x 20 cm.

Drugi »Jezikovni brevir« / Miha Vrbinč: str. [III–V].

V marcu 2009 je delo izšlo v 1000 izvodih. Avtor je jezikovne koticke najprej objavljaval v celovškem časopisu Nedelja. Prva knjiga je izšla ob avtorjevi 80-letnici v letu 2003, druga ob 85-letnici. Za vsak dan v prestopnem letu si sledijo jezikovni stilistični napotki za lepši jezik, sledi še register, ki nam pomaga najti tematiko. Avtor dr. France Vrbinč, slavist in urednik, je bil rojen na Sapu (Šmarje - Sap), sedaj pa živi v Škocjanu pri Celovcu.

Vrh pri Višnji Gori – glej: Prostovoljno gasilsko društvo

VSE je ena sama misel nate : [voščila in misli sočutja] / [zbrala in uredila Marjeta Zorec ; risbe rož iz slikovne zbirke Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani]. - Grosuplje : Knjigca, 2009. - 63 str. : ilustr. ; 16 cm.

Izšlo v nakladi 1000 izvodov.

Knjižica vsebuje 10 poglavij, vsak z uvodom o roži in njeni simboliki, na to so vezana tematska voščila (npr.: Ne pozabi me - spominčica; To je ena sama ljubezen - vrtnica). Izšlo v založbi Knjigca Darje Zorec z Grosupljega.

VZGOJNO-izobraževalni zavod (Višnja Gora)

VIZ Višnja Gora : 60 : 1998-2008 : zbornik ob 60-letnici Vzgojno-izobraževalnega zavoda Višnja Gora / [uredniški odbor Vlasta Strmljan ... [et al.] ; spremna beseda Jože Horvat ; slikovno gradivo Arhiv VIZ Višnja Gora, privatne zbirke]. - Višnja Gora : Vzgojno-izobraževalni zavod, 2008. - 131 str. : ilustr. ; 28 cm.

Zbornik vsebuje uvodno besedo ravnatelja ter tekste domačinov, učiteljev in gojenk o življenju v grščini vse od začetkov Dekliškega vzgajališča v letu 1948.

WECHTERSACH, Rado

Informatika : učbenik za srednje izobraževanje / Rado Wechtersbach. - 2., prenovljena izd. - Grosuplje : Saji, 2009. - 456 str. : ilustr. ; 28 cm.

Učbenik je v letu 2009 pri isti založbi izšel še v madžarskem in italijanskem jeziku.

Avtor Rado Wechtersbach živi v Šmarju - Sapu.

WECHTERSACH, Rado

Računalništvo : učbenik za računalniško opismenjevanje in izbirne predmete 'oblikovanje besedil, multimedija in računalniška omrežja' v 7., 8. in 9. razredu devetletne osnovne šole / Rado Wechtersbach. - Sela pri Šmarju : Saji, 2008. - 133 str. : ilustr. ; 30 cm + 1 optični disk (CD-ROM).

ZAJC Kalar, Marija

Z Marijo skozi mladost : [šmarnice za otroke] / Maja Zajc Kalar ; [izdal] SŠK-SKU. - Celje : Celjska Mohorjeva družba : Društvo Mohorjeva družba, 2009. - 123 str. : note ; 20 cm.

Dodatek k naslovu naveden na ovoju in v kolofonu.

V marcu 2009 je izšlo 1000 izvodov in so bili razprodani.

Tekst avtorice Maje Zajc Kalar je bil izbran za šmarnično branje, ki je povezano z mladimi na poti odrasčanja. Za vsak dan majnika je napisana zgodba o življenju dveh najstnikov in njihovih družin, ki sta se preselili v vaško okolje, zvrsti se torej 31 zgodb. Otroci so dobili še karton, iz katerega so zglobali Marijino kapelico in nanjo lepili lističe.

Avtorica Maja Zajc Kalar živi v Veliki Loki pri Žalni kot profesorica angleščine in nemščine, poučuje pa v Ivančni Gorici.

ZALAR, Sandi

Biba : [humoreske] / Sandi Zalar ; [ilustracije KD Teater Grosuplje, sekcija Paleta]. - Ljubljana : Zalar, 2008. - 54 str. : ilustr. ; 24 cm.

Ilustratorica in literarna ustvarjalka Sandi Zalar iz Dobrepolja se je lotila kratkih zgodb o živalih, psih, mačkah, ptičih, petelinu, medvedu, martinčku, kači, ki jih začini s humorjem. Vsaka humoreska ima ilustracijo drugega člana ali članice grosupeljske slikarske sekcije Paleta, ki jo vodi: Slavka Lisec, Janez Bricelj, Marija Biček, Dora Adamič, Marija Matjažič, Jožica Čož, Joža Škufca, Mikica Suhi Morvai, Marina Bertonec, Metoda Selišnik, Štefka Zajec, Mirjam Mazaj, Marija Biček, Zora Trilar, Alenka Rožanc, Sandi Zalar, Vito Žitnik.

ZALAR, Sandi

Za prgišče ljubezni : [pesmi] / [besedilo in ilustracije] Sandi Zalar. - Ljubljana : Zalar, 2009. - [35] str. : ilustr. ; 24 cm.

Dodatek k naslovu naveden v kolofonu. V aprilu 2009 je knjižica izšla v 200 izvodih. Avtorica Sandi Zalar je objavila 16 pesmi in dodala ilustracije s črno-belimi akvarelnimi podobami, katerih osrednja tematika je erotika.

ZAZIBANKE / [zbrala in uredila] Marjeta Zorec ; [opremil Matej Zorec]. - Grosuplje : Knjigca, 2008. - 59 str. : ilustr. ; 24 cm.

V privatni založbi zbirateljice je izšlo 1000 izvodov publikacije, v kateri je zbrala 52 zazibank in uspavank slovenskih pesnic in pesnikov. Pred vsako pesmijo je ilustracija, ki dopolnjuje vsebino.

Zbirateljica in urednica Marjeta Zorec ter ilustrator Matej Zorec živita na Grosupljem.

ŽDRUŽENJE šoferjev in avtomehanicov (Grosuplje)

[Petdeset] 50 let ZŠAM Grosuplje, 20 let avto šola / [glavni in odgovorni urednik Mirko Škrjanc]. - Grosuplje : Združenje šoferjev in avtomehanicov, 2008 (Grosuplje : Partner graf). - 84 str. : ilustr. ; 24 cm.

Predstavitve s proslavo je bila na Grosupljem 15. marca 2008. Zbornik prinaša pogled na polstoletno zgodovino združenja, njihove dejavnosti, posebej še sodelovanje pri vzgoji v prometu. Predstavljeni so izstopajoči člani. Slikovno gradivo obilno dopolnjuje pregled življenja društva.

ZOREC, Miha

Digitalna temnica : obdelovanje digitalnih fotografij - 1. koraki / Miha Zorec ; [fotografije Manca Zorec, Špela Zorec in Miha Zorec]. - Grosuplje : Knjigca, 2009. - 191 str. : ilustr. ; 25 cm.

Izšlo je 1500 izvodov.

Avtor najprej razloži fotoaparati in njegovo delovanje, nato se posveti digitalnim fotografijam, programom, formatom. Vse tehnike obdelave so predstavljene s slovenskim brezplačnim programom. Avtor in fotografi živijo na Grosupljem, kjer deluje tudi njihova založba Knjigca.

Žalna – glej: Osnovna šola Louisa Adamiča Grosuplje; Podružnična šola Žalna

ŽUPANOVA jama pri Grosuplju [!] = Županova jama Mayor's cave near Grosuplje, Slovenia / [besedilo Bor Brezec, Klementina Dimič, Eva Lipnik, David Krevs, Ela Mišigoj, Lana Sluga ; prevod Boža Krajcer ; fotografije Marjan Trobec]. - Grosuplje : Županova jama - turistično in okoljsko društvo, 2008 (Grosuplje : Kenig). - Zgibanka, [10] str. : ilustr. ; 21 x 9 cm.

Zloženko so izdelali učenci OŠ Louis Adamič v okviru bilateralnega projekta Postavi se v mojo kožo / Try walking in my shoes 2007/08. Izšlo v aprilu 2008. Zajeti so osnovni podatki o jami v slovenščini in angleščini.

ŽUPNIJA Grosuplje / [priprava in fotografije Janez Šket, Drago Žumer in Matjaž Celarc]. - Grosuplje : Župnija, [2008] (Grosuplje : Čakš). - Zgibanka, [6] str. : ilustr. ; 21 x 10 cm.

Zloženska je izšla pred župnijskim žeganjem (27. 9. 2008), pripravili so jo župnik ter dekan Janez Šket, kaplan Matjaž Celarc ter duhovni pomočnik Drago Žumer ter jo opremili s fotografijami obeh cerkva na Grosupljem, Rupnikovega mozaika, Čemažarjevih oken in Trontljevega križevega pota v župnijski cerkvi.

Založbe,

ki delujejo pri nas, pri publikacijah pa ne sodelujejo naši občani in se tematika ne dotika naših občin:

Buča (Šmarje - Sap), je tudi v sozaložništvu izdala:

Muc, Dušan: Ko snežna sova zacinglja / [upesnil] Andrej Rozman Roza, 2008; Po zgodovinskih parkih in vrtovih Slovenije / Petra Jernejec Babič, 2009; Pregl Kobe, Tatjana: Joj, kaj takega!, 2009; Vidrih-Perko, Verena: Pripovedka iz Karnija ali Ni ga čez dober nasvet, 2009; Volčanšek, Kamila: Moja prva abeceda, 2009.

Mondena (Grosuplje):

Pregl Kobe, Tatjana: Škratne čipke : haiku, 2008.

Založba **Grafis trade** (Grosuplje, Spodnje Blato) je izdajala kulinarične zbirke lastnikov Tanje in Svetozarja Panceta: Domača kuhinja; Kuhinja moje babice; Mala kuhinja : najboljši weekend recepti in knjigo Mati Slovenija - raj okoli GEOSSa, 2009.

Zbirke dr. romanov založbe Grafis trade: Dr. North; Ljubezenski roman; Weekend. Doktor; Weekend. Dr. roman; Weekend. Felicia; Weekend. Ljubezenski roman; Weekend. Romanca.

V tem sklopu je še založba **Padre** z zbirkama: Petra : najlepše zgodbe, ki jih piše življenje, in Stella : roman, ki vam polepša dan!

Neknjžno gradivo:

zvočni posnetki, slikovno-zvočni posnetki (CD, DVD):

BRACO Doblekar Big Band Dom

Doin' basies's thing [Zvočni posnetek] / Braco Doblekar Big Band Dom ; [[avtor vseh skladb] Sammy Nestico [razen »Quintessence«]. - Ljubljana : RTV Slovenija, Založba kaset in plošč, p 2008. - 1 CD (43 min, 28 sek) : stereo ; 12 cm + 1 zgibanka ([4] str.).

Spremna beseda / Janez Gregorc. - Big Band DOM (Dobrepoljski orkester mladih). - Braco Doblekar Big Band Dom: Andraž Kastelic, flavta, alt in sopran saksofon, Jordan Drobnič, Klemen Krašovec, alt saksofoni, Anže Rovanišek, Jaka Ahačevčič, tenor saksofoni, Sandi Matjašič, bariton saksofon, Matjaž Lenarčič, Jože Krašovec, Darko Matjašič, Matej Samec, Matevž Nose, trobente krilovke, Miha Kadunc, Philipp Zarfl, Luka Škulj, Žiga Korelec, pozavne, Gaber Drobnič, Ana Erčulj, klavir, Kristjan Strojani, kitara, Tomaž Šuštar, kontrabas, Drago Gajo, bobni. Braco Doblekar, dirigent.

BUZETI, Korado

Genij & bedak [Zvočni posnetek] / Korado & Brendi ; [vse pesmi napisal Branko J. Vunjak ; aranžmaji Tomi Valenko]. - Šmarje - Sap : Mandarina, p 2009 ([Ljubljana] : Racman AVS). - 1 CD (31 min, 37 sek) : stereo ; 12 cm + 1 zgibanka ([4] str.).

Korado & Brendi sta duo, ki ga sestavljata Korado Buzeti in Branko J. Vunjak.

Fink, Marko – glej: Ipavec, Josip

KRALJ, France

France Kralj 1895 - 1960 [Videoposnetek] : utemeljitelj modernega umetniškega izraza = the founder of modern artistic expression / besedilo in biografija Igor Kranjc ; režiserja Igor Kranjc in Sašo Vrabič ; pripovedovalca Rok Valenčič in Sandra Feketija ; prevod v angleški jezik Tamara Soban. - Dobrepolje : Občina, 2009. - 1 video DVD : barve, zvok (1 ura, 20 min) ; 12 cm + 1 zložanka ([6] str.): France Kralj (1895-1960), kipar, slikar, grafik = sculptor, painter, graphic artist / Igor Kranjc.

Umetnik France Kralj (1895–1960), kipar, slikar in grafik iz Zagorice v Dobrepolju je predstavljen na DVD-ju. Ob slikah govorec pripoveduje zgodbo njegovega življenja in vso pestrost iskanj izraza vse do njegovega protesta proti koncu življenja. Izberemo lahko tudi angleški jezik z govorcem in opisi del.

GAČNIK, Tina - Tiana

Nežno, piano & legato [Zvočni posnetek] / Tina Gačnik Tiana ; [glasba in aranžma] B. Zuljan ... [et al.] ; [besedila] L. Oblak ; režija Izidor Farič]. - Ljubljana : RTV Slovenija, Založba kaset in plošč, 2009. - 1 CD (37 min, 31 sek) : stereo, DDD ; 12 cm + 1 knjižica ([16] str.) : vsebina vseh pesmi : ilustr. Vsebina: Povej ; Agent 00-la ; Naša sem ljubezen ; Knjiga vseh knjig ; Morje in nebo ; Alfa in Omega ; Nežno, piano & legato ; 200 % tvoja ; Me drži ; Vedno naj se zgodi (Tvoja volja) ; Babici v slovo ; Morje in nebo (videospot).

Izšlo v novembru 2009. Pevka Tina Gačnik - Tiana živi v Zdenski vasi v Dobrepolju.

IPAVEC, Josip

Samospevi [Zvočni posnetek] = Lieder / Josip Ipavec ; mezzosopran Bernarda Fink ; basbariton Marcos Fink ; klavir Anthony Spiri. - Ljubljana : Kulturno društvo Glasbena matica Ljubljana, cop. 2009. - 1 CD (59 min, 48 sek) : stereo ; 12 cm + 1 knjižica (58 str.).

Posneto v: Slovenija, Ljubljana, Zavod sv. Stanislava, september 2008. - Izšlo poleti 2009.

Basbaritonist Marko Fink po preselitvi iz Argentine živi v Gorenji vasi pri Polici.

JOVANOVIČ - Vunjak, Branko

[Triindvajset] 23 najbolj veselih [Zvočni posnetek] / Brendi. - Šmarje - Sap : Mandarina, p 2007. - 1 CD (73 min, 5 sek) : stereo ; 12 cm + 1 zloženka ([4] str.).

Glasbenik in pevec Branko Jovanovič - Vunjak živi v Šmarju - Sapu, kjer ima tudi založbo zvočnih posnetkov Mandarina.

JOVANOVIČ - Vunjak, Branko

Najlepše balade [Zvočni posnetek] / Brendi. - Šmarje - Sap : Mandarina, p 2007. - 1 CD (67 min, 58 sek) : stereo ; 12 cm + 1 zloženka ([4] str.).

KULTURNO društvo Dobropolje. Moški pevski zbor Rafko Fabiani

Slovenec sem [Zvočni posnetek] : Moški pevski zbor Rafko Fabiani : 100 let (1907-2007) / [zborovodja Anton Šinkovec]. - Videm-Dobropolje : Kulturno društvo Dobropolje : Moški pevski zbor Rafko Fabiani, 2007. - 2 CD (84 min, 45 sek) : [stereo] ; 12 cm.

VOZELJ, Marko, glasbenik

Moj svet [Zvočni posnetek] / Marko Vozelj ; [glasba in besedila Marko Vozelj in Robert Smrekar ; priredbe Dejan Radičević, Denis Beganović, Matej Mršnik ; glasbeni producent Dejan Radičević]. - [Ljubljana] : Založba Reflektor, 2008. - 1 CD (48 min, 17 sek) : [stereo] ; 12 cm + knjižica [11] str. (besedila vseh pesmi) : ilustr.

Izšlo v oktobru 2008. Glasbenik Marko Vozelj živi v Višnji Gori.

Diplomske in magistrske naloge ter elaborati:**BAN**, Tina

Razvoj protivojne ikonografije v cerkvenih poslikavah Toneta Kralja na Primorskem : diplomsko delo / Tina Ban. - Ljubljana : [T. Ban], 2008. - 73 f. : ilustr. ; 30 cm.

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za umetnostno zgodovino.

BOŽIČ, Urša

Človeški viri v občini Grosuplje : diplomsko delo / Urša Božič. - Ljubljana : [U. Božič], 2009. - V, 63 str. : ilustr. ; 30 cm.

Dostopno tudi na: <http://www.fu.uni-lj.si/diplome/pdfs/diplomska/bozicursa.pdf>.

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za upravo.

BREGAR, Uršula

Otroški vrtec : evolucija, fantazija, natura : vrtec Grosuplje : diplomsko delo / Uršula Bregar. - Ljubljana : [U. Bregar], 2008. - 1 zv. : ilustr. ; 31 x 43 cm.

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo.

CVETKO, Maša

Vodna pot Grosuplje : [diplomsko delo] / Maša Cvetko. - Ljubljana : [M. Cvetko], 2008. - 1 zv. : ilustr. ; 30 cm.

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo.

ČERNUTA, Luka

Rečni meandri na kraških poljih : diplomsko delo / Luka Černuta. - Ljubljana : [L. Černuta], 2009. - 125 f. : ilustr. ; 30 cm. (Osnova preučevanja je Radensko polje).

Dostopno tudi na: http://geo.f.fu.uni-lj.si/pisnadela/pdfs/dipl_200907_luka_cernuta.pdf.

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo.

ERJAVEC, Vesna

Naravoslovna učna pot na Radenskem polju : diplomsko delo / Vesna Erjavec. - Ljubljana : [V. Erjavec], 2009. - 71, [34] str. pril. : ilustr. ; 30 cm.

Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.

KAJTEZOVIČ Knez, Drago

Prometna varnost šolskih poti OŠ Brinje Grosuplje : diplomsko delo magistrskega študija / Drago Kajtezovič Knez. - Celje : [D. Kajtezovič Knez], 2008. - 97, 2 f. : graf. prikazi ; 30 cm.

Dostopno tudi na: <http://dkum.uni-mb.si/Dokument.php?id=6690>.

Univerza Maribor, Fakulteta za logistiko.

KELT, Manfred Fredi

Louis Adamič kot glasnik delavskih pravic : magistrsko delo / Manfred Fredi Kelt. - Ljubljana : [Manfred Fredi Kelt], 2009. - 179 f : fotografije ; 30 cm.

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za anglistiko in amerikanistiko.

LAMPRET, Maja

Ljubiteljska kultura : primer Kulturnega društva Stična : diplomsko delo / Maja Lampret. - Ljubljana : [M. Lampret], 2009. - 58 str. : tabele, graf. prikazi ; 30 cm.

Dostopno tudi na: http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska_dela_1/pdfs/mb11_lampret-maja.pdf.

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.

LANGERHOLC, Brigita

Kvaliteta življenja gojencev v vzgojno-izobraževalnem zavodu Višnja Gora : diplomsko delo / Brigita Langerholc. - Kranj : [B. Langerholc], 2009. - 52 f. : graf. prikazi ; 30 cm.

Dostopno tudi na: <http://dkum.uni-mb.si/Dokument.php?id=11310>.

Univerza v Mariboru, Fakulteta za organizacijske vede.

MALOVRH, Gašper

Idejne rešitve odvodnje in čiščenja odpadnih voda za naselje Muljava z okolico : diplomska naloga / Gašper Malovrh. - Ljubljana : [G. Malovrh], 2008. - XII f., 92 str., pril. : ilustr. ; 30 cm + 1 optični disk (CD ROM).

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, Študij vodarstva in komunalnega inženirstva.

METODE za detekcijo nevarnih bioloških agensov v vodi in hrani / uredila Maja Berden Zrimec. - Grosuplje : Inštitut za fizikalno biologijo, 2009 (Grosuplje : Partner graf). - 55 str. : ilustr., tabele ; 23 cm.

MONITORING stanja površinskih in pitnih vod v Občini Grosuplje : končno poročilo / Jaka Razinger, Alexis Zrimec, Maja Berden-Zrimec, Manca Kovač, Barbara Muščet. - Veliko Mlačevo : Inštitut za fizikalno biologijo, 2008. - 37 f.

NOSAN Logar, Petra

Družbena in socialna preobrazba občine Grosuplje (1950-2000) : [diplomsko delo] / Petra Nosan Logar. - Ljubljana : [P. Nosan Logar], 2009. - 50 f. : ilustr. ; 30 cm.

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za sociologijo.

POŽEGAR, Vanja

Cistercijani in nastanek cisterc na Slovenskem : diplomsko delo / Vanja Požegar. - Maribor : [V. Požegar], 2009. - 130 f. : ilustr. ; 30 cm.

Dostopno tudi na: <http://dkum.uni-mb.si/Dokument.php?id=7930>.

Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Oddelek za zgodovino.

REBOLJ, Katarina

Delovanje civilne zaščite na območju občine Grosuplje med preteklostjo in prihodnjimi izzivi : diplomsko delo / K. Rebolj. - Ljubljana : [K. Rebolj], 2008. - 104 f. : ilustr. ; 30 cm.

Dostopno tudi na: <http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska/pdfs/Rebolj-Katarina.PDF>.

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.

RIGLER, Janja

Logistika ravnanja z odpadki v Republiki Sloveniji in analiza stanja v občini Grosuplje : diplomska naloga / Janja Rigler. - Celje : [J. Rigler], 2009. - 62 f., 9 f. pril. : ilustr. ; 30 cm.

Fakulteta za komercialne in poslovne vede Celje.

SEVŠEK, Ema

Uvere in šege življenjskega kroga v literarnih besedilih Frana Jakliča : folkloristični vidik : diplomsko delo / Ema Sevšek. - Maribor : [E. Sevšek], 2008. - 168 f. : ilustr. ; 30 cm.

Univerza v Mariboru, Filozofska fakulteta, Oddelek za slovanske jezike in književnosti.

STRMLJAN, Klemen

Ravnanje s komunalnimi odpadki v občini Grosuplje : diplomsko delo / Klemen Strmljan. - Ljubljana : [K. Strmljan], 2009. - 59 f. : ilustr. ; 30 cm + 1 zvd.

Dostopno tudi na: http://geo.ff.uni-lj.si/pisnadela/pdfs/dipl_200903_klemen_strmljan.pdf.

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za geografijo.

SVENŠEK, Nadja

Delovanje Doma starejših občanov Grosuplje : diplomsko delo / Nadja Svenšek. - Ljubljana : [N. Svenšek], 2008. - VI, 77 f. : ilustr. ; 30 cm.

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za upravo.

ULE, Veronika

Kulturni center Grosuplje z glasbeno šolo : diplomska naloga / Veronika Ule. - Ljubljana : [V. Ule], 2009. - 1 zv. : ilustr. ; 31 x 43 cm.

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za arhitekturo.

ZAJC, Ema

Telesne značilnosti štirinajstletnih šolarjev iz Dobrepolja in Velikih Lašč : diplomsko delo / Ema Zajc. - Ljubljana : [E. Zajc], 2009. - XII, 80 f., pril. : graf. prikazi ; 30 cm + CD 1 el. optični disk (CD-ROM) ; 12 cm.

Dostopno na: http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/dn_zajc_ema.pdf.

Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta.

ZAJŠEK, Tom

Louis Adamič : politična misel - prispevek k razpravi o multikulturalizmu v ZDA : diplomsko delo / Tom Zajšek. - Ljubljana : [T. Zajšek], 2009. - 34 str. ; 30 cm.

Dostopno tudi na: http://dk.fdv.uni-lj.si/diplomska_dela_1/pdfs/mb11_zajsek-tom.pdf.

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.

ZAVIRŠEK, Aleš

Preliminarna študija zaščite vodotokov na področju kanalizacijskega sistema Grosuplje - Šmarje-Sap : diplomska naloga / Aleš Zaviršek. - Ljubljana : [A. Zaviršek], 2008 XV, 78 str., pril. : ilustr. ; 30 cm + 1 optični disk (CD ROM) : 12 cm.

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, Študij Vodarstva in komunalnega inženirstva.

ŽAGAR, Matej

Vzdrževanje gozdnih cest v občini Dobrepolje : diplomsko delo - visokošolski strokovni študij / Matej Žagar. - Ljubljana : [M. Žagar], 2008. - VII, 40 f. : ilustr. ; 30 cm.

Dostopno tudi na : http://www.digitalna-knjiznica.bf.uni-lj.si/vs_zagar_matej.pdf.

Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta.

BIBLIOGRAFIJA ČLANKOV O OBČINAH GROSUPLJE, IVANČNA GORICA IN DOBREPOLJE ZA LETI 2008 in 2009.

Marija Samec

Bibliografija prinaša izbor člankov iz slovenskih časopisov in revij za leti 2008 in 2009. Urejena je po obsežnejših tematskih sklopih, ki se pokrivajo s številčnimi vrstilci po UDK. Izbrani članki se nanašajo na dogajanja v treh, v naslovu naštetih občinah. Znotraj leta in tematske skupine so članki urejeni kronološko in periodika abecedno. Ob vsebinskih sklopih je izpostavljen ključni (povednejši) naslov. Pogosto citirani časopisi in časniki so navajani s kraticami, ostali s polnim imenom.

Občinska glasila: Naš kraj (Dobrepolje), Grosupeljski odmevi (Grosuplje) in Klasje (Ivančna Gorica) ter druga glasila, ki izhajajo na področju naštetih treh občin: Glasilo GPG, Šmarc, Višnjan, Zrno, V Marijini šoli, šolska glasila ..., so v celoti domoznansko gradivo, zato posameznih člankov iz njih ne navajam.

Nekateri časopisi, članki, obvestila, "domače strani"... se pojavljajo tudi na internetu. Teh nisem zajela v svoji bibliografiji, ker se prehitro spreminjajo.

Seznam pregledanega časopisja in uporabljenih kratic:

Acta carsologica, Acta neophilologica, Antena, Argo, Arheološki vestnik, Bilten - Poštne znamke, Bukla, Cerkevni glasbenik (Cg), City magazin, Delavec, Delo in dom (priloga Dela), Demokracija, Denar in svet nepremičnin (priloga Dnevnika), Dnevnik (Dn), Dobro jutro, Dolce vita, Dolenjski list (Dl), Dom (Čedad, Videm), Društvene novice (glasilo Društva prijateljev mineralov in fosilov Slovenije), Družina (D), Družinski kažipot (priloga Družine), Dve domovini, Etnolog, Finance (F), FT (Gospodarsko-finančni tednik, priloga Dela), Gasilec, Gea, Geografija Slovenije, Geografski vestnik, Glas gospodarstva, Glasnik (Škofljica), Glasnik SED (Slovenskega etnološkega društva), Gospodarski vestnik (Gv), Hacquetia, Horizont, Jana, Jazz, Kmečki glas (Kg), Koledar GMD (Goriške Mohorjeve družbe), Kras, Lipov list, Lisa. Čarovnija okusa, Livarski vestnik, Ljubljana, Ljubljanski žurnal, Mag, Mali pivovarji (priloga Dnevnika), Mama, Materiali in tehnologija, Mercator, Mladika (Trst), Mladina, Moj dom (priloga Dnevnika), Moj malček, Moja Slovenija, Museums journal, Naš kraj, Naša družina (priloga Družine), Naša luč, Naša žena, Naše jame, Nedeljski Dnevnik (NDn), Nedelja (cerkveni list krške škofije, Celovec), Nedelo, Nika (priloga Dnevnika), Nova revija, Novi glas (Trst, Gorica), Novi Matajur (Čedad), Novi tednik (Nt), Novice (Celovec), Odprta kuhinja (priloga Nedela), Ognjišče, Obrtnik, Ona (priloga Dela), Pavlihova pratika, Pet zvezdic, Pilot (priloga Dnevnika), Planinski vestnik (Pv), Podjetnik, Poetikon, Polet (priloga Dela), Porabje (Monošter), Potepanja, Primorski dnevnik (Pd), Primorska srečanja (Ps), Profit, Prometni vestnik, Proteus, Rast, Reporter, Revija obramba, Revija o konjih, Rodna gruda, Salomonov ugankar, Slovenija, Slovenija.svet, Slovenske novice (Sn), Slovenski čebelar (Sč), Slovenski tednik, SLS.Odmev, Slovenska panorama (Sp), Sodobno kmetijstvo, Spika, Spomeniškovarstveni razgledi, Srečno, sosod (Društvo slovensko-avstrijskega prijateljstva), Stati inu obstatu, Story, Studia historica Slovenica, Svet in ljudje, Svet nepremičnin, Svobodna misel, Šolska kronika (Šk), Šolski razgledi (Šr), Šport, Šport mladih, Študentski status, TV okno (priloga Novega tednika), Umetnostna kronika, Vaakumist, Varstvo spomenikov, Več, Večer, Vikend (priloga Dela), Vojnogodovinski zbornik, Zaveza, Zrno, Živa (priloga Dolenjskega lista), Žurnal.

Posebni znak:

// Začetek novega članka

0 SPLOŠNO. KULTURA

2008

*Nagrajenec občine Grosuplje je Boris Peterka, lastnik Zelenega vala / Bojan Rajšek. – Delo, št. 128, (4. 6.), str. 6. (Nagrada z zlatim znakom občine Grosuplje podeljuje občinski svet ob občinskem prazniku.)

*Cvet in sad. – City magazine, št. 10, (9. 6.), str. 14, foto. // Drevi uprizoritev Jurčičevega romana Cvet in sad / Bojan Rajšek. – Delo, št. 142, (20. 6.), str. 6, foto. // Cvet in sad v letnem gledališču / J. A. – DI, št. 26, (26. 6.), str. 40, foto. (Na Muljavi so v gledališču na prostem odigrali dramatisirano Jurčičevo delo Cvet in sad.)

*Slovenska arhitektura v evropskem vrhu / Andrej Hrausky (prirejeno besedilo). – Delo, št. 124, (30. 5.), str. 20–21. // Sodobna slovenska arhitektura / Lucija Horvat. – Demokracija, št. 24, (12. 6.), str. 54, foto. (Na fotografiji v časopisu in na razstavi tudi nagrajeni projekt za obnovo stare in gradnjo nove Mestne knjižnice Grosuplje.)

*Po 9. festivalu Stična / J(anja). A(mbrožič). – DI, št. 51, (18. 12.), str. 42, foto. (V treh vikendih 19 kulturnih dogodkov.)

*Nova časopisna Kavarna v Grosuplju / mz. – Dn, št. 269, (20. 11.), str. 10. (Mestna knjižnica Grosuplje je svoji ponudbi dodala še časopisno kavarno.)

2009

*Proslava v spomin na Josipa Jurčiča / B(ojan). R(ajšek). – Delo, št. 53, (5. 3.), str. 11, foto. (Proslava pred rojstno hišo na predvečer 165. obletnice rojstva J. Jurčiča.)

*Jutri premierna uprizoritev Kloštrskega žolnirja na Muljavi / B. R. – Delo, št. 139, (18. 6.), str. 13, foto. // Kloštrski žolnir / J. A. – DI, št. 25, (24. 6.), str. 40, foto. (Predstavo v letnem gledališču na Muljavi je režirala Tatjana Lampret.)

*Med najlepšimi knjižnicami Evrope tudi šest slovenskih / (sta). – Večer, št. 166, (21. 7.), str. 14, foto. // Šest slovenskih lepotic / Samo Petančič. – Delo, št. 179, (5. 8.), str. 20, foto. (Na spletnem portalu Knjižnične zgradbe, ki povezuje evropske splošne knjižnice, je tudi Mestna knjižnica Grosuplje.)

*Deset prireditev pri izviru Krke / Janja Ambrožič. – DI, št. 34, (27. 8.), str. 18, foto. (Peti Festival Krka je ponudil prireditve za otroke in odrasle.)

*The best of Stična / Katja Pistor. – Žurnal, št. 200, (20. 11.), str. 16, foto. (10. Festival Stična za staro in mlado.)

2 VERSTVO

2008

*Stična. Cistercijani / Jože Curk. – V: Samostani na Slovenskem do leta 1780, str. 335–352, ilustr. (Zgodovina stiškega samostana do razpustitve.)

*Muljava – cerkev Marijinega vnebovzvetja, glavni oltar Marijinega vnebovzvetja / Vito Dolničar. – Varstvo spomenikov, št. 44, str. 165–167, foto. (Leta 2007 so postavili obnovljen oltar, o nadomestitvi ukradenih angelcev se še dogovarjajo.)

*Razstava Dotik svetnikov: vloga relikvij v krščanstvu na Slovenskem / Nataša Polajnar Freljih. – Argo, št. 51/2, str. 154–157, foto. (Z zbirko relikviarijev so v Stični obiskovalce seznanili s čaščenjem svetnikov in mučencev v zgodovini.)

*Božični odmev / Marinka Marinčič Jevnikar. – Kg, št. 1, (2. 1.), str. 28, foto. (10. koncert v Krški jami in koncert mladinskega pevskega zbora v Višnji Gori.)

*Navdih svetega. – D, št. 1, (6. 1.), str. 14, foto. (V Stični ob koncu Plečnikovega leta bogatejši za Dolinarjev kelih.)

*Žalna / Stanka Jančar. – D, št. 3, (20. 1.), str. 10, foto. (Mladinci so postavili jaslice v obliki ozemlja celotne fare.)

*Inkorporacija župnije sv. Petra v Savinjski dolini stiškemu samostanu (1256) in njene posledice (do

1700) / Jože Mlinarič. – *Studia historica Slovenica*, let. 8, št. 2–3, str. 585–608, 4 slike. (Z inkorporacijami so samostani izpopolnjevali svoje župnijske mreže, stiški opati pa so skrbeli za versko in cerkveno življenje, delovali so proti širjenju luteranstva in skrbeli za gradnjo in opremo cerkva.)

*Marija iz Fatime prihaja v Stično / (sč). – *Ognjišče*, št. 2, str. 17, foto. // Fatimska gospa obiskala Stično / Vladimir Jerman. – *Sn*, št. 139, (17. 6.), str. 19, foto. // »Molite! Veliko molite!« / Jože Pavlič. – *D*, št. 25, (22. 6.), str. 26, foto. // Slovo od kipa fatimske Marije / J. P. – *D*, št. 27, (6. 7.), str. 23, foto. (Od 12. do 22. junija 2008 je bil na obisku v Stični milostni kip fatimske Marije romarice.)

*Metod Turnšek – spomin na »zadnjega viteza Rebrškega«... / Jerneja Jezernik. – *Nedelja*, št. 5, (3. 2.), str. 4–6, foto.

*Prisostvovali ulivanju zvonov, to so nepozabni trenutki! / Angelca Škufca. – *Cg*, št. 2, str. 11–12, foto. (Skupina župljanov s podružnice Leskovec pri Višnji Gori je poromala v Passau na ogled ulivanja zvonov.)

*Na križevem potu. – *D*, št. 5, (3. 2.), str. 15, foto. (Cistercijanska opatija Stična je izdala novo knjižico p. Antona Nadraha.)

*Župniku ukradli večstokilski trezor / Vojko Zakrajšek. – *Sn*, št. 31, (7. 2.), str. 3, foto. // Kaj ukreniti o krajah in kako jih preprečiti / Jože Pavlič. – *D*, št. 8, (24. 2.), str. 19, foto. (Sredi belega dne oropali župnišče v Dobrepolju.)

*Grosuplje – Kopanj / A(ndrej) Š(trus). – *D*, št. 6, (8. 2.), str. 21, foto. (Mešani mladinski pevski zbor iz Račne in moški pevski zbor Corona z Grosupljega sta pripravila božično mašo s koncertom tradicionalnih in sodobnih skladb na temo božiča.)

*Duhovnik Stanko Kastelic / M. J. – *D*, št. 6, (10. 2.), str. 29, foto. (Na Velikem Vrhu pri Šmarju - Sapu rojeni dolgoletni višnjegorski župnik je umrl v samostanu Stična.)

*Katoliški univerzi obljubili pomoč / (T. S.). – *Sn*, št. 34, (12. 2.), str. 19, foto. // Pomembni srečanja v ZDA / p. Krizolog Cimerman. – *D*, št. 16, (20. 4.), str. 5, foto. // Nov korak k univerzi / Bogomir Štefančič. – *D*, št. 17, (27. 4.), str. 11, foto. // Zaradi želje po odličnosti napreduje počasi / Jasna Kontler - Salamon. – *Delo*, št. 132, (9. 6.), str. 21, foto. // V Sloveniji bo katoliška univerza / Marija Primc. – *Nedelja*, št. 38, (21. 9.), str. 6–7, foto. // Škof Jamnik obiskal Buenos Aires / Olga Vraspir Porenta. – *Sn*, št. 261, (11. 11.), str. 19, foto. (Na harvardski univerzi in v Argentini so pomožnemu škofu dr. Antonu Jamniku obljubili pomoč pri ustanovitvi katoliške univerze v Sloveniji.)

***Umrj je nadškof dr. Franc Perko** / Petra Drole. – *Dn*, št. 5, (21. 2.), str. 5, foto. // Umrj je nadškof Franc Perko. – *Mladika*, št. 2–3, str. 57, foto. // Umrj je upokojeni beograjski nadškof in metropolit dr. Franc Perko / Dejan Karba. – *Delo*, št. 42, (21. 2.), str. 2, foto. // Zvest resnici in dialogu / Gašper Blažič. – *Demokracija*, št. 9, (28. 2.), str. 15, foto. // Umrj je nadškof msgr. dr. Franc Perko. – *Novi glas*, št. 8, (28. 2.), str. 4, foto. // Na pragu večnosti. – *D*, št. 9, (2. 3.), str. 1–4, 7–12, 19, foto. // »Svojemu prijatelju Jezusu ne morem reči ne!«. – *Nedelja*, št. 9, (2. 3.), str. 6–7, foto. // Nadškof Franc Perko / Silvester Čuk. – *Ognjišče*, št. 4, str. 34–35, foto. (Dr. Franc Perko je bil rojen na Krki.)

*Dva koncerta v Višnji Gori – ob 30-letnici delovanja / Milan Jevnikar. – *Cg*, št. 3, str. 20–21, foto. // Višnja Gora / Milan Jevnikar. – *D*, št. 23 (8. 6.), str. 23, foto. (Dirigent višnjanskega cerkvenega pevskega zbora je Milan Jevnikar.)

*Škocjansko cerkev so razglasili za spomenik lokalnega pomena / B. R. – *Delo*, št. 6, (21. 3.), str. 6, foto. (Občinski svet je z odlokom spodbudil raziskave v cerkvi in obnovo gotskega prezbiterija, kjer je bil verjetno krščen Primož Trubar.)

*Glasbeni spomin na Trubarja glasbenika / Karel Karlin. – *Cg*, št. 5, str. 17, foto. (Koncert protestantskih pesmi v Škocjanu ob 500. obletnici Trubarjevega rojstva.)

*Morilski rop v župnišču / Vojko Zakrajšek. – *Mag*, št. 20, (21. 5.), str. 58–59, foto. (Spomin na leta 1988 umorjenega šmarskega župnika Marka Levstika.)

*V Muzeju krščanstva na Slovenskem razstava o sv. Elizabeti / Ksenja Hočevar. – *D*, št. 21, (25. 5.), str. 14, foto. (Poleg dveh stalnih razstav – Življenje za samostanskimi zidovi in Zgodovina krščanstva na Slovenskem – postavijo v Muzeju vsako leto še vsaj dve občasni razstavi.)

***Primož Trubar** je bil »kralj Matjaž« slovenstva z evropsko vizijo / Zvone Štrubelj. – *Nedelja*, št. 24, (15. 6.), str. 4–5, foto. // Namesto grenkobe in zamer je v narodno skrinjico položil vrednote / Zvone

Štrubelj. – Nedelja, št. 23, (8. 6.), str. 4–5, foto. (Avtor članka in knjige o Trubarju Pogum besede je bil rojen v Dobropolju.)

*Odkrili spominsko znamenje Primožu Trubarju / B. R. – Delo, št. 133, (10. 6.), str. 6, foto. (V spominskem parku ob cerkvi v Škocjanu pri Turjaku.)

*Ekumensko bogoslužje ob 500-letnici krsta Primoža Trubarja / Ksenja Hočevar. – D, št. 24, (15. 6.), str. 19, foto. (V škocjanski cerkvi sta pridigala ljubljanski nadškof Alojzij Uran in evangeličanski škof Geza Erniša.)

Koncert protestantskih pesmi v župniji Škocjan »Nu pujte, pujte vsi ljudje / K. H. – D, št. 24, (15. 6.), str. 12, foto. (Dr. Edo Škulj, škocjanski župnik, je organiziral koncert Trubarjevih pesmi in posodobil notni zapis pesmi Nu pujte, pujte vsi ljudje.)

*Pojdimo v Šentpavel / Andreja Praznik. – D, št. 25, (22. 7.), str. 8, foto. (V letu sv. Pavla v Šentpavel na Dolenjskem.)

*S kladivom trikrat po vratih / Domen Mal. – Sn, št. 174, (29. 7.), str. 19, foto. // Obnovljena cerkev sv. Ane v Višnji Gori / Ivo Žajdela. – D, št. 31, (3. 8.), str. 15, foto. (Blagoslov prenovljene cerkve sv. Ane v Višnji Gori.)

*Novi zvonovi pojo nad Višnjo Goro / Domen Mal. – Sn, št. 180, (5. 8.), str. 4, foto. // Zvonovi zvonijo, premilo pojo / M(arinka) M(arinčič) J(evnikar). – Kg, št. 33, (13. 8.), str. 12, foto. (Novi zvonovi v zvoniku cerkve sv. Ožbolta v Leskovcu pri Višnji Gori.)

*Vrnjeno imetje bo treba poživiti z novo dejavnostjo / Marija Primc. – Nedelja, št. 34/35, (18. 8.), str. 6, foto. (Pogovor z novim stiškim opatom Janezom Novakom.)

*»Tu se bo sejala vera!« / Ksenja Hočevar. – D, št. 35, (31. 8.), str. 15, foto. (Blagoslov novega župnijskega doma v Ambrusu.)

***Festival mladih v Stični.** – Pd, št. 221, (17. 9.), str. 2. // V Stično spet tisoči mladih / mz. – Delo, št. 218, (19. 9.), str. 10. // S pesmijo in plesom mladi začutili življenje / Bojan Rajšek. – Nedelo, št. 38, (21. 9.), str. 8, foto. // Stična znova v znamenju mladih / L. H. – Demokracija, št. 39, (25. 9.), str. 8, foto. // Pričujem za Jezusa. – D, št. 39, (28. 9.), str. 16–17, foto. // Priča.si / Mica Škobrne. – D, št. 39, (28. 9.), str. 1, foto. // Priča.si / Matjaž Merljak. – Moja Slovenija, št. 10 (okt.), str. 21, foto. // Stična 2008. – Ognjišče, št. 10, str. 14–15, foto. // V Stični smo »prejeli moč« / Raffaella Petronio. – Novi glas, št. 36, (2. 10.), str. 5, foto. (Srečanje katoliške mladine v Stični.)

*Izvirnost Trubarjeve teologije / Mihael Glavan. – Delo, št. 210, (10. 9.), str. 19, foto. (Ocena knjige Zvoneta Štrublja Pogum besede.)

*Biti cistercijan je lepo. – D, št. 41, (13. 10.), str. 8, foto. (Cistercijan p. Maksimilijan File, župnik v Stični.)

*Romanje za Trubarjem / Ivan Sivec. – Sn, št. 243, (18. 10.), str. 15, foto. (Dr. Mihael Glavan o svojem delu, predvsem o Trubarjevem albumu.)

*Za čisto in globoko vero / Jože Zadravec. – D, št. 44, (2. 22.), str. 8, foto. // Pogum in moč besede / Miomara Šegina. – Naša žena, št. 11, str. 11–13, foto. (Dr. Zvone Štrubelj, rojen v Dobropolju, duhovnik in raziskovalec Primoža Trubarja, govori o svoji knjigi Pogum besede.)

*Dotik svetnikov / Ksenja Hočevar. – D, št. 45, (9. 11.), str. 12, foto. // Svetinja je tudi trgovsko blago / Milan Vogel. – Delo, št. 273, (25. 11.), str. 23, foto. (Razstava relikvrijev v Muzeju krščanstva na Slovenskem v Stični.)

*Slovenski zlatomašniki 2008 : Rad sem duhovnik. – D, št. 50, (14. 12.), str. 16, foto. (Nekdanji gro-supeljski župnik Tone Bohinc in nekdanji šmarski župnik Jože Mrvar.)

*Slovenski protestantski napevi, izvorni in harmonizirani / Marijan Zlobec. – Delo, št. 292, (17. 12.), str. 8. // Slovenski protestantski napevi. 2. dopolnjena in popravljena izdaja / Edo Škulj. – Cg, 2009, št. 2, str. 15–17, foto. (Prenovljeno in dopolnjeno izdajo s poudarkom na Trubarjevih pesmih sta pripravila muzikolog Ivan Florjanc in škocjanski župnik dr. Edo Škulj.)

*Odperta vrata pri dr. Antonu Jamniku. Spoved ni naštevanje grehov / Jelka Novak. – Jana, št. 52, (22. 12.), str. 8–9, foto. (Dr. Anton Jamnik o svojem življenju in delu.)

- *Duhovnik, privezan na slovenstvo / Ksenja Hočevar. – D, št. 10 (8. 3.), str. 16, foto. // Razstava o patru Metodu Turnšku. – Novi glas, št. 8, str. 5, foto. (Metod Turnšek je postal »beli menih« v Stični, zato so mu v samostanu postavili razstavo.)
- *Knjige o vakuumu iz nekdanje knjižnice cistercijanov v Stični / Stanislav Južnič. – Vaakumist, št. 3, str. 30–42. (Ob 225-letnici ukinitve samostana je avtor raziskal tehnično literaturo samostanske knjižnice.)
- *Nadškof, bodi naš priprošnjik! / Ksenja Hočevar. – D, št. 9, (1. 3.), str. 18, foto. (Ob prvi obletnici smrti beograjskega nadškofa Franca Perka.)
- *Trubarjevi nazori / Ivo Žajdela. – D, št. 9, (1. 3.), str. 13. (O ponatisnjeni doktorski disertaciji dr. Franceta Oražma.)
- *Musica sacra Slovena praeludium vitae aeternae / Tomaž Faganel. – Cg, št. 3, str. 7–11, foto. (Pogovor z dr. Edom Škuljem, župnikom v Škocjanu pri Turjaku.)
- *Čas krize je čas priložnosti / Peter Petrovčič. – Mladina, št. 16/17, (24. 4.), str. 13, foto. (V cerkvi na Vidmu v Dobrepolju potrebujejo nove zvonove.)
- *Enega srca in enega duha / Janez Gril. – D, št. 19 (10. 4.), str. 18, foto. (Slovensko-hrvaško srečanje je 22. avgusta v Stični.)
- *Utrip slovenskih srednjeveških samostanov / Martin Premšak. – Večer, št. 107, (12. 5.), str. 14, foto. (Dr. Ivan Stopar je v zbirki Slovenska kulturna dediščina ob svoji 80-letnici izdal knjigo o življenju tudi v cistercijanskem samostanu v Stični.)
- *Pavel, muzeji in turizem / K. H. – D, št. 21, (24. 5.), str. 12, foto. (V Muzeju krščanstva na Slovenskem v Stični so postavili razstavo o sv. Pavlu.)
- *Pisave stiškega samostana / Jože Čurin. – Sn, št. 123, (30. 4.), str. 16–17, foto. (Stiški samostan je center umetnosti.)
- *Dnevi gregorijanskega koralna v Stični / Katarina Šter. – Cg, št. 6, str. 21, foto. (Pevce iz Slovenije in Hrvaške je brat Gaudencij, tj. profesor Tone Potočnik, poučil o koralnem petju.)
- *Blagoslov mrliške vežice v Ambrusu / M. H. – D, št. 28, (12. 7.), str. 23, foto.
- ***Anton Hostnik**, zlatomašnik. – D, št. 42, (18. 10.), str. 20, foto. // Zlata maša v Šmartnem / Uroš Pušnik. – D, št. 30, (26. 7.), str. 16, foto. // Št. Jurij pri Grosupljem / M. S. – D, št. 33, (16. 8.), str. 20, foto. (Župnik iz Št. Jurija Anton Hostnik je slavil zlato mašo.)
- *Škocjan pri Turjaku – Trubarjeva rojstna župnija / Edo Škulj. – Stati inu obstati, št. 9/10, str. 190–203. (Primož Trubar je bil verjetno krščen v škocjanski cerkvi.)
- ***Stična 2009** / s. Majda Pangeršič. – D, št. 39, (27. 9.), str. 10–11, foto. // 7-tisočkrat upanje / Mojca Purger. – D, št. 39, (27. 9.), str. 1, foto. // Rajanje mladih vernikov v Stični / B. R. – Nedelo, št. 38, (20. 9.), str. 8, foto. // Stična 2009. – Ognjišče, št. 10, str. 106–107, foto. (Srečanje mladih v Stični.)
- Muziciranje v zvoniku / Jože Mehle. – D, št. 38, (20. 9.), str. 19, foto. (Vseslovensko pritrkovalsko srečanje v Šentvidu pri Stični.)
- *V sakralnih objektih se zbirajo dobre vibracije / Janja Ambrožič. – Dl, št. 60, (24. 9.), str. 25, foto. (Mag. Jože Kukman nadaljuje delo patra Simona Ašiča v Stični.)
- *Tako smo živeli – drzno in predano / Jože Zadavec. – D, št. 40, (4. 10.), str. 8, foto. (Struški župnik Bogomir Hren pripoveduje o svojem življenju in delu v Strugah.)
- *Samostan Stična. Nepozabno bogastvo / Katarina Alič. – Potepanja, št. 2, str. 48–50, foto. (Samostan Stična napolni človeka z bogato zgodovino in mirom.)
- *Zagradec / Slavko Mirtič. – D, št. 41, (11. 10.), str. 21, foto. (V Zagradcu so krstili obnovljene orgle.)
- *V jedru človeka je hrepenenje po večnem / Biserka Karneža Cerjak. – Reporter, št. 43, (26. 10.), str. 42–47, foto. (Dr. Anton Jamnik, pomožni ljubljanski škof.)
- *Astronomske knjige stiških cistercijanov / Stanislav Južnič. – Spika, št. 11, str. 464–465, ilustr. (Iz knjižnice stiških cistercijanov.)
- *Vojaška literatura / Stanislav Južnič. – Revija obramba, št. 12, str. 57–59. (Iz knjižnice samostana v Stični.)
- *Cerkev sv. Lenarta je obnovljena / Marinka Marinčič Jevnikar. – Kg, št. 66, (18. 11.), str. 19, foto. (Nova vas pri Višnji Gori.)

*Zeliščna zakladnica patra Simona Ašiča. – Pd, št. 305, (27. 12.), str. 28, foto. // Zeliščna zakladnica patra Simona Ašiča. – Pd, št. 306, (29. 12.), str. 20, foto. (Delo patra Ašiča nadaljuje podjetje Sitik.)

PRAVO. KRIMINAL

2008

*Kadrovsko podhranjena grosupeljska policija / Jana Petkovšek. – Dn, št. 1, (3. 1.), str. 10. (Zaradi pokanja petard in neodzivnosti policije so se krajani pritožili.)

*Spet o izsiljevanju znanca Ivana Periča / Iva Ropac. – Sn, št. 21, (26. 1.), str. 4, foto. (Proces proti Periču, ki naj bi v Poreču umoril mater, očima in polbrata z Grosupljega, še ni končan.)

*Ljubico Vozlič oprostili umora / Vojko Zakrajšek. – Sn, št. 26, (1. 2.), str. 3, foto. // Ni dokazov, da je umorila ljubimca in ga zakopala / Olga Cvetek. – Delo, št. 26, (1. 2.), str. 7, foto. // Obtoženi za umor – oprostilna sodba / Mojca Furlan - Rus. – Dn, št. 26, (1. 2.), str. 27, foto. // Skrivnostna smrt glavne priče / Vojko Zakrajšek. – Sn, št. 135, (12. 6.), str. 3, foto. (Ljubica Vozlič je bila obtožena, da je na Veliki Ilovi Gori umorila in zakopala svojega prijatelja Nemca Karla Weissa, njenega sina Steva Lukiniča z Grosupljega, ki je bil glavna priča, pa je povozil vlak.)

*Od prevaranta do bolnika / Aljaž Hrovat. – Slovenski tednik, št. 1, (9. 2.), str. 5, foto. // Poskušali bodo z mediacijo / Iva Ropac. – Delo, št. 81, (8. 4.), str. 7. // Neskončni postopek proti Grubeliću v mediacijo / Sven Berdon. – Dn, št. 81, (8. 4.), str. 31. (Sandi Grubelić, lastnik podjetja Trend, preko katerega je ogoljufal skoraj 7500 ljudi v nekdanji Jugoslaviji, še ni odsedel sedemletne zaporne kazni, ampak živi na svojem posestvu v Višnji Gori.)

*Vojakinja grozila Akrapoviču / Aleš Andlovič. – Sn, št. 84, (11. 4.), str. 3, foto. // Vojakinja grozila Igorju Akrapoviču / Tomaž Klipšteter. – Dn, št. 85, (12. 4.), str. 14. (Vojakinja Beti Barbič iz Slovenj Gradca je skupaj z neznanim moškim izsiljevala podjetnika iz Ivančne Gorice.)

*Pičla raziskanost kaznivih dejanj / Bojan Rajšek. – Delo, št. 136, (13. 6.), str. 6, foto. (Poročilo o delu grosupeljske policije je dobrepoljskim svetnikom podal Aleš Mohorčič, vodja policijskega okoliša Dobrepolje.)

*Država obtožuje Kajdiža, on pa njo / Mojca Zorko. – Dn, št. 207, (6. 9.), str. 8, foto. (Brane Kajdiž je bil poškodovan v protestu proti Strojanim v Ambrusu.)

*Voznik golfa zastrepja pse? / Domen Mal. – Sn, št. 146, (26. 6.), str. 3, foto. (Na Polici in v okolici nekdo zastrepja pse.)

2009

*Ljubica Vozlič znova pred sodnike / Vojko Zakrajšek. – Sn, št. 3, (6. 1.), str. 4, foto. // Še enkrat o očitku, da je ubila ljubimca in ga zakopala / Olga Cvetek. – Delo, št. 3, (6. 1.), str. 7. // Oproščena umora mora znova na zatožno klop / Sven Berdon. – Dn, št. 4, (7. 1.), str. 15, foto. // Ljubica znova pred sodnike / Vojko Zakrajšek. – Sn, št. 173, (29. 7.), str. 3, foto. // Po 11 letih Nemčeva smrt ostaja nepojasnjena / Mojca Furlan - Rus. – Dn, št. 268, (19. 11.), str. 13, foto. // Kdo je umoril Nemca Weissa? / Boštjan Celec. – Sn, št. 277, (30. 11.), str. 4, foto. (Višje sodišče je po pritožbi tožilstva razveljavilo oprostilno sodbo za Vozličevo z Velike Ilove Gore, ki naj bi umorila ljubimca Nemca Karla Weisa.)

*Brez obiska bi bila katastrofa / Domen Mal. – Sn, št. 16, (21. 1.), str. 5, foto. // V obratu za predelavo plastike za pol milijona evrov škode / K. D. – Delo, št. 16, (21. 1.), str. 8, foto. (Požar v proizvodnji plastičnih oken v Stični.)

*Kajdiž tepen v imenu zakona / Boštjan Celec. – Sn, št. 133, (11. 6.), str. 1,3, foto. // Policijska sila v Ambrusu je bila povsem zakonita / Olga Cvetek. – Delo, št. 133, (11. 6.), str. 8, foto. // Policijsko silo v Ambrusu bo sodišče vendarle preiskalo / Olga Cvetek. – Delo, št. 287, (11. 12.), str. 8, foto. // Pred policisti se je tepel kar sam? / Boštjan Celec. – Sn, št. 287, (11. 12.), str. 5, foto. (Tožilstvo obtožuje Kajdiža, da je oviral delo policije med protesti proti Strojanim.)

*Tone heroina in milijarde evrov / Boštjan Celec, Aleš Andlovič. – Sn, št. 153, (4. 7.), str. 3, foto.

(Kriminalisti so na Muljavi odkrili 60 ton anhidrida očetne kisline, reagenta za pridobivanje heroina, in razbili kriminalno združbo tihotapcev.)

*So morilca Perića res izsiljevali? / (V. Z.). – Sn, št. 195, (25. 8.), str. 10, foto. // Spet o izsiljevanju morilca iz Rovinja / Mojca Furlan - Rus. – Dn, št. 195, (25. 8.), str. 30, foto. // Trojnemu morilcu niso kršili ustavnih pravic / Mojca Furlan - Rus. – Dn, št. 204, (4. 9.), str. 12, str. 30, foto. // Periću potrdili 30 let zapora / Iztok Umer. – Sn, št. 199, (29. 8.), str. 4, foto. // Perić pretepel izsiljevalca / Boštjan Celec. – Sn, št. 298, (24. 12.), str. 4, foto. (Ponovno pritožbo odvetniške družbe Čeferin v primeru Perić je višje sodišče zavrnilo.)

*Je oče napadel sina ali je bilo obratno? / Jure Predanič. – Delo, št. 198, (28. 8.), str. 10. // Obtoženec sina napadel s sekuro in lopato / Mojca Furlan - Rus. – Dn, št. 198, (28. 8.), str. 12. // »Vse življenje jih je trpinčil« / sb (Sven Berdon). – Dn, št. 224, (28. 9.), str. 12. // Nizka kazen za brutalni napad na sina s tremi udarci lopate / Sven Berdon. – Dn, št. 263, (13. 11.), str. 13. (Anton Strnad iz Zdenške vasi, ki je skušal ubiti sina, je maltretiral svojo družino.)

* S puško nad varnostnika G7 / Sven Berdon. – Dn, št. 232, (7. 10.), str. 13, foto. // Motorista s puško oropala varnostnika / (M. D.). – Sn, št. 232, (7. 10.), str. 4, foto. (Oborožena motorista oropala in poškodovala varnostnika pred hotelom Kongo.)

35 JAVNA UPRAVA

2008

*Vode še nima 160 občanov / B. R. – Delo, št. 12, (16. 1.), str. 6. (Vodovod do Male Ilove Gore, v dobrepoljski občini še nimajo vodovoda v Hočevju in Vodicach.)

*Poglobitev struge je cenejša / Bojan Rajšek. – Delo, št. 20, (25. 1.), str. 6, foto. // Spor med državo in občino Grosuplje zaradi zadrževalnika / Bojan Rajšek. – Delo, št. 88, (16. 4.), str. 6, foto. // V Grosupljem ustavili sprejetje OPPN / Bojan Rajšek. – Delo, št. 121, (27. 5.), str. 6. (Država noče zgraditi zadrževalnika Veliki potok, predlaga regulacijo Grosupeljščice.)

*Grosupeljska čistilna naprava ni več dovolj zmogljiva / Bojan Rajšek. – Delo, št. 25, (31. 1.), str. 6, foto. (Zaradi prevelikega priseljevanja potreba po novi večji čistilni napravi.)

*Nadomestilo po starem odloku / Bojan Rajšek. – Delo, št. 25, (31. 1.), str. 6. (V ivanški občini bodo lastniki hiš in poslovnih objektov plačali 4 % višje nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča.)

*Velika Račna proti omejitvam / Bojan Rajšek. – Delo, št. 44, (24. 2.), str. 10. (Prostorsko načrtovanje v občini Grosuplje.)

*Novi peron na železniški postaji v Ivančni Gorici / B. R. – Delo, št. 46, (26. 2.), str. 6, foto.

*Coni v Predstrugah in Ponikvah / Bojan Rajšek. – Delo, št. 30, (6. 2.), str. 6. (Obrtne cone za razvoj v dobrepoljski občini.)

*Po 46 letih bo Grosuplje varnejše pred poplavami / Bojan Rajšek. – Delo, št. 30, (6. 2.), str. 6, foto. // Gradnja zadrževalnika Bičje dobro napreduje / B. R. – Delo, št. 104, (7. 5.), str. 6, foto. // Grosuplje spet nepokorno državi / Mojca Zorko. – Dn, št. 110, (14. 5.), str. 11, foto. // Lastnik zadrževalnika ni znan / Bojan Rajšek. – Delo, št. 172, (26. 7.), str. 4, foto. (Gradnja zadrževalnika Bičje.)

*Poslopje za upravno enoto v Grosupljem / B. R. – Delo, št. 41, (20. 2.), str. 6, foto. // Poslovni prostori v bodoči upravni stavbi že prodani / MZ. – Dn, št. 141, (19. 6.), str. 9, foto. (Upravna enota Grosuplje se seli v novo stavbo.)

*V Višnji Gori odprli novo pošto / B. R. – Delo, št. 52, (4. 3.), str. 6, foto. // Odprli sodobno pošto / J. A. – Dl, št. 10, (6. 3.), str. 24.

*Denar za vodovod in obe kanalizaciji / Bojan Rajšek. – Delo, št. 64, (18. 3.), str. 6. (Vodovod do Hočevja in kanalizacija Videm–Predstruge in Zdenška vas.)

*Lanskih izgub LPP v primestnih občinah ne nameravajo poravnati / Bojan Rajšek. – Delo, št. 71, (17. 3.), str. 6, foto. // Se bo LPP z novim letom odpovedal primestnim avtobusnim prevozom? / Andreja Šalamun. – F, št. 61, (31. 3.), str. 61, foto. (Občine Grosuplje, Ivančna Gorica in Dobrepolje zavrnile zahtevo Zorana Jankovića.)

- * Za pet kilometrov protihrupne ograje več kot pet milijonov evrov / Bojan Rajšek. – Delo, št. 77, (3. 4.), str. 4, foto. (Pri Šmarju - Sapu.)
- * Kmetje zelo jezni na državo / Bojan Rajšek. – Delo, št. 78, (4. 4.), str. 6, foto. (Dars bo gradil avtocestno počivališče na Cikavi.)
- * Štirje stanovanjski dvojčki pri Grosuplju. – F, št. 66, (7. 4.), str. 26, foto. (Malo Mlačevo pri Grosupljem.)
- * Polemična razprava o častnem občanu / Bojan Rajšek. – Delo, št. 118, (23. 5.), str. 6. (Občinski svet občine Ivančna Gorica je zavrnil predlog, da bi Alojzij Ljubič postal častni občan.)
- * Rematom odpadke predeluje na črno / Bojan Rajšek. – Delo, št. 122, (28. 5.), str. 6, foto. // Zemljišče prodajajo občini Grosuplje / Bojan Rajšek. – Delo, št. 240, (16. 10), str. 14. (Podjetje ima dovoljenje za zbiranje in odvoz odpadkov, ne pa za predelavo.)
- * Ob občinskem prazniku prebivalcem obljublajo nove vrtce, šole in ceste / Mojca Zorko. – Dn, št. 123, (29. 5.), str. 12, foto. (V občini Ivančna Gorica bodo gradili infrastrukturne objekte.)
- * Trebnje, Ivančna Gorica, Grosuplje. – F, št. 116, (18. 6.), str. 25–31, foto. // Selitev podjetnikov iz Grosupljega / Manja Pušnik. – F, št. 116, (18. 6.), str. 26, foto. // Prevozniki so doma v Grosupljem in v Višnji Gori / Manja Pušnik. – F, št. 116, (18. 6.), str. 26, foto. // Poln okusa in svežine iz Pekarne Grosuplje, samo v Mercatorju. – F, št. 116, (18. 6.), str. 27, foto. // Malo prostora za več prebivalcev / Nataša Bolarič. – F, št. 116, (18. 6.), str. 28, foto. // V Grosupljem, Ivančni Gorici in Trebnjem primanjkuje malih podjetij in espejev / Nataša Bolarič. – F, št. 116, (18. 6.), str. 29, foto. // Ljubljančani množično kupujejo v Grosupljem / Manja Pušnik. – F, št. 116, (18. 6.), str. 29, foto. // Grosupeljske pekarnе rešujejo brezposelnost v občini / Nataša Bolarič. – F, št. 116, (18. 6.), str. 30, foto. // Velika priložnost za turizem / krajski park (Radensko polje) / Bogdan Perko. – F, št. 116, (18. 6.), str. 31, foto. (Priloga Financ o občinah Grosuplje, Ivančna Gorica in Trebnje.)
- * Meščani Višnje Gore praznovali visok jubilej / B. R. – Delo, št. 138, (16. 6.), str. 4, foto. (Ob 530-letnici mestnih pravic je bil slavnostni govornik Janez Janša.)
- * Grosupeljski svetniki o urejanju vodooskrbe / mz. – Dn, št. 150, (1. 7.), str. 7. (Urejali bodo lokalne vodovode in kanalizacijo.)
- * Grosuplje vse bolj zaparkirano / Mojca Zorko. – Dn, št. 156, (7. 7.), str. 6, foto. (Policisti zagovarjajo redarsko službo.)
- * Krožišče najboljša rešitev / J. A. – Dl, št. 31, (31. 7.), str. 19, foto. (Krožišče pri Mercatorju v Ivančni Gorici.)
- * Še devet mesecev po polžje v Grosuplje / Mojca Zorko. – Dn, št. 220, (22. 9.), str. 10, foto. // Krožišče bo, ceste, ki bi se nanj priključila, še ne / mz. – Dn, št. 257, (6. 11.), str. 12, foto. (Gradnja obvoznice in obnova vpadnice na Grosuplje zamujata.)
- * Prostor za druženje in delo / Janja Ambrožič. – Dl, št. 41, (9. 10.), str. 2, foto. (Poslopje nekdanje podružnične šole v Hrastovem Dolu.)
- * Dobrepoljci so jezni na ministrstvo za gospodarstvo / Bojan Rajšek. – Delo, št. 246, (22. 10.), str. 12, foto. (Zapleti z razpisom za denar evropskega sklada za regionalni razvoj.)
- * **Deponija odpadkov Špaja dolina** obratuje že na robu predpisov / Bojan Rajšek. – Delo, št. 52, (20. 10.), str. 10. // Špaji dolini grozi zaprtje / Bojan Rajšek. – Delo, št. 262, (12. 11.), str. 10, foto. // Smeti iz regije v Špajo dolino / Bojan Rajšek. – Delo, št. 276, (28. 11.), str. 12. // V Špaji dolini bodo smeti sprejemali tudi od drugod / Bojan Rajšek. – Delo, št. 281, (4. 12.), str. 11, foto. // Župani za sestanek z ministrom Erjavcem / Bojan Rajšek. – Delo, št. 292, (17. 12.), str. 12, foto. (Država noče izdati obratovalnega dovoljenja, deponija naj bi postala regijska.)
- * Obnova se nadaljuje spomladi / Simona Fajfar. – Delo, št. 279, (26. 11.), str. 12. (Železniška proga med Grosupljem in Kočevjem.)
- * Občina zahteva najemnino / Bojan Rajšek. – Delo, št. 286, (10. 12.), str. 12, foto. (Od društev v Jakličevem domu v Vidmu - Dobropolju.)

2009

*Grosuplje varno pred poplavami leta 2012 / Mojca Zorko. – Dn, št. 16, (21. 1.), str. 11, foto. (Predsednik iniciativnega odbora za poplavno varnost Grosupljega je ministru za okolje Karlu Erjavcu predal peticijo z zahtevo, da se zgradi zadrževalnik Veliki potok.)

*Poskusno obratovanje mobilne čistilne naprave v Špaji dolini / B. R. – Delo, št. 21, (27. 1.), str. 10, foto. (Pilotski poskus čiščenja odplak iz zbirnih lagun pod smetiščem.)

*Dogovor o **Špaji dolini** / Bojan Rajšek. – Delo, št. 35, (12. 2.), str. 11, foto. // Občine so pri dogovorih o ravnanju z odpadki zaspale / Bojan Rajšek. – Delo, št. 28, (4. 2.), str. 10, foto. // Lastniki so več kot prišleki / Bojan Rajšek. – Delo, št. 57, (10. 3.), str. 11. // Z uredbo do daljše uporabe deponije / Bojan Rajšek. – Delo, št. 59, (12. 3.), str. 9. // Proti regijskemu smetišču odpadkov / Bojan Rajšek. – Delo, št. 63, (17. 3.), str. 11. // »Špaja dolina ni nekaj samoumevnega« / Vanja Alič. – Dn, št. 187, (14. 8.), str. 9. // Pogodba je škodljiva za Grosuplje / Bojan Rajšek. – Delo, št. 188, (17. 8.), str. 4. // Špajo dolino bo treba zapreti / Bojan Rajšek. – Delo, št. 215, (17. 9.), str. 8, foto. // Deponija Špaja dolina. Biološki odpadki od drugod / Bojan Rajšek. – Delo, št. 233, (8. 10), str. 14, foto. (Ali bo obrat za mehansko in biološko obdelavo podatkov v Špaji dolini ali v Globokem v trebanjski občini?)

*»Pod Janšo se je delalo dobro« / Aleš Stergar. – Delo, št. 31, (7. 2.), str. 3, foto. (Nekdanji sekretar na prometnem ministrstvu Peter Verlič iz Tlak govori o prometu.)

*Igra z življenjem v cestnem koritu / Vladimir Jerman. – Sn, št. 68, (23. 3.), str. 4, foto. (Prebivalcem Sončnih dvorov so obljubljali cesto, pločnike, kolesarsko stezo ...)

*V Šmarju - Sapu rjava voda iz pip / Vanja Alič. – Dn, št. 53, (5. 3.), str. 11, foto. (Javno komunalno podjetje Grosuplje pojasnjuje, da so gasilci preizkušali hidrante.)

*Temenica se duši v težkih kamionih / Janja Ambrožič. – Dl, št. 9, (5. 3.), str. 12, foto. (Krajani zahtevajo pločnike ali vsaj pešpot.)

*Prvi branik pred poplavami narejen / Vanja Alič. – Dn, št. 93, (22. 4.), str. 11, foto. // Zahodni del Grosupljega bo varnejši pred poplavami / B. R. – Delo, št. 94, (23. 4.), str. 11, foto. (Zgrajen je zadrževalnik Bičje, Grosuplje pričakuje še zadrževalnik Veliki potok.)

*Ivanško krožišče že v uporabi / B. R. – Delo, št. 108, (13. 5.), str. 10, foto. (Krožišče pred Mercatorjem.)

*Občina Grosuplje je stopila na prste podjetju Rematom / Bojan Rajšek. – Delo, št. 137, (16. 6.), str. 12, foto. // Zavrnili izdajo začasne odredbe / Bojan Rajšek. – Delo, št. 175, (31. 7.), str. 7, foto. (Lastnik podjetja je kupil kmetijo Liznik, objekte podrl in postavil na črno stroje za predelavo kovin.)

*Nova še dva kilometra proge / Bojan Rajšek. – Delo, št. 244, (21. 10), str. 13, foto. (Železniška proga v Dobrepolju obnovljena.)

*Hočevci še brez javnega vodovoda / Bojan Rajšek. – Delo, št. 268, (19. 11.), str. 13, foto. (Gradnja je zastala, ker država ni dala denarja.)

*Miniranje prestrašilo prebivalce Predstrug / Bojan Rajšek. – Delo, št. 293, (18. 12.), str. 12, foto. (Predstružani zahtevajo ukrepe rudarske inšpekcije.)

*Javni denar ni za vizionarske naložbe / Janja Ambrožič. – Dl, št. 60, (31. 12.), str. 22, foto. (Župan Jernej Lampret o načrtih občine za leto 2010.)

36 SOCIALNA VPRAŠANJA

2008

*Naši naročniki darovali pet tisoč litrov mleka / Marjana Virant. – F, št. 66, (7. 4.), str. 18, foto. (Dobrodela akcija Financ in Ljubljanskih mlekarn je prinesla Centru za socialno delo na Grosupljem bon za 5040 litrov mleka.)

*Od košarkarja do predsednika zveze / Janja Ambrožič. – Živa, št. 5, (29. 5.), str. 9, foto. (Paraplegik Dane Kastelic živi v Velikem Kalu v bližini Šentvida pri Stični.)

*Krizni center za najmlajše ostaja / Mojca Zorko. – Dn, št. 130, (6. 6.), str. 10, foto. // Nekateri niti jokati ne morejo več / Albina Podbevšek. – Jana, št. 24, (10. 6.), str. 20–21, foto. (Hiša zavetja Palčica na Grosupljem je namenjena zanemarjenim malčkom.)

*Novo stavbo Zavoda Prizma Ponikve že gradijo / Bojan Rajšek. – Delo, št. 241, (16. 10.), str. 13, foto. (S pomočjo države rešujejo prostorsko stisko v zavodu Prizma.)

*Več prostora za druženje varovancev doma starejših / MZ. – Dn, št. 289, (12. 12.), str. 9, foto. (Dom za starejše na Grosupljem bo dobil prizidek.)

*Na hribu odprli nov dom za starejše občane / Simona Fajfar. – Delo, št. 297, (23. 12.), str. 12, foto. // Dom starejših občanov Loški Potok nared / mb. – Dn, št. 300, (29. 12.), str. 7. (Dom za starejše občane Grosuplje je odprl dislocirano enoto v Loškem potoku.)

*Božični večer v materinskem domu / Jaroslav Jankovič. – Sn, št. 298, (24. 12.), str. 12+21, foto. (V materinskem domu v Višnji Gori bodo otroci praznovali božič.)

*Deteljica prinaša srečo. – Kg, št. 52, (24. 12.), str. 17, foto. (Društvo posvojiteljskih družin Deteljica s Sela pri Radohovi vasi.)

2009

*Prve dni se malčki naspijo, najedo in umirijo / Jana Petkovšek. – Nika, št. 3, (18. 1.), str. 18–20, foto. // Mit o dobrih materah in slabih očetih mora pasti / Maja Prijatelj. – Delo, št. 166, (21. 7.), str. 11, foto. // Drobižek, ki je izkusil veliko hudega / Marija Šelek. – Jana, št. 31, (4. 8.), str. 15–17, foto. // Veliko daril na lažen poziv. Elektronsko sporočilo vzbudilo evforijo dobrotnosti / Bojan Rajšek. – Delo, št. 269, (20. 11.), str. 12, foto. (Krizni center za otroke do 6 let Palčica na Grosupljem potrebuje denar za svoje delovanje.)

*Brata iz Kamnika v Višnjo Goro? / Boštjan Celec. – Sn, št. 75, (1. 4.), str. 1+3, foto. (Otroka iz Zdenske vasi, ki sta v tragediji izgubila starše, se zopet selita iz Kamnika v novo rejniško družino v Višnjo Goro.)

*Dnevno varstvo tudi na Grosupljem / Bojan Rajšek. – Delo, št. 107, (12. 5.), str. 11, foto. // Dnevno varstvo za starejše še ni povsem zaživelo / B. R. – Delo, št. 139, (18. 6.), str. 13, foto. (Novost v Domu starejših občanov Grosuplje.)

*Oskrbovanci Prizme kmalu v novih prostorih / B. R. – Delo, št. 127, (4. 6.), str. 13, foto. (Gradnja socialnovarstvenega zavoda v Ponikvah v dobrepolski dolini bo kmalu končana.)

36 ROMI

2008

*Elka in njen dom. Konceptija doma in prostora Romkinje Elke Strojjan / Anuša Pisanec, Urška Stražišar. – Etnolog, št. 18, str. 127–144. (Avtorici analizirata odnos Elke Strojjan do domačega (Ambrus) in tujega prostora.)

*Romi se poskušajo približati Neromom / Mojca Zorko. – Dn, št. 111, (15. 5.), str. 11, foto. (Romi iz štirih naselij okoli Grosupljega so se povezali, da bi vzpostavili dialog z Občino.)

*Do Smrekca bodo napeljali elektriko / Bojan Rajšek. – Delo, št. 287, (11. 12.), str. 13, foto. (Občina ureja bivalne razmere za Rome.)

2009

*Romski svetnik. Zlata Ploštajner: Občina mora upoštevati zakone / Bojan Rajšek. – Delo, št. 22, (28. 1.), str. 4, foto. // Ministrica: v enem letu romski svetnik tudi v Grosupljem / Mojca Zorko. – Dn, št. 22, (28. 1.), str. 5, foto. // Ne bi razpustili občinskega sveta? / Enisa Brizani. – Večer, št. 25, (31. 1.), str. 19. // Romom vstop prepovedan / Maja Kalan. – Žurnal, št. 18, (28. 1.), str. 5, foto. // »Ignorirate pravno obveznost« / Bojan Rajšek. – Delo, št. 52, (4. 3.), str. 3. // Romskega svetnika še ne bo / mz. – Dn, št. 94, (23. 4.), str. 4. // Zaradi neustavne odločitve ministrica Ploštajner napovedala ukrepanje države / Bojan Rajšek. – Delo, št. 95, (24. 4.), str. 10. // Mimo občine do romskih svetnikov / Mojca Zorko. – Dn, št. 169, (24. 7.), str. 5. // Svetniki se požvižgajo na US, vlada ne ukrepa / Bojan Rajšek. – Delo, št. 176, (31. 7.), str. 2. // Grosuplje zahteva ustavno presojo zakona / Bojan Rajšek. – Delo, št. 234, (9. 10.), str. 2. // Kdaj bodo Romi dobili svojega občinskega svetnika v Grosupljem? / Bojan Rajšek. – Delo, št. 233, (7. 10.), str. 13, foto. // V Grosupljem ostajajo še naprej brez romskega svetnika / val. – Dn, št. 235, (10. 10.), str. 9, foto. // Je občinski statut nad zakonom? / Enisa Brizani. – Večer, št. 258, (7. 11.), str. 19. // Ustavni spor zaradi romskega svetnika / Mojca Zorko. – Dn, št. 264 (14.11.), str. 3, foto. // Romskega svetnika bodo v Grosupljem volili 24. januarja, (2010) / Mojca Zorko. – Dn, št. 274, (26. 11.), str. 3. // Ustavni sodniki o volitvah romskega svetnika absolutno prednostno / mz. – Dn, št. 290, (15. 12.), str. 4. // Svetniki se še naprej upirajo državi / Bojan Rajšek. – Nedelo, št. 52, (27. 12.), str. 4. // Za Roma sta se doslej izrekla le dva občana / Bojan Rajšek. – Delo, št. 292, (17. 12.), str. 12, foto. (Zaradi nejasnosti kriterijev, po katerih je občina Grosuplje uvrščena med občine, ki morajo imeti romskega svetnika, se občinski svet volitvam romskega svetnika upira.)

*Romi prosijo za vodo / Bojan Rajšek. – Delo, št. 28, (4. 2.), str. 11, foto. (Občina Grosuplje nasprotuje legalizaciji romskega naselja pri Ponovi vasi.)

*Ključno je izobraževanje romskih otrok / Mojca Zorko. – Dn, št. 80, (6. 4.), str. 2, foto. (Ob dnevu Romov, 8. aprila.)

*Pred Romi bežal in obležal policist / Sebastjan Ozmec. – Sn, št. 294, (19. 12.), str. 1+3, foto. (Kriminalist je prišel v Smrekec aretirat mladoletnika, Romi pa so ga napadli in ranili.)

37 ŠOLSTVO

2008

*Osnovna šola Louisa Adamiča, Šmarje - Sap / Jurij Kobe. – V: Sodobna arhitektura šol v Sloveniji, str. 52–56, foto.

*Osnovna šola Višnja Gora / Vesna Vozlič Košir, Matej Vozlič. – V: Sodobna arhitektura šol v Sloveniji, str. 60–63, foto.

*Osnovna šola Brinje, Grosuplje / Vojteh Ravnikar. – V: Sodobna arhitektura šol v Sloveniji, str. 64–67, foto.

*Osnovna šola Št. Jurij / Katarina Pirkmajer Dešman, Miha Dešman. – V: Sodobna arhitektura šol v Sloveniji, str. 84–87, foto.

*Osnovna šola Ferda Vesela, Šentvid pri Stični / Katarina Pirkmajer. – V: Sodobna arhitektura šol v Sloveniji, str. 104–107, foto. (V knjigi Sodobna arhitektura šol v Sloveniji so predstavljene novogradnje in dozidave šol v občini Grosuplje in Ivančna Gorica.)

*Na Polici zahtevajo novo šolo / Bojan Rajšek. – Delo, št. 43, (22. 2.), str. 6, foto. // Krajanom Police je prekipelo / Mojca Zorko. – Dn, št. 48, (28. 2.), str. 8, foto. // Janez Lesjak: Začetek gradnje poliške šole morda po letu 2010 / Bojan Rajšek. – Delo, št. 49, (29. 2.), str. 6. // Na Polici bo zrasla nova šola / Mojca Zorko. – Dn, št. 49, (29. 2.), str. 8, foto. // (Otroci na Polici imajo zaradi prostorske stiske pouk tudi v župnišču.)

*Vrtec med največjimi naložbami / Bojan Rajšek. – Delo, št. 48, (28. 2.), str. 6. // Novi ivanški vrtec bo lahko sprejel 136 otrok / Bojan Rajšek. – Delo, št. 210, (10. 9.), str. 6. (Občina Ivančna Gorica je v proračunu odobrila sredstva za novi vrtec.)

- *Srednješolci osiromašili tekaški praznik / Jože Pogačnik. – Dn, št. 114, (19. 5.), str. 25–27, foto. (Dnevnikovega krosa za osnovne in srednje šole se je udeležilo manj kot 1000 udeležencev.)
- *V sredo vroča razprava o vrtcih / Bojan Rajšek. – Delo, št. 117, (22. 5.), str. 6. // Bodo starši sami našli zasebno varstvo za otroke, če jim občina ponudi denar? / Bojan Rajšek. – Delo, št. 124, (30. 4.), str. 6, foto. // V grosupeljski občini so morali odkloniti 251 otrok / Bojan Rajšek. – Delo, št. 205, (4. 9.), str. 6. // Spomladi montažni vrtec v Grosupljem / Bojan Rajšek. – Delo, št. 235, (9. 10.), str. 12. (Na Grosupljem primanjkuje vrtecev.)
- *Učenci septembra v nove šolske klopi / Mojca Zorko. – Dn, št. 117, (22. 5.), str. 9, foto. // Veselje v novi šoli / mz. - Dn, št. 203, (2. 9.), str. 10, foto. (Nova podružnična osnovna šola v Žalni.)
- *Višje cene posledice dragega življenja / Bojan Rajšek. – Delo, št. 134, (11. 6.), str. 6. (Dražji dobrepoljski vrtec.)
- *Koncert učiteljev na Glasbeni šoli Grosuplje / Viktorija Žnidaršič Smrekar. – Glasnik, št. 6, str. 36–37, foto. (Učitelji Glasbene šole Grosuplje so se s koncertom predstavili starejšim učencem.)
- *Jože Horvat. – Šr, št. 16, (18. 10.), str. 5, foto. (Nagrada za pedagoško delo na področju šolanja otrok s posebnimi potrebami v Dekliškem vzgajališču Višnja Gora.)

2009

- *Dražji vrtci v Grosuplju / mz. – Dn, št. 21, (27. 1.), str. 17. // Vrtec v Grosupljem dražji zaradi plač / Bojan Rajšek. – Delo, št. 24, (30. 1.), str. 11. (Višji prispevki staršev za otroke v vrtcih.)
- *Ponujajo kotlarno za šoli in vrtec / Bojan Rajšek. – Delo, št. 109, (14. 5.), str. 13, foto. (V Ivančni Gorici so dobili ponudbo za ogrevanje na biomaso.)
- *Osnovna šola na Kopanju pri Grosuplju / Tanja Cukjati. – Šk, št. 1, str. 90–102. (Zgodovina šole na Kopanju.)
- ***Vrtec na Grosupljem.** Potrebovali bi še deset oddelkov / Bojan Rajšek. – Delo, št. 115, (21. 5.), str. 11, foto. // Za zavrnjene otroke zahtevajo po 300 evrov / Bojan Rajšek. – Delo, št. 149, (1. 7.), str. 9, foto. // Pomoč zavrnjenim otrokom ne bi bila zakonita / Bojan Rajšek. – Delo, št. 157, (3. 7.), str. 10, foto. // Starši zavrnjenih otrok tožijo občino in vrtec / Bojan Rajšek. – Delo, št. 191, (20. 8.), str. 4. // Občina Grosuplje mora odpraviti nezakonitosti / Bojan Rajšek. – Delo, št. 203, (3. 9.), str. 8. // V vrtcu Kekec kršili številne predpise / Bojan Rajšek. – Delo, št. 213, (15. 9.), str. 8, foto. // Pravilnik o vrtcih je nezakonit / Bojan Rajšek. – Delo, št. 221, (24. 9.), str. 8. // Grosuplje ima »neobstoječi« pravilnik / Mojca Zorko. – Dn, št. 222, (25. 9.), str. 10, foto. // Opustite upanje, vi, ki prihajate / Domen Mal. – Dn, št. 232, (7. 10.), str. 5, foto. // Namesto vrtca denarna pomoč za varstvo doma / Bojan Rajšek. – Delo, št. 257, (6. 11.), str. 11. // V Grosupljem še iščejo rešitev za vrtec / Vanja Alič. – Dn, št. 282, (5. 12.), str. 9, foto. // Znova prosili za uporabno dovoljenje / Bojan Rajšek. – Delo, št. 282, (5. 12.), str. 4. (Na Grosupljem so odklonili več kot 200 otrok, pravilnik o sprejemu otrok v vrtec pa je nezakonit.)
- *Vrtec dražji zaradi plač vzgojiteljic / Bojan Rajšek. – Delo, št. 119, (26. 5.), str. 11. // Župan Janez Pavlin ljubljna nov vrtec na Vidmu / B. R. – Delo, št. 222, (25. 9.), str. 9 (Na Vidmu v Dobropolju.)
- ***Šola na Polici.** Učenci s Police k pouku v župnišče / Bojan Rajšek. – Delo, št. 231, (6. 10.), str. 13, foto. // Župnik ne mara odstraniti simbolov / Bojan Rajšek. – Delo, št. 237, (13. 10.), str. 13, foto. // Križa ne bodo odstranili / Bojan Rajšek. – Delo, št. 245, (3. 11.), str. 12, foto. // Župan ne da šole, župnik pa ne križa / Vladimir Jerman. – Sn, št. 258, (7. 11.), str. 4, foto. // Šolski križi in državne težave / Ranka Ivelja. – Dn, št. 286, (19. 11.), str. 2. // Konec pouka v župnišču / Bojan Rajšek. – Delo, št. 287, (11. 12.), str. 12, foto. (Krajani Police zahtevajo novo šolo.)
- *Sonja Lenarčič, Bravo učiteljica leta. Ni potrebno, da je branje vse življenje travma. – Živa, št. 11, str. 8–9, foto. (V okviru tedna otroka in evropskega tedna ozaveščanja javnosti o disleksiji so podelili priznanja najuspešnejšim učiteljem.)
- *Varstvo bo sprva dobilo 60 otrok / Bojan Rajšek. – Delo, št. 261, (11. 11.), str. 13, foto. // Zasebni investitor rešuje grosupeljsko prostorsko stisko / val. – Dn, št. 262, (12. 11.), str. 10. (Na Grosupljem bodo odprli waldorfski vrtec.)
- *MOL in Grosuplje se pravdata za 8000 evrov / Anja Hreščak. – Dn, št. 264, (14. 11.), str. 10. (Mestna

občina Ljubljana zahteva denar od Občine Grosuplje za stroške vzgoje in varstva otrok z Grosupljega, ki obiskujejo vrtnice v MOL.)

***Modularni vrtec** v nasprotju s pravilniki / Bojan Rajšek. – Delo, št. 273, (25. 11.), str. 12, foto. // Modularni vrtec ni dobil dovoljenja / Bojan Rajšek. – Delo, št. 275, (27. 11.), str. 12, foto. // Težave z vrtnico se v Grosupljem vlečejo kot jara kača / Vanja Alič. – Dn, št. 279, (2. 12.), str. 10. (Ministrstvo za šolstvo in šport ne da uporabnega dovoljenja, ker so stropi v vrtcu prenizki.)

39 ETNOLOGIJA

2008

*Danes začetek tečaja iz pletenja košar / B. R. – Delo, št. 87, (15. 4.), str. 6, foto. (Pod Boštanjem bo učil pletiti košare pletar z Velikega Mlačevega Franc Hotko.)

*Izbiramo nove turistične spominke. – Mercator, april, str. 18. (Turistični spominke naj bi upošteval prepoznavnost, izvirnost, dediščinsko in likovno estetsko vrednost.)

2009

*Veselite se, ker trud opazijo tudi drugi / Marinka Marinčič Jevnikar. – Kg, št. 14, (8. 4.), str. 1+20, foto. (Velikonočno razstavo na Grosupljem je pripravilo Društvo podeželskih žena Sončnica.)

*Globalizacija in utrjevanje domačih korenin. Naj ohrani naša dolina tudi svoj podedovani obraz! / Anka Novak. – Glasnik SED, št. 1–2, str. 83–84, foto. (Ohraniti moramo materni jezik, naravo in arhitekturo.)

*Dobrepoljska zbirka / Polona Rigler Grm. – Glasnik SED, št. 1–2, str. 110–111, foto. (Etnološka in kulturnozgodovinska dediščina je razstavljena v Jakličevem domu.)

*Dr. Boris Kuhar / Marija Makarovič. – Glasnik SED, št. 1–2, str. 15–16, foto. (Dr. Borisu Kuharju so etnologi podelili plaketo častnega člana.)

379 DRUŠTVA

2008

*Pohod iz Grosupljega k Županovi jami / Žiga Černe. – Delo, št. 116, (21. 5.), str. 24. (Županova jama – turistično in okoljsko društvo Grosuplje je organiziralo pohod z Grosupljega v Županovo jamo.)

*Ob stoletnici dobili novo gasilsko vozilo / mz. – Dn, št. 101, (3. 5.), str. 7. (PGD Grosuplje praznuje 100-letnico delovanja.)

*Letalski klub Šentvid pri Stični. Kmet zoral vzletišče ultra lahkih letal / Bojan Rajšek. – Delo, št. 83, (9. 4.), str. 11, foto. // Kmet je preoral stezo letališča v Šentvidu pri Stični / Jaroslav Jankovič. – Sn, št. 54, (10. 4.), str. 6, foto. // Bodo letališče Šentvid spremenili v njivo? / Janja Ambrožič. – Dn, št. 15, (6. 4.), str. 25, foto. // Letališče v Šentvidu pri Stični ponovno obratuje / Vanja Alič. – Dn, št. 96, (25. 4.), str. 9, foto. // Zemljišče bi prodali, ne podarili / Vanja Alič. – Dn, št. 102, (6. 5.), str. 10. // Negotova usoda šentvidskega letališča / Mojca Zorko. – Dn, št. 189, (16. 8.), str. 8, foto. (V denacionalizacijskem postopku je del letališča pripadel zasebnikom, s katerimi se klub ni mogel dogovoriti o ceni odkupa ali najemnine.)

*PGD Šmarje - Sap. In se na ogled postavi / Anton Kastelic. – Kg, št. 24, (17. 6.), str. 17, foto. // Stare ročne brizgalne kot nove / Marjan Lipovšek. – Sn, št. 192, (20. 8.), str. 22, foto. (Gasilska desetina PGD Šmarje - Sap je izvirna s staro brizgalno na vozu s konjsko vprego in v starih uniformah.)

*Zmaga Ivanjščicam iz Ivančne Gorice / Jožica Hribar. – Kg, št. 35, (27. 8.), str. 20, foto. (Društvo podeželskih žena Ivanjščice iz Ivančne Gorice je zmagalo na ženskih državnih kmečkih igrah.)

*Pihnilje petnajsto svečko / Nada Lunder. – Kg, št. 45, (5. 11.), str. 18, foto. // Razstava na zahvalno nedeljo / Nada Lunder. – Kg, št. 48, (26. 11.), str. 20, foto. (Društvo podeželskih žena Dobrepolje-Struge.)

2009

*Županova jama – turistično in okoljsko društvo Grosuplje. Župan rešuje Županovo jamo / val. – Dn, št. 24, (1. 6.), str. 8. (V jami prenavljajo električno napeljavo.)

*Šmarska brizgalna še brizga / (A. K.). – št. 132, (10. 6.), str. 12+21, foto. (Gasilski starodobniki navdušujejo s staro brizgalno.)

*Kostanjev piknik na Magdalenski gori / Andrej Pogačnik. – Glasnik, št. 9, str. 23, foto. (Turistično društvo Magdalenska gora je aktivno.)

*Med polharji v Malenski dolini / Ivan Sivec. – Sn, št. 235, (10. 10.), str. 16–17, foto. (Polharsko društvo, ki se zbira v Malenski dolini, vsako leto organizira polhanje v drugem slovenskem kraju.)

5 EKOLOGIJA. NARAVA

2008

***Deponija Špaja dolina.** Začetek priprav za regijsko odlagališče / Bojan Rajšek. – Delo, št. 23, (29. 1.), str. 6, foto. // Ali regijsko odlagališče ali obratovanje deponije za tri občine brez dovoljenja. – Dn, št. 32, (9. 2.), str. 11, foto. // Deponija Špaja dolina bo pristala na začasno rešitev / Mojca Zorko. – Dn, št. 52, (4. 3.), str. 8, foto. (Okoljsko ministrstvo ne želi izdati obratovalnega dovoljenja, če na deponijo ne bodo odlagale smeti več kot tri občine.)

*Kamnolom bo še prašil in vznemirjal / Bojan Rajšek. – Delo, št. 130, (6. 6.), str. 6, foto. (Kamnolom v Predstrugah v dobrepoljski dolini.)

2009

*Strah pred Grosupeljščico / Bojan Rajšek. – Delo, št. 16, (21. 1.), str. 11. (Na sestanku civilne iniciative z ministrom Erjavcem so govorili o gradnji zadrževalnika Veliki potok, ne o poglobitvi struge.)

*Na varno prenesli 1700 žabic / B. R. – Delo, št. 60, (13. 3.), str. 6. (Krajinski park Radensko polje.)

*Rudarski inšpektor pride prihodnji teden / Bojan Rajšek. – Delo, št. 127, (4. 6.), str. 12. (Kamnolom v Predstrugah.)

*Zaščitili bodo Radensko polje / Bojan Rajšek. – Delo, št. 131, (9. 6.), str. 12, foto. (Država in Občina Grosuplje bosta sprejeli odlok o zaščiti Radenskega polja.)

*Obnova vodnjaka / T. L. – Kg, št. 29, (22. 7.), str. 19, foto. (Gabrovčec v Ivančni Gorici.)

*Niso našli krivca za strup v zemlji / Vojko Zakrajšek. – Sn, št. 158, (11. 7.), str. 5, foto. (Pet let po onesnaženju vodnega zajetja Globočec pri Zagradcu še vedno niso odkrili krivca.)

*Netopirji v Krški jami bodo lahko spali / Bojan Rajšek. – Delo, št. 297, (23. 12.), str. 10, foto. (Agencija za okolje je Turističnemu društvu Krka prepovedala organizacijo božičnega koncerta v Krški jami.)

61 ZDRAVSTVO

2008

*Direktor ZD išče pisarne za upravo v Grosupljem / Bojan Rajšek. – Delo, št. 13, (17. 1.), str. 6, foto. (Prostorska stiska v Zdravstvenem domu Grosuplje.)

*Zdravnica trdi: Ni razlogov za preplah! / Bojan Rajšek. – Delo, št. 41, (20. 2.), str. 6. (Sum na meningokokni meningitis v Ivančni Gorici ni dokazan.)

*Zdravstveni dom Grosuplje dobil sodobno napravo za oživljanje / B. R. – Delo, št. 109, (13. 5.), str. 6, foto. (Domači podjetnik Lado Kastelec je podaril defibrilator.)

2009

*O raku dojke jutri v Grosupljem / B. R. – Delo, št. 52, (4. 3.), str. 10. (Okrogla miza v Mestni knjižnici Grosuplje.)

*Verujem, da se je zgodil čudež in je naš Dušan ozdravel / Božo Rustja. – Ognjišče, št. 9, str. 20–21, foto. (Tumor je povzročil hromost Dušana Tomažiča iz Šentvida pri Stični.)

63 KMETIJSTVO

2008

*Prvo senzorično ocenjevanje medu v Grosupljem / Boštjan Maver. – Sč, št. 1, str. 25–26, foto. (V Čebelarskem društvu Grosuplje so prvič pripravili senzorično ocenjevanje medu.)

*Petdeset let delovanja / Uroš Bregar. – Revija o konjih, št. 2, str. 22–23. (Izšla je knjiga Konjeniški klub Grosuplje in njegovih 50 let delovanja.)

*Košnja na Lučarjevem Kalu / Slavko Mirtič. – Kg, št. 25, (18. 6.), str. 17, foto. (Turistično društvo Grča organizira tekmovanja v košnji na star način.)

*Klavrni zaslužki z rejo konj. – Dl, št. 36, (4. 9.), str. 14, foto. (Anton Kastelic iz Dednega Dola pri Višnji Gori je na radgonskem sejmu prejel priznanje za vrhunske dosežke pri vzreji konj.)

*Od rejništva do konjereje in turizma / Janja Ambrožič. – Dl, št. 37, (11. 9.), str. 28, foto. (Hribovska kmetija Čož v Leskovcu nad Višnjo Goro.)

*100 let ČD Krka - Zagradec / Marjan Volaj. – Sč, št. 11, str. 324, foto. (Slovesnosti v čast visokemu jubileju.)

*Medvedko odstranili iz Mevc / Sebastjan Ozmec. – Sn, št. 273, (25. 11.), str. 4, foto. (Prebivalce iz okolice Muljave je strašila dveletna medvedka Neža.)

*Cene višje na račun slabe letine / Janja Ambrožič. – Dl, št. 49, (4. 12.), str. 17, foto. (Anton Koželj iz Šmarja - Sapa čebelarji že 30 let.)

*S kolobarjenjem bogatijo zemljo / Janja Ambrožič. – Dl, št. 52, (24. 12.), str. 16, foto. (Kmetijstvo Bregarjevih v Znojilah pri Krki.)

*Kmetija in turizem z roko v roki / Marinka Marinčič Jevnikar. – Kg, št. 51, (17. 12.), str. 16, foto. (Turistična kmetija Fajdiga v Temenici.)

2009

*Vlagatelji brez moči pred birokracijo / Kristijan Hrastar. – Kg, št. 8, (25. 2.), str. 3, foto. (Mladi kmet Darko Lampret z Gatine pri Grosupljem je zaprosil za evropska sredstva.)

*S sadjem se ukvarja vsa družina / Franc Fortuna. – Kg, št. 1, (1. 4.), str. 32, foto. // Stroške so zmanjšali s sekanci / Janja Ambrožič. – Dl, št. 13, (2. 4.), str. 16, foto. (Sadjarska kmetija Erjavec iz Gorenje vasi pri Ivančni Gorici.)

*Bregarjevi začeli z jagodami, zdaj so glavna jabolka / Urška Splichal. – Sn, št. 77, (2. 4.), str. 20, foto. (Kmetija Bregar v vasi Znojile je vključena v ekološko kontrolo.)

*Vrtnarjenje v sožitju z naravo / Janja Ambrožič. – Kg, št. 15, (16. 4.), str. 16, foto. (Ekološki vrt Metke Maček na Malem Kalu, Šentvid pri Stični.)

*Ni težko prodati dobrega bika, težje je slabega / Kristijan Hrastar. – Kg, št. 23, (10. 6.), str. 3, foto. (Kmetija Perme iz Praproč pri Grosupljem.)

- *Stara matica je kot star človek / Klemen Košir. – Odrpta kuhinja, št. 27, (5. 7.), str. 8–9, foto. (Čebelar Anton Vidic s Cikave pri Grosupljem.)
- *Prihodnje leto v Poljanski dolini / Barbara Remec. – Kg, št. 29, (27. 7.), str. 20, foto. (Četrte ženske državne kmečke igre na Pristavi nad Stično.)
- *Zabava za vesele kmete in druge / Marinka Marinčič Jevnikar. – Kg, št. 37, (16. 9.), str. 16, foto. (Prve kmečke igre brez meja v Višnji Gori.)
- *Kmetje raje delajo, kot govorijo / Franc Fortuna. – Kg, št. 37, (16. 9.), str. 6, foto. (Dnevi odprtih vrat kmetij v občini Ivančna Gorica.)
- *Na mlekomat po sveže domače mleko / Janja Ambrožič. – Dl, št. 37, (17. 9.), str. 16, foto. (Na Grosupljem na mlekomatu prodajo okoli 100 litrov mleka.)
- *Brez čebel smo nič / Klemen Košir. – Odrpta kuhinja, št. 41, (11. 10.), str. 8–9, foto. (Anton Fabjan živi v Predstrugah v Dobropolju, čebelnjake pa ima v Seču pri Kočevju.)

64 GOSPODINJSTVO

2008

- ***Boris Kuhar – 80 let:** Sto značilnih jedi slovenskih pokrajin / Iztok in Slavka Ilich. – Sn, št. 7, (10. 1.), str. 16, foto. (Etnolog dr. Kuhar je izdal knjigo kulinarične dediščine.)
- *Katarina Werderdus in Boris Kuhar: Kuharica v Prešernovem času / Iztok in Slavka Ilich. – Sn, št. 31, (7. 2.), str. 16, foto. (Dr. Boris Kuhar je prestavil v sodobni jezik rokopisne recepte Katarine Werderdus.)
- *Izšla Dobra meščanska kuhinja Borisa Kuharja / (STA). – Pd, št. 50, (28. 2.), str. 2, foto. // Vsakdanja gosposka miza / Danica Lešnjak. – Odrpta kuhinja, št. 9, (2. 3.), str. 8–9, foto. // Boris Kuhar: Dobra meščanska kuhinja / Iztok in Slavka Ilich. – Sn, št. 71, (27. 3.), str. 16, foto. // Dobra slovenska meščanska kuhinja. – Nika, št. 111, (13. 4.), str. 52–55, foto. (Etnolog dr. Kuhar je izdal knjigo 300 receptov iz najboljših kuhinj slovenskih mest.)
- *Dobra domača hrana / Boris Kuhar. – Lisa. Čarovnija okusov, št. 3, str. 24–27, foto. (Dobra domača hrana od Kostanjevice do Gorjancev.)
- *Sodobna slovenska kuharica / Dragica Lešnjak. – Odrpta kuhinja, št. 15, (11. 10.), str. 22–23, foto. (Dr. Boris Kuhar je posodobil 300 receptov Felicite Kalinšek.)
- *Dr. Boris Kuhar: Prazniki in praznične jedi na Slovenskem / Iztok in Slavka Ilich. – Sn, št. 293, (18. 12.), str. 16, foto. (Za 14 praznikov – 100 prazničnih jedi.)
- *Kmetija Grofija je res gosposka, Okornova pa slovi po ajdovih žgancih / Danica Velkavrh. – Delo, št. 140, (18. 6.), str. 24, foto. (Turistični kmetiji blizu Stične.)
- *Maratonci kuhajo častni krog / Milan Dedič. – Odrpta kuhinja, št. 24, (15. 6.), str. 4–7, foto. (Jože Nered in njegova družina z Grosupljega.)
- *Nazaj v povprečje / Ivan Ilovar. – Mladina, št. 48, (26. 11.), str. 74, foto. (Gostilna Štorovje, Šentvid pri Stični.)
- *Iz gozda na krožnik / Danica Lešnjak. – Odrpta kuhinja, št. 44, (2. 11.), str. 4–9, foto. (Mateja Mišič iz podjetja Hubert v Ivančni Gorici.)
- *Prej bo zmanjkalo elektrike kot cvička / Danica Velkavrh. – Delo, št. 268, (19. 11.), str. 20, foto. (Turistična kmetija Pri Fajdigat v Temenici.)

2009

- *Danes je moj rojstni dan / Boris Kuhar. – Lisa. Čarovnija okusa, št. 10, str. 26–29, foto. (Slovenske dobrote za rojstnodnevno slavje.)
- *Ekoljubezen / Alenka Cevc. – Odrpta kuhinja, št. 40, (4. 10.), str. 4–7, foto. (Helena in Drago Klanjšček iz Kriške vasi nad Višnjo Goro.)

*Gostilna pod kozolcem / Ana Vatovec. – Obrtnik, št. 4, str. 90, foto. (Gostilna »Pri Japu«, Jožica Kepa, Praproče pri Ivančni Gorici.)

*Kogast Grosuplje. – Pet zvezdic, št. 3, str. 20, foto. (Predstavitev gostinske opreme.)

*Sodobna slovenska kuhinja / Danica Lešnjak. – Odprta kuhinja, št. 41, (1. 10.), str. 22–23, foto. (Dr. Boris Kuhar je izdal posodobljene recepte s. Felicite Kalinšek.)

66/69 INDUSTRIJA IN OBRT

2008

*Pekarna Grosuplje – novo nadaljevanje – mojstri pletenega srca / Vita Kernel. – V: Resnično odgovorno podjetje : netrajnostni razvoj, orodja družbene odgovornosti podjetij, boljši strateški pristop, str. 31–34, foto. (Pekarna Grosuplje je usvojila zahtevno tehniko izdelave pletenega srca, s kakršnimi so včasih obdarovali mladoporočence, in tako staro tradicijo obvarovala pred pozabo.)

*Varnejše so v albumu kot na disku / J. Ambrožič. – DI, št. 7, (14. 2.), str. 12, foto. (Studio Markelj iz Ivančne Gorice praznuje 25 let.)

*Akrapovič sredi širitve / J. A. – DI, št. 9, (28. 2.), str. 12, foto. // Akrapovič odpustil zaposlene za nedoločen čas / Luka Nuredini. – Dn, št. 287, (11. 12.), str. 17. (Podjetje iz Ivančne Gorice večji del izpušnih sistemov proda na tuje.)

*Omaplast bo v treh tednih postal d.o.o. / Petra Šubic. – F, št. 43, (4. 3.), str. 19, foto. (Grosupeljsko podjetje za reciklažo plastike s 40 zaposlenimi.)

*Vstajenje Gradbenega podjetja Grosuplje / Peter Zalaznik. – F, št. 60, (28. 3.), str. 23. (Po izločitvi nepremičnin in pod novim lastnikom Borisom Dolaničem so se prebili na drugo mesto med gradbenimi podjetji.)

*Istrabenz milijone za od vladnih poslov odvisno grosupeljsko podjetje Simt / Vesna Vukovič, Suzana Rankov. – Dn, št. 94, (23. 4.), str. 19, foto. (Boštjan Primec bo prodal Simt Istrabenzu, sam pa bo postal član upravnega odbora.)

*Tomaž Blatnik prikrito prevzel Mlinotest / Sebastjan Morozov. – Dn, št. 99, (29. 4.), str. 18. (Za prevzemom Mlinotesta stoji Tomaž Blatnik.)

*Že drugič na svetovno prvenstvo / Andrej Kek. – Moj dom, št. 176, (30. 4.), str. 14–15, foto. (Podjetje Avtek z Grosupljega je organiziralo že četrto državno tekmovanje strojnikov težke mehanizacije.)

*Pekarna Grosuplje / Miha Turk. – Ognjišče, št. 5, str. 27–29, foto. (Pekarna Grosuplje dela v sklopu trgovske verige Mercator.)

*Pivovarna in gostilna Anton / Janez Resnik. – Mali pivovarji, 10. 4. 2008, str. 2, foto. (Lastnik Anton Pečnikar z Grosupljega privablja v svoj lokal športnike in kulturnike.)

*Gradnja se vedno začne z bagrom. Naj se z najboljšim / Peter Jamnik. – Moj dom, št. 183, (6. 8.), str. 22–23, foto. (Podjetje Avtek z Grosupljega je zastopnik Caterpillarja za Slovenijo.)

*Od proizvodne hale so ostale samo ožgane stene / K. D. – Delo, št. 186, (12. 8.), str. 6, foto. (Požar je uničil grosupeljsko podjetje Omaplast.)

*Ideje elektromehanika so postale inovacije / Janja Ambrožič. – DI, št. 33, (14. 8.), str. 26, foto. (Izumitelj Lojze Miklavčič iz Ivančne Gorice.)

*Težke čase občutijo tudi livarne / Janja Ambrožič. – DI, št. 44, (30. 10.), str. 14, foto. (Livar iz Ivančne Gorice se srečuje z visokimi cenami, izpusti škodljivih snovi v okolje.)

*Pek, ki ni vrgel puške v koruzo / Bogo Sajovic. – Reporter, št. 17, (8. 9.), str. 48–50, foto. (Tomaž Blatnik je lastnik Pekarne Blatnik v Dobrepolju.)

*Dokapitalizacija in spremembe v upravi / Janja Ambrožič. – DI, št. 46, (13. 11.), str. 3, foto. // Korže postal prvi Livarjev livar / Katarina Matejčič. – F, št. 221, (17. 11.), str. 12, foto. // Livar se bo dokapitaliziral / Katja Svenšek. – Dn, št. 276, (28. 11.), str. 22. // Livarjevi delavci so na dopustu / Janja Ambrožič. – DI, št. 53, (31. 12.), str. 3. (Livar iz Ivančne Gorice je zmanjšal le najemniško delovno silo in se dokapitaliziral.)

2009

*Čevljarški laboratorij / Alenka Cevc. – Mag, št. 1, (7. 1.), str. 44–47, foto. (Peter Skubic, čevljarški mojster s Police pri Grosupljem, izdeluje čevlje tudi za estradnike.)

*Nekdanja članica uprave **Livarja** lastnike prijavila ATVP / Katja Svenšek. – Dn, št. 9, (13. 1.), str. 21. // Nezakonit prevzem Livarja / Bojan Rajšek. – Delo, št. 11, (15. 1.), str. 15. // Livar bo odpuščal, Korže v dogovorih z bankami / Katja Svenšek. – Dn, št. 35, (12. 2.), str. 19. // Za pol manj naročil / Bojan Rajšek. – Delo, št. 39, (17. 2.), str. 4. // Livar v novo dokapitalizacijo / Katja Svenšek. – Dn, št. 189, (18. 8.), str. 15, foto. // Livar ostal brez dokapitalizacije / Katja Svenšek. – Dn, št. 206, (7. 9.), str. 21, foto. // V Livarju se niso pridružili stavki / J. A. – Dl, št. 46, (19. 11.), str. 14. (Člani nadzornega sveta so prevzeli ivanško podjetje Livar, delavce bodo odpuščali.)

*Šele razgrajeno je okolju prijazno / Andraž Župančič. – Dn, št. 18, (23. 1.), str. 28, foto. (Vodja centra IMV Avtotransporti Kastelec predstavlja razgradnjo starih avtomobilov.)

*Prihodnji teden bodo zagnali proizvodnjo / Janja Ambrožič. – Dl, št. 4, (29. 1.), str. 24, foto. (Podjetje Cugelj PVC okna iz Stične je po požaru obnovilo delavnico.)

*Na seminarju svetovne kozmetike / (E. M.). – Obrtnik, št. 5, str. 96, foto. (Kozmetični salon Masiki, Silva Glavan, Grosuplje.)

*S Kitajci je posel težko skleniti, ko pa ga imaš, si le redko premislijo / Erika Repovž. – FT, št. 206, (7. 9.), str. 8–9, foto. (Jože Vahčič, lastnik podjetja Zoja z Grosupljega in poznavalec Kitajske.)

*Njegov izdelek ima tudi angleška kraljica / J. K. – Obrtnik, št. 10, str. 82–83, foto. (Boris Ostrež, unikatni izdelki iz porcelana, Šmarje - Sap.)

*Akrapovič na trgu še večji / Mateja Bertoneclj. – F, št. 202, (19. 10.), str. 9, foto. // Akrapovič – donacija za Pediatrično kliniko. – Polet, št. 50, (30. 12.), str. 4, foto. // Krovno podjetje skupine Akrapovič z decembrom vodi Miloš Dežnak / STA. – Delo, št. 282, (5. 12.), str. 10. (Podjetje iz Ivančne Gorice je povečalo prodajo izpušnih cevi za športne motocikle.)

*Dobrodošli vsi delavoljni / M. Bezek-Jakše. – Dl, št. 46, (19. 11.), str. 14, foto. (Zakonca Silva in Janez Boljka proizvodnjo iz grosupeljskega podjetja Elstab širita v Semič.)

*Prostor tudi za štiri livarje / Bojan Rajšek. – Delo, št. 281, (4. 12.), str. 13. (Obrtna cona v Predstrugah se širi.)

*Dobri ljudje pečejo dober kruh / M. Leskovšek - Svete. – Dl, št. 50, (17. 12.), str. 14, foto. // S sendviči do večjega zaslužka / Mateja Bertoneclj. – F, št. 242, (14. 12.), str. 7, foto. (20 let Pekarne Blatnik.)

7 UMETNOST

2008

*Razvoj protivojne ikonografije v cerkvenih poslikavah Toneta Kralja na Primorskem / Tina Ban. – Kras, št. 4 (apr.), str. 65–71, foto. (Povzetek diplomske naloge pri prof. Milčku Komelju.)

*Kipi v prostoru / Drago Vit Rozman. – Zavod za kiparstvo, 2008, str. 34–39, foto. (Grosuplje – mesto kipov.)

*Mednarodna zarota proti umetnosti / Neva Blazetič. – Pn, št. 17, (22. 1.), str. 13, foto. (V tolminskem muzeju je razstava Okvirji breztežnosti Franceta Slane, ki živi na Krki.)

*Občina bo kiparstvo še naprej podpirala / B. R. – Delo, št. 89, (17. 4.), str. 6, foto. // Kipi v malem mladem mestu / Drago Kralj. – Sn, št. 89, (17. 4.), str. 18, foto. (Projekt Grosuplje – mesto kipov.)

*Skulpture z zgodbami / Ksenja Hočevar. – D, št. 17, (27. 4.), str. 14, foto. // Barvito slutenje / MIM. – Dl, št. 44, (30. 10.), str. 12, foto. // Življenje v soju sveč / Renata Učman. – Jana, št. 52, (22. 12.), foto. (Rafael Samec, po rodu iz Dobropolja, že 30 let ustvarja v vosku.)

*Bodo rešili pokvarjene freske Toneta Kralja? / M. M. – Dom (Videm), št. 9, (13. 5.), str. 12, foto. (Cerkev v Soči in Kraljeve freske čakajo obnove.)

- ***Cerkvene poslikave Toneta Kralja.** – Pd, št. 152, (27. 6.), str. 2, foto. // Vesna Koršič Zorn: To je knjiga, ki govori predvsem s slikovnim gradivom / (nn). – Pd, št. 157, (3. 7.), str. 12, foto. // Pri Goriški Mohorjevi družbi monografija cerkvenih poslikav Toneta Kralja / STA. – Ljubljanske novice (slovenski elektronski dnevnik), št. 102, (2. 7.). // Pri Goriški Mohorjevi družbi monografija cerkvenih poslikav Toneta Kralja / STA. – SiOL kultura (<http://www.siol.net/kultura/novice/2008/07>), prevzeto 15. 7. 2008), str. 1–3, foto. // Poslikave Toneta Kralja po naših cerkvah. – Novi Matajur, št. 26, (3. 7.), str. 3, foto. // Čudovite cerkvene poslikave Toneta Kralja. – Novi glas, št. 26, (10. 7.), str. 9, foto. // Umetnik globoko zasidran v dušo Primorcev / Peter Rustja. – Dom, št. 13, (15. 7.), str. 3, foto. // France [pravilno Tone!] Kralj. – D, št. 35, (31. 8.), str. 11, foto. // Kraljev obrambni opok / Ivo Žajdela. – D, št. 39, (28. 9.), str. 8, foto. // Predstavili publikaciji o Gorici in Tonetu Kralju. – Pd, št. 145, (15. 10), str. 11, foto. // Kralja so ponudili italijanski javnosti / (VaS). – Pd, št. 271, (14. 11.), str. 15, foto. // Grad Kromberk: predstavitev knjige Tone Kralj. – Novi glas, št. 44, (27. 11.), str. 13, foto. // S čopičem proti fašizmu / V. M. – Demokracija, št. 30, (11. 12.), str. 42–44, foto. (Goriška Mohorjeva družba je izdala knjigo o cerkvenih poslikavah Toneta Kralja na Goriškem.)
- * Težko je najti dober model za akt. Kaj pravite, si upate? / Pia Pustovrh. – Nika, št. 123, (24. 9.), str. 21–23, foto. (O aktih akademskega slikarja Franceta Slane, ki živi na Krki.)
- *Moje romarsko doživetje v Lurdu / Ivan Valentinčič. – Novi glas, št. 35, (25. 9.), str. 13, foto. (Tone Kralj je poslikal zastavo slovenskih romarjev.)

2009

- *Mestna knjižnica Grosuplje. Znanje v velikanski harmoniki / Željko Kozinc. – V: Vrata v vse čase : podobe splošnih knjižnic v Sloveniji (Ljubljana: Modrijan, 2007), str. 34–41, foto.
- *»Tone Kralj« / Damir Globočnik. – V: Kulturnozgodovinske študije (Ljubljana: Slovensko društvo likovnih kritikov, 2009), str. 187–193, foto. (Karikatura v slikarstvu Toneta Kralja.)
- *Dom Josipa Jurčiča / Živa Deu. – Svet in ljudje, št. 1–2, str. 110–112, foto. (Avtorica povezuje umetnikovo ustvarjanje s kulturo bivanja.)
- *Josip Jurčič, pisatelj, Muljava 11 / Živa Deu. – V: Arhitektura domov znanih Slovencev (Ljubljana: Kmečki glas), 2008, str. 88–91, foto.
- *Tone Kralj, slikar, kipar, Ljubljana, Gerbičeva ulica 11 / Živa Deu. – V: Arhitektura domov znanih Slovencev (Ljubljana: Kmečki glas, 2008), str. 110–113, foto.
- ***Tone Kralj.** Cerkvene poslikave na Tržaškem, Goriškem in v Kanalski dolini / Tomaž Štefe. – Moja Slovenija, št. 2, str. 33, foto. // Slikarstvo Toneta Kralja, prispevek k zmagi dobrega / Ivan Martelanc. – Večer, št. 97, (28. 4.), str. 13, foto. (Goriška Mohorjeva družba je izdala knjigo o cerkvenih poslikavah Toneta Kralja na Goriškem.)
- *Ukradli akvarele, ponaredili podpis / Borut Perko. – Sn, št. 171, (27. 7.), str. 3, foto. (Francetu Slani so ukradli nekaj ducatov zgodnjih akvarelov.)
- *Preskok v umetninah iz voska / Metka Nograšek. – Podjetnik, št. 9, str. 80, foto. (Rafael Samec, po rodu iz Dobrepolja, mojster umetnin iz voska.)

78 GLASBA

2008

*Poliški ljudski pevci pojo pesmi dedov / Primož Hieng. – Sn, št. 9, (12. 1.), str. 13–14, foto. (Ljudski pevci pojejo in pripovedujejo šaljive zgodbe.)

*Napoj za dobro glasbo. – Sn, št. 18, (23. 1.), str. 26, foto. (Glasbena skupina iz Marinče vasi pri Zagradcu si je nadela ime Napoj.)

*Vozelj bo nadaljeval sam / J. Ambrožič. – D1, št. 4, (24. 1.), str. 38, foto. // Ne bodo me primerjali s Čuki / Simona Dakič Nemanič. – Jana, št. 5, (29. 1.), str. 1+42–43, foto. // Marko Vozelj / Matej Erjavec. – Ognjišče, št. 9, str. 98–99, foto. // Rad bi bil razlog, ne dodatek / Robert Rebolj. – Vikend, št. 830, (25. 10.–31. 10.), str. 16–17, foto. // Izdal svojo prvo samostojno ploščo / Janja Ambrožič. – D1, št. 45, (6. 11.), str. 29, foto. // Marko Vozelj: Skok v neznano. – Pilot, (15. 11.–21. 11.), str. 8–9, foto. // Marko Vozelj / Borut Mehle in Primož Petkovšek. – Antena, št. 24, (2. 12.), str. 22–25, foto. (Marko Vozelj bo zapustil Čuke, začel na svoje in izdal prvo samostojno ploščo Moj svet.)

*Čas za malo nežnosti / Neva Železnik. – Naša žena, št. 5, str. 28–29, foto. (Operna pevkica Mirjam Kalin živi na Perovem pri Grosupljem.)

*V nedeljo v Šentvidu 39. tabor pevskih zborov / Bojan Rajšek. – Delo, št. 140, (18. 6.), str. 6, foto. // Evropa je pela slovenske pesmi / Mojca Zorko. – Dn, št. 144, (23. 6.), str. 8, foto. // Po slovensko so zapeli tudi pevci iz štirinajstih držav Evropske unije / Bojan Rajšek. – Delo, št. 144, (23. 6.), str. 4, foto. // Pevski zbor Matajur je praznovau sv. Bita dvakrat, doma an u Stični. – Novi Matajur, št. 25, (26. 6.), str. 5, foto. // Pesem tudi del slovenske državnosti / (st). – Slovenski tednik, št. 24, (27. 6.), str. 13, foto. // »Nu, pujte, pujte vsi ljudje!« / Marijana Sukič. – Porabje, št. 27, (3. 7.), str. 1, foto. // MePZ Avgust Pavel je biu v Šentvidi pri Stični med jubilanti / Vera Gašpar. – Porabje, št. 27, (3. 7.), str. 4, foto. (39. tabor pevskih zborov v Šentvidu pri Stični.)

*Tina Gačnik - Tiana: Ne skrivam, da sem verna / Marjetka Pezdir Kofol in Mica Škoberne. – D, št. 40, (5. 10.), str. 10–11, foto. // Tina Gačnik – najboljša debitantka Slovenske popevke 2008 / M. L. S. – D1, št. 42, (16. 10.), str. 39, foto. // Prestižni preboj mladosti / Roman Turnšek. – Pilot, (8. 11.–14. 11.), str. 10–11, foto. (Pevka popevk iz Dobrepolja.)

*Trije umetniki pripravili pravi užitek za sladokusce / Katja Kralj. – Pd, št. 266, (8. 11.), str. 12, foto. (Na Kogojevih dnevih je nastopil tudi basbaritonist Marko Fink, ki živi v Gorenji vasi pri Polici.)

*Krvavelj ni turbo. – Sn, št. 285, (9. 12.), str. 20, foto. (Ansambel iz Stične nastopa po Sloveniji, gostoval pa je tudi v Franciji.)

*Braco Doblekar: Z jazzom se v glasbo vrača romantika iz šestdesetih / Alenka Brezovnik. – Dn, št. 286, (10. 12.), str. 39, foto. (Big band DOM, Dobrepoljski orkester mladih, ki ga vodi Braco Doblekar, učitelj Glasbene šole Grosuplje, se je na državnem tekmovanju dobro odrezal, dirigent pa je dobil nagrado strokovne žirije.)

*Ko moraš osvajati lastno hčerko / Asja Matjaž. – Večer, št. 294, (19. 12.), str. 13, foto. (V muzikalu Brilljantina nastopajo trije Vunjakovi, oče Branko Jovanovič – Brendi ter Tina in Dejan Vunjak.)

2009

Tiana je zapisana glasbi / Rudi Vlašič. – Živa, št. 1, str. 37, foto. (Tina Gačnik iz Zdenske vasi bo izdala prvo zgoščenko.)

Krvavelj z novim pevcem. – Sn, št. 64, (18. 3.), str. 27, foto. (Ansamblu iz Stične se je pridružil pevec Zdenko Šinček.)

Marko Vozelj, glasbenik: Po navadi izberem težjo pot / Monika Kubelj. – Reporter, št. 12, (23. 3.), str. 83–88, foto. // Marko Vozelj predstavil videospot za pesem Moje srce je tvoje / Teja Pelko. – Dobro jutro, št. 193, (14. 4.), str. 34, foto. // Mama Marka Vozlja: Od ljubosumnja je brata ugriznil v čelo / Janja Ambrožič. – Živa, št. 9, str. 16, foto. (Višnjan Marko Vozelj predstavlja svojo prvo zgoščenko Moj svet in nov spot.)

*Janez s harmoniko, Miloš z glasom / (I. S.). – Sn, št. 76, (1. 4.), str. 27, foto. (Harmonikar Janez Goršič in tenorist Miloš Genorio iz Stične.)

*Mojstrovine iz zakladnice samospēva / Ingrid Mager. – Dn, št. 91, (20. 4.), str. 15, foto. // 5 predmetov Mirjam Kalin / S. Š. – Delo, št. 246, (23. 10.), str. 30–31, foto. (Mezzosopranistka Mirjam Kalin živi na Perovem pri Grosupljem.)

*V nedeljo šentviški Tabor pevskih zborov / Bojan Rajšek. – Delo, št. 138, (17. 6.), str. 10. // »Vinko Poljanec« in Akzent na festivalu / RJ. – Novice, št. 25, (26. 6.), str. 14, foto. // Na Dolenjskem so spet ubrano prepevali / B. R. – Delo, št. 142, (22. 6.), str. 4, foto. // 40. Tabor slovenskih pevskih zborov. – Porabje, št. 28, (9. 7.), str. 4, foto. // 40. Tabor slovenske pesmi / Ilija Bregar. – Kg, št. 27, (8. 7.), str. 17, foto. (Tabori pevskih zborov niso več tako množični.)

*Ko se duša izraža po glasu / Danaja Kek. – Družinski kašipot, št. 45, (8. 11.), str. 2, foto. (Dokumentarno-glasbeni portret Bernarde in Marcosa Finka na ljubljanski TV.)

*Samospēvi »poslednjega Ipavca« / L. P. in K. H. – D, št. 46, (15. 11.), str. 12, foto. (Marko in Bernarda Fink sta posnela na zgoščenko Ipavčeve samospēve.)

*Nina v duetu z Goranom / Ana Hartman. – TV okno, št. 46 (13. 11.–19. 11.), str. 9, foto. (Nina Pušlar iz Ivančne Gorice.)

796 ŠPORT

2008

*Jurčičeva pot od Višnje Gore do Muljave. – Gea, št. 1, str. 16, foto. // Pohod po Jurčičevi poti / J. A. – Dl, št. 9, (28. 2.), str. 40. // Znanec Krjavlja spremljal tudi 10.000 udeležencev / Bojan Rajšek. – Nedelo, št. 9, (2. 3.), str. 8, foto. // Kljub vremenu rekordna udeležba na petnajstem Jurčičevem pohodu / Mojca Zorko. Dn, št. 51, (3. 3.), str. 8, foto. // Kljub slabemu vremenu rekordna udeležba / Janja Ambrožič. – Dl, št. 10, (6. 3.), str. 29, foto. // Tisoči v Jurčičevih stopinjah / Domen Mal. – Sn, št. 51, (3. 3.), str. 12+21, foto. // Po Jurčičevi poti / Irena Mlakar. – Pv, št. 5, str. 86–87, foto. (15. pohod po deželi Desetega brata od Višnje Gore do Muljave.)

*Ivančani najboljši v rokometu. – Dl, št. 5, (31. 1.), str. 17. (Dijaki Srednje šole Josipa Jurčiča so bili v Krškem prvi, Staš Skube iz Ivančne Gorice pa je bil izbran za najboljšega igralca.)

*Livar – Domžale : močan odpor Dolenjcev / Jernej Suhadolnik. – Delo, št. 51, (3. 3.), str. 15. // Maribor – Livar : preobrat v finišu / Š. R. – Delo, št. 57, (10. 3.), str. 15. // Livar – MIK CM Celje : 5 žog v domači mreži / Š. R. – Delo, št. 74, (31. 3.), str. 15. // Drava – Livar: domači končno z 9. mesta / Š. R. – Delo, št. 80, (7. 4.), str. 15. // Livar – Koper: domači znova brez sreče / Š. R. – Delo, št. 86, (14. 4.), str. 15. // Livar – Nafta: gostje zadeli iz prekinitve / STA. – Delo, št. 92, (21. 4.), str. 15. // Domžale – Livar: odpisani Dolenjci zapletli položaj / Sandi Kraševc. – Delo, št. 98, (28. 4.), str. 15. // Livar – Maribor: previsoka zmaga gostov. – Delo, št. 102, (5. 5.), str. 15. // Livar – Interblock: Ljublančani srečno ušli porazu / Š. R. – Delo, št. 108, (12. 5.), str. 15. // MIK CM Celje – Livar: odpisani žilav tekmeec Uroš Kranjc. – Delo, št. 114, (19. 5.), str. 15. // Livar – Drava: še 26. poraz / Š. R. – Delo, št. 120, (26. 5.), str. 15. // Hit Gorica – Livar: Učinkovita igra domačih / Marko Lazar. – Delo, št. 126, (2. 6.), str. 15. (Kljub dobri igri so ivanški nogometaši na zadnjem mestu.)

*Osmi Viridin pohod. – Delo, št. 70, (26. 3.), str. 26. (Krožna pohodna pot vodi iz Mekinj nad Stično, čez Obolno in Pristavo.)

*Drama na Broad Peak / Matej Kovačič. – Šport, št. 3, str. 50–53, foto. (Matej Kovačič z Muljave se je komaj rešil z osemtisočaka Broad Peaka.)

*Če bi bilo idealno, ne bi bil kros ... – Šport mladih, št. 5, str. 24–25, foto. (Osnovna šola Stična je organizirala državno prvenstvo v krosu.)

*Rokomet. Tornado iz Ivančne Gorice. – Šport mladih, št. 5, str. 19, foto. (Rokometaši Srednje šole Josipa Jurčiča iz Ivančne Gorice so prvaki v rokometu.)

*16. Romanov pohod / Roman Tratar ml. – Pv, št. 6, str. 89, foto. (Pohod iz Stične čez Nograd, Obolno

in Pristavo na Gradišče.)

*Množica plovil po ledeno mrzli Krki / B. R. – Delo, št. 121, (27. 5.), str. 6, foto. (Tradicionalni spust od Krke do Šmihela.)

*Mira Cerarja so imeli za boga konja / Matjaž Terzič. – Dn, št. 121, (27. 5.), str. 29, foto. // Miroslav Cerar – kako ostati vitalen: Prezračiti misli in telo / Renata Uzman. – Jana, št. 22, (27. 5.), str. 20–21, foto. // »Vsako olimpiado je športnik doživljal kot svojo največjo« / L. J. – Mercator Vrtljak dogodkov, št. 9, str. 22, foto. (Grosupeljčan olimpijonek Miroslav Cerar je dopolnil 70 let.)

*Grosupeljčanke – prišle in zmagale. – Šport mladih, št. 6, str. 28, foto. (Pionirski košarkarski festival za mlajše pionirke.)

*Trinajstič s kolesom po rimski cesti / S. Mirtič. – D1, št. 23, (5. 6.), str. 6, foto. (Prijeteljsko sodelovanje ivanškega in suhokrajinskega turističnega društva na trasi rimske ceste.)

*Trubarji na biciklih. – Sn, št. 154, (5. 7.), str. 18, foto. // Kolesarjenje v čast Trubarjevega jubileja / Bogdan Perko. – F, št. 148, (4. 8.), str. 16, foto. (Kolesarji z Grosupljega so prekolesarili pot od Rašice do Tübingena.)

*Vrti jo kot mažoretka palico / Jasmina Cehnar. – Večer, št. 272, (24. 11.), str. 14, foto. (Na svetovnem prvenstvu v rokenrolu sta prišla v finale Grosupeljčan Franci Pevc in soplesalka Klavdija Babnik.)

2009

*[Šport nekoč in danes] / Jože Okorn, Uroš Šemrov, Matej Grošelj. – Dn, št. 13, (17. 1.), str. 5, foto. (Miroslav Cerar o amaterskem športu v njegovem času.)

*16. pohod po deželi Desetega brata / val. – Dn, št. 56, (9. 3.), str. 7, foto. // Čigav je pohod po Jurčičevi poti? / Vanja Alič. – Dn, št. 57, (10. 3.), str. 11. // Pohod po Jurčičevi poti so si prilastili / Bojan Rajšek. – Delo, št. 58, (11. 3.), str. 10, foto. // Pohodniki povezali Višnjo Goro in Muljavo / B. R. – Nedelo, št. 10, (8. 3.), str. 1, foto. // Bilo je lepo, le župana ni bilo / (M. D.). – Sn, št. 56, (9. 3.), str. 12+17, foto. (Za »lastništvo« 12 km poti od Višnje Gore do Muljave se pripravata Občina Ivančna Gorica in Planinsko društvo Polž iz Višnje Gore.)

*Anonimni, a nepogrešljivi / Janez Porenta. – Nedelo, št. 21, (24. 5.), str. 13, foto. (Sovoznik Jaka Cevc z Grosupljega v avtomobilskem rallyju.)

*Po Krki spust več kot 250 kajakov, kanujev in raftov / B. R. – Delo, št. 124, (4. 6.), str. 4, foto. (20 km spusta od Krke do Šmihela.)

***Miroslav Cerar – 70 let:** Zlati red za zasluge Miroslavu Cerarju ... / Marijan Zlobec. – Delo, št. 243, (20. 20.), str. 4, foto. // Praznovanje polnoletnosti Olimpijskega komiteja Slovenije / sta. – Dn, št. 246, (23. 10.), str. 32, foto. // Po luštnem vzponu pride stres / Aljoša Stojič. – Večer, št. 248, (26. 10.), str. 21, foto. // Vse najboljše, Miro / Aljoša Stojič. – Večer, št. 250, (28. 10.), str. 32, karikatura. // Slovo na vrhuncu posebno zadovoljstvo / Saša Verčič. – Delo, št. 250, (28. 10.), str. 16, foto. // Poklon velikemu Cerarju / sta. – Nedelo, št. 44, (1. 11.), str. 8, foto. // Miroslav Cerar in njegov čas / S. V. – Delo, št. 253, (2. 11.), str. 18, foto. // Še vedno na konju / (S. K.). – Sn, št. 257, (6. 11.), str. 14, foto. (Ob 70. rojstnem dnevu je predsednik države dr. Danilo Türk odlikoval grosupeljskega olimpijoneka za velik prispevek k športu in prepoznavnosti Slovenije ter za izjemne dosežke v gimnastiki.)

81/82 JEZIKOSLOVJE IN KNJIŽEVNOST

2008

*Kritične misli in zamisli o SSKJ / Jakob Müller. – V: O novem slovarju slovenskega jezika, strokovni posvet, SAZU in Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, 23. in 24. oktober 2008, str. 17–25.

*Jerebova kronika. – D, št. 8, (24. 2.), str. 15, foto. (Župnik iz Škocjana Edo Škulj je v knjigi objavil kroniko znanega škocjanskega župnika Jereba, ki je dozidal škocjansko cerkev.)

***Trubarjev album.** – Demokracija, št. 21, (22. 5.), str. 52, foto. // Lepo, imenitno, sijajno delo o Primožu Trubarju / JUP. – Novi glas, št. 18, (15. 5.), str. 9, foto. // Mož, brez katerega Slovencev najbrž ne bi bilo / Milan Markelj. – Živa, št. 5, (29. 5.), str. 42, foto. // Trubarjev album / Sabina Juntez. – Bukla, št. 30, str. 18, foto. // Nebesa se podirajo, torej berimo Trubarja / Milan Vogel. – Delo, št. 256, (5. 11.), str. 25, foto. (Knjiga o Primožu Trubarju in njegovem delu dr. Mihaela Glavana ob 500-letnici Trubarjevega rojstva.)

*Dragocena Trubarjeva knjiga končno v Sloveniji / Ana Schnabl. – Dn, št. 64, (18. 3.), str. 1+14, foto. (Dr. Mihael Glavan je predstavil Trubarjevo knjigo Noviga testamenta posledni dejl, kupljeno od izraelskega zbiratelja)

***Pogum besede** / Katja Višnjič Škrabec. – Glasnik, št. 10, str. 27, foto. // Primož Trubar / Ivo Žajdela. – D, št. 39, (28. 9.), str. 13, foto. // Izvirnost Trubarjeve teologije / Mihael Glavan. – Delo, št. 210, (10. 9.), str. 19, foto. // Pogum slovenske besede / Jerneja Jezernik. – Nedelja, št. 38, (21. 9.), str. 4–5, foto. // Zvone Štrubelj in njegov knjižni poklon Primožu Trubarju. – Pd, št. 25, (29. 10.), str. 9, foto. (Zvone Štrubelj, župnik v Stuttgartu, po rodu iz Dobrepolja, je napisal knjigo Pogum besede o Primožu Trubarju.)

*Zbornik KD Škocjan. – Demokracija, št. 26, (26. 6.), str. 52, foto. // Zbornik KD Škocjan / Ivo Žajdela. – D, št. 28, (13. 7.), str. 13, foto. (Ob 500-letnici Trubarjevega rojstva je Kulturno društvo Škocjan izdalo zbornik Kraji in ljudje v Trubarjevi fari.) //

*Zagradec. Prva pesniška zbirka / S. M. – Kg, št. 52, (24. 12.), str. 17, foto. (Janko Rošelj iz Zagradca ob Krki je izdal pesniško zbirko Šumi iz daljave.)

2009

*Trubar med nami / Jaka Novak. – Nedelja, št. 4, (25. 1.), str. 11, foto. (Dr. Zvone Štrubelj je napisal knjigo Pogum besede o Primožu Trubarju.)

*Etnološki zapisi Janeza Trdine (ena iz Zatičine), str. 41, strip.; Kozlovska sodba v Višnji Gori / Josip Jurčič, str. 69, strip; Premiki / Janez Janša, str. 127, strip; Sosedov sin / Josip Jurčič, str. 154, strip; Krjavljev monolog / Josip Jurčič, str. 184, strip. – V: Slovenski klasiki v stripu (Ljubljana, Mladina: Forum), 2009.

*Vrbinčevi jezikovni koticiki skozi leto / Marijan Zlobec. – Delo, (18. 9.), str. 19, foto. // Jezikovni koticiki Franceta Vrbinca / Iztok Ilich. – Pd, št. 243, (14. 10.), str. 12, foto. (Ob 85. obletnici dr. Franceta Vrbinca je izšla že druga knjiga 366 x slovensko z nasveti za lep jezik.)

*Višnja Gora. – Demokracija, št. 36, (3. 9.), str. 51. (Krajevna skupnost Višnja Gora je izdala knjigo V Višnjo Goro.)

*Mihael Glavan: Jakličeva knjiga / M. Z. – Delo, št. 232, (7. 10.), str. 17, foto. // Jakličeva knjiga. – D, št. 50, (13. 12.), str. 13, foto. (Dr. Mihael Glavan je izdal knjigo o pisatelju, učitelju in kulturnem ter političnem delavcu Franu Jakliču iz Podgorice.)

902 + 94 ARHEOLOGIJA + ZGODOVINA

2008

*Izgubljeni boj deželnega muzeja / Janez Dular. – Argo, št. 52/1, str. 23–28, foto. (Starinokop Pečnik in Magdalenska gora.)

*Skupna najdba keltskih srebrnikov iz Višnje Gore / Tomislav Drčar. – Vojnozgodovinski zbornik, št. 31, str. 3–14, foto. (Vojni muzej v Logatcu hrani 27 keltskih srebrnikov, ki so bili konec 20. stol. najdeni na območju Višnje Gore.)

*Dva neobjavljena novca iz okolice Stične na Dolenjskem / Francè Oražem. – Numizmatični vestnik, št. 34, str. 270–274, foto. (Novca izstopata po svoji lepoti in skladnosti.)

*Britev iz mlajšega žarnogrobišnega obdobja z Dolenjskega / Hermann Müller-Karpe. – Arheološki vestnik, št. 59, str. 209–211, foto. (Do sedaj nepoznana žarnogrobišna britev naj bi bila najdena pri Višnji Gori.)

*Jama Viršnica – bivališče bronastodobnih ljudi / Pavel Jamnik, Tone Oberstar, Janez Bizjak. – Naše jame, št. 47, str. 45–52, foto. (V vhodni dvorani pod udorom Viršnice na Radenskem polju so našli lončenino iz pozne bronaste dobe.)

*Arheologi so našli nekaj ostankov keramike / Bojan Rajšek. – Delo, št. 47, (27. 2.), str. 6, foto. (Izkopavanja na cerkvenem hribu v Ivančni Gorici.)

*Zlati nakit stiške veljakinje / M. Vo. – Delo, št. 152, (3. 7.), str. 16, foto. (Med dragocenostmi Narodnega muzeja Slovenije tudi nakit iz 6. stol. pr. Kr., najden v grobu 27, gomili 48.)

*Na Muljavi zaklad iz rimskih časov / Bojan Rajšek. – Delo, str. 268, (19. 11.), str. 11, foto. (Med izkopavanji, ki jih je plačala ivanška občina, so med ostanki vile iz rimskih časov našli 159 starih novcev.)

*Ilova Gora. Pohod spominov / Franc Štibernik. – Svobodna misel, št. 21, (14. 11.), str. 24, foto. (Planinsko društvo Grosuplje vsako leto organizira pohod na Ilovo Goro v spomin na bitko iz druge svetovne vojne.)

*Bili smo kot plevel / Marija Mandelj. – Zaveza, št. 71, str. 35–47, foto. (Avtorica, ki živi v Ivančni Gorici, se spominja življenja svoje družine med drugo svetovno vojno v Marinči vasi pri Zagradcu.)

*Prvo srečanje s tujstvom tujine / Tone Podržaj. – Zaveza, št. 71, str. 42–47, foto. // V Argentini / Tone Podržaj. – Zaveza, št. 75, str. 48–55, foto. (Beg družine iz Čušperka pri Grosupljem na Koroško in nato v Argentino.)

2009

*Kako je nastala in zakaj je odšla na tuje mecklenburška zbirka / Janez Dular. – Argo, št. 1–2, str. 30–47, foto. (Tudi iz kopianami z Magdalenske gore in iz Stične.)

*K halštatskemu grobu z oklepom, ki ga je leta 1913 pri Stični izkopala vojvodinja Mecklenburška / Dragan Božič. – Arheološki vestnik, št. 60, str. 63–95. (Zanesljive grobne celote Mecklenburške zbirke v tej gomili.)

*Sila spomina / Ivanka Kozlevčar. – Zaveza, št. 72, str. 27–40, foto. (Avtoričini spomini na njeno širšo družino z Gorenjega Brezovega nad Višnjo Goro s poudarkom na obdobju druge svetovne vojne.)

*Arheologi na delu pod cerkvenim hribom v Ivančni Gorici / B. R. – Delo, št. 69, (24. 3.), str. 12, foto. // Našli bronastodobni ženski kipec / (sta). – Večer, št. 129, (6. 6.), str. 32, foto. // Našli kipec, star 3000 let / B. R. – Nedelo, št. 23, (7. 6.), str. 8, foto. // Najprej je zagledal ženski bradavički / Domen Mal. – Sn, št. 132, (10. 7.), str. 6, foto. (Keramični izdelki iz bronaste in železne dobe.)

*Obisk spominskega znamenja / Janko Benac. – Svobodna misel, št. 17, (11. 9.), str. 30, foto. (Delegacija je obiskala spominsko obeležje, kjer je bila leta 1944 ustreljena Sonja Vesel.)

*Ilova Gora. Padli, a na naši zemlji ostali ... / Jože Čurin. – Svobodna misel, št. 20, (23. 10.), str. 23, foto. // Spomini na dogodke med NOB / Vera Banić Vukadin. – Glasnik, št. 10, str. 28–29, foto. (Od legendarne bitke na Ilovi Gori je minilo 60 let.)

908 DOMOZNANSTVO

2008

*Občina Grosuplje; Tabor Cerovo; Župnijska cerkev sv. Kancijana in tovarišev. – V: Program 2008 SEVIQC Brežice, str. 48–52, foto. (Občina je sofinancirala projekt Klasika Dolenjska.)

*Geografski vidiki poplav v Sloveniji. Porečje Krke. Dolenjsko podolje. Porečje Raščice in Dobropole / Blaž Komac, Karel Natek, Matija Zorn. – Geografija Slovenije, št. 20, str. 111–118, foto. (Predstavljena so najpomembnejša poplavna področja po porečjih večjih rek.)

*Magdalenska gora nad Grosupljem / Lea Janežič. – Lipov list, št. 1–2, str. 9, foto. (Magdalenska gora je prijetna izletniška točka.)

- *Lehnjakove pregrade pod Zagradcem / Andrej Hudoklin. – DI, št. 2, (10. 1.), str. 18, foto. (Krka je naša edina lehnjakotvorna reka.)
- *V Ambrusu vedo, da je v slogi tudi moč. – DI, št. 5, (31. 1.), str. 23, foto. (Kraj na robu občine Ivančna Gorica.)
- *Pajžbarjev pobič je bil na strani revnih / Ivan Sivec. – Sn, št. 56, (8. 3.), str. 15, foto. (Jurčičeva Muljava se spominja 140-letnice izida Jurčičeve povesti Sosedov sin.)
- *Žalna: Prodajali predvsem krompir in žita / Boris Dolničar. – Kg, št. 17, (23. 4.), str. 16, foto. (Pozabljene podobe slovenskih vasi na starih razglednicah.)
- *Lehnjakovi slapovi Kosce / J. A. – DI, št. 36, foto. // Narava in kultura / Franci Horvat. – NDn, št. 40, (5. 10.), str. 26, foto. (Namig za izlet v okolico Višnje Gore.)
- *Moža mi dati mora / Željko Kozinc. – Polet, št. 21, (29. 5.), str. 32, foto. (Tabor nad Cerovim ima najbolje ohranjeno protiturško obzidje.)
- *Ime Primož je bilo stoletja prepovedano! / Albina Podbevšek. – Jana, št. 21, (20. 5.), str. 33–35, foto. // Trubarjevi domači kraji / Albina Podbevšek. – Horizont, junij, str. 12–15, foto. (Ob 500-letnici rojstva Primoža Trubarja se vrstijo številne prireditve tudi v Škocjanu, kjer je bil verjetno krščen Primož Trubar.)
- *Rojstni dan Višnje Gore / (D. M.). – Sn, št. 138, (16. 6.), str. 2, foto. // Meščani že 530 let / J. A. – DI, št. 25, (19. 6.), str. 3, foto. (Ob 530-letnici Višnje Gore so odkrili kip polža in izdali zbornik.)
- *Radensko polje / Rok Kušlan. – Dobro jutro, št. 157, (14. 6.), str. 34, foto. (Krasoslovci Radensko polje uvrščajo med devet najbolj izrazitih kraških polj v Sloveniji.)
- *Ritem jim udarja mlinsko kolo / Julijana Bavčar. – Delo in dom, str. 6–11, foto. (Hiša družine Kastelic, danes veterinarska ambulanta Buba, nekoč mlin Malenskih, stoji ob Grosupeljščici in je urejena s poslušom za tradicijo.)
- *Gradiček brez gradička / Drago Kralj. – Sn, št. 152, (3. 7.), str. 18, foto. (Povirje Krke ob Krški jami.)
- *Tod je pesnik krave pasel / Ivan Sivec. – SN, št. 207, (6. 9.), str. 13–14, foto. (Na Kopanju je pesnik Prešeren preživel dve leti pri svojem starem stricu.)
- *Šentvid pri Stični. Kraj kulture in preprostih, vernih ljudi / Janja Ambrožič, Mojca Žnidaršič, Jožica Dornič. – DI, št. 39, (25. 9.), str. 23, foto. (V kraju delujejo mnoga društva, z ureditvijo kraja pa se pripravljajo na republiško ocenjevalno komisijo Turistične zveze Slovenije.)
- Majhno staro mesto. Višnja Gora, (1911) / Boris Dolničar. – Sn, št. 295, (20. 12.), str. 20, foto. (Višnja Gora na stari razglednici.)

2009

- *Žiga Zois s človeškimi ribicami iz Stične / Stanislav Južnič. – Rast, št. 3–4, str. 345–353. // Žiga Zois raziskuje človeško ribico / Stanislav Južnič. – Večer, št. 43, (27. 2.), str. 29, foto. // Zoisov opis okolice Stične v njegovem edinem objavljenem delu o proteusu / Stanislav Južnič. – Geografski vestnik, 1, str. 65–76. (Žiga Zois je prvi objavil razpravo o proteusu – iz Stične.)
- *Karnijski boksiti na območju Muljave / Stevo Dozet. – Materiali in tehnologija, št. 2, str. 97–102, foto.
- *Spodnjejursko karbonatno zaporedje med Predolami in Mlačevim, osrednja Slovenija / Stevo Dozet. – Materiali in tehnologija, št. 2, str. 164–193, foto.
- *Od kraških pojavov do arheoloških najdišč. – Dn, št. 69, (24. 3.), str. 16, foto. (V občini Grosuplje: Županova jama, Radensko polje, Magdalenska gora ...)
- *»Gospa s Pristave« v utrdbi iz časa preseljevanja ljudstev / Slavko Ciglenečki. – Gea, št. 3, str. 44, foto. (Cerkev sv. Lamberta in nekdanja mežnarja na Pristavi nad Stično.)
- *Spomladanski izlet v Grosuplje in okolico / Marija Samec. – Srečno, sosed, marec, str. 3–4, foto. // Protiturški tabor nad Cerovim / Peter Fister. – Srečno, sosed, marec, str. 4–5, foto. (Spomladanski izlet društva v Šmarje, na Magdalensko goro, na Grosuplje, v Županovo jamo in Škocjan.)
- *Peš ali s kolesom / Janja Ambrožič. – DI, št. 20, (21. 5.), str. 44, foto. (Namig za izlet na Gradišče nad Stično.)

- *Kolesarimo v deželi topolarjev / Sebastjan Vehar. – Gea, 5, str. 38–39, foto. (Ob reki Krki od Krke do Žužemberka.)
- *Stane Peterlin: Radensko polje / Andrej Seliškar. – Proteus, št. 9–10, foto. (Naravoslovec Stane Peterlin je izdal knjigo o Radenskem polju.)
- *Šentvid pri Stični: Pridelovanje semenskega krompirja in vzreja bikov / Boris Dolničar. – Kg, št. 22, (3. 6.), str. 18, foto. (Pozabljene podobe slovenskih vasi na starih razglednicah.)
- *Lahkih vesel po Krki / Grega Kališnik. – Nedelo, št. 34, (23. 8.), str. 24–25, foto. (S čolni po reki Krki.)
- *Nekdaj kašča, danes planinska koča / Janja Ambrožič. – D1, št. 34, (27. 8.), str. 19, foto. (Gradišče nad Stično.)
- *Pot dveh slapov / Žiga Černe. – Delo, št. 208, (9. 9.), str. 18. (Planinsko društvo iz Višnje Gore organizira pohod do slapov Višnjice in Kosce.)
- *Krka: Pozimi so izdelovali zobotrebe / Boris Dolničar. – Kg, št. 44, (4. 11.), str. 16, foto. (Pozabljene podobe slovenskih vasi na starih razglednicah.)
- *Po poti kulturne dediščine. – Delo, št. 267, (18. 11.), str. 27. (Turistično društvo Šmarje - Sap.)
- *Po grosupeljski planinski poti. – Delo, št. 271, (23. 11.), str. 27. (Planinsko društvo Grosuplje.)
- *Od župana na Grofijo / Darja Verbič. – Dolce vita, št. 3, (dec.), str. 14, foto. (Izlet od Županove jame do turistične kmetije Grofija na Viru pri Stični.)
- *Grad Kravjek / Marjeta Zorec. – V: Najlepše zgodbe s slovenskih gradov, str. 76–77, foto. (Zgodba je vzeta iz Jurčičevega dela Deseti brat.)

929 BIOGRAFIJE

2008

- *Nedosegljiv Igor Akrapovič, podjetnik in inovator. – V: Kako uspeti : 20 slovenskih zgodb o uspehu, str. 16–19, foto. (Podjetje Akrapovič ima sedež v Ivančni Gorici.)
- *Gledališki oder je nepredvidljiv / Janja Ambrožič. – Živa, št. 5, (31. 1.), str. 13, foto. (Jana Zupančič, gledališka igralka iz Ivančne Gorice, dela v MGL.)
- *Po poteh Desetega brata / Alja Praprotnik. – Ognjišče, št. 2, str. 78–79, foto. (O Jurčiču in Muljavi.)
- *Doselej še nobene tožbe ni izgubil / Janja Ambrožič. – D1, št. 7, (14. 2.), str. 34, foto. (Novinar Marjan Jerman živi v Ivančni Gorici.)
- *Še vedno sedim v mercedesu / Anžej Dežan. – Ona, št. 10, (26. 2.), str. 10–13, foto. (Novinarka in voditeljica TV dnevnika Manica J. Ambrožič živi na Grosupljem.)
- *Škof Jamnik sprejet med evropske akademike. – D, št. 11, (6. 3.), str. 5, foto. (Dr. Anton Jamnik, po rodu iz Ilove Gore, je bil v Salzburgu sprejet med redne člane Evropske akademije znanosti in umetnosti.)
- *Zamudil sem na stotine sončnih zahodov / Tina Horvat. – Jana, št. 12, (18. 3.), str. 5–7, foto. (Napovedujejo poroko Janeza Janša in Urške Bačovnik.)
- *»Ja, kaj so imeli koroški Slovenci od slovenskih beguncev?« / Vincenc Gotthard. – Nedelja, št. 18, (4. 5.), str. 4–6, foto. (Spomine na taborišče Vetrinj pripoveduje dr. Franc Vrbinč, po rodu iz Šmarja-Sapa.)
- *Tatjana Lampret / Janja Ambrožič. – D1, št. 17, (24. 4.), str. 40, foto. (Muljavčanka Tatjana Lampret režira igre v letnem gledališču na Jurčičevini.)
- *Začel je tam, kjer je nehal Tesla / Andreja Paljevce. – Naša žena, št. 4, (1. 4.), str. 16–17, foto. (Štefan Horvat iz Višnje Gore raziskuje zaščito pred sevanji.)
- Ivan Lah / Silvester Čuk. – Ognjišče, št. 5, str. 30–31, foto. (Pred 70 leti umrlj pisatelj je živel v Šmarju - Sapu.)
- *Kralj je priporočil kar največje varovanje te botanične redkosti / Tone Wraber. – Delo, št. 111, (15. 5.), str. 24, foto. (Grof Rihard Ursini Blagaj, po katerem je poimenovan Blagajev volčjin, je bil rojen na gradu Boštanj pri Grosupljem.)

- *Anamarija Ficko. Vlekla tovornjak, tekla do avstrijske meje / Karmen Resman. – Živa, št. 22, (29. 5.), str. 14, foto. (Novinarka 24 ur na Pop TV je bila rojena v Stični.)
- Puščavnik z mobilnikom / Alenka Cevc. – Mag, št. 23, (11. 6.), str. 62–65, foto. (Avguštin Knafelj živi v gozdu blizu Police.)
- Specialist za oživiljanje podjetij / Bojan Glavič. – NDn, št. 24, (15. 6.), str. 5, foto. (Borut Miklavčič z Grosupljega.)
- *Tine Kurent, (1923–2008) / Alojz Muhič. – Delo, št. 158, (10. 7.), str. 21, foto. (Umrli je arhitekt, čigar mati izhaja iz Adamičevega rodu, iz Praproč pri Grosupljem, oče pa iz Višnje Gore.)
- *Dokler ni zakona, tudi kazni ni ... / Toni Perić. – NDn, št. 35, (31. 8.), str. 18, foto. (Nekdanja državna tožilka Zdenka Cerar živi na Grosupljem.)
- *Satirik za denar / Biserka Karneža Cerjak. – Reporter, št. 19, (23. 9.), str. 34, foto. // V popolnoma nepopolni knjižni biografiji razgaljeni Radio Ga-Ga / Romana Špende. – Dn, št. 270, (21. 11.), str. 35, foto. (Sašo Hribar in njegovi sodelavci so izdali knjigo anekdot o oddajah Radia Ga-Ga.)
- *Doktor, med rogovi me boli / Žana Kapetanović. – Jana, št. 42, (14. 10), str. 16–18, foto. (Veterinar Marjan Kastelic ima na Grosupljem Bubo, kliniko za male živali.)
- *Romanje za Trubarjem / Ivan Sivec. – Sn, št. 243, (18. 10.), str. 15, foto. (Dr. Mihael Glavan, knjižni strokovnjak, dolgoletni vodja Rokopisnega oddelka NUK-a, raziskuje življenje in delo slovenskih pisateljev.)
- *Služba nikomur ne postavi nagrobnika / Stane Možgon. – Jana, št. 47, (18. 11.), str. 20–21, foto. (Intervju z Grosupeljčanko psihologinjo dr. Marijo Molan.)
- *Zgodovinarji se izogibajo prazgodovine / Janja Ambrožič. – Živa, št. 12, str. 14, foto. (Upokojeni učitelj biologije in kemije Leopold Sever iz Malih Lipljen raziskuje prazgodovino.)
- *Včasih se počutim kot kapitan tankerja, ki težko spremeni smer / Jasna Kontler - Salomon. – Delo, št. 299, (27. 12.), str. 13, foto. (Intervju s prof. dr. Jankom Jamnikom, rojenim Grosupeljčanom, direktorjem Kemijskega inštituta.)

2009

- *Janez Eržen, (1929–2009) / Vasja Predan. – Delo, št. 36, (13. 2.), str. 23, foto. // Umrli je igralec Janez Eržen / GB. – Dn, št. 36, (13. 2.), str. 19, foto. (Igralec je bil rojen v Ivančni Gorici.)
- *V spomin prof. dr. Francetu Adamiču, (1911–2004) / Boštjan Godec. – Kg, št. 17, (29. 4.), str. 32, foto. (Kmetijski inštitut Slovenije, Biotehniška fakulteta in Strokovno sadjarsko društvo Slovenije so odkrili spominsko ploščo na njegovi rojstni hiši v Prapročah pri Grosupljem.)
- *Mineva 100 let od rojstva Ane Gale / P. P. – DI, št. 17, (30. 4.), str. 37, foto. (Proslavo v Sevnici je pripravila nečakinja grosupeljske pesnice Anica Perme.)
- ***Louis Adamič**, Američan na braniku slovenske domovine / Tone Štefanec. – Sn, št. 199, (29. 8.), str. 19, foto. // Poklon pisatelju Louisu Adamiču / (STA). – Pd, št. 61, (13. 3.), str. 13. // Človek z idejami za današnje čase: pozabljeni Louis Adamič. – Dn, št. 96, (25. 4.), foto. // Obletnica rojstva Louisa Adamiča / Vesna Vukšinič. – Moja Slovenija, št. 4, str. 20–21, foto. (O življenju, delu in nepojasneni smrti slovensko-ameriškega pisatelja, rojenega na Spodnjem Blatu pri Grosupljem, danes Praproče.)
- *Pisatelj med dvema domovinama: Louis Adamič in vprašanja nacionalne, etnične in kulturne identitete / Janja Žitnik Serafin. – Dve domovini, št. 30, str. 115–132. (Adamič je večino svojih del posvetil družbenim in kulturnim vprašanjem svojih dveh domovin.)
- *Dr. Boris Kuhar – še vedno na srečni številki / Mojca Račič Simončič. – Etnolog, št. 19, str. 361–364, foto. (Ob 80-letnici etnologa dr. Borisa Kuharja so mu čestitale tudi nekdanje sodelavke etnologinje.)
- *Sašo Hribar / Marija Šelek. – Jana, št. 17, (28. 4.), str. 38–40, foto. // Balance dvornega satirika / Biserka Karneža Cerjak. – Reporter, št. 42, (19. 10.), str. 34–39, foto. (Voditelj Radia Ga-Ga in Hri-bar živi na Vrhu pri Višnji Gori.)
- ***Urška in Janez** sta dahnila usodni da / Jani Alič. – Dn, št. 153, (6. 7.), str. 32, foto. // Bili smo na poroki Urške in Janeza /Katja Melik. – Jana, št. 27, (7. 7.), str. 5–12, foto. // Urška in Janez za poroko leta / Mihael Korsika. – Sn, št. 153, (6. 7.), str. 1+4–5, foto. // Kljub tajnosti veliko svatov / Blaž

Močnik. – Nedelo, št. 27, (5. 7.), str. 1+3, foto. // Janez z Urško pred oltar / Carmen Leban. – Večer, št. 153, (6. 7.), str. 32, foto. // Urška in Janez Janša: usodna ljubezen / Anja Kontrec. – Story, št. 28, (10. 7.), str. 1+14–18, foto. // Dvojni da s pogledom na Julijce / Janja Alič. – NDn, št. 28, (12. 7.), str. 3+8, foto. // Poroka leta vse prej kot tajna / Tina Hižar, Teja Pelko. – Dobro jutro, št. 207, (11. 7.), str. 35, foto. (Janez Janša in Urška Bačovnik sta se poročila v Drežnici nad Kobaridom.)

*Angelca Likovič / Miha Turk. – Ognjišče, št. 9, str. 24–25, foto. // Mar so učitelji bogovi? / Helena Peternel Pečauer. – Ona, št. 33, (18. 8.), str. 22–24, foto. // Angelca Likovič, komentatorska zvezda iz Kmetije slavnih / Tina Hrovat. – Jana, št. 44, (3. 11.), str. 12–14, foto. (Grosupeljčanka Angelca Likovič – predsednica društva Pobuda za šolo po meri človeka.)

*Lepo nam je! / Katja Božič. – Jana, št. 42, (20. 10.), str. 14–16, foto. (Na obisku pri Cerarjevih na Grosupljem.)

*Hrošč in Jaka sta evropska prvaka / Mihael Korsika. – Sn, št. 248, (26. 10.), str. 6, foto. (Jaka Seles z Grosupljega je zmagal na prvenstvu v avtoakustiki.)

*Dr. Boris Kuhar je praznoval 80 let / Sandra Bratuša. – Story, št. 36, (4. 9.), str. 80, foto. // Spomini in spominki / Zdenka Božičnik. – Pet zvezdic, št. 10, str. 37, foto. (Naturalizirani Grosupeljčan etnolog dr. Kuhar je praznoval 80-letnico.)

*Dr. Mirjan Žorž – moji zviti kremen / Davo Preisinger. – Društvene novice (glasilo Društva prijateljev mineralov in fosilov Slovenije), št. 41, str. 5–7, foto. (Strokovnjak s področja mineralogije živi na Grosupljem.)

*Svoboda je izmišljena / Tina Bernik. – Žurnal, št. 199, (19. 11.), str. 28, foto. // Matjaž Javšnik: Če se obrijem, mi ustavi šolski avtobus / Katja Cah Švarc. – Ona, št. 50, (15. 12.), str. 45, foto. (Igralec Matjaž Javšnik živi na Krki.)

*»Sem duhovnik in vojak. To je povezano.« / M. Bezek-Jakše. – Dl, št. 50, (17. 12.), str. 26, foto. (Msgr. dr. Jožef Plut, vikar slovenske vojske, je bil rojen v Valični vasi pri Zagradcu.)

ODŠLI SO

TINE KURENT (1923–2008)

Drago Samec

Arhitekt teoretik prof. dr. Tine Kurent je bil nečak pisatelja Louisa Adamiča in dr. Franceta Adamiča, sin njune sestre Antonije - Tončke (1900–1957). Tončka se je v letu 1921 poročila z mizarским mojstrom Andrejem Kurentom (1895–1922) iz Višnje Gore, po njegovi zgodnji smrti pa z njegovim bratom Valentinom - Tinetom Kurentom (1891–1969), oficirjem. Njuna sinova sta bila Valentin - Tine Kurent (1923–2008), arhitekt, in Andrej Kurent (1931), dramski igravec.

Tine Kurent se je rodil leta 21. 11. 1923 v Osijeku. V mladosti je počitnice preživel v Prapročah in se skupaj z bratrancem Janezom in s Cvetkom Budkovičem podil po okolici, po Kamni gorici za vervicami in nabiral gobe, v potoku pod Prapročami pa lovil ribe. Pred vojno se je s kolesom vozil do Vodičarja po cigarete, po katere ga je pošiljal stric Ante. To so bili še idilični časi, h katerim se je v spominih rad vračal. Vojna ga je ujela in prepredla z vso krutostjo. Zaprt je bil v italijanskih taboriščih v Monigu pri Trevisu in Padovi.

Po maturi se je vpisal na oddelek za arhitekturo Tehniške fakultete v Ljubljani. Diplomiral je leta 1952 na Fakulteti za arhitekturo, doktoriral pa 1960 na oddelku za arhitekturo Fakultete za arhitekturo, gradbeništvo in geodezijo v Ljubljani. Na tej ustanovi je bil zaposlen vse od 1947, najprej kot pomožni asistent, po diplomi kot redni asistent, po doktoratu kot docent, od 1963 kot izredni in od 1974 kot redni profesor, nato pa še s presledkom vse do predčasne upokojitve v letu 1991. Bil je redni profesor za industrijske zgradbe in modularno koordinacijo. Predaval je tudi na drugih univerzah in sorodnih ustanovah v tujini.

Sprva se je ukvarjal s projektiranjem industrijskih in stanovanjskih zgradb. Po specializaciji v Veliki Britaniji (1955–1956) se je posvetil dotlej pri nas neznanemu raziskovanju modularne koordinacije, kompozicije v historični arhitekturi, metrologiji in gematriji, sistemom standardnih modularnih mer, proporcijem sistemom, standardizaciji in prefabrikaciji, splošni in požarni varnosti v industrijskih zgradbah ter problemom osvetljenosti. O tem je predaval tudi kot gostujoči profesor.

Kurent je avtor številnih samostojnih publikacij, med njimi so izstopajoče: *Modularna rekonstrukcija Emone* (1963, z Milico Detoni), *Kozmogram romanske bazilike v Stični* (1977) s prevodom v italijanščino, *Slovenska zavarovalnica. Plečnikovi simboli* (1990), tudi v angleščini *The Slovene Insurance House, Plečnik's Symbols* (1990).

Svoje izsledke je objavljajal tudi v strokovni periodiki, tematskih zbornikih in v različnih periodičnih

publikacijah: *Acta neophilologica*, *Arheološki vestnik*, 2000 [Dva tisoč], *Linguistica*, *Naši razgledi*, *Slovenski etnograf*, *Živa antika* itd.

Ob vsej vpetosti v razdajanje in objavljajanje po svetu bi izpostavil predvsem njegove objave o tematikah z našega področja in o ohranjanju vezi z Adamičevro rodbino.

Pri *Zborniku občine Grosuplje* je bil v uredniškem odboru vse od začetkov, od prvega letnika v letu 1969 pa do 24. zvezka v letu 2006. Zasnovo je njegovo zunanjo opremo in skoraj v vsakem letniku zasledimo njegove prispevke: *Valvasorjeve Praproče in njihove poznejše prezidave* s sliko dvorca iz Valvasorjeve Slave, načrtom stavbe in podobo baročnih Praproč, tlorisom pritličja in nadstropja in risbo Praproškega stebrička v ritmu dunajske dlani (1969); *Vedno večje zanimanje za Adamičevo delo v Ameriki in Dynamite v tretji izdaji* (1971), ocena knjige Henryja A. Christiana Louis Adamič (1972); zanimiva je *Kulturna karta občine Grosuplje* z vrisanimi gradovi, cerkvami, samostanom, arheološkimi spomeniki, muzeji, šolami, domovi pomembnih Slovencev in spomeniki ljudske revolucije (1973); izstopajoč je prispevek *Litoželezni prefabrikati in drugi izdelki dvorske železarnice v grosupeljski krajini*, kjer predstavi topove, možnarje, likalnike, vodnjak v Višnji Gori iz leta 1872, balustre z ograje gradiča Brinje in v Koščakovi hiši (1984); *Delineacija graščine Brinje pred Grosupljem, arhitektura v grosupeljski krajini* z načrti vseh fasad, tlorisov in dveh prerezov (1984); *Rimski nagrobnik iz Stare vasi pri Grosupljem* (1988), o sedemdesetletnici Cvetka Budkoviča (1990, z risbo slavljence), *Louis Adamič v japonščini* (1990), *Vpliv zakonodaje in stroke na slovensko ljudsko arhitekturo* (1992), *Gematrija Gallusovega Moralija : Gallus amat Venerem* (1992), *Notranje življenje umetnin Franceta Kralja* (1994, o gematriji v merah Kraljevih slik); *Akacijevno drevo na Dolenjskem* (1994, o nekdanjem drevoredu pri Praproškem gradu), *Evropa Franceta Kralja* (1996, o gematričnih merah kipa Evrope na biku iz leta 1955), *Praproče, risba Marijana Amalietija* (1996), *Praproški grad, stiška bazilika in druge arhitekture v obliki črke ali emblema* (1998, praproška hiša v obliki črke E = ecclesia), *Rimska mansio v Prapročah je bila vojaška postojanka* (2000), *Napačne trditve o Louisu Adamiču* (2000), *Kolaž Maksimilijana Vanke »Druga svetovna vojna« je sijajna gematrična kompozicija* (2000), *Levstikova števila* (2002), o Louisu Adamiču v disertaciji Tatjane Dumas Rodica (2002), *Zapis Louisa Adamiča v spominsko knjigo mojstra Kamenariča* (2002), *Razstava Maksa Vanke in portret Louisa Adamiča* (2002, s portretom iz arhiva Andreja Kurenta).

Za nas pa so zanimive tudi diplomske naloge, kjer je kot mentor usmerjal študente. Med njimi izstopa naloga Zorana Vitoroviča *Oblikovanje podrtga trakta gradu Praproče* (1981).

S Kurentovim odhodom smo izgubili tudi doslednega borca za objektivno podobo pisatelja, prevajalca in vidnega ameriškega publicista Louisa Adamiča. Rad je povedal, da je v delu *Harvard Guide to American History* objavljeno geslo o Adamiču edino o slovenskem predstavniku v Ameriki. Njegov je tudi sestavek o znamki, ki je izšla ob stoletnici rojstva Louisa Adamiča (1998). Kot primer odziva v neredkih polemikah je značilna njegova replika *Napačne trditve o Louisu Adamiču* v ZOGID (2000), kjer je kot zadnja tukajšnja objava izšla še predstavitev knjige o Louisu Adamiču Dana Shiffmana, *Rooting multiculturalism* in o nesporazumih ob intervjuju in objavi ter prevodu (2006). Lotil se je tudi objav korespondence Louisa Adamiča, saj je bil prejemnik kar nekaj pisem, poznal pa jo je tudi v domačem krogu in hranil tudi precej druge njegove korespondence. Sicer bi pa že samo seznan njegovih prispevkov o Louisu Adamiču v drugi periodiki bil zajetno dolg in vreden posebnega pregleda.

Kurentov je bil tudi projekt Spominskega muzeja Louisa Adamiča v Prapročah v letu 1965. V njegovih spisih najdemo razlago, zakaj je muzej v praproškem turenčku. "Turenček je okrogli stolpič ob jugozahodnem vogalu praproške graščine. Vsi praproški otroci so po vrsti doživeli ta prostor. Že prvo leto zadnje vojne so Italijani zazidali okno v strelno lino in turenček spremenili v bunker. Louis Adamič pa ga imenuje "moj turenček". In tako je še danes.

Predvsem pri tematskem krogu o Louisu Adamiču se je izpostavil tudi kot prevajalec, saj je prevedel njegovo krajše delo *Lucas, kralj Balukov* (1986, v kar 12.000 izvodih), prevedel pa je še nekaj predavanj Henryja Christiana.

V zadnjem času se je posvečal predvsem svojim "izbranim delom" v treh zajetnih knjigah pod naslovom *Arhitektov zvezek* 1, 2 in 3 (2002–2006), ki jih založnik imenuje napol 'čarovniške bukve'. V njih je zbranih in ponatisnjenih več prispevkov, ki so v prvih izdajah težko dosegljivi, med njimi tudi

Kozmogram romanske bazilike v Stični in dela o Prapročah.

Lepota je vizualno ugodje pri gledanju ali doživljanju osebe, predmeta, stavbe, tudi pesmi. Lepota je torej v videzu in občutenju. Dr. Kurent je želel prestopiti ta prag in iz skladnosti ugotoviti še skrito sporočilo, ki ga umetnina sporoča. Veliko njegovih prispevkov je usmerjenih v ugotavljanje takšne posebne sporočilnosti.

Prof. dr. Tine Kurent je povezoval pestrost življenja, simboliko, gematrijo, modularni sistem, magijo – vse do Plečnika in sodobnosti. Posegal je na različna področja: v arheologijo, etnologijo, celo astronomijo. Predvsem z gematrijo je imel težave pri objavljanju.

18. junija 2008 se je poslovil in z njim je odšel zadnji ustanovni član uredništva *Zbornika občine Grosuplje*. V našo domoznansko skupino izjemnih osebnosti je vstopil z naštetimi objavami in z zavzeanjem za pravo podobo pisatelja in publicista Louisa Adamiča.

MARJETA GLAVAN**(1948–2007)***Jakob Müller*

Marjeta Glavan, profesorica na Srednji šoli Josipa Jurčiča v Ivančni Gorici, je bila po rojstvu in starših Belokranjka, po srcu in letih mladosti Prekmurka, po letih življenja in dela pa Dolenjka. Otroška leta je preživela v Kotu nad Semičem, mladostna leta v Murski Soboti, kjer je bil njen oče Matija Šerak od leta 1958 šef železniške postaje, vsa delovna in družinska leta pa v Stični, starodavnem srcu Dolenjske. V Murski Soboti je obiskovala gimnazijo in glasbeno šolo, po maturi leta 1967 pa je na Filozofski fakulteti v Ljubljani študirala slovenščino in ruščino in diplomirala leta 1974. Še pred diplomo se je februarja 1973 zaposlila na gimnaziji v Stični, kjer jo je sprejel v službo ravnatelj Mihael Glavan, njen poznejši mož.

Z izjemo dveh let in pol (od februarja 1984 do septembra 1986), ko je bila direktorica Zavoda za kulturo in izobraževanje na Grosupljem, je na stiški gimnaziji oz. v ivanškem srednješolskem centru poučevala slovenski jezik in književnost. Učila in vzgojila je 32 generacij dijakov in dijakinj. Bila je odlična profesorica, z velikim znanjem in ljubeznijo jim je posredovala lepote in globine slovenske in svetovne književnosti, od te ji je bila še zlasti pri srcu ruska, ter pravila in kulturo slovenskega jezika. Že kot mlada slovenistka na začetku profesorske kariere je uspela vzpostaviti pristne stike z dijaki in dijakinjami, jih na demokratičen način izobraževati in nevsiljivo, prijateljsko vzgajati ne samo za lepoto, ampak tudi za solidarnost, poštenost in delavnost. Kulture namreč ni omejevala na umetnost, ampak jo je razumevala in tudi živela kot kvaliteto življenja, kot kvaliteto medčloveških odnosov in odnosa do okolja. »Naj bo vsak dan kulturni praznik, ko bomo namenili sočloveku topel pogled, prijazno besedo,« je zapisala v enem od svojih člankov. Zнала je najti pravo razmerje med profesorsko zahtevnostjo in enakopravno sproščenostjo, ko je lahko vsak učenec in učenka povedal svoje mnenje. Mladim je znala pokazati, da jih razume, da jih sprejema in da jih ima rada z vsemi njihovimi drugačnostmi in posebnostmi, zato so jo spoštovali in imeli radi. S svojo vedrino, neposredno iskrenostjo, toplino in razumevanjem, s spodbudami pa tudi opozorili je mlade izobraževala in vzgajala.

Poleg poklicnega dela je svoje znanje, moči in ljubezen vlagala tudi v priprave kulturnih prireditev na šoli in izven nje. Z recitatorskimi oz. literarnimi skupinami je pripravila različne prireditve, uprizoritve, zlasti pa recitale: Prešernovih pesmi, romskih pesmi, Menartovih pesmi s songi, literarnih objav iz 50 letnikov Iskrice, poezije primitivnih ljudstev, Kuntnerjevih pesmi, slovenskih realistov, uprizoritev gledališkega večera Pri Obrščaku, ki ga je napisal Mihael Glavan, uprizoritev proslave Josipa Jurčiča iz leta 1882, Gregorčičevo proslavo ob stoletnici njegove smrti (2006). Poleg tega je bila članica ivanškega mešanega pevskega zboru od njegove ustanovitve leta 1973 do njegovega razhoda leta 1984, občinskemu časopisu *Klasje* pa je bila od leta 1995, ko je začel izhajati, do maja 2007, meseca svoje smrti, skrbna lektorica.

Dobri profesorji obvladujejo stroko in jo znajo sugestivno posredovati drugim, najboljši pa znajo ob vsem tem razvijati in sooblikovati tudi osebnost svojih učencev. In taka je bila Marjeta Glavan.

IMOS

Uresničitev naložbenih idej

► *IMOS DANES*

Osnovna dejavnost podjetja je kompleksni inženiring pri vodenju investicij, ki zajema izvajanje del in nalog v vseh fazah investicijskih procesov.

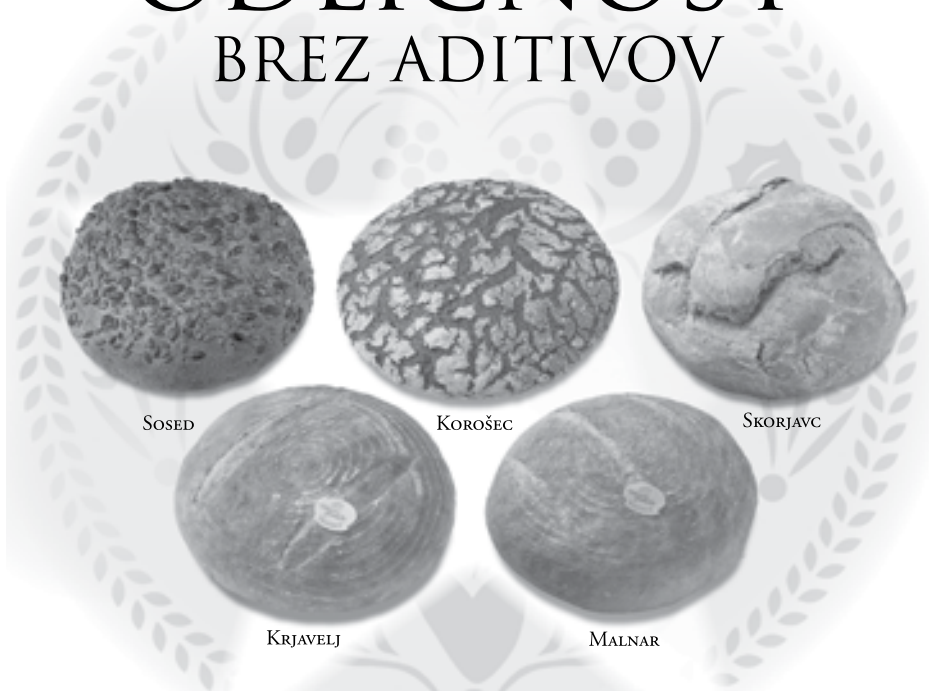
Pri tem lahko inženiring izvajamo za naročnika, lahko pa izvajamo gradnjo za trg - naložbeni projekti, med uresničevanjem katerih izvedemo vsa potrebna dela, od pridobitve dovoljenj in same gradnje ter končne predaje kupcem po končani gradnji.

IMOS, PROJEKTIRANJE, INŽENIRING,
TEHNIČNO SVETOVANJE IN GRADNJE, D.D., LJUBLJANA
FAJFARJEVA ULICA 33, P.P. 2599, 1001 LJUBLJANA
TELEFON 01/47 33 300
FAKS 01/47 33 378
E-MAIL: INFO@IMOS.SI

www.imos.si

ODLIČNOST BREZ ADITIVOV

Prav kmalu bomo v Pekarni Grosuplje, Mercatorjevi domači pekarni, zaokrožili šest desetletij, odkar iz naših peči vsak dan zadiši po sveže pečenem kruhu. Za prvovrstnost izdelkov skrbimo od vsega začetka. Pazljivo izbiramo sestavine, pozorni smo pri izdelavi, negujemo domačo pekarsko tradicijo. Našo odličnost potrjuje tudi pet letošnjih zlatih odličij za kakovostne hlebce brez aditivov: **Krjavelj, Malnar, Sosed, Korošec in Skorjavec**. Predvsem pa priljubljenost naših izdelkov med kupci.

Kruh brez aditivov izdelujemo po dolgotrajnem postopku z dodatkom kislega testa, zato je odličnega okusa in dolgo svež. Ta zahtevni postopek omogoča izdelavo kruha vrhunskih lastnosti. Tudi tu ponujamo najboljše, kar premorejo znanje, izkušnje in tradicija naših mojstrov pekov.

- ▶ INSTALACIJE
- ▶ TRGOVINA
- ▶ INŽENIRING
- ▶ SERVIS

D.O.O., CESTA NA KRKO 9, 1290 GROSUPLJE

Tel.: 01 786 26 22; 786 36 20

Fax: 01 786 46 21

Anton *Pivnica
in Pivovarna*

Pričakujemo vas z izbrano ponudbo jedi in pijač.
Gotovo vas bodo zamikale katere izmed pivskih jedi.
Žejo pa si boste lahko pogasili z izvrstnim domačim
kvasnim pivom Anton, varjenim po izvirnem nemškem
starograjskem receptu.

Gostilna, pivnica in pivovarna Anton
Gasilska cesta 3, 1290 Grosuplje
tel.: 786 50 73

KOGAST
GROSUPLJE d.d.

Adamičeva c. 36, SI-1290 Grosuplje, Slovenija

Tel.: +386 (0)1/78 66 300, Fax: +386 (0)1/78 66 320

E-mail: prodaja@kogast.si, <http://www.kogast.si>

ZANESLJIV PARTNER V KUHINJI - OD PROJEKTA DO IZVEDBE

- inženiring gostinske opreme (prodaja kuhinj po načelu "ključ v roke")
- proizvodnja in prodaja profesionalne gostinske opreme **KOGAST**
- načrtovanje kuhinjske tehnologije
- projektiranje kuhinj
- računalniški nadzor kuhinjske opreme, skladen s **HACCP** načeli

K
SERVIS

KOVINASTROJ SERVIS d.o.o.
www.kovinastroj-servis.si
info@kovinastroj-servis.si

Ste zadovoljni s svojim pomivalnim strojem?

Še vedno uporabljate več let star pomivalni stroj za kozarce ali belo posodo?

V času do 31. 5. 2010
lahko prihranite do 440,00 EUR
"EKO PREMIJA"
pri opciji opremljenosti novega
stroja Winterhalter!

Vse na enem naslovu

Pomivalni stroji

Pomivalna sredstva

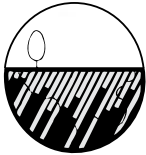
Winterhalter Servis

Redne meritve rezultatov

Winterhalter Gastronom d.o.o. · Adamičeva 40 · 1290 Grosuplje
Telefon +386 (0)1 7863 445 · Telefaks +386 (0)1 7863 444
www.winterhalter.si · informacije@winterhalter.si

winterhalter

Zavod za prostorsko, komunalno
in stanovanjsko urejanje
Grosuplje d.o.o.

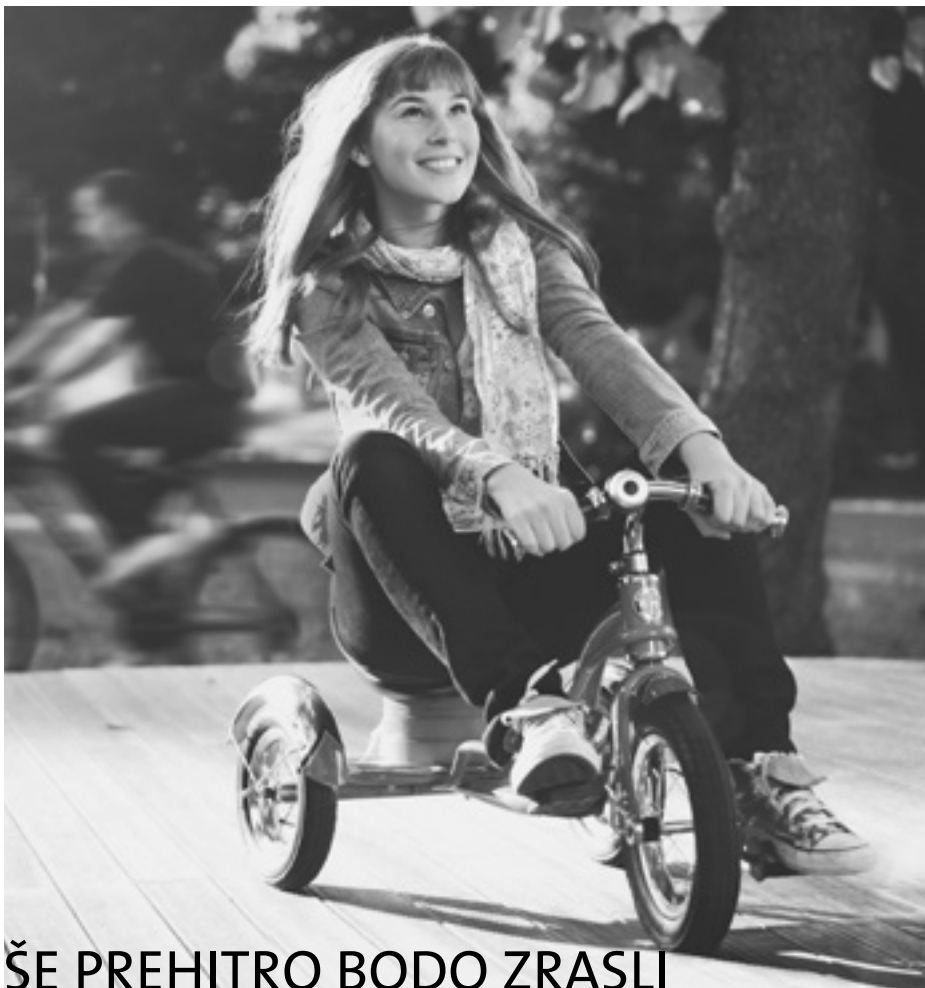
- 1. ZAGOTAVLJANJE VARNEGA NAKUPA, PRODAJE IN
ODDAJE NEPREMIČNIN**
- 2. OBLIKOVANJE ETAŽNE LASTNINE V STANOVANJSKIH
IN POSLOVNIH OBJEKTIH Z VEČ POSAMEZNIMI DELI
(geodetski in pravni del)**
- 3. UPRAVLJANJE POSLOVNO-STANOVANJSKIH HIŠ**
- 4. GEODETSKE STORITVE**
- 5. PROJEKTIRANJE STANOVANJSKIH, POSLOVNIH IN
GOSPODARSKIH OBJEKTOV IN POMOČ PRI
PRIDOBITVI GRADBENEGA DOVOLJENJA**

Najdete nas na Taborski cesti 3, Grosuplje.

telefon h.c. 01 7810 320

fax.01 7810 334

e-pošta zpksu@siol.net

ROMINA ŽESTEN

www.triglav.si

ŠE PREHITRO BODO ZRASLI

Z INVESTICIJSKIM ZAVAROVANJEM **FLEKS ZA MLADE**
ŽE DANES POSKRBITE ZA NJIHOVO PRIHODNOST

FLEKS ZA MLADE

ZAVAROVALNICA TRIGLAV, d. o. o.

MODRA ŠTEVILKA
080 555 555

since 1920

motvoz GROUP

www.motvoz.si

Programi za kmetijstvo, gradbeništvo,
industrijo in široko potrošnjo

motvoz d.d.

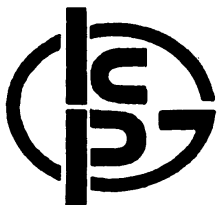
Taborska 34
1290 Grosuplje, Slovenija
T: +386 1 78 88 100

motvoz
plast d.o.o.

ustvarjamo prihodnost

ULTRAPAC d.d.

Volčja Draga 42
5293 Volčja Draga
T: +386 5 33 51 281

**JAVNO KOMUNALNO PODJETJE
GROSUPLJE d.o.o.**

Cesta na Krko 7
1290 GROSUPLJE
telefon h.c.: 01/788 89 10
telefaks: 01/788 89 13
e-mail: info@jkpg.si

**OBMOČNA
OBRTNO-PODJETNIŠKA
ZBORNICA
GROSUPLJE**

NUDIMO :
najem klimatizirane dvorane,
ozvočene, možnost projiciranja
in snemanja, garderoba in
čajna kuhinja vključena
Tel.: 01 7865 130
www.ooz-grosuplje.si

LIVAR

**LIVAR, Proizvodnja in obdelava ulitkov, d.d.
IVANČNA GORICA, Ljubljanska cesta 43**

Telefon: +386 (01) 786 99 00
Telefax: +386 (01) 787 73 81
<http://www.livar.si>
e-mail: uprava@livar.si
e-mail: info@livar.si
e-mail: prodaja@livar.si

V delniški družbi Livar s svojimi izkušnjami in znanjem izdelujemo in obdelujemo kakovostne ulitke iz sive, nodularne in jeklo litine.

Naši izdelki se doma in po svetu uporabljajo v kmetijski mehanizaciji, avtomobilski industriji, strojogradnji, industriji bele tehnike in za armature.

Večino svojih izdelkov prodamo na trgu Evropske skupnosti.

Doma smo najbolj prepoznani po kanalskem programu lastne blagovne znamke, ki ima na domačem trgu visok tržni delež.

Dobrodošli v NLB Poslovalnicah Grosuplje, Ivančna Gorica in Videm-Dobrepolje!

NLB

VEDI ZAKAJ.

www.nlb.si

OZ MAGRO, GROSUPLJE Z.O.O.
OR GROSUPELJŠČICI 1B,
1290 GROSUPLJE, SLOVENIJA

TEL.: 01/786 61 10, FAX: 01/786 61 24
E-POŠTA: MAGRO@OZ-MAGRO.SI

Ekipa z znanjem, strokovnostjo, poslovnostjo, s 23-letnimi izkušnjami in v koraku s sodobnim načinom vodenja računovodstva, davčnega in finančnega svetovanja

- stranke skozi celo poslovno leto seznanjamo z rezultati njihovega poslovanja in ne samo na koncu leta;
- stranke tekoče opozarjamo na novo zakonodajo in na morebitne nepravilnosti;
- namesto vas elektronsko posredujemo vse obračunske obrazce za DURS in Ajpes;
- za vas izvajamo elektronsko bančništvo

in najnoveje

- nudimo uporabo sodobnega informacijskega sistema, kar pomeni, da se z vašega računalnika priključite na bazo našega računovodskega servisa in imate vpogled v vaše poslovanje;
- nudimo spletno računovodstvo, ki vam omogoča, da sami izvajate fakturiranje, plačilni promet, materialno in blagovno poslovanje, ki se s tem evidentira v naši glavni knjigi in na ta način pocenite stroške.

Svojim strankam tudi finančno, davčno in poslovno svetujemo.

tiskarna
PARTNER
graf d.o.o.

Kolodvorska 2, 1290 Grosuplje

Telefon: 01/7861-177

Faks: 01/7861-587

www.partnergraf.si

REPUBLIKA SLOVENIJA

UPRAVNA ENOTA GROSUPLJE

upravneenote.gov.si/grosuplje/, e: ue.grosuplje@gov.si
 Taborska cesta 1, 1290 Grosuplje
 t: 01 781 09 00, f: 01 781 09 19

Za opravljanje drugih upravnih nalog je na podlagi Uredbe o teritorialnem obsegu upravnih enot organizirana Upravna enota Grosuplje, ki **na prvi stopnji odloča o upravnih stvareh iz državne pristojnosti**, ima pa tudi del pospeševalne in nadzorstvene funkcije v prostoru, ki ga pokriva.

Upravna enota Grosuplje po velikosti spada med srednje velike upravne enote in pokriva območje treh občin, in sicer Grosuplje, Ivančna Gorica in Dobrepolje.

Teritorij: 464 km²

Število prebivalcev: 37.604 (vir: SURS na dan 30. 6. 2009)

Število občin: 3

Število krajevnih uradov: 2

Število naselij: 228

Upravno enoto Grosuplje vodi načelnica NEVENKA GOREC, univ. dipl. prav. Pristojnosti upravne enote so vodenje upravnih postopkov na I. stopnji in druge upravne naloge s področja:

- **upravno notranjih zadev** (registracija motornih vozil, državljanstvo, matične zadeve, osebno ime, osebne izkaznice, potni listi, register prebivalstva, društva, javna zbiranja, orožje, eksplozivne snovi, tujci)
- **okolja, prostora in gospodarstva** (dovoljenja za gradnjo, uporabna dovoljenja, postopki v zvezi z razlastitvami nepremičnin, osebno dopolnilno delo)
- **kmetijstva** (promet s kmetijskimi zemljišči, register kmetijskih gospodarstev, denacionalizacija, komasacija, register zaščitenih kmetij),
- **obče uprave** (odločanje o statusu vojnega invalida, vojnega veterana in žrtve vojnega nasilja, upravne overitve, izdajanje zemljiškooknjižnih izpiskov in mapnih kopij, sprejem vlog za spletna kvalificirana digitalna potrdila za fizične osebe).

Upravna enota Grosuplje ima tudi dva krajevna urada, in sicer Krajevni urad Ivančna Gorica in Krajevni urad Dobrepolje, kjer se opravljajo prvenstveno naloge s področja upravno notranjih zadev.

Upravna enota Grosuplje posveča veliko pozornost kakovosti opravljenega dela, zadovoljstvu strank in zaposlenih, zato je leta 2002 od Slovenskega inštituta za kakovost prejela certifikat kakovosti ISO 9001.

Nevenka Gorec, univ. dipl. prav.
načelnica

